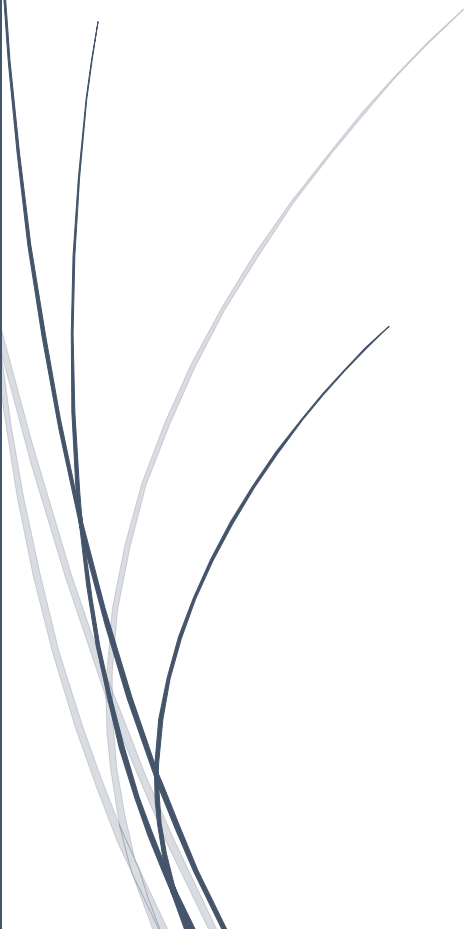

2020-2021

Criminaliteitsvormen en misdrijven

Inhoud:

Les 1	Inleiding.
Les 2.1	Geweldsmisdrijven: trends en verklaringen.
Les 2.2	Geweldsmisdrijven: capita selecta.
Les 3.1	Seksuele misdrijven: Achtergrond.
Les 3.2	Seksuele misdrijven: capita selecta.
Les 3.3	Loverboys/ Tienerpooiers.
Les 4	Mensenhandel.
Les 5.1	Eigendomsmisdrijven: Woninginbraak en rondtrekkende dadergroepen.
Les 5.2	Eigendomsmisdrijven: capita selecta.
Les 6.1	Drugsmisdrijven: Trends en Historiek.
Les 6.2	Drugsmisdrijven: Regelgeving en beleid.
Les 6.3	Drugsmisdrijven: Debat.
Les 7	Financieel – economische criminaliteit.
Les 8	Informaticacriminaliteit.
Les 9	Milieucriminaliteit.

1. Inleiding

➤ Reader:

- 1. Lissenberg, E. (2001). Definities van criminaliteit. In: Lissenberg, E., van Ruller, S. & van Swaaningen, R. (eds.), *Tegen de regels IV. Een inleiding in de criminologie*. Nijmegen: Ars Aequi, 31-50.
- 2. Sutherland, E.H. (1940). White-Collar Criminality. *American Sociological Review*, 5(1), 1-12.

1. Inleiding: criminaliteit in het alledaagse leven

➤ Selectie krantenknipsels:

- Illustratie uit de media als inleiding op welke thema's we behandelen in dit vak + het legt enkele problematieken die zich voordoen al bloot.

<p><i>"Belgische vrouwen vaak slachtoffer van verkrachting"</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - België staat op de 6^e plaats (van in totaal 50 landen). De vraag die we ons hier moeten stellen: Wat is verkrachting, welke definitie wordt hier gehanteerd en is deze definitie in al deze landen hetzelfde? - Duidelijk is dat overal en in tijd andere definities worden gehanteerd. - België: Art. 375 SW: Hanteren een ruime definitie van verkrachting (seksuele penetratie ook mogelijk met een voorwerp, verkrachting binnen het huwelijk is mogelijk etc.). Door deze ruime definitie scoren we hoog (onze definitie is dus anders/ruimer dan definities uit andere landen). - Syrië & Egypte bengelen op deze lijst helemaal onderaan. Dit komt niet omdat er effectief minder verkrachting voorkomt, maar door de gehanteerde definitie. - Plus, het blijft ook een fenomeen met een zeer grote dark-number. - Conclusie: moeten oppassen met vergelijkingen tussen landen.
<p><i>"Het strafwetboek stamt uit de tijd toen men diefstal even erg vond als losse handjes"</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Verhaal: Dader (van verkrachting) kreeg een opschorting van straf, en hier kwam enorm veel kritiek op. Hier werd ook gewezen op het feit dat het strafwetboek stamt uit 1867. Het vat niet voldoende de bezorgdheden die er vandaag de dag zijn (letterlijk in die tijd was diefstal gelijk aan losse handjes). - Het geeft weer dat de wijze waarop we naar crim kijken onderhevig is aan evolutie.
<p><i>"Putin approves legal change that decriminalises some domestic violence"</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Discussie en verontwaardiging over ontwikkelingen in Rusland over aanpak van huiselijk geweld. Er was een wetwijziging waarbij sommige vormen van huiselijk geweld gedecriminaliseerd zouden worden: Gematigde vormen van geweld zouden niet langer een misdrijf vormen en niet strafrechtelijk vervolgd kunnen worden. Specifieker: bloedingen en kwetsuren, maar botten zijn niet gebroken en het is maar 1X gebeurd, dan is enkel een geldboete mogelijk. Dit werd gezien als een slag in het gezicht van de vrouwen. Hun idee was: Geweld in een familiale-context werd te streng bestraft en de Staat moet zich niet moeien met wat zich afspeelt binnen gesloten deuren.
<p><i>"Aanpak genitale verminking hoog op de agenda"</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Het is een moeilijk te meten fenomeen. Het is ook sterk verbonden aan de cultuur. - Ondanks mobilisatie en strafrechtelijke aandacht (zelfstandig misdrijf geworden: Art. 409 SW) is het aantal vervolgingen en dossiers op jaarbasis te tellen op 1hand. - Dit zegt ook iets over de symbolische waarden van het strafrecht.
<p><i>"The burkini-ban: what it really means when we criminalise clothes"</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Het criminaliseren van bepaalde kledij (de burkini): bepaalde badpakken die het lichaam bedekken worden verboden naar aanleiding van terroristische aanslagen.
<p><i>"Discussie: Cannabis legaliseren of hard vervolgen?"</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Dit debat is nog steeds aan de hang. We vieren dit jaar zelfde de 100^e verjaardag van de drugwet (wetgeving die een sterke verbiedende toon aanneemt).
<p><i>"Schiet niet op de hoerenloper"</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Debat over prostitutie: Moeten we hoerenlopers gaan criminaliseren? De Invalshoek die je hanteert zorgt voor een andere manier van begrijpen en beantwoorden van het probleem. Hoe kijken we naar prostitutie: Seksuele dienstverlening als beroep, uitbuiting, mensenhandel, etc. Is een hoerenloper dan een consument of medeplichtige? Hier wordt bedoeld dat het een slecht idee is het te criminaliseren. - We Moeten naar het fenomeen durven kijken vanuit een ander perspectief.

<p>“In België is er geen aandacht voor Loverboys”</p>	<p>- De ‘loverboys’ is een fenomeen dat op korte tijd veel aandacht heeft gekregen. De titel van dit artikel is van 2014 (amper 7jaar geleden). Zelfs in 2016 verscheen er al een artikel waarbij de term veranderde naar ‘tienerpooiers’ die duidelijk een veel negatievere connotatie heeft.</p>
<p>“Oproepen geven mensen gevoel van onveiligheid”</p>	<p>- Verhaal: Gaat over ene periode waarbij er veel vrouwen werden aangevallen/beroofd op straat. Journalisten haalde duidelijk aan: mogen geen angstgevoelen creëren bij mensen (er werd bv. gezegd tegen vrouwen dat ze geen dure juwelen mochten dragen, niet alleen mochten wandelen, etc.).</p> <p>- Met dit artikel poogde men de gevoelens af te koelen: nuchtere analyse van wat er zich afspeelde.</p> <p>- Doch staan dergelijke artikels vaak in het klein in een krant, terwijl andere artikels over sensatie vaak een volledige pagina krijgen en daar de aandacht op gevestigd wordt.</p>

2. Wat is criminaliteit?

➤ Situering

- Er zijn veel uiteenlopende vormen van gedragingen die onder criminaliteit vallen (softdrugs, huiselijk geweld, verkrachting, fiscale fraude, kindermoord, etc.). De vraag is: wat bindt deze verschillende gedragingen?
- Is er een bindend element: een gemeenschappelijk element?
 - > Sommige gedragingen brengen schade teweeg (moord), maar andere ook niet (gebruiken van softdrug).
 - > Is het zo dat we gedragingen die we afkeuren en als slecht beoordelen (ongewenst immoreel gedrag) in het SW. Opgenomen? Dit is kort door de bocht aangezien er ook gedragingen zijn die niet zijn opgenomen in SW.
- Wat zorgt er dan wel voor dat gedragingen onder de noemer ‘criminaliteit’ vallen en dat deze ook door de strafrechtsketen kan worden behandeld?
 - > Gedragingen die op een bepaald moment in een bepaalde ruimte als criminaliteit worden beschouwd.

➤ De niet-vergelijking met de appel:

- Kunnen criminaliteit niet met een appel vergelijken: Als je een appel ziet, dan weet je meteen dat het een appel is, en die appel zal morgen nog steeds een appel zijn en was dat 100 jaar geleden ook. Er zijn veel verschillende type appels, maar je zal er nooit aan twifelen dat het een appel is.
- Bij criminaliteit is dit totaal niet het geval: Veel vormen van crim vandaag de dag waren dat 100 jaar geleden niet en ook in de toekomst zal dit veranderen. Er zit dus een beweging in de definities en dit is dus wel belangrijk (bv. fenomenen die plots opduiken zoals tienerpooiers, wraakporno, etc.)

➤ Waarom is de definitiekwestie zo belangrijk voor de criminologie?

- De definitie heeft invloed op allerhande zaken:
 - (a) Het voorwerp van de criminologie.
 - > Wat we crim noemen is het studieobject van de criminologie.
 - (b) Hoeveel criminaliteit?
 - > *Wat moeten we tellen? Hoe moeten we tellen?*: is afhankelijk van de definitie (ruime of smalle definitie).
 - > *Bv. Belgische definitie van verkrachting Art. 375 SW werd aangepast waardoor er nu veel onder valt (=ruim).*
 - > Cfr criminografie, discussies over zin en onzin van criminaliteitsstatistieken en surveys, kwantitatieve vs kwalitatieve onderzoeksmethoden etc.
 - (c) Wetenschappelijk karakter van de criminologie?
 - > Fundamenteel of toegepast?; Zelfstandige wetenschap of hulpwetenschap?
 - > *‘We are compelled to admit that ‘criminology’ as traditionally conceived is a bastard science grown out of public preoccupation with a social plague’ (Sellin 1938: 3).*
 - (d) Theoretische en methodologische voorkeuren van de criminoloog.
- ⇒ Gaan nu de verschillende soorten definities bespreken.

2.1 Alledaagse definities van criminaliteit.

➤ Alledaagse definities:

- Rol van eigen ervaringen en achtergronden
 - > Hoe de eigen ervaringen en achtergronden een rol spelen in wat we als criminaliteit zien.
 - > *Bv. Agent die als job heeft de rosse buurt van Antwerpen elke avond afwandelen om er controle uit te voeren, staat andere tegenover prostitutie dan Joske die er wekelijks langsgaat.*

- De rol van de media is hier ook belangrijk.
 - o Aandacht gaat vaak uit naar bepaalde misdrijven (met veel sensatie).
 - » Vaak wordt crim op een disproportionele manier weergegeven in de media (*moord is sensationeel en krijgt veel aandacht, diefstal krijgt een artikel van 5cm lang weggestopt in een hoekje*). De focus wordt dus gelegd op bepaalde misdrijven (sensatie).
 - » Hierbij worden 2 begrippen aangehaald:
 - **Boemanconcept:** De veronderstelling over misdadigers, waarin op irrationele gronden negatieve kenmerken aan hen worden toegeschreven.
 - **Telelensreflex:** Veel zien van heel weinig en zonder context. Meestal het schokeffect van een misdaad zien.
 - ↳ Het inzoomen van de media op bepaalde aspecten zonder de ruimere context hierbij in het oog te houden.
 - o Aandacht voor de straf
 - » In de media worden nabestaande vaak aan het woord gelaten om hun mening over de bestraffing te geven. Ziet ook vaak dat de straf in vraag wordt getrokken (*is de straf wel zwaar genoeg, etc.*).
 - o Aandacht voor bepaalde groepen
 - » Minderheden in de samenleving worden geïsoleerd maar ook de jeugd/jongeren.
 - o Media en publieke verantwoording
 - » Er wordt vaak op een verontwaardigde en of afkeurende manier over gesproken.

2.2 Strafrechtelijke definities van criminaliteit.

- Strafrechtelijke definities
 - Criminaliteit = wat in het strafwetboek staat.
 - > De strafbaarstelling zoals we ze terugvinden in de strafwet of andere wetten (*bv. drug-wet*): Wettelijk omschreven gedraging die we als strafrechtelijk zien.
 - Strafrechtelijke definitie en rol van het overheidsoptreden: processen van criminaliseren en decriminalisering.
 - > Belangrijk om te kijken naar de wijze waarop dergelijke definities tot stand komen.
 - » Proces van criminalisering: Gedragingen krijgen het label crim en komen in het SW.
 - » Proces van decriminalisering: Gedragingen die het etiket van criminaliteit verliezen.
 - > *Bv. Vandaag de dag is er een sterke criminalisering van seksuele misdrijven.*
 - Waarom (de)criminaliseren: 3 perspectieven:
 - (1) **Consensus:** Gaat ervan uit dat er in de samenleving overeenstemming is over welke gedragingen afgekeurd moeten worden en in het SW moeten worden opgenomen.
 - » Uitgangspunt: De samenleving is een geïntegreerde samenleving. Mensen kijken op gelijke manier naar gedragingen.
 - » Processen van (de)Criminalisering vindt in dergelijke samenlevingen plaats zonder conflict.
 - (2) **Pluralisme:** Samenleving bestaat uit verschillende groepen met uiteenlopende waarden en belangen.
 - » Uiteenlopende perspectieven over wat crim is. (*Bv. jongeren die een andere opvatting hebben dan ouderen, mensen met andere politieke voorkeur, mensen uit andere culturen, etc.*)
 - » De groepen kunnen dus botsen over wat crim moet zijn.
 - » Ze zijn het wel eens over het democratisch proces.
 - (3) **Conflict:** Samenleving zelf is fundamenteel ongelijk.
 - » Strafrecht op zich is een machtsinstrument: de strafinstellingen worden aanzien als instrumenten om bepaalde groepen in de samenleving te onderdrukken (Het is een instrument van de heersende orde).
- Deviantiesociologie en aandacht voor strafbaarstelling
 - Deviantiesociologie en proces van etikettering
 - > Reacties staat centraal (met strafbaarstelling als een belangrijke vorm van reageren)
 - Complexiteit van causaliteitsvraagstuk
 - > Bij het ontstaan van crim wordt vooral gekeken naar externe oorzaken. Maar de deviantiesociologie zegt: moeten ook kijken naar hoe het label wordt toegepast en dit bijdraagt tot crim en het ontstaan ervan.
 - Reactie die zelf criminogeen kan zijn t.g.v. impact van stigmatiserende stempel.
 - Sociale controle-instellingen komen in het vizier
 - *'...older sociology tended to rest heavily upon the idea that deviance leads to social control. I have come to believe that the reverse idea, i.e. social control leads to deviance, is equally tenable and the potentially richer premise for studying deviance in modern society' (Lemert 1967: v).*

- Morele verontwaardiging en morele kruisvaarders
 - Criminaliteit als 'sociale constructie'
 - > Inhoud van het begrip op zich wordt bepaald door afspraken en conventies gemaakt door mensen.
 - De rol van de media bij 'deviance amplification'.
 - > De term haalt aan dat media deviantie versterkt.
 - De rol van de 'morele kruisvaarders'
 - > Individuen of groepen die bepaalde problemen onder de aandacht willen brengen.
 - > Bv. groepen die zich verweren tegen het homohuwelijk en pogen andere groepen in de samenleving te bewegen.

- Stanley Cohen (1942 - 2013)
 - Auteur van *Folk Devils and Moral Panics: The Creation of the Mods and Rockers* (1972).
 - > 2 jongerengroepen in de samenleving eind jaren '60 die niet goed overeenkwamen (*de mods, en de rockers*). Op een bepaald moment ontstond er echt een conflict tussen de 2. Op basis hiervan deed hij een onderzoek.
 - > Conclusie: er werden verschillende beelden gecreëerd van de realiteit: beeld in de rechtbank is anders dan het beeld dat de jongeren hebben alsook het beeld in de media.
 - > De reacties op zich worden dus een enorm belangrijk element van onderzoek binnen de criminologie.
 - 'To point to the complexities of the relationship between social objects and their interpretation is ...the whole point of studying deviance and social control' (Cohen 2002: xxii).

- *Folk Devils and Moral Panics*
 - 'Societies appear to be subject, every now and then, to periods of moral panic. (1) A condition, episode, person or group of persons emerges to become defined as a threat to social values and interests; (2) its nature is presented in a stylized and stereotypical fashion by the mass media; (3) the moral barricades are manned by editors, bishops, politicians and other right-thinking people; (4) socially accredited experts pronounce their diagnoses and solutions; (5) ways of coping are evolved or (more often) resorted to; (6) the condition then disappears, submerges or deteriorates and becomes more visible. Sometimes the object of the panic is quite novel and at other times it is something which has been in existence long enough, but suddenly appears in the limelight. Sometimes the panic passes over and is forgotten, except in folklore and collective memory; at other times it has more serious and long-lasting repercussions and might produce such changes as those in legal and social policy or even in the way the society conceives itself' (p. 1).

- Elementen van morele paniek
 - 5 elementen die aanwezig moeten zijn voor we van het begrip kunnen spreken:
 - **Bezorgdheid:** Er moet bezorgdheid zijn in de samenleving over gedragingen die gesteld worden door groepen in die samenlevingen: Bezorgdheid over de negatieve impact/effecten van de gedragingen.
 - **Vijandigheid:** tegenover groep of groepen: duidelijke lijn tussen hun (Folks-devils) en wij.
 - **Consensus:** Eensgezindheid over de vaststelling dat het gaat om een echte bedreiging (voor de samenleving).
 - **Disproportionaliteit:** De reactie, de manier waarop er gereageerd wordt op de gedraging is niet proportioneel.
 - **Volatiliteit:** De panieken komen en ze gaan weer: het is geen permanent gegeven.

- Contextueel constructivisme van Joel Best
 - Joel Best, auteur van o.m. *Random Violence* (1999)
 - > Hoe identificeert een samenleving bepaalde gebeurtenissen of incidenten als 'problematisch' en komt het o.m. tot strafbaarstelling?
 - Hij lijstte verschillende actoren op (*de media, activisten, de overheid, experten*) die er baat bij hebben dat nieuwe crim ontstaat. Hij beweert dat crim elke groep iets te bieden heeft.
 - > Bied media: nieuwe verhalen
 - > Bied activisten: nieuwe thema's die ze kunnen mobiliseren.
 - > Bied de overheid: mogelijkheid om zich zichtbaar te tonen en laten zien dat ze aanwezig zijn.
 - > Bied experten: nieuwe manier om expertise te tonen, te tonen dat ze verklaringen en oplossingen hebben.

TABLE I
THE "IRON QUADRANGLE" OF INSTITUTIONALIZATION:
CONNECTIONS AMONG KEY SECTORS

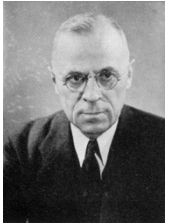
	MASS MEDIA	ACTIVISTS	GOVERNMENT	EXPERTS
NEW CRIMES offer	fresh stories to cover	fresh issues to maintain interest in social movements	opportunities to act on the public's behalf on visible issues	new topics on which to apply expertise
MASS MEDIA offer	—	publicity for social movements	publicity for politicians, agencies, and programs	publicity for professions and individual experts
ACTIVISTS offer	sources for stories and interpretations	—	political support for politicians, agencies, and programs	clientele and recognition for expertise
GOVERNMENT offers	sources for stories and interpretations	creation and maintenance of policies desired by movements	—	funding, forums, and opportunities to influence policy
EXPERTS offer	sources for stories and interpretations	authoritative support for movements' concerns	authoritative support for policies, agencies, and programs	—

2.3 Criminologische definities van criminaliteit.

- Criminologische definities
 - Criminologie = autonome wetenschap of hulpwetenschap?
 - Doorheen de geschiedenis diverse pogingen om afhankelijkheid t.a.v. het strafrecht te doorbreken:
 - > Zoektocht naar eigen cijfers:
 - » Criminaliteitsstatistiek als officiële statistiek waarbij criminoloog geen vat heeft op de dataverzameling
 - » Ontwikkeling van *self report* en *victim survey*
 - > Zoektocht naar autonome 'wetenschappelijke' definitie.

2.3.1 Edwin Sutherland en witteboordencriminaliteit

- Edwin Sutherland deed onderzoek naar witteboordencriminaliteit
 - > *Tekst reader*: Sutherland, E.H. (1940). White-Collar Criminality. *American Sociological Review*, 5(1), 1-12.
- Sutherland doorpikt gangbare opvattingen en theorieën over criminaliteit door het ter discussie stellen van de definitie van criminaliteit.
 - > Hij legt problemen van de definitie van toen der tijd bloot. Door de definitie te bevragen gaat hij de theorie en opvattingen in vraag stellen.
 - > Zijn vaststellingen: statistieken van crim tonen dat crim gesitueerd is in de lagere klassen, maar dit is niet zo. Hierdoor ontstaat een verkeerd beeld waarbij men denkt dat het alleen voorkomt in de lagere klassen. Dit beeld beïnvloedt ook de criminologische theorieën en daar wil hij iets aan doen.
 - » De theorieën op dat moment zijn ontwikkeld vanuit een scheefgetrokken perspectief.
 - » Zo introduceert hij het begrip: Witteboordencriminaliteit.

- Wittenboordencriminaliteit
 - **Incidentie**: Het komt wijdverspreid voor, maar dit kan je niet afleiden uit de statistieken.
 - **Financiële kost**: De kosten/schade zijn vaak heel groot.
 - **Sociale kost**: Het ondermijnt het vertrouwen in de samenleving.
 - Het fenomeen is dus wel degelijk aanwezig maar wordt niet gedocumenteerd (in de statistieken).
 - > Hierdoor falen de bestaande theorieën aangezien ze gebaseerd zijn op een scheefgetrokken beeld.
 - > Centrum van sociale schade: Het verdient meer aandacht omdat het vaak meer schade toebrengt dan andere vormen van crim.

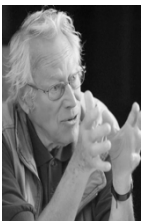
2.3.2 De Schwendingers en mensenrechtenschendingen

- Schenden van de rechten van de mens als uitgangspunt voor het definiëren van begrip 'criminaliteit'.
 - > Hun uitgangspunt: het definiëren van crim zorgt voor schendingen van mensenrechten.
- Politieke dimensie van criminaliteit: anti-autoriteits-denken.
- Misdrijven van de staat: volgens hun is de overheid zelf een criminele organisatie (door het definiëren van crim).
 - > Wijze waarop de overheid ook zelf een misdadig systeem kan zijn en misdaden van de staat moeten mee in voorwerp genomen worden bij het vormen van de definitie van crim.

2.3.3 Moeten we criminaliteit afschaffen?

- Louk Hulsman (1923-2009)
- Boegbeeld van het abolitionisme in jaren zeventig en tachtig.
 - > Kijkt via een kritische manier naar ontwikkelingen binnen het strafrechtelijk systeem.
 - > Specificieker: Hij was heel kritisch t.o.v. het begrip 'criminaliteit': zouden het begrip moeten afschaffen (niet het fenomeen, maar wel het begrip).
 - » In het begrip wordt een complexe realiteit gereduceerd tot een strafrechtelijk probleem. Wanneer je een complex conflict enkel begrijpt door een strafrechtelijk begrip heb je altijd een strafrechtelijk antwoord (strafrecht). Dus volgens hem moest het concept afgeschaft worden.
 - » Alternatief: spreken van een problematische situatie.
 - ↳ In plaats van de spreken over criminaliteit en straf zouden we moeten spreken over een problematische situatie. Het laat toe om te reageren op een andere manier dan via het strafrecht: biedt de mogelijkheid om strafrechtelijke bril af te zetten.
- Hoogleraar strafrecht en criminologie (1964-1986)
 - > Hij geloofde in de hervorming van het strafrecht: tot eind '70 was hij ervan overtuigd dat het strafrecht kon onderworpen worden aan hervorming.
 - > Eind '70 gaat hij het strafrecht zelf in vraag trekken: strafrecht wordt een sociaal probleem.

- Abolitionisme: concept criminaliteit heeft geen ontologische realiteit:
 - > Onder 'criminaliteit' vallen veel uiteenlopende misdrijven maar er is geen bindweefsel die bepaald waarom nu iets als criminaliteit wordt begrepen.
 - > Er is niets intrinsiek in de gedragingen dat hun voorbestemd om als criminaliteit benoemd te worden.

2.3.4 Een 'social harm' benadering

- Dorling, D., Gordon, D., Hillyard, P., Pantazis, C., Pemberton, S. & Tombs, S. (eds.). *Criminal obsessions: why harm matters more than crime*. London: Centre for Crime and Justice Studies
- Kritiek op begrip en criminologie.
 - > De criminologie wordt te sterk beïnvloed door de klassieke criminaliteits-begrippen. Hierdoor vallen veel gedragingen buiten het veld van de criminologie.
- Benadering van de Social Harm koepeld kritieken van andere benaderingen:
 - o Inspiratie uit Sutherland: Centraal begrip van schade.
 - o Inspiratie uit schwendingers: er wordt ook gekeken naar de overheid die schade veroorzaakt en dit mee betrokken moet worden bij de definitie van criminaliteit.
 - o Inspiratie uit Hulsman: Ontologische realiteit die niet aanwezig is.
- Enkele kritieken op 'criminaliteit' en criminologie vanuit de 'social harm' benadering:
 - De theorie vertrekt vanuit een aantal kritiekpunten zowel op de definitie van criminaliteit als op de criminologie.
 - Kritiek:
 - Criminaliteit heeft geen ontologische realiteit.
 - Niets intrinsiek waarom een gebeurtenis/incident/gedraging als criminaliteit wordt benoemd.
 - Criminologie houdt mythe van criminaliteit in stand.
 - Het voorwerp van de studie wordt zonder problemen gewoon aanvaard in de criminologie. Hierdoor houdt criminologie de mythe van criminaliteit mee in stand: enkel bestuderen wat vooral bepaald werd in de samenleving van wat onder criminaliteit valt.
 - 'Criminaliteit' omvat enerzijds vele zaken die relatief onbelangrijk zijn, maar bestrijkt anderzijds niet een heel domein van ernstige vormen van maatschappelijke schade.
 - Als we kijken naar de inhoud van het begrip worden er ook gebeurtenissen onder begrepen waarvan de vorm enorm beperkt is: zaken die een beperkte impact hebben (en zelfs relatief onbelangrijk zijn).
 - Maar langs de andere kant, worden sommige gedragingen die wel veel schade met zich meebrengen niet verstaan onder criminaliteit (bv. Vertrouwen in de samenleving gaat verloren bij Wittenboorden-crim).
 - Criminaliteitsbestrijding is gericht op leedtoevoeging en is inefficiënt.
 - Sterk geïnspireerd door Hulsman: criminaliteitsbestrijding is vooral gericht op strafrechtelijk reageren waarbij leedtoevoeging de kern is van de straf (doelgericht leed toevoegen in de vorm van een straf).
 - Deze strafrechtelijke sancties zijn ook weinig efficiënt: criminaliteit wordt er niet door teruggetrokken (recidiveren).
 - Criminaliteit en gevestigde belangen.
 - Criminaliteit wordt aanzien als een individueel gegeven: individuele-misdrijf-plegers. Hierdoor gaan de collectieve entiteiten buiten het veld vallen. Er heerst dus een individualiserende blik.
- Pleidooi voor een 'social harm' benadering
 - Wat is social harm dan: het wordt heel breed bekeken: Veer verschillende soorten harm opgeleest:
 - o Physical harm
 - Fysieke schade wordt enorm ruim genomen (ook voortdurende toestanden worden eronder verstaan).
 - *Bv. Geweldsplegingen, vroegtijdige sterfte veroorzaakt door milieuvervuiling, blootstelling aan giftige stoffen waardoor de levensuur ingekort wordt, etc.*
 - o Financial/economic harm
 - Geïnspireerd door Sutherland (*Bv. Inkomensverlies*).
 - o Emotional /psychological harm
 - *Bv. Het viseren van bepaalde groepen: disproportionele toepassing van identiteitscontroles op allochtonen.*
 - o Sexual harm
 - De schade die we onder seksuele misdrijven begrijpen (*bv. aanranding, verkrachting*), maar ook de wijze waarop de slachtoffers worden behandeld door het strafrechtelijk systeem (*bv. secundair-slachtofferschap*).
- ⇒ Social Harm wordt dus enorm breed gedefinieerd: het wordt ook een containerbegrip.

- Waarom 'social harm': Hangt samen met antwoord dat ze willen geven op de punten van kritiek die ze aanhalen.
 - o De tegenslagen van het alledaagse leven.
 - » Binnen social harm is er ruime voor alle soorten tegenslag of schade binnen de menselijke levensloop. Waardoor de blik verder wordt opengeworpen naar gedragingen die deel uitmaken van criminaliteit. (Criminaliteit zelf is een momentopnamen).
 - » Alle vormen van schade zijn van belang, niet alleen de schade door criminaliteit (*bv. psychologische schade*).
 - o Vraagstuk van verantwoordelijkheid.
 - » Social harm laat toe de verantwoordelijkheid in een ruimer perspectief te plaatsen. Niet per se individuele verantwoordelijkheid maar er wordt ook gekeken naar collectieve verantwoordelijkheid.
 - » Lasmaking van individualiserende benadering.
 - o Beleid.
 - » Losmaken van de strafrechtelijke kijk: ook op een andere manier zoeken naar antwoorden (buiten straffen).
 - o 'Mass harms'
 - » Massa-schade: Vormen van collectieve schade ook in kaart te brengen (*Bv. bedrijven die schade kunnen toebrengen aan het milieu*).
 - o Andere relatie tot macht (politieke & economische actoren).
 - » Overheid + politieke en economische systeem mee betrekken.
 - o Kritiek op risicoperspectie.
 - » Risico's worden toegeschreven aan individuen.

2.4 Welke lessen trekken we hieruit voor de cursus?

- Lessen:
 - (1) Strafrechtelijke definities van criminaliteit zijn momentopnames, gesitueerd in tijd en plaats.
 - > Belang van processen van strafbaarstelling en de contextuele factoren.
 - (2) Strafrechtelijke definities van criminaliteit worden gecontesteerd.
- Hoe vertalen (1) en (2) zich naar de inhoud van onze cursus:
 - Aandacht voor de huidige situatie, de stand van zaken, de zgn. 'status quaestionis'.
 - > Analyse van misdrijfvormen zoals we deze terugvinden in het strafwetboek en andere relevante wetgeving > het bijzonder strafrecht.
 - > Maar ook: aandacht voor historiek, context en maatschappelijk debat.
 - » Waarom (de-)criminalisering?
 - » Hedendaagse debatten: *bv. cannabisgebruik, 'loverboys', genitale verminking, prostitutie, etc.*

2. Geweldsmisdrijven

- Het hoofdstuk wordt onderverdeeld in 2 delen:
 1. Trends en Verklaringen
 2. Capita-selecta.

2.1 Geweldsmisdrijven: Trends en Verklaringen.

- Reader:
 - Spierenburg, P. (2012). Long-Term Historical Trends of Homicide in Europe. In: M.C.A. Liem & W.A. Pridemore (eds.), *Handbook of European Homicide Research: Patterns, Explanations, and Country Studies*. Berlijn: Springer, 25-38.
 - 4. Aebi, M.F. & Linde, A. (2014). The persistence of lifestyles: Rates and correlates of homicide in Western Europe from 1960 to 2010. *European Journal of Criminology*, 11(5), 552-577.

1. Inleiding.

- Trends m.b.t. dodelijk geweld vanaf ca. 1300 tot 2010.
 - > 'Usually ...the incidence of homicide is taken as an indicator for the prevalence of a broader spectrum of serious violence in a particular society' (Spierenburg 2012: 28).
- Historische overzichtstudie van P. Spierenburg (2012) > langetermijntontwikkelingen.
- Studie van M. Aebi en A. Linde (2014) > ontwikkelingen 1960 – 2010.
- Historische kijk op geweld en specifiek op dodelijk geweld.
 - Een van de belangrijkste verstellingen die we zullend doen: Als we kijken over langere termijn, geweld en geweldscriminaliteit heeft een opmerkelijke daling doorgemaakt doorheen de tijd.
 - Doch lijkt het (media) dat het stijgt en dat het een probleem is in onze huidige samenleving maar als we het bekijken vanuit een groter perspectief, zien we dat onze samenleving nu veel verdraagzamer is (echt veel minder geweld).
 - Hoe komt dit: Zijn we minder tolerant? Hebben we meer aandacht om het te voorkomen of aan te pakken? Etc.
- Studie: Moord in middeleeuws Londen (begin 14^e E).
 - **Eisner, Manuel (2018) Interactive London Medieval Murder Map. University of Cambridge: Institute of Criminology.**
 - Ze ontwikkelde een map: de moordmap.
 - > Hierbij wordt Londen afgebeeld aan de hand van stippen die moorden representeren (in begin 14^e E).
 - > In totaal werden 142 moorden in kaart gebracht.
 - > Op jaarbasis waren dit toen (ongeveer) gemiddeld 16moorden.
 - Vraag die je dan moet stellen: Was Londen toen gewelddadiger dan het Londen van nu?
 - > Moet hierbij natuurlijk ook rekening houden met de bevolkingsgrootte.
 - > Eerste stap is dus berekenen wat de inwoners zijn en de moorden bekijken per 100.000inwoners.
 - » Toen: 80.000 inwoners in Londen dus: 20moorden/100.000inwoners (dit is hoger dan vandaag de dag).
 - Kanttekening bij de cijfers:
 - > Destijds werd er vooral gebruik gemaakt van steekwapens: deze wapens hadden niet meteen een dodelijk gevolg.
 - » Steekwapens zijn duidelijk minder effectief dan vuurwapens.
 - > Medische wetenschappen en zorgverlening staan vandaag de dag veel verder als toen.
 - » Iemand die vandaag verwond wordt, heeft meer kans te overleven dan toen.

- Enkele cijfers:
 - (1) Verdeling van moorden over de weekdays:
 - > Op welke dagen werden de meeste moorden gepleegd:
 - > De meeste moorden werden gepleegd op Zondag en Maandag: >50% als we de 2samentellen.
 - > Hier is een zekere parallel aanwezig met nu.

WEEKDAY	CASES	%
Monday	30	21.1%
Tuesday	10	7.0%
Wednesday	14	9.9%
Thursday	14	9.9%
Friday	15	10.6%
Saturday	15	10.6%
Sunday	44	31.0%

- (2) Verdeling van moorden over de tijd van de dag:
 - > Om welk moment werden de meeste moorden gepleegd:
 - > In de vroege en late avond: bijna 77% als je ze samengeteld.

TIME OF THE DAY	CASES	%
Day break (5-8am)	3	2.1%
Morning (8-11am)	2	1.4%
Lunchtime and afternoon (11am-5pm)	2	1.4%
Early Evening (5-8pm)	44	31.0%
Late Evening (8-10pm)	65	45.8%
Night (10pm-2am)	14	9.9%
Unknown	12	8.5%
Total	142	100.0

SPACE TYPE	LOCATION	CASES	%
Public Space	Street, square	75	52.8%
	Public space, unspecified	14	9.9%
	Stall, business place	3	2.1%
	Wharf, riverside	4	2.8%
In buildings	Tavern	6	4.2%
	Brothel	2	1.4%
	Religious Building	6	4.2%
	Prison	1	0.7%
Private space	Perpetrator's residence	12	8.5%
	Victim's residence	10	7.0%
	Third party residence	8	5.6%
	Unknown	1	0.7%

- (3) Verdeling van moorden over de sociale ruimte:
 - > Waar gebeuren de dodelijke incidenten:
 - > Vooral in de publieke ruimten: straat of plein: Meer dan de helft van de gevallen (52,8%).
 - > Dit zegt ook iets over de samenleving: geweld was toen dus alom-vertegenwoordigd: Zegt iets over het feit dat geweld dus echt een deel uitmaakte van de samenleving toen.

- (4) Wapens gebruikt bij moordzaken:
 - > Welke wapens werden gebruikt:
 - > Steekwapens: lange messen, korte messen, zwaarden, etc.
 - > Toen was de samenleving een samenleving waarbij het dragen van steekwapens (messen) op zak, gewoon normaal was. Indien er een conflict ontstond kon er meteen gereageerd worden.

WEAPON	CASES	%
Axe	2	1.4%
Long Knife	51	35.9%
Short Knife	29	20.4%
Sword	17	12.0%
Staff	27	19.0%
Bow	1	.7%
Hands	11	7.7%
Stone	1	.7%
Drowning	2	1.4%
Unknown	1	.7%
Total	142	100.0

Body Part	CASES	%
Head	50	35.2%
Neck	3	2.1%
Throat	7	4.9%
Hands, arms, shoulders	9	6.3%
Chest, heart	34	23.9%
Back	4	2.8%
Lower trunk	14	9.9%
Legs	2	1.4%
Multiple wounds on different body parts	11	7.7%
Other and unknown	9	6.3%
Total	142	100.0

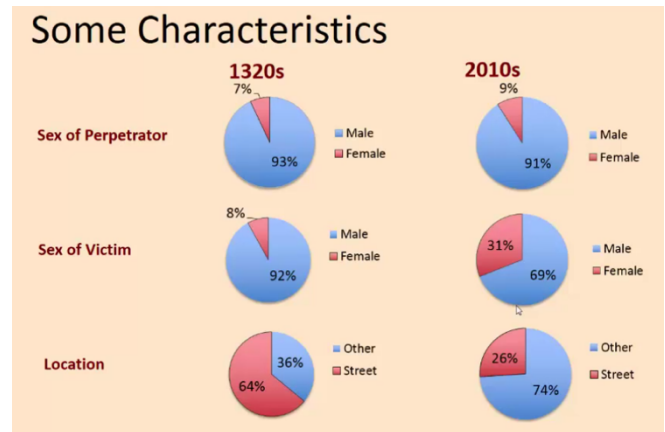
- (5) Lichaamsdelen geraakt tijdens de aanval:
 - > Welke lichaamsdelen raakte men het meest:
 - > Delen van het bovenlichaam: hoofd, borst, hartstreek, armen, schouders, etc.

TIME FROM ASSAULT TO DEATH	CASES	%
Immediate	46	32.4%
Less than 2 hours	9	6.3%
2-6 hours	13	9.2%
6-12 hours	6	4.2%
12-24 hours	11	7.7%
2 days	9	6.3%
3-4 days	10	7.0%
5-6 days	9	6.3%
One week	6	4.2%
2-4 weeks	15	10.6%
More than 1 month	5	3.5%
Unknown	3	2.1%

- (6) doden tijdlijn:
 - > Het tijdverloop alvorens de dood intreedt.
 - > *Bv. bij vuurwapens vaak onmiddellijk, bij steekwapens is het vaak langer.*
 - > Toen: Gebrek aan efficiënt wapen (steekwapens die dus niet efficiënt zijn): onmiddellijke dood is maar in 32% van de gevallen.

⇒ **Conclusie:** de cijfers vertellen enorm veel over de samenleving: De wijze waarom crim wordt gepleegd maar ook hoe ze erop reageerde, de organisatie van de samenleving, etc.

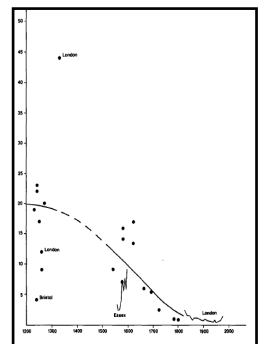
- Andere cijfers: vergelijking 1320 & 2010:
 - Geslacht van dader: geen verandering.
 - > Vooral een mannenprobleem.
 - > Meer dan 9/10 daders van dodelijk geweld hebben het mannelijk geslacht.
 - Geslacht van het slachtoffer: verandering.
 - > Begin 14^e E: Man tegenover man geweld.
 - » Mannen die dader en slachtoffer warden.
 - > Begin 21^e E: Vrouwelijke slachtoffers stijgen.
 - » 3/10 vrouwelijke slachtoffers.
 - Locatie: verandering
 - > Toen: 64% op straat.
 - > Nu: 26% op straat.
 - > Groot verschil tussen 2 periode: illustreert hoe dat het een minder publiek gegeven is geworden.

2. Historische trends in dodelijk geweld doorheen Europa (sinds ca 1300).

2.1 De U-curve van Ted Robert Gurr.

- **Ted Robert Gurr:**
 - Gurr, T.R. (1981). Historical Trends in Violent Crime: A Critical Review of the Evidence. *Crime and Justice: A Review of Research*, 3, 295-353.
 - Begin jaren 80: belangrijke overzichtsstudie door hem uitgevoerd.
 - > Hij bracht 30 studies samen: 30 beschikbare studies die verschillende periodes behandelden.
 - » Het inzicht dat hij bijbracht was het samenbrengen van deze verschillende studies.
 - » Door het samenbrengen kan hij een aantal trends in kaart brengen: lange termijn trends in kaart brengen.
- **De U-curve:**
 - De figuur die hij ontwikkelde: de U-curve.
 - Op basis van de verschillende studies kon hij in kaart brengen dat we een daling hebben van gewelddriminaliteit.
 - De daling die zich doorzet tot aan midden 20^e E (na WOII een kleine stijging).
 - > Stelt dus vast dat over lange termijn heen, een neerwaarde trend tot midden 20^e E plaatsvond: dit weerspiegeld de U.
 - Deze studie is van 40jaar gelden maar de studies die erna zijn gebeurd, bevestigen zijn bevindingen.

2.2 Trends in Europa (overzichtsstudie Pieter Spierenburg).

- *Tekst reader: Spierenburg, P. (2012). Long-Term Historical Trends of Homicide in Europe. In: M.C.A. Liem & W.A. Pridemore (eds.), Handbook of European Homicide Research: Patterns, Explanations, and Country Studies. Berlijn: Springer, 25-38.*
- Startpunt: ca 1300
 - > Waarom is ca 1300 zijn startpunt: heeft te maken met praktische zaken:
 - Vanaf die periode pas betrouwbare informatie beschikbaar aan de hand van lichaamsonderzoek dat werd uitgevoerd.
 - Voor die periode was het moeilijk om geweld dat door de overheid werd betuigd te onderscheiden van privaat geweld.
 - ↳ Doding (dodelijk geweld) werd toen vaak op een private manier afgehandeld: er kwam vaak geen externe instantie aan te pas. Personen gingen zelf op zoek naar oplossing (Bv. *wraak*).
- Wat deed hij: Onderscheid tussen:
 - Kwantitatieve trends: in kaart brengen incidentie (hoe vaak).
 - Kwalitatieve trends: in kaart brengen kenmerken (aard van geweld, achtergronden, etc.).

2.2.1 Bronnenmateriaal.

- Bronnen:
 - Belangrijkste bron: 'body inspection reports'.
 - > = '...a general term for various forms of registration of all suspect dead bodies found in a locality' (Spierenburg 2012: 26).

- > Vormen van lichaamsonderzoek: Rapporten die dodelijke lichamen bestuderen.
 - » Vormen van registratie van dode lichamen waar een 'geurtje' aan is: er is iets aan de hand: *bv. zelfmoord, overlijden waarbij duidelijk fysiek geweld is gebruikt, een ongeval, etc.* Dergelijke vormen van verdachte overlijden werden geregistreerd.
 - » *In die rapporten is er allerlei info te vinden (bv. waar situeren de wonden zich, wie is het slachtoffer, de doodsoorzaak, etc.).* Op die manier kunnen we veel info vinden.
- > Eerste criminaliteits-statistieken waren er pas in begin 19^e E: dus dit was vaak de enige vorm van betrouwbare informatie.
- Vervolgingsstatistieken
 - > De vervolgingsstatistieken zijn vaak minder geschikt omwille van:
 - Identificatie van misdrijfpleger + voor rechtbank brengen.
 - ↳ De dader moet geïdentificeerd zijn en voor de rechtbank worden gebracht. Vaak is dit niet het geval waardoor je het risico loopt op onderschatting.
 - Private afhandeling, vlucht/ anonimiteit.
 - ↳ Heel wat zaken werden onderling afgehandeld tussen de betrokken partijen. De dader kon ook vluchten of onderduiken in de anonimiteit.
- Voor kwalitatieve analyse: veel verschillende bronnen:
 - > *Verzoeningsovereenkomsten, familieverhalen, gratieverzoeken (15^e – 16^e eeuw), kranten en magazines (vanaf 1800), studies van eerste generaties criminologen, etc.*

2.2.2 Kanttekeningen bij het bronnenmateriaal.

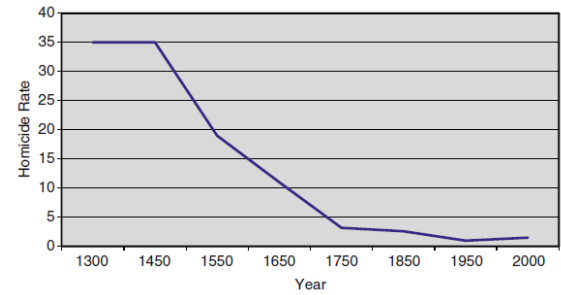
- Kanttekeningen bij kwantitatieve studie:
 - Standaardisering van cijfermateriaal?
 - > Wanneer we cijfers over criminaliteit presenteren hebben we de nijging om dit te doen per 100.000 inwoners. (Bv. X-aantal moorden per 100.000 inwoners.)
 - > Dit laat ons toe cijfers te vergelijken tussen landen, maar ook doorheen de tijd. Het probleem is echter dat bevolking van enkele eeuwen geleden veel lager lag als nu. Hier moet dus rekening mee gehouden worden.
 - Kleinschalige gemeenschappen
 - > Er was vaak sprake van kleinschalige gemeenschappen. Wanneer er 1 (of enkele) feiten meer bijkwamen per jaar, had dit een enorme invloed op de cijfers.
 - > Bv. Kleine stad van 5.000 inwoners waarin 1 feit meer pleegt is dan het jaar voordien. Indien je dat gaat bekijken aan de hand van 100.000 inwoners is dat een vermenigvuldiging van 20!
 - > Je moet hiermee rekening houden indien je de cijfers gaat presenteren.
 - > Mogelijke oplossingen: niet van jaar tot jaar bekijken, maar over periodes van 10jaar of zelfs een eeuw: gemiddelde nemen over langere periodes.
 - Kindermoord
 - > Kindermoord is een bijzonder fenomeen en kwam vroeger vrij vaak voor = Het doden van nieuwgeboren baby tijdens of kort na de bevalling (door of op aansturen van de moeder).
 - > Hier gaat geen gevecht aan te pas. Dergelijke fenomenen vallen dus buiten het blikveld wanneer we het hebben over lichaamsonderzoeken. Bij kindermoorden worden vaak dergelijke rapporten niet opgemaakt en kan het fenomeen dus niet in kaart brengen aan de hand van die bron.
 - Invloed van levensreddende interventies.
 - > De genezingstechnologie die sterk is geëvolueerd en ertoe heeft geleid dat meer slachtoffers overleven.
 - Vergiftiging.
 - > Heeft betrekking op de vraag of lichaamsonderzoeken (rapporten) wel kunnen onderzoeken of slachtoffers vergiftigd werden. Er zijn doorgaans geen uitwendige letsels en het is een vorm die vaak onopgemerkt blijft.
- Kanttekeningen bij kwalitatieve studie
 - Meest basale: hoe weten we of een verdachte of getuige de waarheid vertelt?
 - > Dit is vandaag de dag ook nog steeds aanwezig (*Bv. Gratieverzoeken waren vroeger heel courant*).
 - Rol van interpretatie
 - > Verhalen die verteld werden/worden over moorden (bv. familie-verhalen waarbij Nonkel X de held was). Het representeren en vertellen over het fenomeen moet met een korrel zout worden genomen aangezien vele verhalen dus vervormingen bevatten.

2.2.3 Trends.

➤ **Figuur 3.1:**

- Daling in Europese context van dodelijk geweld (met op het einde een knikje).
- De cijfers representeren de gemiddelden over de eeuw heen. Waarom: om het probleem van standaardiseren en kleinschalige gemeenschappen op te lossen (eerste 2 kritieken).

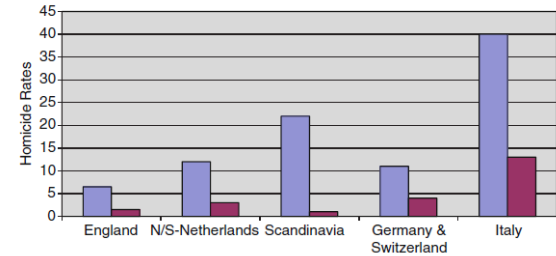
Fig. 3.1 The long-term decline of homicide in Europe (rates are per 100,000 residents per century). Sources: Eisner (2001, 2003), Monkkonen (2006)

➤ **Figuur 3.2:**

- Voor 5 verschillende landen in Europa werd in kaart gebracht hoe het zat met het aantal dodelijke incidenten per 100.000 inwoners. Hierbij werd gekeken naar 2 periodes (1600 & 1800).
- Conclusie: algemene daling. In sommige regio's wordt de daling sterker ingezet dan in anderen.

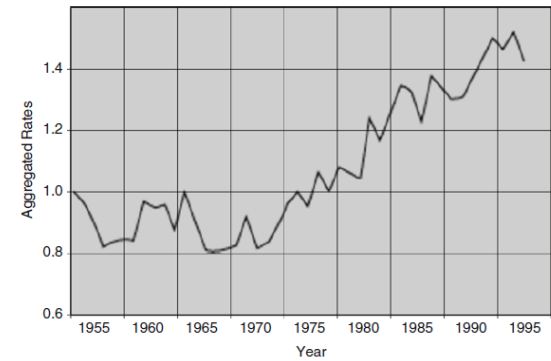
Fig. 3.2 Annual average of homicides per 100,000 inhabitants in five European regions around 1600 and around 1800. Source: Eisner (2001, 2003)

➤ **Figuur 3.3:**

- Ontwikkelingen vanaf midden 20^e eeuw (midden jaren 50).
- Verticale as: Het lijken immense stijgingen te zijn, maar als je kijkt naar de as zijn de aantallen echt miniem.

Fig. 3.3 Homicide rates, 1950–1995, per 100,000 residents in seven European countries: Sweden, Germany, Switzerland, Italy, England, Belgium, and France. Source: Presentation by Helmut Thome, based on data from Manuel Eisner, at the seminar on violence, Ferrara, September 2003

➤ **Spierenburg identificeerde 2 belangrijke trends:**

- De grote afname in dodelijk geweld.
 - > Minder mannelijke slachtoffers en minder mannelijke misdrijfplegers.
- Groter aandeel van 'intimate murder victims' (cf partnergeweld met dodelijke afloop).
 - > *Data from English, Dutch, and German studies show that until the sixteenth century the percentage of intimate homicide victims was well under 10, with 5 as the median. It rose to about 16 in the seventeenth century, 30 in the eighteenth, while 40 or more was common after 1800' (Spierenburg 2012: 33).*
 - » Percentages geven dus aan dat er een stijging is.
 - » Aangezien er over het algemeen een daling is van dodelijk geweldscriminaliteit, kunnen we het grootste aandeel van deze geweldscriminaliteit toeschrijven aan partnergeweld omdat deze wel stijgt.
 - > Hij identificeert 3 types:
 - 'Punishment-related type':
 - ↳ Vormen van doding in de intieme sfeer waarbij geweld zelf aanzien wordt als een onderdeel van disciplineren binnen een huiselijke context.
 - ↳ In de 16^e + 17^e E was het nog courant dat echtgenoot de echtgenote mocht disciplineren (patriarchale samenleving).
 - ↳ Slachtoffer = Uit te hand gelopen straf.
 - 'Anger-related type':
 - ↳ Dit type was aanwezig van ongeveer 18^e E. hierbij gaat het om een plotse opwelling in een conflict.
 - ↳ Geweld van de man op de vrouw waarbij woede een rol speelt. Man die hardhandig optreed waardoor vrouw overlijdt.
 - 'Tension-related type':
 - ↳ Vanaf einde 18^e E. Spanning in de affectieve relaties waarbij plotse uitbarstingen kunnen leiden tot doding.
- **Andere vaststellingen:**
 - Kindermoord en rol van sociale omstandigheden
 - > Waarom: Alleenstaande moeders die vreesde voor armoede (vreesde voor ontslag wanneer hun baas zou ontdekken dat ze zwanger of bevallen waren). De frequentie ervan ging in stijgende lijn in de 16^e E: dat is raar want de algemene geweldscriminaliteit daalde terwijl dit dus steeg. Moet het fenomeen dus in zijn sociale context plaatsen.

- Bloedwraak – en de regulering ervan
 - > 'The killing of a man was always felt as a wrong suffered by his relatives, but it counted largely as a private matter to be handled by either revenge or reconciliation' (Spiereburg 2012: 35).
 - > Criminalisering van doding, vanaf einde 15^e eeuw – tot midden 17^e eeuw.
 - » Doding werd vooral de nabestaanden aangedaan: Het was een private aangelegenheid en kon op 2 manieren mee worden omgegaan: wraak of verzoening. Geeft aan dat doding toen enkel de betrokkenen aanging en niet door iets extern zoals het strafrecht. Wraak werd destijds dus echt als legitiem beschouwd. Strafrechtelijke reactie is pas een recente benadering.
- Duel (vanaf midden 16^e eeuw) als een 'uitzondering' op de criminalisering van doding.
 - > Waarbij een man tegenover een andere man werd geplaatst, om de uitdaging van de beledigde partij aan te gaan. Hierbij kon de dood ook intreden maar werd gezien als een uitzondering.

3. Recente ontwikkelingen (1960-2010).

➤ Reader:

- Aebi, M.F. & Linde, A. (2014). The persistence of lifestyles: Rates and correlates of homicide in Western Europe from 1960 to 2010. *European Journal of Criminology*, 11(5), 552-577.

3.1 Trends in 15 West-Europese landen (1960-2010)

➤ Figuur 1.

- Slachtoffers van moordzaken per 100.000 inwoners in 15 West-Europese landen:
- Stijging tot jaren 90 en dan terug een daling.

➤ Figuur 3.

- Gemiddeld aantal slachtoffers van moordzake in 15 West-Europese landen, perioden van vijf jaar, 1960-2010
- 5jarige periodes.
- In tabel: worden de knikjes helderder:
 - > Bv. Spanje in 1995-1999 en volgende: je ziet een stijging en dit komt doordat er een terroristische aanlag was met heel veel doden. Moeten dus ook de cijfers binnen de context bekijken.
 - > Ook in Italië: in jaren 80 was er een dalend verloop, daarna een stijging vanaf begin jaren 90. Dit is toe te schrijven aan de maffia-dodingen die dus een grote impact hadden.

➤ Figuur 2.

- Slachtofferschap cijfers voor moord naar geslacht, per 100.000 inwoners van hetzelfde geslacht, in 15 West-Europese landen, 1960 – 2004.
- Begin (jaren 60): aanvankelijk nog een daling voor mannen, en voor vrouwen een afvlakking.
- Geeft verhouding mannen en vrouwen kwa slachtofferschap weer.
- Zien in een bepaalde periode dat ze vrij dicht bij elkaar liggen 1965.

➤ Figuur 9.

- Geïndexeerde slachtofferschap cijfers voor moordpartijen in 15 West-Europese landen, 1960 – 2004, per geslacht (1960 = 100).
- Herberekening op 100.

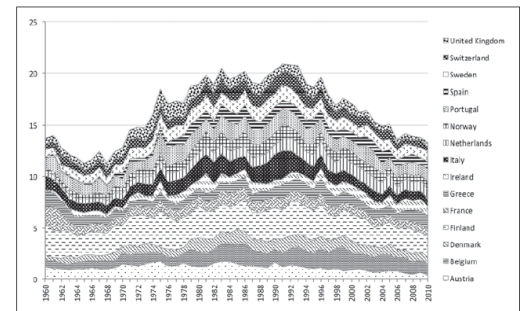

Figure 1. Homicide victimization rates per 100,000 population in 15 West European countries, 1960–2010.

Table 3. Average rates of homicide victimization in 15 West European countries, five-year periods, 1960–2010.

Country	1960–4	1965–9	1970–4	1975–9	1980–4	1985–9	1990–4	1995–9	2000–4	2005–10
Austria	1.03	1.04	1.46	1.42	1.49	1.27	1.33	0.98	0.80	0.62
Belgium	0.62	0.77	1.06	1.07	1.51	1.68	1.56	1.90	1.59	1.31
Denmark	0.54	0.58	0.78	0.72	1.19	1.22	1.24	1.10	0.94	0.81
Finland	2.59	2.27	2.66	3.00	2.79	2.79	3.04	2.69	2.38	2.14
France	1.46	0.80	0.83	1.00	1.13	1.10	1.05	0.86	0.78	0.68
Greece	1.22	0.83	0.59	0.69	0.81	0.90	1.15	1.24	0.86	1.11
Ireland	0.30	0.35	0.54	0.81	0.96	0.84	0.69	0.92	0.91	0.97
Italy	1.04	0.85	1.03	1.43	1.88	1.63	2.10	1.26	0.94	0.86
Netherlands	0.34	0.43	0.61	0.83	0.86	0.91	1.09	1.24	1.19	0.96
Norway	0.49	0.51	0.68	0.79	1.19	1.26	1.09	0.94	0.98	0.72
Portugal	1.14	1.04	1.00	1.71	1.42	1.39	1.52	1.28	1.21	1.04
Spain	0.15	0.16	0.37	0.77	0.99	0.99	0.87	0.80	1.00	0.74
Sweden	0.67	0.81	1.02	1.22	1.24	1.34	1.28	1.09	1.01	0.97
Switzerland	0.76	0.67	0.86	0.88	1.16	1.25	1.43	1.03	0.88	0.67
United Kingdom	0.59	0.73	1.09	1.44	0.88	0.95	0.92	0.82	0.56	0.39
Geometric mean	0.69	0.68	0.87	1.09	1.23	1.24	1.27	1.14	1.01	0.87
Mean	0.86	0.79	0.97	1.19	1.30	1.36	1.21	1.07	0.93	0.79
Median	0.67	0.77	0.86	1.00	1.19	1.25	1.24	1.09	0.94	0.86
Standard deviation	0.61	0.48	0.54	0.59	0.50	0.48	0.58	0.49	0.43	0.40
Minimum	0.15	0.16	0.37	0.69	0.81	0.84	0.69	0.80	0.56	0.39
Maximum	2.59	2.27	2.66	3.00	2.79	2.79	3.04	2.69	2.38	2.14
Ratio (1 to)	17.07	14.38	7.20	4.34	3.43	3.31	4.44	3.35	4.24	5.50

Source: Own calculations based on data from WHO mortality statistics.

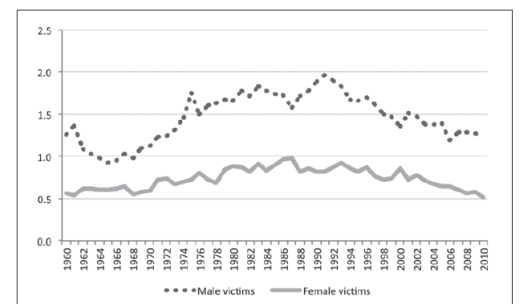

Figure 2. Homicide victimization rates by gender, per 100,000 population of the same gender, in 15 West European countries, 1960–2004.

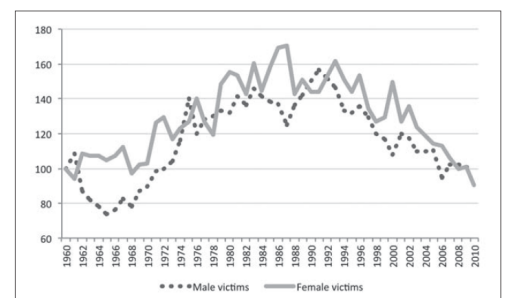

Figure 9. Indexed homicide victimization rates in 15 West European countries, 1960–2004, by gender (1960 = 100).

➤ **Figuur 3.**

- Aantal slachtoffers van moordpartijen per geslacht en leeftijdsgroep, per 100.000 inwoners van hetzelfde geslacht en dezelfde leeftijdsgroep, in 15 West-Europese landen in 2003.
- Leeftijd 30-44 = meest voorkomende groep. Dit geldt zowel voor vrouwen als voor mannen.

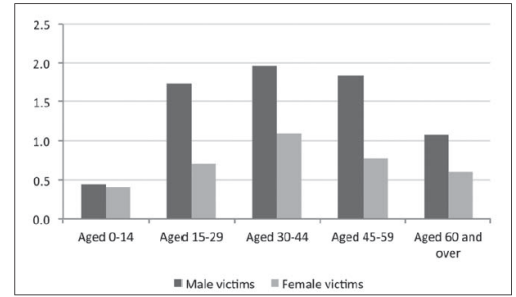

Figure 3. Homicide victimization rates by gender and age group, per 100,000 population of the same gender and age group, in 15 West European countries in 2003.

➤ **Figuur 4.**

- Aantal slachtoffers van moord op mannen per leeftijdsgroep, per 100.000 inwoners van de mannelijke bevolking van dezelfde leeftijdsgroep, in 15 West-Europese landen, 1960 – 2004.
- Leeftijd doorheen de tijd uitgezet voor mannelijke slachtoffers.
- Kindermoord dalend verloop.

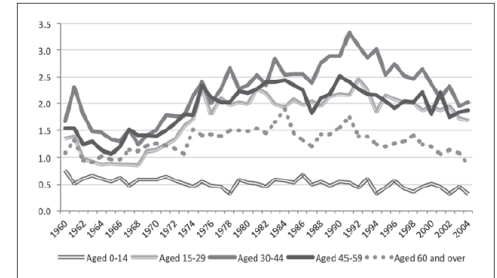

Figure 4. Male homicide victimization rates by age group, per 100,000 male population of the same age group, in 15 West European countries, 1960–2004.

➤ **Figuur 5.**

- Aantal slachtoffers van moord op vrouwen per leeftijdsgroep, per 100.000 inwoners van de vrouwelijke bevolking van dezelfde leeftijdsgroep, in 15 West-Europese landen, 1960 – 2004.

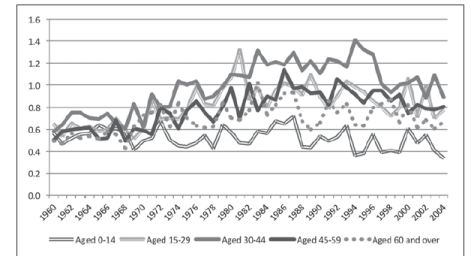

Figure 5. Female homicide victimization rates by age group, per 100,000 female population of the same age group, in 15 West European countries, 1960–2004.

3.2 Correlaties en verklaringen.

- Gaan in het verkregen cijfermateriaal zoeken naar verklaringen voor waarom er een stijging was in de jaren 60 tot jaren 90.

Table 2. Bivariate correlations (Spearman's rho) between homicide victimization rates and several potential predictors of homicide, in 2010.

	Homicide and intentional injury, all ages, per 100,000, males	Homicide and intentional injury, all ages, per 100,000, females	Percentage of population aged 0–14 years	Percentage of population aged 0–14 years, males	Percentage of urban population	Average population density per km ²	Unemployment rate (percent)	GDP, US\$ per capita	Percentage of population with post-secondary education aged 25+ years	UNDP Human Development Index (HDI)	Infant deaths per 1000 live births	Pure alcohol consumption, litres per capita, age 15+	Gini consumption, index
Correlation coefficient	.966**	.518*	-.068	-.093	.018	-.236	.376	-.216	-.120	-.109	-.527*	-.231	-.140
Significance (2-tailed)	≤ .001	.048	.810	.742	.950	.397	.167	.439	.671	.699	.043	.408	.620
N	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15

Source: Own calculations based on data from the European Health for All Database for all variables except Gini index taken from Eurostat.
*p ≤ .05; ** p ≤ .001.

➤ **Tabel 2.**

- Bivariaten correlaties (Spearman's rho) tussen slachtofferschap bij moord en verschillende potentiële voorspellers van moord, in 2010.
 - > Bivariaat: de uitkomsten, of de samengestelde kansverdeling van die uitkomsten, van twee kansvariabelen, waarbij de waarneming steeds op dezelfde eenheid zijn gedaan
- Indicatoren keren hier terug

➤ **Figuur 6.**

- BBP, bruto binnenlands product, tegen de huidige marktprijzen per hoofd van de bevolking in 15 West-Europese landen, 1960 – 2010 (1.000 Euro per hoofd van de bevolking)
- Een duidelijke stijgende trend.

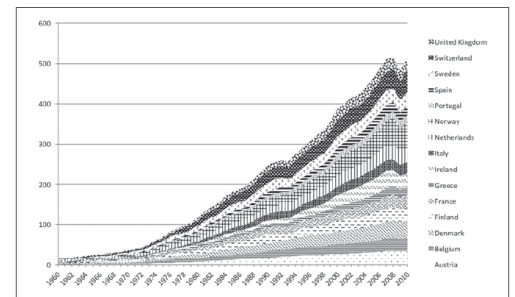

Figure 6. GDP at current market prices per head of population in 15 West European countries, 1960–2010 (1,000 Euro per capita).

- **Figuur 7.**
 - Bevolking van 0 – 14 jaar in 15 West-Europese landen, 1960 – 2010 (percentage).
 - Dalende trend.

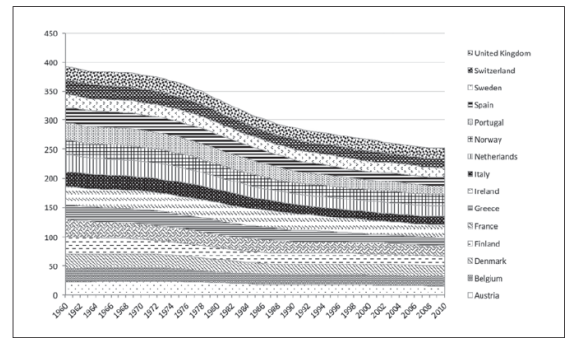

Figure 7. Population aged 0–14 years in 15 West European countries, 1960–2010 (percent).

- **Figuur 8.**
 - Werkloosheidscijfers in 15 West-Europese landen, 1960 – 2010 (procent van beroepsbevolking).
 - Trends stemmen niet overeen met de stijging tot begin jaren '90 en dan de daling.
 - Wel enkele contextuele veranderingen: *bv. anticonceptiepil, vrouwen komen op de arbeidsmarkt, etc.*

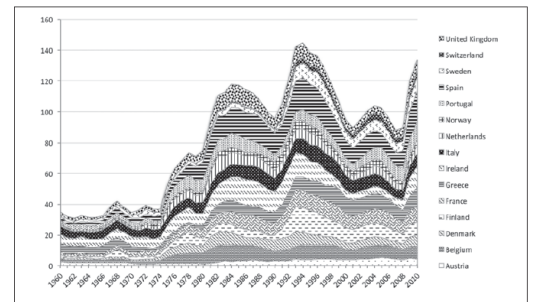

Figure 8. Unemployment rates in 15 West European countries, 1960–2010 (percent of working age population).

2.1 Gewelddsmisdrijven: Capita selecta.

- **Capita selecta.**
 - We gaan vervolgens in dit deel een aantal gewelddsmisdrijven oplichten en dieper bespreken. Specifieker, de gewelddsmisdrijven die ook terug te vinden zijn in het strafwetboek (titel 8).
 - Met betrekking tot dit deel is er geen tekst in de reader beschikbaar.
- **Inleiding: gewelddsmisdrijven en actualiteit.**

<p><i>“Open VLD trekt na kritiek wetsvoorstel in” 2015</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Het gaat om een voorstel dat ingediend werd in 2006 met betrekking tot de maximumstrafmaat bij onopzettelijke dodingen in het verkeer te doen verminderen van 5 naar 3jaar. Waarom: bij onopzettelijke dodingen buiten het verkeer bedraagt de maximumstrafmaat 2jaar. Dit is dus een aanzienlijk verschil en men vond dit niet proportioneel. Onopzettelijke dodingen buiten het verkeer zijn dus minder zwaar dan wanneer ze gebeuren in de context van hey verkeer. Aan deze discrepantie wilde men dus iets doen. - Uiteindelijk kwam er enorm veel kritiek op het wetsvoorstel waardoor het werd ingetrokken.
<p><i>“Het strafrecht gekneveld door motieven”</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - 2 wetenschappers die aankaarten dat er teveel ingezet wordt op strafverzwarende omstandigheden.
<p><i>“Uit het justitieplan van vorig Minister van Justitie Koen Geens...”</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Men wilde een herziening van de straffenschalen: voor bepaalde groepen van feiten (o.a. gewelddsmisdrijven) wilde men de schaal verhogen, voor andere verlagen. - Er werd gewezen op het tijdsgebonden karakter: in de 19^e werd er anders naar de feiten gekeken als nu en daarom moeten de schalen worden aangepast.
<p><i>“Vrouwenraad: Neem geweld tegen vrouwen serieus en maak van femicide een apart misdrijf”</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> - Actuele discussie: moet femicide apart worden behandeld in het strafwetboek.

1. Het juridische kader. Een selectie uit titel VII van het strafwetboek 'Misdaden en wanbedrijven tegen personen'.

- Bescherming van lijf en leven in het strafwetboek, fysieke integriteit en het menselijke leven.
- Deze les: een selectie van een aantal belangrijke geweldsmisdrijven zoals die in het strafwetboek verschijnen.

- Titel VIII: Misdaden en wanbedrijven tegen personen.
 - Opzettelijk doden en toebrengen van lichamelijk letsel = **Art. 392-417 SW**.
 - Onopzettelijk doden en toebrengen van lichamelijk letsel = **Art. 418-422 SW**.
 - Schuldig verzuim = **Art. 422bis-422quater SW**.
 - Aantastingen persoon minderjarigen enz. = Art. 423 – 433 SW.
 - > Deze gaan we niet in deze les behandelen: wordt later besproken bij 'mensenhandel en –smokkel'.
 - Aanslagen op de persoonlijke vrijheid en op de onschendbaarheid van de woning = **Art. 434-442 SW**.
 - > Wordt ook niet in deze les besproken.
 - Belaging = **Art. 442bis -442ter SW**.
 - Aanranding van de eer of de goede naam van personen = **Art. 443-453 SW**.
 - > Wordt ook niet in deze les besproken.
 - Schending van het beroepsgeheim = **Art. 458-458bis SW**.
 - > Wordt niet nu besproken maar later bij: 'deontologische problemen van de criminologische praktijk' (3^e BAC).

- Eerbiediging leven en fysieke integriteit in: Europees Verdrag voor de rechten van de mens.
 - In het EVRM zitten ook waarborgen met betrekking tot het menselijke leven en de fysieke integriteit.
 - **Art. 2 EVRM**: Recht op leven.
 - **Art. 3 EVRM**: Verbod van foltering.

2. Opzettelijk doden en opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel.

- **Opzettelijk**: **Art. 392 SW**: Gaat dieper in op het begrip 'opzettelijk'.
 - Opzettelijk = Met het oogmerk om te doden of aan te randen.
 - > Opzettelijk doden: doodslag (**Art. 393 SW**) of moord (**Art. 394 SW**).
 - > Toebrengen van lichamelijk letsel: elk inwendig of uitwendig letsel, hoe licht ook, dat van buiten uit door een mechanisch of chemisch op de lichaamsgesteltnis inwerkende oorzaak, aan het menselijk lichaam wordt toegebracht.
 - Het gaat hierbij om een bepaalde persoon of een toevallig slachtoffer.
 - > Dit staat ook zo in **Art. 392 SW**. Het kan dus ook een toevallig slachtoffer zijn.
 - De omstandigheden en voorwaarden zijn hierbij onbelangrijk.
 - > Voorwaarden en omstandigheden zijn niet van belang.
 - Error in Personam.
 - > Ook wanneer de dader zich vergist van slachtoffer is er nog steeds sprake van een opzettelijke daad.
 - > *Bv. Wil An vermoorden, maar treft Ben.*
 - Aberratio Ictus.
 - > Het missen van het doel: Ook wanneer de dader zijn doel mist, blijft opzettelijkheid van toepassing.
 - > *Bv. In een vechtparij waatbij verschillende personen betrokken zijn. Je wilt An slagen, maar treft Ben, dan is er nog steeds spraken van opzettelijkheid.*

2.1 Doodslag en verschillende soorten van doodslag.

(a) Doodslag.

- Doodslag wordt verwoord in **Art 393 SW**: Het doden met het oogmerk om te doden.
- Dit misdrijf bestaat uit 3 belangrijke bestanddelen!
 - **Het oogmerk om te doden.**
 - » Men heeft gehandeld met de wil om de dood te veroorzaken. De wil van de dader is echt de dood teweeg te brengen. Dit kan afgeleid worden uit de feiten zelf.
 - » Dit is belangrijk omdat het tegengestelde is van wat in **art 401 SW** staat: *Het opzettelijk toebrengen van slagen en verwondingen zonder het oogmerk om te doden, maar met de dood tot gevolg.*
 - **Doden door materiele handeling.**
 - » Hiervoor moeten we kijken naar het doden zelf:
 - Het kan bestaan uit een positieve daad (*je doet iets waardoor de dood intreedt*).
 - Het kan een negatieve daad zijn (*Bv. Onthouding*).
 - ↳ Opgelet: Er is wel een onderscheid met schuldig verzuim (**Art. 422bis SW**).
 - Bijzondere gevallen: Bv. Wet van 28mei 2002 betreffende de euthanasie.

- **Doden van een andere persoon.**
 - » Zelfmoord wordt niet als doodslag gezien. Vroeger was dit niet zo, toen werd het lichaam van de persoon die zijn eigen leven had genomen, toch bestraft.
- ⇒ Er zijn verschillende vormen/soorten van opzettelijk doden (doodslag), en deze worden vervolgens besproken.

(b) Moord.

- **Art 394 SW:** Moord = Doodslag met voorbedachten rade.
- Moord is een bijzondere vorm van doodslag: Ze heeft een extra element, het element van de voorbedachte raden.
- Moord heeft dus dezelfde (3) bestanddelen als doodslag, maar men voegt dus nog een aspect toe: de voorbedachtheid.
- Voorbedachte raden heeft betrekking op:
 - > Een beslissing die voorafgaat aan de daad (zeker tijdsverloop tussen beslissing en de uitvoering: beslissing voor de uitvoering).
 - > Deze beslissing is weloverwogen.
 - > Deze beslissing is definitief: de dader houdt zich aan deze beslissing en verandert zijn mening niet.

(c) Oudermoord.

- **Art. 395 SW:** Oudermoord = Doodslag op de vader, de moeder of andere bloedverwanten in de opgaande lijn.
- Ook hier zijn de 3bestanddelen van de doodslag aanwezig. Aangezien hier het woord 'moord' wordt gebruikt, zou je denken dat ook hier de voorbedachtheid van belang is, maar dit is fout! De voorbedachtheid is hier van geen enkel belang.
- De 3bestanddelen van doodslag zijn dus aanwezig + het feit dat het is gebeurd *op de vader, de moeder of andere bloedverwanten in opgaande lijn*.
- Hier is er wel sprake van een zwaardere bestraffing: aangezien er een gebrek is aan respect voor de andere naasten. Doordat het betrekking heeft op naasten wordt het dus zwaarder bestraft. Daarom is ook de voorbedachtheid niet van belang hier, omdat het al zwaarder wordt bestraft omwille van de naastheid.

(d) Kindermoord.

- **Art. 396 SW:** Kindermoord = Doodslag gepleegd op een kind bij de geboorte of dadelijk daarna.
- Hoedanigheid van de dader is hier niet van belang: kan door moeder, door vader maar ook door iemand die geen band heeft met het kind. Het kan door eender wie gepleegd worden.
- Levend doch niet noodzakelijk levensvatbaar. Het is niet vereist dat het kind een lang leven beschoren zou zijn. Indien het kind een bepaalde ziekte heeft en maar kort te leven zou zijn, ook in die gevallen is er sprake van moord.
 - > Levend geboren zijn: het heeft zelfstandig kunnen ademen, ook al was het maar voor even is het nog steeds kindermoord.
- Een positieve daad, of door onthouding die een einde maakt aan het leven.
- Ook hier is de term 'moord' ongelukkig gekozen: de voorbedachtheid is niet van belang. Het kan met of zonder.
- Wel gelden de 3 bestanddelen van doodslag. Bijkomende hier is dat het gepleegd wordt op een kind bij de geboorte of dadelijk daarna.
- Het tijdstip:
 - > Bij geboorte = De bevallingsperiode: start bij de eerste weeën en eindigt wanneer navelstring doorgeknipt is.
 - > Dadelijk daarna: wetgever bakent dit niet af. Is aan de rechter om te beoordelen.

(e) Vergiftiging.

- **Art. 397 SW:** Vergiftiging = Doodslag gepleegd door middel van stoffen die min of meer snel de dood kunnen teweegbrengen, op welke wijze die stoffen ook aangewend of toegediend zijn.
- Dit wordt ook zwaarder bestraft (net zoals moord).
 - > Waarom: Omdat de voorbedachte rade hier wel inherent aanwezig is. De toediening van de stoffen is een weloverwogen beslissing voorafgaand aan de daad.
 - > Ook nog andere factoren die ervoor zorgen dat het zwaarder bestraft wordt: Omwille van het maatschappelijk gevaar: Het is een misdrijf dat enorm makkelijk gepleegd kan worden, de dood makkelijk teweeg kan brengen, het slachtoffer kan zichzelf niet verweren en er een reële kans bestaat dat het feit nooit ontdekt wordt.
- De 3 bestanddelen van doodslag keren ook hier terug + aanvullend dat het gebeurd door stoffen die worden toegediend aan het slachtoffer.
- De dodelijke eigenschappen van de stof moeten wel bepaald worden.
 - > *Bv. Geneesmiddel dat in normale hoeveelheid wordt ingenomen is niet erg, maar in te hoge hoeveelheid wel.*

- > *Bv. wanneer medicatie vervallen is, wanneer ze worden ingenomen met andere medicaties, etc. Dit moet allemaal onderzocht worden.*
- “Min of meer snel”: Het kan zo zijn dat niet meteen de dood ontstaat. *Bv. Dader die elk halfuur ene kleine hoeveelheid gif toedient waardoor de dood pas intreedt na een week.*
- Hoe het gif wordt toegediend kan op veel verschillende manieren: *Oraal, inspuiting, inhaleren, etc.*

2.2 Opzettelijk doden, niet doodslag genoemd, en opzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel.

➤ **Art. 398 SW: Opzettelijk slagen en verwondingen.**

- Ook hier zijn 3 bestanddelen te onderscheiden:
 - **Toebrengen van verwondingen of slagen.**
 - Slagen = Schok of stoot tegen een menselijk lichaam waardoor dit in aanraking komt met een ander voorwerp van harde aard.
 - ↳ Contact met het lichaam is essentieel. Een slag kan vele vormen aannemen: met een bepaald lichaamsdeel (*Vuist, voet, knie, etc.*), met een voorwerp (*Hamer, kandelaar, etc.*).
 - ↳ De slag zelf hoeft niet noodzakelijk tekenen na te laten, er moeten niet noodzakelijk verwondingen zijn ontstaan. Een lichte slag kan ook al volstaan. 1 enkele slag of verwonding is voldoende: het enkelvoud kan hier gehanteerd worden.
 - Verwondingen = Elk inwendig of uitwendig letsel, hoe licht ook, dat van buiten uit door een mechanisch of chemisch op de lichaamsgesteltenis inwerkende oorzaak, aan het menselijk lichaam wordt toegebracht.
 - ↳ Letsels kunnen uitwendig zijn (*Schram, blauwe plek, steekwonde, bijtwonde, etc.*), maar kunnen ook inwendig zijn (*Breuk, bloeding, gebroken botten, etc.*). Hier is het contact niet noodzakelijk (*Bv. Mens wandelt naar achter omdat hij wordt bedreigt zonder aanraking en valt zo in een diepe pus/ Een bijtend product over iemand gooien waar ook geen aanrakingen aan te pas komen, etc.*).
 - **Aan een andere levende menselijke persoon.**
 - Vormen van zelfverwonding (automutilatie) zijn niet strafbaar volgens dit artikel.
 - **Opzettelijk gepleegd.**
 - Wetens en willens: algemeen opzet. De persoon/dader heeft het geweten en gewild.
 - De bedoelingen zijn hier niet van belang (*Bv. Het was bedoeld als een grap. Is niet van belang, het valt toch onder dit artikel*).
- ⇒ Het gaat dus over het toebrengen van verwondingen EN/OF slagen. Je kan ook verwond raken zonder een slag en kan ook slagen zonder verwondingen. Het is dus niet noodzakelijk dat se samen optreden.

➤ Bestrafing

- Dader wordt hierbij verantwoordelijk geacht voor de gevolgen (of hij deze gevolgen nu gewild heeft of niet). De gevolgen van deze daad kunnen verschillende vormen aannemen.
- Verzwarende omstandigheden op grond van de gevolgen (die objectief worden vastgesteld):
 - **Ziekte of ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid (Art. 399 SW).**
 - Hiermee bedoeld men: een ziekte die geneselijk lijkt (wanneer ze ongeneselijk lijkt is **Art. 400 SW** van toepassing).
 - Dit kunnen ook psychotrauma's zijn die therapeutisch moeten worden behandeld.
 - Ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid = Gewone lichamelijke arbeid waar een normale gezonde persoon wel toe geschikt is. Men kijkt niet naar het beroep (is hij nu een ondernemer of chirurg), maar men kijkt naar de gewone lichamelijke arbeid: Om er zo voor te zorgen dat de status geen rol speelt. Het is dus ook van toepassing op personen die niet zouden werken (bv. werklozen, bejaarden op pensioen, etc.).
 - **Ongeneeslijk lijkende ziekte, ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid van meer dan vier maanden, volledig verlies van het gebruik van een orgaan, een zware verminking (Art. 400 SW).**
 - Ziekte *lijkt* ongeneselijk. Waarom *lijkt*: Je kan soms vandaag de dag niet weten hoe de ziekte evolueert en hoe de technologie van de medische wetenschap evolueert. Absolute zekerheid is niet vereist omdat je niet weet hoe alles evolueert. Maar naar alle waarschijnlijkheid heeft het dus een blijvend karakter.
 - Orgaan: Niet begrijpen in anatomische zin (*oog, oor*) maar begrijpen in de zin van de zintuigen (*zien, horen, etc.*). Het verwijst naar het zintuigelijke verlies, niet het verlies van anatomische delen.
 - Zware verminking: *Bv. wanneer je een arm of been mist door de slagen en verwondingen, etc.*
 - **Dood (Art. 401 SW).**
 - Wanneer de dood intreedt als gevolg van de slagen en verwondingen.
 - Het opzettelijk toebrengen van slagen en verwondingen zonder het oogmerk om te doden, maar de dood treedt in als gevolg ervan.

- Oorzakelijk verband tussen verwondingen/slagen en de gevolgen.
 - De rechter oordeelt over het oorzakelijk verband. Het is een moeilijke vraag: het is een feitenkwesitie waar doorgaans 2 theorieën voor worden gebruikt.
 - Causaliteit: het oorzakelijk verband identificeren.
 - > Oorzaak = Volledig geheel van antecedenten die noodzakelijk aanwezig moeten zijn omdat een bepaald gevolg zou intreden. Moeten dus kijken welke antecedenten er zijn.
 - 2 opvattingen:
 - De equivalentieeler: Alle antecedenten moeten aanwezig zijn, hoe verschillend ze ook zijn, ze worden als even (equivalent) noodzakelijk gezien om het gevolg te bewerkstelligen.
 - » *'Zou het bepaalde gevolg nog op dezelfde wijze zijn ingetreden indien de verboden gedraging (bij een commissiedelict) niet ware gesteld of indien de geboden of verwachte handeling (bij een omissiedelict) wel ware gesteld?'*
 - De adequatieeler: Enkel die antecedenten zin noodzakelijk waarvan met redelijkheid kan voorzien worden dat ze een bepaald gevolg met zich meebrengen.
 - » *'Kon de handeling of het verzuim normaliter het gevolg veroorzaken?'*
- A brengt B een messteek toe in de arm. B, die slechts oppervlakkig gewond is, wordt per ziekenwagen overgebracht naar het ziekenhuis. Onderweg wordt de ziekenwagen geramd door een ander voertuig, waarbij B op slag gedood wordt.

Indien men de equivalentieeler toepast, is de handeling van A even noodzakelijk voor het gevolg zoals het zich in concreto heeft voorgedaan, als de tussenkomende fout van een derde, en valt A onder art. 398 Sw., verzwaard overeenkomstig art. 401 Sw. Indien men daarentegen de adequatieeler toepast, zal A slechts strafbaar zijn onder art. 398 Sw., eventueel verzwaard overeenkomstig art. 399 Sw., omdat die oppervlakkige messteek normaliter niet tot de dood van B kon leiden.

- A brengt B verwondingen toe zonder het oogmerk hem te doden. B laat zich verzorgen in een ziekenhuis waar brand uitbreekt, ten gevolge waarvan B overlijdt (DUPONT, L. en VERSTRAETEN, R., o.c., 197, nr. 313).

Volgens de equivalentieeler is A strafbaar op grond van art. 401 Sw., ook wanneer de brand in het ziekenhuis het gevolg zou zijn van een fout van een derde of zelfs van B (die bijv. met een sigaret in zijn bed lag). Volgens de adequatieeler daarentegen was het volstrekt onwaarschijnlijk en onvoorzienbaar dat de handeling van A zou leiden tot de dood van B, zodat A slechts strafbaar zal zijn wegens eenvoudige slagen en verwondingen (art. 398 Sw.).
- Verzwarende omstandigheden (Subjectief).
 - Voorbedachtheid.
 - > Zelfde betekenis als bij moord.
 - De hoedanigheid van het slachtoffer of van de dader.
 - > **Art. 405bis SW.**: Slachtoffer = minderjarige of persoon die uit hoofde van zijn lichaams- of geestestoestand niet bij machte is om in zijn onderhoud te voorzien.
 - > **Art. 405ter SW.**: Bij bovenvermeld slachtoffers, wordt de straf nogmaals verzwaard indien Dader = de vader, moeder of andere bloedverwanten in de opgaande lijn, of enige andere persoon die gezag heeft over de minderjarige of de onbekwame, of een persoon die occasioneel of gewoonlijk samenwoont met het slachtoffer.
 - » Het is dus een combinatie van de hoedanigheid van het slachtoffer en de dader.
 - > **Art. 410 1° lid SW.**: Slachtoffer = Vader, moeder of andere bloedverwanten in opgaande lijn.
 - > **Art. 410 2° lid SW.**: Slachtoffer = Echtgeno(o)t(e) of persoon met wie dader samenleeft of samengeleefd heeft en een duurzame affectieve en seksuele relatie heeft of gehad heeft.
 - » Leeft er mee samen of heeft er samen mee geleefd (onder hetzelfde dag leefde of leeft).
 - » Heeft niet betrekking op moeder en zoon bijvoorbeeld: gaat om een seksuele affectieve relatie.
 - > **Art. 410bis SW.**: Slachtoffer = bepaalde categorieën van personen (m.n. personen die in de uitoefening van hun bediening verplicht zijn contact te hebben met het publiek teinde noodzakelijke opdrachten van collectief belang te vervullen).
 - > **Art. 410ter SW.**: Slachtoffer = scheidsrechter van een sportwedstrijd.
 - Discriminerende drijfveer.
 - > Wanneer er een discriminerend motief aanwezig is, kan dit als een verzwarende omstandigheid gelden.
 - Bijzonder tenlasteleggingen
 - Opzettelijk toedienen van stoffen (**Art. 402 – 405 SW.**)
 - > Toedienen zonder het oogmerk om te doden (anders is het vergiftiging). Maar ze kunnen wel de gezondheid zwaar schaden of zelfs de dood teweegbrengen.
 - > Naarmate hoe ernstig de gevolgen zijn, des te zwaarder de straf.
 - Belemmering van het verkeer (**Art. 406 – 408 SW.**)
 - > Art. 406: is louter het belemmeren/ Art. 407 + 408: wordt er gekeken naar de gevolgen.
 - > *Bv. Het achterlaten van een voertuig op een spoorweg.*
 - Verminking van genitaliën (**Art. 409 SW.**)
 - > Verminken van genitaliën van het vrouwelijke geslacht.
 - > Het is een specifieke uiting van slagen en verwondingen.

⇒ Vervolgens wordt de genitale verminken kort dieper besproken:

2.2.2 Genitale verminking.

➤ Uitlichting: Genitale verminking.

- Definitie van de Wereldgezondheidsorganisatie = *'elke ingreep die leidt tot een gedeeltelijke of volledige wegnamen van de uitwendige geslachtsorganen van de vrouw of elk ander letsel van de vrouwelijke geslachtsorganen die om niet-therapeutische redenen is aangebracht'*.
- Er worden 4 types onderscheid (zie kader).
 - > Moet deze niet kennen maar weet gewoon dat er verschillende vormen zijn (Bv. Dichtnaaien, insnijdingen, perforaties, dichtbranden, wegbranden, scarificatie, etc.)
- Het is een fenomeen waar wereldwijd veel aandacht naar is gegroeid. Bij ons is er zelf een aparte strafbaarheidsstelling voor: **Art. 409 SW**.

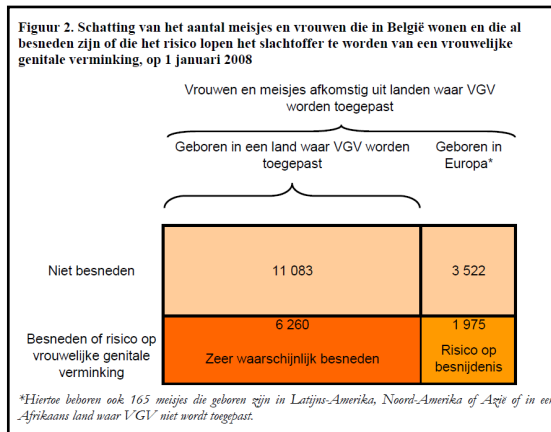
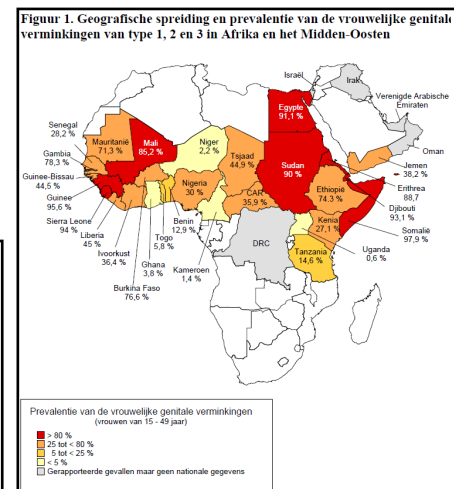
- Bij type 1 of de clitoridectomie wordt de clitoris of de voorhuid van de clitoris gedeeltelijk of volledig weggenomen.
 - Bij type 2 of de excisie worden de clitoris en de binnenste schaamlippen gedeeltelijk of volledig weggenomen, waarbij de buitenste schaamlippen al dan niet worden weggehaald.
 - Bij type 3 of de infibulatie wordt de introitus vaginae vernauwd en afgesloten door de binnenste of buitenste schaamlippen weg te halen en te hechten, met of zonder excisie van de clitoris.
 - Type 4 omvat alle andere schadelijke ingrepen op de vrouwelijke organen om niet-therapeutische redenen, zoals de punctie, perforatie, incisie, scarificatie en cauterisatie.
- WGO 2007

➤ Waarom genitale verminking: enkele oorzaken:

- Psycho-seksuele redenen:
 - > Waarbij het verwijderen van delen van het geslachtsorgaan tot doel heeft de seksuele verlangens van de vrouw te verminderen, of de maagdelijkheid van de vrouw bewaren.
 - Sociale redenen:
 - > Idee dat dergelijke vormen van verminking een ritueel omvatten: meisjes die het leven binnenstappen als volwassen vrouwen. Ze ondergaan het ritueel om in de samenleving te integreren.
 - Hygiëne en esthetische redenen:
 - > Wegnemen omwille van dat het vuil is, lelijk is en verwijderen bevordert de hygiëne en maakt het lichaam aantrekkelijker (want ze vinden het lelijk).
 - Mythes:
 - > Met betrekking tot de vruchtbaarheid: men geloofde erin dat het de vruchtbaarheid verhoogd + meer kans levert op overleving van het kind bij de geboorten (in contact komen met clit ging baby dood).
 - Religieuze redenen:
 - > Verminking omdat het is opgelegd door het geloof.
- ⇒ Dit zijn ook allemaal redenen die aangeven waarom dergelijke personen zelf het niet zien als problematisch.

➤ Onderzoek naar de problematiek:

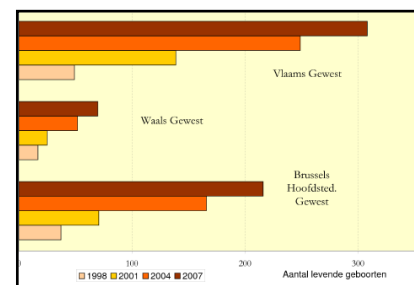
- Er werd in 2010 (+ herneming in 2014) een onderzoek gedaan om een inschatting te maken van deze problematiek.
- De kaart geeft de prevalentie genitale verminking weer, verspreid over Afrika.
 - > Hoe donkerder, des te hoger het aantal (Egypte, Sudan, etc.).
- Op basis van deze kaart probeert men ook een inschatting te maken over de problematiek in België.

- Kijken naar vrouwen die afkomstig zijn uit deze betrokken landen.

⇒ Het is dus een fenomeen dat op een andere manier ik kaart wordt gebracht
aangezien je het niet zomaar kan observeren.

- Kijken naar de geboorten voortkomend uit besneden moeders: Evaluatie tussen 1998 en 2007 van de levende geboorten uit besneden moeders.
 - > Balken worden alsmar langer: aantal levende geboortes neemt dus toe.

- Het onderzoek werd vervolgens in 2014 overgedaan
 - > Hierbij verkreeg men een gelijkaardige kaart.
- Tevens werd er ook opnieuw een inschatting gemaakt voor België: Hierbij vond met wel een sterke stijging.
 - > Een sterke stijging in Wallonië en het Vlaams-Gewest. In Brussel was er wel een terugval.
- Een mogelijke verklaring van deze stijging = de migratie.

- Wereldwijde en Europese actie
 - Wereldwijde mobilisering rond het thema sinds de jaren '70 van de twintigste eeuw (+ *kritische stemmen*: uiting van Westerse superioriteit? Cf Van Raemdonck 2013).
 - > Het fenomeen krijgt enorm veel aandacht: sterke mobilisatie.
 - Zie bv: European Commission (2013). *Towards the elimination of female genital mutilation*, Communication from the Commission to the European Parliament and the Council. Brussel, 25 November.

- Prevalentiecijfers binnen een aantal Europese landen:
 - Cijfers uit het onderzoek die terechtkomen in het beleid.
 - Cijfers uit de verschillende landen lopen sterk uit elkaar.
 - > Verklaring: Registratieproblemen + Het is echt een problematiek die moeilijk in kaart kan worden gebracht.
 - Laatste kolom van de date geeft het aantal dossiers aan dat tot bij het strafrecht komt.
 - > Duidelijk is dat deze aantallen dus zeer laag liggen!

Country	Year of publication	Number of women with FGM	Number of girls at risk of FGM	Number of criminal court cases ¹⁵
Belgium	2011	6260	1975	
Denmark		No data available		1
Germany	2007	19000	4000	
Ireland	2011	3170	Not available	
Spain		No data available		6
France	2007	61000	Not available	29
Italy	2009	35000	1000	2
Hungary	2012	170 – 350	Not available	
Netherlands	2013	29210	40 – 50 each year	1
Sweden		No data available		2
UK	2007	65790	30000	

- In het Belgische strafwetboek:
 - Het fenomeen heeft zich in 2000 vertaald in **Art. 409 SW**:
 - > Handelingen gericht op genetalen van het vrouwelijk geslacht:
 - » Slachtoffer is dus iemand van het vrouwelijk geslacht.
 - **Art. 400 SW** Slagen en verwondingen: maakte de bestrafing vóór 2000 ook al wel strafbaar, maar niet specificatie op genitale verminking.
 - > Je zou dan kunnen zeggen dat **Art 409** niet noodzakelijk was, aangezien het via **Art 400** al bestraft kon worden. Maar door de internationale context: door het apart opnemen van dergelijke handelingen, wil men wijzen op de nefaste gevolgen voor vrouwen.
 - Het is dus ene bijzondere strafbaarstelling, die zich enkel op vrouwen richt.
 - > Indien het zich voordoet bij mannen, kunnen deze alsnog beroep doen op **Art. 400**.

- Kenmerken van het misdrijf: Hoe ziet het misdrijf eruit
 - Dader: kan om het even welke persoon zijn, iedereen kan de feiten plegen.
 - > Wanneer er een band is tussen dader en slachtoffer: maakt wel dat er spraken is van verzwarende omstandigheden.
 - Gepleegd op een persoon van het vrouwelijk geslacht.
 - > Enkel handelingen die betrekking hebben op de genitale organen van de vrouw.
 - > Betekend niet dat er geen strafbaarstelling is voor genitale verminking bij mannen: algemene artikelen met betrekking tot verwondingen zijn dan van toepassing (Bv. **Art 400 SW**).
 - Elke vorm van verminking van de (vrouwelijke) genitaliën.
 - > Elke vorm: wetgever beschrijft het heel ruim (*Verwijderen, wegsnijden, dichtnaaien, etc.*).
 - Uitvoeren + vergemakkelijken of bevorderen.
 - > Niet enkel degene die de handelingen uitvoeren, maar ook degene die de handelingen vergemakkelijken of bevorderen (*Bv. Organiseren van verplaatsing naar ander landen waar de handelingen worden uitgevoerd, etc.*).
 - Met of zonder haar toestemming.
 - > Dit is opmerkelijk: Zelfs wanneer ze toestemt, is het niet een argument om te zeggen dat het niet gaat om een misdrijf. Zelf met haat toestemming blijft het een misdrijf.

- Verzwarende omstandigheden:
 - Objectieve verzwarende omstandigheden:
 - o Minderjarigheid van het slachtoffer: **Art 409 paragraaf 2 SW**.
 - o Verminking heeft een ongeneeslijk lijkende ziekte of een blijvende arbeidsongeschiktheid veroorzaakt.
 - » Verminking die bepaalde gevolgen met zich meebrengen: Naarmate ze ernstiger zijn kan de strafmaat dus ook verhoogd worden.
 - o Verminking, hoewel gepleegd zonder het oogmerk om te doden, heeft toch de dood tot gevolg.
 - Subjectieve verzwarende omstandigheden:
 - o Relatie dader en slachtoffer: **Art 409 paragraaf 5 SW**.
 - o Winstoogmerk: Wanneer handelingen gebeuren vanuit een winstoogmerk, dan geldt er een zwaardere straf.

- Genitale verminking in politiestatistieken:
 - De cijfers met betrekking tot bestrafing/aangifte liggen bijzonder laag (letterlijk maar enkele (1 à 2) casussen).
 - Dit is een interessante vaststelling.

- Het gaat over een fenomeen dat veel aandacht kreeg/krijgt. Maar het aantal casussen en bestraffingen zijn enorm laag.
- Verklaring:
 - > Druk binnen dergelijke families.
 - > Geslotenheid van het milieu
 - > Besnijdenissen zelf gebeuren in het geheim.
- De gecreëerde strafbaarstelling weerhoudt mensen dus niet om de praktijken uit te voeren. Het strafrecht als instrument heeft dus weinig invloed. Het symbolische karakter van het strafrecht wordt wel duidelijk hier.

2.3 Wettige verdediging.

- Wettelijke basis:
 - **Art. 416 SW.**
 - Het is een artikel dat vaak optreedt in strafzaken en is voer voor discussie.
 - > *Bv. Artikel uit de Knack "Juwelier uit Oostakker handelde volgens advocaat uit wettige zelfverdediging". Het artikel gaat over een juwelier die overvallen werd door 2 personen die een geweer naar hem richtte maar niet schoten. Ze lopen vervolgens weg met de buit, waarop de juwelier hen achterna loopt met een geweer en een van hen dodelijk neerschiet. De vraag is dan, is artikel 416 van toepassing? Gaan later zien van niet.*
 - Principe van **Art 416 SW**: Iedere burger heeft het recht om zijn eigen overleven te garanderen.
 - > Wanneer we geen beroep kunnen doen op overheid (die beschikken over een geweldmonopolie), mag men zelf ingrijpen om zijn eigen overleven (en dat van ander) te garanderen. Maar er moet wel aan een aantal voorwaarden zijn voldaan:
- Toepassingsvoorwaarden:
 - Voorwaarden met betrekking tot de **aanval**:
 - De aanval moet gericht zijn tegen personen.
 - Tegen een persoon: kan zowel slachtoffer zelf (directe wijzen), of een andere persoon die wordt aangevallen (zelfs een volslagen vreemde).
 - Een aanval op goederen komt dus niet in aanmerking. Dit valt niet onder Art 416. Aangezien dergelijke aanvallen niet per se onherstelbaar zijn. Materiele schade kan vaak wel hersteld worden (of vergoed).
 - De aanval moet ernstig zijn.
 - Moet de mogelijkheid in zich dragen een ernstig kwaad te realiseren t.o.v. leven, fysieke integriteit, gezondheid, eerbaarheid, etc.
 - Niet vereist dat men in levensgevaar verkeerd (bv. verkrachting). Maar het moet wel gaan om een ernstig gevaar.
 - Proportionaliteit moet hier dus worden beoordeeld.
 - De aanval mag niet wettig of gerechtvaardigd zijn.
 - Er kan enkel maar spraken zijn van wettige verdediging indien de aanval onrechtvaardig is.
 - *Bv. Indien politie een correcte arrestatie uitvoeren: Dit is een wettelijke handeling waartegen je je niet kan verzetten m.b.t. wettige verdediging.*
 - De aanval moet actueel zijn.
 - Aanval moet onafwendbaar zijn: Ze is reeds voltrokken of gaat onmiddellijk onttrokken worden.
 - Voorwaarden met betrekking tot de **verdedigingshandelingen**:
 - Subsidiariteit.
 - Beroep op wettige verdediging is enkel mogelijk indien er geen ander middel voor handen is/was om de aanval af te wenden (*Bv. Je hebt geen tijd meer op de politie te bellen, u kan niet meer vluchten, u kan uzelf niet op een andere manier in veiligheid brengen, etc.*).
 - Hangt samen met het actuele karakter van de aanval.
 - Proportionaliteit.
 - De middelen die worden ingezet bij de verdediging: de verdedigingshandeling moet in verhouding zijn met de daad.
 - *Gebrek aan proportionaliteit: bv. Wanneer men persoon bewusteloos slaagt en blijft slagen waardoor hij uiteindelijk sterft.*
 - De verdediging mag niet plaatsvinden na afloop van de aanval.
 - Als de aanval ten einde is, is er niet langer spraken van verdediging, maar van wraak.
 - Verdedigingswil.
 - Gene die Beroep doet op wettige verdediging heeft ook echt de wil om zich te verdedigen.
 - Dit criteria is er om er niet voor te zorgen dat persoon een aanval uitlokt en onder het mom van de wettige verdediging dit artikel zou invoeren maar dit kan dus niet.

3. Onopzettelijk doden en onopzettelijk toebrengen van lichamelijk letsel.

- Drie bestanddelen.
 - **Art. 418 SW:** Gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg.
 - > Dader heeft niet het oogmerk de ander persoon 'aan te randen': Het gebeurd onopzettelijk, het wordt veroorzaakt door onvoorzichtigheid of gebrek aan voorzorg.
 - > Wat valt hieronder: Fouten (ook van de lichste aard) die een normaal voorzichtig persoon in dezelfde omstagigheden niet zou hebben gesteld.
 - **Art. 419 SW:** iemand doden ofwel **Art. 420 SW:** slagen en verwondingen toebrengen.
 - > Naargelang de gevolgen zijn er andee artikelen van toepassing.
 - Oorzakelijk verband tussen beide.
 - > Tussen gebrek aan voorzichtigheid of voorzorg + gevolgen die intreden.
- Strafverzwaring bij verkeersongeval.
 - Dit is telkens het **2° lid** in de artikelen.
 - Heeft te maken met de problematiek van het verkeer waarin veel menselijk leed wordt veroorzaakt.
- Toepassingen:
 - Wegverkeer
 - > Omdat er een verhoogde voorzichtigheid wordt verwacht in het verkeer. Er wordt verwacht dat u de nodige voorzieningen neemt voor u zich in het wegverkeer begeeft.
 - *Gebreken: Bv. Overdreven snelheid, verkeerde rijbaan, niet verlenen voorrang, etc. Maar ook zaken die geen inbreuken zijn op de wegcode: Bv. Voertuig dat in slechte staat verkeerd, vermoeiend achter het stuur zit, etc.*
 - Medisch gebied
 - > *Bv. Diagnose die fout wordt gesteld. Voorbeeld uit praktijk: Geneesheer die niet de nodige onderzoeken heeft uitgevoerd na een vrouw haar bevalling aangezien ze hevig blijft bloeden en bloed vervolgens dood. Bv. Arts die bij keizersneden 2 verbanden vergeet te verwijderen uit de patiënt, etc.*
 - Ordediensten
 - > Het optreden van de politie (*Bv. Wanneer politieagent bij arrestatie van een dader, die zich bevindt op het dak van een hoog gebouw, aan de brandweer vraagt de dader op het dak nat te spuiten. Door het natspuiten komt deze ten val en overlijdt*). (*Bv. politie schiet op een dief die tracht te ontsnappen zonder dat er spraken is van Wettige zelfverdediging*). Etc.
 - Sport
- Bijzondere tenlasteleggingen
 - **Art. 421 SW:** Onopzettelijk toedienen van stoffen.
 - > Toediening: Handeling die ertoe leidt dat de stoffen in het lichaam worden opgenomen.
 - > Van stoffen die de dood kunnen teweegbrengen of de gezondheid zwaar kunnen schaden.
 - » Stoffen die uit hun eigen aard dergelijke schadelijke effecten hebben of stoffen die door slechte bewaring of combinatie schadelijk worden.
 - > Een ziekte of een ongeschiktheid tot het verrichten van persoonlijke arbeid
 - > Een onopzettelijk element: Dader heeft niet het gevolg gewilt dat de wet bepaald.
 - **Art. 422 SW:** Onopzettelijk veroorzaken van een treinongeval.
 - > Gevaarstelling volstaat: er moet geen schade zijn aangericht.
 - » Wanneer men andere (personen in de trein) in gevaar brengt. Gevaarstelling volstaat al reeds. Effectieve schade is zelfs niet nodig. Indien er toch schade intreedt is er wel spraken van verzwarende omstandigheden
 - > Slagen en verwondingen/ dood zijn geen bestanddelen van het misdrijf, maar wel verzwarende omstandigheden

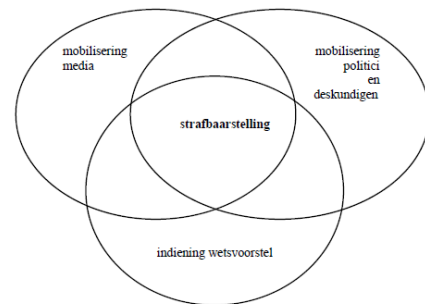
4. Schuldig verzuim.

- **Art. 422bis SW**
 - Heeft betrekking op: de hulpverleningsplicht die men heeft t.o.v. personen die in nood verkeren en men verzuimd deze hulp te verlenen waardoor de dood eventueel kan intreden. Men doet het niet met het oog om de persoon te laten sterven.
- ⇒ Vervolgens worden de verschillende bestanddelen besproken van schuldig verzuim:

- Bestanddelen:
 - Groot gevaar voor het slachtoffer.
 - > Gevaar moet actueel, reëel en ernstig zijn.
 - » Actueel: men moet snel ingrijpen: Er is echt hulp nodig.
 - » Reëel: niet een hypothetisch gevaar, maar een effectief reëel gevaar.
 - » Ernstig: directe grote bedreiging voor het slachtoffer.
 - > Oorzaak van het gevaar is onbelangrijk (*toeval, ongeval, zelfmoordpoging, misdrijf, etc.*).
 - > Hulpverleningsplicht ook t.a.v. stervenden
 - » Ook indien je geconfronteerd wordt met iemand die schijnbaar gaat overlijden, je bent nog steeds verplicht alle nodige hulp te verlenen.
 - Verzuim hulp te verlenen of te verschaffen
 - > Verlenen: persoonlijk optreden
 - > Verschaffen: beroep doen op derde
 - > Elke persoon in groot gevaar moet geholpen worden (zonder rekening te houden met de mogelijke graad van doeltreffendheid van de hulp).
 - » Zelfs wanneer de wijze waarop je hulp biedt, geen effect heeft of weinig kans op slagen heeft, het maakt niet uit. Het is vooral het principe dat je hulp biedt.
 - > Hulp hoeft niet geslaagd/ doelmatig te zijn
 - Moreel bestanddeel
 - > Geen bijzonder opzet vereist: Algemeen opzet volstaat = wetens en willens geen gevolg geven aan het bieden van hulp.
 - Geen ernstig gevaar voor zichzelf of voor anderen: Er wordt niet verwacht dat je in een situatie uw eigen leven gaat bedreigen.
- Verzwarende omstandigheden:
 - Persoon in groot gevaar is minderjarig.
 - **Art. 422quater SW**: Één van de drijfveren houdt verband met discriminatie.

5. Belaging.

- Stalking
 - Wordt ook wel genoemd "Crime of the nineties".
 - > Het fenomeen kwam toen enorm actief en sterk onder de aandacht.
 - De oorspronkelijke betekenis verwijst naar de jachtterminologie: 'Het opjagen van een prooi'.
- D'Anjou: Strafrecht als product van moreel ondernemen:
 - Hoe het fenomeen van stalking in een aparte wet in het strafwetboek terechtkwam: hoe een dergelijke strafbaarheidsstelling tot stand komt:
 - 3 elementen:
 - o Mobilisering van de media.
 - » Mediabelangstelling voor belaging ontstond door bekende personen die werden gestalkt door hun fans (*Bv: In België Koen Wouters: stalkster die hem bespioneerde en zelf enkele keren inbrak in zijn huis*).
 - o Mobilisering van politici en deskundigen.
 - » Deskundigen die zich uitspreken over gevolgen, ernst van de situatie, etc.
 - » 1997 wordt er een organisatie opgericht voor het opvangen van slachtoffers om zo het belang aan te kaarten van het probleem.
 - o Indienen van een wetsvoorstel of –ontwerp.

- Belaging in het Belgische Strafwetboek: Hoe?
 - Erkenning van *stalking* als een sociaal probleem en strafbaarstelling.
 - Aantal ontwikkelingen in tweede helft 20^e E:
 - o Privacy
 - » Toenemende maten van aandacht voor respect van Privacy: we gaan er meer en meer aandacht aan besteden en wille onze Privacy meer en meer afschermen.
 - o Dramatische incidenten
 - » Alsook gevolgen van belaging. (*Bv. dood van Princes Diana: ze werd opgejaagd door paparazzi*).
 - o Isolement
 - » Mensen die meer en meer in isolement verkeren en minder sociale contacten hebben. Gevolg: Angstvalliger kijken tegenover vreemden en alles wat buiten onze 'cocon' gebeurd.

- Bescherming mishandelde vrouwen
 - Bescherming van kwetsbare groepen (vrouwen), wordt meer en meer rond gemobiliseerd.

➤ Strafbaarstelling:

- **Art. 442bis SW.**
- Belaging dat dus een aparte strafbaarstelling kreeg in het strafwetboek.
- Wettelijke bestanddelen:
 - Een belaging
 - = Het lastigvallen van een persoon op een wijze die voor de betrokkene overlast meebrengt.
 - Wat moeten we hier nu juist onder begrijpen: *Bv. Herhaaldelijk toesturen van bloemen, het opwachten van het slachtoffer, het plaatsen van advertenties in de klant, het ongevraagd dagelijks opbellen, het doorzoeken van vuilzakken etc.* Het betreft handelingen die overlast veroorzaken voor de betrokkene, maar deze handelingen zijn niet noodzakelijk zelf strafbare feiten.
 - Een ernstige verstoring van de rust van een bepaalde persoon.
 - De dader viseert een bepaalde persoon.
 - Het 'ernstig verstoren' moet beoordeeld worden door een rechter: De rechter moet zich over de over ernst van de verstoring uitspreken. Men mag hierbij dus niet uitgaan van persoonlijke ervaringen van het slachtoffer.
 - Dader wist of had moeten weten dat hij door zijn gedrag de rust van die bewuste persoon ernstig zou verstoren.
- **Art. 442ter SW.:** Er wordt ook nog een strafverzwarende omstandigheid ingeroepen via dit artikel:
 - > Indien er een discriminerende drijfveer aanwezig is, wordt de straf verdubbeld.

➤ Prevalentie:

- De omvang van het probleem: de cijfers zijn grotendeels wel gelijklopend door de jaren heen.

	2000	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Vol.	4.306	21.600	24.295	26.117	25.394	24.641	23.798	24.197	23.355	22.728
Pog.	29	38	16	13	10	3	4	4	4	1
Onb.	1									
Subtotaal:	4.336	21.638	24.311	26.130	25.404	24.644	23.802	24.201	23.359	22.729

3. Seksuele misdrijven

- Het hoofdstuk wordt onderverdeeld in 3 delen:
 1. Achtergrond (*Gaande over: Seksuele misdrijven in een historisch en maatschappelijk perspectief*).
 2. Capita selecta (*Gaande over: Juridische analyse (selectie misdrijven uit Titel VII Strafwetboek)*).
 3. Loverboys/Tienerpooiers.

3.1 Seksuele misdrijven: Achtergrond.

1. Inleiding.

- Inleiding
 - Het is een fenomeen van alle tijden: het is zeker geen nieuw fenomeen. Wel zijn er opmerkelijke evoluties en wijzigingen in de opvattingen en gevoeligheden over de seksuele beleving.
- Actualiteit: het thema is vandaag de dag nog steeds heel actief: enkele voorbeelden:

<i>"Imagine if men were as disgusted with rape as they are with periods"</i>	<ul style="list-style-type: none">- Campagne waarbij boodschappen vermeld werden op maandverbanden die vervolgens verspreid werden om aandacht te vragen voor het verkrachtingsprobleem. Het verkrachtingsprobleem krijgt veel minder aandacht dan andere feiten en dit wilde men door de campagne dus veranderen.- Ook wordt de rol van mannen meteen duidelijk via deze campagne. Maar later gaan we natuurlijk relativeren dat het niet enkel mannen zijn die de feiten plegen. Doch wordt het vaak gezien als een crimineel feit enkel gepleegd door mannen.
<i>"Berlusconi niet gestraft voor bunga-bunga-feestje"</i>	<ul style="list-style-type: none">- Hij organiseerde een berucht seksfeestje bij hem thuis waarbij allerhande seksuele handelingen werden gesteld zoals prostitutie bij minderjarigen.- Gaan later zien dat prostitutie op zich niet strafbaar is, maar vele handeling errond wel. Tevens wordt in dit verhaal ook nog eens gesproken over minderjarige prostitués wat het dus nog erger maakt.
<i>"Zuid-Korea legaliseert overspel"</i>	<ul style="list-style-type: none">- De legalisering van overspel/bedrieging waardoor het dus niet meer strafbaar is. Tot voor kort was het dus wel strafbaar om je man of vrouw te bedriegen in Zuid-Korea.- Hier rijst de vraag op: is dit een zaak voor het strafrecht? Men oordeelt dus dat het niet langer een aangelegenheid is voor hun. De opvatting is dus veranderd.- Dit betekent niet dat ze het niet meer afkeuren! Het betekent gewoon dat het strafrecht zich er niet meer mee moet bemoeien. Niet alles moet via het strafrecht geregeld worden. Weetje: In België stond overspel tot 1987 in het strafwetboek!
<i>"You shall procreate: Attacks on woman's sexual and reproductive rights in iran."</i>	<ul style="list-style-type: none">- Het betreft een rapport van Amnesty International. Ze vragen aandacht voor de rechten van vrouwen in Iran. De rol van vrouwen wordt daar te fel gereduceerd tot 'baby-fabrieken'. Iran stelde namelijk 2 wetsvoordtellen in die een bedreiging vormde voor de onafhankelijke positie van de vrouw. Dit wilde men dus voorkomen.
<i>"No To Revenge Porn".</i>	<ul style="list-style-type: none">- Wraakporno. Een campagne in VK: over de (online) verspreiding van nabeelden. Beeldmateriaal dat wordt aangemaakt in intieme en beschermde context (<i>bv. in relatie</i>), en deze worden vervolgens gedeeld/verspreid. Het verspreiden van dergelijke beelden heeft enorm grote gevolgen voor de slachtoffers. Het gebeurd niet enkel omwille van wraak-motieven en het heeft ook niet altijd betrekking op porno (<i>kunnen bv. ook naaktfoto's zijn</i>).- Het is een fenomeen dat enorm veel ongerustheid veroorzaakt en in verschillende samenlevingen de aandacht heeft gegrepen en sterk is gemobiliseerd. Vandaag is er dan ook een aparte bepaling in de wet met betrekking tot dit fenomeen. De moderne communicatietechnologie van vandaag schept dan ook tal van mogelijkheden met betrekking tot dit fenomeen.
<i>"Seksueel strafrecht moet gemobiliseerd"</i>	<ul style="list-style-type: none">- Regelmatig wordt er gepleit voor een modernisering van het seksueel strafrecht. De termen uit dat strafrecht stammen ook nog uit de tijd waarin over seksuele belevingen totaal anders werd gedacht dan nu.

2. Ontwikkelingen in het seksueel strafrecht in België sinds 1867.

➤ Situering

- Waarom beginnen we in 1867: dit is het jaartal waarin het strafwetboek ontstond dus we gaan vandaaruit beginnen en kijken hoe alles zich zo verder heeft ontwikkeld. Het betreft een periode van ruim 150 jaar waarin verschillende veranderingen zijn doorgevoerd.
- Vragen die we dus gaan behandelen:
 - > Hoe is het seksueel strafrecht geëvolueerd doorheen de tijd?
 - > Welke opvattingen over menselijke seksualiteitsbeleving liggen ten grondslag aan de strafbaarstelling in het seksueel strafrecht?
 - » Koppeling tussen strafbaarstellingen in het seksueel strafrecht en opvattingen over de seksuele beleving. Als de opvattingen veranderen, heeft dit natuurlijk ook gevolgen voor de strafbaarstelling ervan.
 - > Welke rechtsgoederen beoogt het seksueel strafrecht te beschermen en welke evoluties treden daarin op?

2.1 Seksueel strafrecht ten tijde van de invoering van het strafwetboek (1867).

➤ Seksueel strafrecht in 1867:

- 4 hoofdstukken van het ontstane strafwetboek hadden betrekking op het seksueel strafrecht in: Titel VII 'Misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en de openbare zedelijkheid'.
- De term 'familie' staat hier wat raar, maar in die tijd geen men in het bijzonder naar de orde der familie.
- Er zijn dus 4 hoofdstukken in Titel VII die betrekking hebben op het seksueel strafrecht: dit is hoofdstuk 5 t.e.m. 8).
 - o HT 5: betreffende Voyeurisme, niet-consensuele verspreiding van seksueel getinte beelden en opnames, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting.
 - » Het zijn strafbaarstellingen over seksuele handelingen die aan het slachtoffer worden opgelegd.
 - » Het aspect van Voyeurisme en verspreiding van het beeldmateriaal werd later past toegevoegd.
 - o HT 6: Bederf van de jeugd en prostitutie.
 - » Het aanzetten van minderjarigen voor ontucht en bederf.
 - » Het zijn rare termen maar later gaan we zien waarom die rare termen gebruikt werden.
 - o HT 7: Openbare schennis van de goede zeden.
 - » Strafbaarstellingen over het openbaar-maken van bepaalde teksten, gedragingen, beelden, etc.
 - o HT 8: Dubbel huwelijk.
 - » Had betrekking op overspel in het huwelijk. Is vandaag de dag niet langer strafbaar.

➤ Het denken over de menselijke seksualiteit:

- Ten tijde van de invoering van het strafwetboek (19^e E), werd er gesproken via vage termen. Termen die ongedefinieerd zijn in de wet (*Bv. aanranding van de eerbaarheid, bederf van de jeugd, goede zeden, etc.*). Het geeft aan dat het spreken over seksuele belevingen niet zomaar vanzelfsprekendheid was toen. Het beeld dat men toen had over de menselijke seksualiteit verschild enorm had met het beeld van nu. Doch werken we vandaag de dag nog steeds met deze termen. Hoe keek men dan juist naar de menselijke seksuele beleving:

(1) Het burgerlijk voortplantingsdenken:

- Seksualiteitsbeleving werd vooral gezien in het licht van de voortplanting. De voortplanting staat centraal.
- Hier komen een aantal kernmerken naar voor hoe er gedacht werd over de beleving:
 - Maximaal twee personen.
 - » Het is een activiteit tussen maximaal 2 personen.
 - Heteroseksuele seksualiteitsbeleving
 - » Heteroseksueel contact tussen enkel mannen en vrouwen.
 - Peniaal-vaginale penetratie.
 - » Vandaag de dag staat in het strafwetboek een hele andere omschrijving. Men is losgekomen van het idee dat het enkel met de penis kan zijn, of dat penetratie altijd aanwezig moet zijn binnen het vaginaal contact.
 - » Maar vroeger was dat dus niet zo.
 - Gerichtheid op het mannelijk orgasme
 - » Seksuele beleving werd gezien als de beleving op de man en bevrediging van de man.
 - Minimale leeftijd
 - » Personen die hierbij betrokken zijn moeten een bepaalde leeftijd (maturiteit) hebben.
 - Strafrechtelijke immuniteit in kader van huwelijksrelatie.
 - » Seksuele handelingen situeren zich binnen het kader van een huwelijk: ze kunnen niet strafbaar worden geacht. Opmerking: Vandaag de dag is verkrachting ook mogelijk binnen een huwelijks-context.
 - Seksualiteitsbeleving in het huwelijk voor vrouwen als exclusief opgevat.
 - » Onderscheid dat werd gemaakt op het vlak van overspel: eenmalig contact van de vrouw met een andere partner kon aanleiding geven tot het misdrijf van overspel. Voor mannen gold dit eenmalig contact niet. Er

was enkel spraken van een misdrijf indien een duurzame relatie ontstond met iemand anders dan zijn vrouw. Het strafrecht was dus strenger t.o.v. vrouwen.

- Seksualiteitsbeleving in verborgenheid.
 - » Het is niet iets openbaars, er werd niet over gesproken. Dit uit zich ook in de 'vage' termen die er werden gebruikt.

(2) Opvattingen over vrouwelijke seksualiteitsbeleving.

- Vrouw verschijnt vaak als slachtoffer van de feiten (*bv. Aanranding en verkrachting*). Vrouwen worden als het waren enkel weergegeven vanuit de slachtofferpositie.
- Bij de vrouwelijke seksualiteitsbeleving werd er vooral gericht op de voortplanting, vandaar ook dat het mannelijke orgasme op de voorgrond stond en dat binnen de huwelijkscontext de voortplanting sterk de overhand nam.

(3) Opvattingen over mannelijke seksualiteitsbeleving.

- Het driftkarakter van de seksualiteit staat voorop: het is een mannelijke drift die moeilijk te onderdrukken is. er wordt van vrouwen dan ook verwacht dat ze op een voorzichtige manier omgaan met mannen om zo de drift niet te doen ontwaken (*Bv. niet teveel praten, geen spannende kledij dragen, geen decoté, etc.*). Indien de drift zou zijn opgewekt is hij moeilijk te onderdrukken.
- Functie seksueel strafrecht/ Beschermdere rechtsgoederen.
 - Het seksueel strafrecht is erop gericht het burgerlijk gezin te beschermen. Wanneer het wordt bedreigd, moet het strafrecht optreden.
 - Bescherming van het gezin als hoeksteen van de maatschappij.

2.2 Seksueel strafrecht in de eeuw na 1867.

- Situering:
 - Het seksueel strafrecht gaat zich verder uitbreiden: nieuwe feiten worden strafbaar gesteld. In het bijzonder wordt nu ook gekeken naar de bescherming van minderjarigen.
- Het denken over de menselijke seksualiteitsbeleving:
 - 2 belangrijke uitgangspunten die in deze visie centraal stonden: de lustangst & de klassieke normaliteitsvisie.

(1) De lustangst.

- Lustangst betreft de vrees die ontstaat voor het menselijke libido.
 - > Een sterke drift.
 - > Makkelijk op te wekken drift.
 - > Moeilijk te onderdrukken drift.
- Seksuele lustgevoelens worden aanzien als gevaarlijk. De drift kan makkelijk opgewekt, maar moeilijk onderdrukt worden. Om een antwoord te bieden op de drift moeten de prikkels verminderd worden. Er wordt dus vanuit een gevaarsidee gedacht.

(2) De klassieke normaliteitsvisie.

- Veel kenmerken die opnieuw terugkeren:
 - > *Twee personen, Heteroseksuele activiteit, Peniaal-vaginale penetratie, Seksualiteitsbeleving in het kader van de voortplanting, Minimale leeftijd, Huwelijk, Seksualiteitsbeleving in het huwelijk voor vrouwen als exclusief opgevat en In verborgenheid.*
- Plus 2 nieuwe kenmerken:
 - o Geen seksuele handelingen tussen nauw verwante personen.
 - » Dit werd dus afgekeurd (*bv. incest*).
 - o Seksualiteitsbeleving in een liefdesrelatie.
 - » Het kon niet alleen plaatsvinden binnen het huwelijk, maar dus ook binnen een liefdesrelatie.
- Functie seksueel strafrecht/ Beschermdere rechtsgoederen:
 - Het seksueel strafrecht hangt nauw samen met de maatschappelijke moraliteit.
 - > Nieuw mensbeeld en nieuwe taak van het seksueel strafrecht.
 - Men moet de samenleving beschermen tegen *bv. perversen*.

2.3 Seksueel strafrecht in de jaren '70 en '80 van de 20^e eeuw.

- Situering:
 - Er ontstaan nieuwe opvattingen over seksuele beleving: **de seksuele revolutie** (free love). Dergelijke nieuwe opvattingen trekken zich verder door in het seksueel strafrecht.

- Het strafrecht wordt in deze periode gezien als een belemmering op de seksuele beleving. Daarom werden er verschillende stappen uitgevoerd om het seksueel strafrecht terug te dringen (*Bv. Afschaffing overspel*).
- Het denken over de menselijke seksualiteitsbeleving:
 - Seksuele revolutie in het strafrecht.
 - Geen exclusieve gerichtheid op huwelijkse voortplanting.
 - > Seksualiteitsbeleving komt los van de huwelijks-voortplantings-idee. Er kunnen ook andere dingen mee worden gedaan buiten voortplanten. Je hebt niet enkel seks om kinderen te maken. De lust en emancipatie zet zich door buiten het doel voort te planten.
 - > Deze verandering in de opvatting heeft grote gevolgen: Hierdoor wordt overspel ook op een andere manier benaderd. Verkrachting binnen het huwelijk kan nu ook strafbaar worden geacht. Erkenning van de lustfunctie.
 - » Lustfunctie wordt meer en meer herkend: feit dat men seks heeft niet louter omwille van de voortplanting, maar doet het ook omwille van andere redenen (omdat je het prettig vindt; behoeftebevrediging).
 - 'Normale' menselijke seksualiteitsbeleving als richtsnoer.
 - > Ondanks seksuele revolutie blijft het nog wel zo dat men uitgaat van de normale seksualiteitsbeleving. De wijze *waarop* het plaatsvindt: tussen 2 personen, man en vrouw, in een relatie.
- Bescherming?
 - Waar richt het strafrecht zich dan op?
 - > Niet langer op het huwelijk: bescherming huwelijkstrouw wordt niet langer gezien als onderdeel van het strafrecht.
 - > Niet langer op voortplanting: voortplanting staat niet langer centraal is strafrecht.
 - > Niet langer op huwelijkse voortplanting: staat ook niet langer centraal.
 - Wat staat er dan wel centraal?
 - > Centraal komt de rol van de **toestemming**: Geen toestemming wordt gezien als problematisch.
 - > **Het seksueel zelfbeschikkingsrecht**: Het Idee dat men vrij behoort te zijn invulling te geven in de seksuele beleving.

2.4 Het actuele seksueel strafrecht.

- Situering
 - Jaren 80' & 90' verder ontwikkeld. Er vindt een zekere aanscherping plaats (*Bv. in de beschrijving van verkrachting*).
 - In 1989 worden enkele artikels hertekend en verruimd, waaronder verkrachting. Ook worden er nieuwe dingen in opgenomen (*bv. Kinderpornografie dat strafbaar wordt gesteld*). Ook andere ontwikkelingen die de situering van de vrouw en minderjarigen centraal plaatst.
- Het denken over de menselijke seksualiteitsbeleving
 - Consolidatie van de opvattingen uit de jaren '70 en '80.
 - **De meerderheidsvisie**:
 - > Geen normaliteitsvisie: men gaat niet spreken over 'normale' seks maar in termen van de meerderheidsvisie. Zo koppel je er geen waarden-oordeel aan.
 - > Enkele uitgangspunten die hierbij worden gehanteerd:
 - Een intermenselijke activiteit
 - Tussen twee personen
 - In verborgenheid
 - Exclusief karakter
 - ↳ Het vindt plaats tussen 2 personen. Zaken zoals partnerruil en seksclubs vallen dus buiten deze meerderheidsvisie (wat niet wil zeggen dat het strafbaar is!).
 - Zonder geweld, pijn en vernederingen
 - Minimale leeftijd (16jaar = seksuele meerderjarigheid).
 - Buiten familiale context
- Beschermden rechtsgoederen:
 - Maatschappelijke moraliteit.
 - > Gevaarlijkheid van de seksualiteit in de maatschappij. Idee van begin 20^e eeuw wordt hier teruggevonden (*bv. maatschappij moet beschermd worden tegen perversen*).
 - Bescherming minderjarigen
 - > Aandacht in het bijzonder gaat uit naar minderjarigen.
 - Bescherming fysieke seksuele integriteit tegen een ingrijpen zonder geldige toestemming.
 - > Verderzetting van het idee dat de seksuele beleving de toestemming vereist van de betrokken partijen.

- Privacy van de burger.

3. Seksueel misbruik van kinderen: analyse Hans Boutellier.

➤ Hans Boutellier

- Auteur van onder meer: *Solidariteit en slachtofferschap* (1993).
- Tekst reader: Boutellier, J.C.J. (1989). Seksueel misbruik van kinderen. Van pijnlijk geheim tot spektakelstuk. *Justitiële Verkenningen*, 15(6), 8-33.
- Hij gaat in op seksueel misbruik bij kinderen. Tevens zorgt hij ervoor dat misbruik van kinderen een belangrijk thema wordt in Nederland.
- Hij verrichte verschillende onderzoeken die zich kaderen binnen een ruimere analyse.

➤ Uitgangspunten/ bevindingen:

- Ambivalentie.
 - > *“Seksuele kindermishandeling ‘leent’ zich ...meer voor moeilijk controleerbare speculaties, projecties, mystificaties en ontkenningen dan fysieke kindermishandeling”.*
 - > Er is aan de ene kant verontrusting: hoge cijfers, hoge aantallen van incidentie, die lijden tot grote verontrusting. Maar langs de andere kant is er ook ongelof: of het wel allemaal waar is en allemaal kan aangetoond worden aangezien het zo moeilijk zichtbaar is te maken.
 - > Het heeft geen duidelijke sporen (enkel bepaalde experten die het kunnen zien inwendig of aan de genitaliën) zoals fysieke mishandeling, dus het is inderdaad moeilijk in beeld te brengen.
- De ‘ontdekking’.
 - > Het is geen nieuw fenomeen: het is een fenomeen uit alle tijden maar het wordt als het waren ontdekt en het krijgt een nieuwe betekenis doorheen de jaren 80. Deze nieuwe betekenis is van belang: de betekenis hangt samen met de seksualisering van het slachtoffer.
- Seksualisering.
 - > Seksuele aspect: seksualiteit wordt geprojecteerd als iets dat een grote impact heeft op slachtoffers. Het belicht zo de keerzijde van de seksuele revolutie die we hierboven bespraken. Sterker verbonden met macht en onmacht: vooral patriarchale macht.
- De seksuele moraal.
 - > Meer aandacht hiervoor.
- Individualisering.
 - > Er wordt sterk ingezet op individualisering. Het kind is geen verlengstuk, maar is een eigen individu en heeft eigen rechten.
- Van fantasma tot realiteit.
 - > Het fenomeen bleef lange tijd onbespreekbaar omdat het binnen de hulpverlening vaak gezien werd als een fantasie van kinderen.
- Van geheim tot ‘life event’
 - > De impact van dergelijke seksuele mishandeling van kinderen wordt meer en meer aanzien als een gebeurtenis met ingrijpende gevolgen met een levenslange impact op het kind.

⇒ Het veranderd dus van een thema dat niet werd besproken naar iets heel actief in het leven met grote gevolgen.

➤ Fragment uit zijn boek:

In de belangstelling voor seksuele kindermishandeling in de jaren tachtig lijkt een verdichting van een aantal culturele veranderingen plaats te hebben gevonden. De *ontwikkelingen in de seksuele moraal* leidden ertoe dat seksualiteit als verschijningsvorm van macht werd gedefinieerd. Daarmee is seksualiteit een ‘precaire’ aangelegenheid geworden, nauwkeurig gebonden aan nieuwe sociale codes. Tussen volwassenen lijkt dit pleit – althans op ideologisch niveau – min of meer beslecht. De discussie lijkt dan ook te zijn verschoven naar de relatie tussen volwassenen en kinderen.

In de *verhouding tussen volwassenen en kinderen* vond een omslag plaats van een vanzelfsprekende bezits- en gezagsrelatie naar een geïndividualiseerde positie van kinderen. Het kind is geen verlengstuk van de ouders meer (of van de moeder, zoals ten tijde van de eerste feministische golf), maar wordt gezien als een individu met eigen rechten, belangen en verlangens. Daardoor kon het geïndividualiseerde kind aangrijpingspunt worden voor de feministische aanklacht tegen de mannelijke seksualiteit.

In de *hulpverlening*, die altijd al werd geconfronteerd met seksueel misbruik, ontbrak het aan de termen om de seksuele handelingen tussen volwassenen en kinderen als misbruik te definiëren. Men duidde de ervaringen in termen van kinderlijke seksuele fantasie, als probleem van het gezinssysteem of als ‘het probleem van de cliënt’. Met het openbreken van de klassieke hulpverleningsnoties

konden morele duidingen een belangrijke rol gaan spelen.

Het resultaat van deze verdichting van ontwikkelingen is een essentiële verandering in de betekenis van seksueel contact tussen mannen en (hun) kinderen. Vroeger was ‘het ambigue geheim’ de subjectieve keerzijde van ‘het taboe’; in de jaren zestig en zeventig was ‘de lust’ het criterium voor de seksualiteit, en dus ook voor die met kinderen; en in de jaren tachtig is ‘de traumatische ervaring’ de sleutel in het begrijpen van de eigen (seksuele) ontwikkeling. Negatieve seksuele ervaringen kregen daarmee het karakter van een ‘life event’, een beslissende gebeurtenis in de persoonlijke ontwikkeling. In

3.2 Seksuele misdrijven: Capita selecta.

1. Inleiding.

➤ Reader:

- Stevens, L. (2015). Grooming en cyberlokking strafbaar. Uitbreiding van de strafrechtelijke bescherming van de seksuele integriteit van minderjarigen in cyberspace. *Rechtskundig Weekblad*, 78(22), 844-855.
- Beyens, J. & Lievens, E. (2016). Niet-consensuele verspreiding van seksuele beelden. Analyse van wetgevende initiatieven in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en België. *NjW*, 348, 654-666.
 - > (*niét*: paragraaf II 'Wettelijk landschap in de Verenigde Staten' (pp. 657(onder) - 662(midden) en paragraaf III 'Het wettelijk landschap in Europa': 'A. Het Verenigd Koninkrijk' (pp. 662-663(midden))).

➤ Inleiding: Het juridische kader.

- Een selectie uit titel VII van het Strafwetboek 'Misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid'.
 - > In dit hoofdstuk gaan we een selectie van een aantal belangrijke seksuele misdrijven bespreken zoals die in Titel VII van het strafwetboek verschijnen.
- Wanneer we de vrijwillige zwangerschapsafbreking bespreken (puntje 2.1) hebben we een nieuwe recente wet nodig: *Wet van 5 oktober 2018, B.S. 29 oktober 2018 (in werking: 8 november 2018)*.
 - > Deze wet staat op Toledo (is belangrijk voor het examen).
 - > Online: http://www.ejustice.just.fgov.be/cjoi/loi/change_lq.pl?language=nl&la=N&table_name=wet&cn=2018101503

➤ Voorbeelden uit de actualiteit:

"Iedereen heeft me naakt gezien"	<ul style="list-style-type: none"> - Het heeft betrekking op niet-gecensureerde vormen van verspreiding van naaktbeelden. Het is vandaag de dag nog steeds een heel actueel thema. Het heeft ook geleid tot verdere stappen met betrekking tot het strafwetboek. - Dergelijke fenomenen hebben ook een zeer grote impact op het slachtoffer.
"De dood van mijn vader heb ik verwerkt, maar dat mijn sekstape online kwam nog niet"	<ul style="list-style-type: none"> - De blijvende impact van dergelijke fenomenen (de verspreiding van naaktbeelden of beelden die gemaakt werden in intieme sfeer). Het is een thema dat enorm leeft en daarom staan we er ook bij stil.
"Premier De Croo wil strengere straffen voor plegers van seksueel geweld en kondigt verdubbeling aan van middelen voor slachtoffers"	<ul style="list-style-type: none"> - Naar aanleiding van commotie die ontstaan is op 8 maart 2021: een jonge vrouw werd verkracht door 2 jonge mannen die uiteindelijk gewoon vrij werden gelaten. Hier kwam veel kritiek op, waardoor de vraag reisde 'Zijn de straffen met betrekking tot dergelijke fenomenen wel zwaar genoeg?'

➤ Een korte terugblik: enkele belangrijke evoluties:

- Na wereldoorlog (jaren '60 – '70) was er een soort bevrijding (seksuele revolutie) en een weerslag op het seksueel strafrecht, Onder meer:
 - > Decriminalisering anticonceptiva (1973): het verbod op het verspreiden van informatie over anticonceptie werd opgeheven.
 - > Decriminalisering overspel (1987): De band met het voortplantingsidee binnen het huwelijk werd doorgesneden.
 - > Wetgeving abortus (1990): Wet van 1990 bracht de legalisering van abortus tot stand. Dit is een belangrijke ontwikkeling voor vrouwen in de geschiedenis. Deze wet van 1990 is er ondertussen niet meer aangezien ze vernieuwd is in een nieuwe wet (wordt later besproken).
- Daarna: Gewijzigde maatschappelijke context, waarin een aantal elementen van belang zijn geweest:
 - > **Rol van vrouwenbeweging:** De seksuele revolutie en de seksuele bevrijding hadden vooral betrekking op de mannelijke seksualiteitsbeleving. De bevrijding was dus iets goeds voor de mannen, maar niet voor de vrouwen. De vrouwen moesten nog steeds de negatieve gevolgen blijven incasseren.
 - » Seksueel geweld trad dan ook sterk op. Het werd verbonden met macht (patriarchale macht). Door de rol van vrouwenbewegingen werd ook de aandacht gevestigd op de vrouw (en minderjarigen). Dit zorgt er ook voor dat bepaalde feiten sterk op de agenda komen (*verkrachting, huishoudelijk geweld, etc.*). Rol van de vrouwenbewegingen zijn dus belangrijk om de vrouw te representeren als slachtoffer van seksuele misdrijven alsook de minderjarigen.
 - > **Victimologie:** Wetenschap die zich richt op slachtofferschap: Ze brengen slachtofferschap in kaart.
 - » Gevolgen van slachtofferschap kwamen sterk onder de aandacht. De eerste factor heeft hier ook tot bijgedragen (de rol van vrouwenbewegingen).

- » Er werd wel een onderscheid gemaakt tussen primair slachtofferschap (gevolgen meteen onttrokken uit het feit) en secundair slachtofferschap (verwijst naar de wijze waarop een slachtoffer behandeld wordt door het strafrechtelijk systeem en de eventueel omgeving). Dit heeft ook enorme gevolgen voor slachtoffers + beleid (*hoe gaan we met slachtoffers om, hoe vangen we ze op, etc.*).
 - > **Media:** De media geeft bepaalde misdrijven meer aandacht dan andere. Dit leidt ertoe dat slachtoffers mediageniek zijn (*bv. Slachtoffergetuigenissen m.b.t. ophefmakende zaken*). De media heeft zo een versterkend effect.
- ⇒ Door al deze kwesties gaat het seksueel strafrecht aangescherpt worden: er wordt op een strengere manier gekeken naar dergelijke feiten. Zo ontwikkelde er zich verschillende nieuwe wetgevingen om de verstrenging door te trekken:
- Einde 20^e Eeuw: een decennium met belangrijke wetswijziging.
 - **Wet van 4 juli 1989:**
 - > Waarbij in het bijzonder een herdefiniëring gebeurden over het feit van verkrachting. De strafbaarstelling wordt hierbij uitgebreid + betere waarborgen voor het slachtoffer.
 - > Deze veranderingen vloeien verder uit de bekommernissen van de Victimologie.
 - **Wet van 27 maart 1995:**
 - > Gaat over publiciteitsvormen voor seksuele activiteiten (*bv. Reclame maken voor sekslijnen, etc.*). Vormen van publiciteit werden hier dus aangepakt.
 - **Twee wetten van 13 april 1995:**
 - > Een wet over de mensenhandel. In de jaren 90 wordt het debat sterk gevoerd over vrouwenhandel. Het netwerk van vrouwenhandelaars werd blootgelegd + heel het netwerk errond. Dit zorgde voor enorm veel bekommernis waardoor het werd opgenomen in een wet en strafbaar werd gesteld.
 - > Ook het aspect van kinderpornografie wordt betoegeld: het minderjarige slachtoffer wordt ook sterk belicht.
 - **Wet van 28 november 2000:**
 - > De bescherming van minderjarige wordt verder uitgebreid: *Strafverzwaringen die worden geïntroduceerd, uitbreiding spreukrecht m.b.t. beroepsgeheim (Bv. sneller kenbaar maken aan justitie wanneer er spraken in van kindermisbruik, etc.*
- ⇒ Er ontwikkelt zich als het ware dus een slingerbeweging: Na de wereldoorlogen wordt er geopteerd voor de terughoudendheid van het seksueel strafrecht (bepaalde zaken die gedecriminaliseerd worden). En vervolgens komt er een nieuwe wending waarin enorm veel nieuwe wetten ontstaan.
- Titel VII: Misdaden en wanbedrijven tegen de orde der familie en tegen de openbare zedelijkheid.
 - **Vruchtafdrijving (art. 348-352)**
 - [*Misdaden en wanbedrijven strekkende tot het verhinderen of vernietigen van het bewijs van de burgerlijke staat van kinderen (art. 361-363)*]
 - **Voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting (art. 371/1-378)**
 - **Bederf van de jeugd en prostitutie (art. 379-382quater)**
 - **Openbare schennis van de goede zeden (art. 383-389)**
 - [*Dubbel huwelijk (art. 391)*]
 - [*Verlating van familie (art. 391bis-391ter)*]
 - [*Misdaden en wanbedrijven inzake adoptie (art. 391quater-391quinquies)*]
 - [*Gedwongen huwelijk en gedwongen wettelijke samenwoning (art. 391sexies-391octies)*]
- ⇒ De vetgedrukte gaan we vervolgens een voor een bespreken:

2. Vruchtafdrijving

- Vruchtafdrijving:
 - Wat: het is een methode van geboortebeperving. Deze methode wordt toegepast om de zwangerschap af te breken. Dergelijke methoden bestaan al zeer lang maar het was ook lange tijd strafbaar, tot 1990.
 - **Wet van 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking.**
 - > Voor 1990 was het dus verboden om abortus te ondergaan. Vrouwen moesten zich een toevlucht zoeken naar het buitenland of naar dokters die het in het geheim toch uitvoerden.
 - > Er was wel een onderscheid:
 - Vruchtafdrijving: werd behouden als misdrijf en bleef dus strafbaar.
 - Zwangerschapsafbreking: werd een toegelaten vorm van afbreking die wettelijk geregeld werd en straffeloos kon worden uitgevoerd, indien aan een aantal voorwaarden was voldaan (**Oud Artikel 350**).

↳ 'Het is strafbaar tenzij...'

Art. 350. <W 1990-04-03/30, art. 2, 002; Inwerkingtreding : 15-04-1990> Hij die door spijzen, dranken, artsenijen of door enig ander middel vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarin heeft toegestemd, wordt veroordeeld tot gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en tot geldboete van honderd [euro] tot vijfhonderd [euro]. <W 2000-06-26/42, art. 2, Inwerkingtreding : 01-01-2002>

Er is evenwel geen misdrijf wanneer de zwangere vrouw die door haar toestand in een noodsituatie verkeert, een geneesheer verzoekt haar zwangerschap af te breken en indien de zwangerschapsafbreking uitgevoerd wordt onder de volgende voorwaarden :

1° a) de zwangerschapsafbreking moet plaatsvinden vóór het einde van de twaalfde week na de bevruchting;
b) de zwangerschapsafbreking moet onder medisch verantwoorde omstandigheden door een geneesheer worden verricht in een instelling voor gezondheidszorg waaraan een voorlichtingsdienst is verbonden die de zwangere vrouw opvangt en haar omstandig inlicht inzonderheid over de rechten, de bijstand en de voordelen, bij wet en decreet gewaarborgd aan de gezinnen, aan de al dan niet gehuwde moeders en hun kinderen, alsook over de mogelijkheden om het kind dat geboren zal worden te laten adopteren; en die, op verzoek van de geneesheer of van de vrouw, haar hulp en raad geeft over de middelen waarop zij een beroep zal kunnen doen voor de oplossing van de psychologische en maatschappelijke problemen welke door haar toestand zijn ontstaan.

2° De geneesheer tot wie een vrouw zich wendt om haar zwangerschap te laten afbreken, moet :

a) de vrouw inlichten over de onmiddellijke of toekomstige medische risico's waaraan zij zich blootstelt door het afbreken van de zwangerschap;
b) de verschillende opvangmogelijkheden voor het kind dat geboren zal worden in herinnering brengen en, in voorkomend geval, een beroep doen op het personeel van de dienst bedoeld in het 1°, b), van dit artikel om de daar bepaalde hulp en raad te geven;
c) zich vergeewissen van de vaste wil van de vrouw om haar zwangerschap te laten afbreken.

De appreciatie van de geneesheer over de vaste wil en de noodsituatie van de zwangere vrouw, op basis waarvan hij aanvaardt de ingreep uit te voeren, kan niet meer worden aangevochten indien is voldaan aan de in dit artikel bepaalde voorwaarden.

3° De geneesheer kan de zwangerschapsafbreking niet eerder verrichten dan zes dagen na de eerste raadpleging en nadat de vrouw, de dag van de ingreep, schriftelijk te kennen heeft gegeven dat ze vastbesloten is de ingreep te ondergaan.

Deze verklaring moet bij het medisch dossier worden gevoegd.

4° Na de termijn van twaalf weken kan de zwangerschap onder de voorwaarden bepaald onder het 1°, b), het 2° en het 3° slechts worden afgebroken, indien het voltooiën van de zwangerschap een ernstig gevaar inhoudt voor de gezondheid van de vrouw of indien vaststaat dat het kind dat geboren zal worden, zal lijden aan een uiterst zware kwaal die als ongeneeslijk wordt erkend op het ogenblik van de diagnose. In dat geval moet de geneesheer tot wie de vrouw zich heeft gewend, de medewerking vragen van een tweede geneesheer, wiens advies bij het dossier moet worden gevoegd.

5° De geneesheer of een andere bevoegde persoon van de instelling voor gezondheidszorg waar de ingreep is verricht, moet aan de vrouw de nodige voorlichting verstrekken inzake contraceptiva.

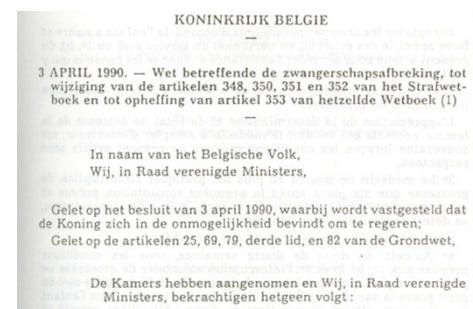
6° Geen geneesheer, geen verpleger of verpleegster, geen lid van het paramedisch personeel kan gedwongen worden medewerking te verlenen aan een zwangerschapsafbreking.

De geneesheer die weigert een dergelijke ingreep te verrichten, is gehouden de vrouw bij haar eerste bezoek in kennis te stellen van zijn weigering.

- De totstandkoming van deze wet is een opmerkelijke episode in de Belgische politieke geschiedenis:
 - Rond het thema werd sterk gemobiliseerd vanuit de vrouwenbewegingen. Ze bepaalden zo mee de politieke agenda.
 - Begin jaren 70 (1973) barste de bom bij ons echt los: een arts werd beschuldigd bij 300 vrouwen een vruchtafdrijving te hebben uitgevoerd. De aanhouding van de arts zorgde voor protesten, steunacties, etc. De man/arts krijgt dus enorm veel steun.
 - Aan het einde van de jaren 70 (1977) vonden er nog andere gebeurtenis plaats 1977: een vrouw wordt gearresteerd omdat men in haar wagen 150 brochure vond die gingen over anticonceptie en waarop ook adressen stonden van abortusklinieken in Nederland waar het dus wel werd uitgevoerd.
 - Ook in de jaren 80 vonden er grote abortus-processen plaats: Bv. Arts die voor 18 maanden werd veroordeeld voor het uitvoeren van abortussen.
 - Je hebt dus enkele incidentie die veel teweegbrengen waardoor de aandacht wordt gecentraliseerd naar deze problematiek. Vrouwen wilde zelf kunnen beslissen over wat er gebeurde met hun leven: er werden dan ook verschillende protesten uitgevoerd.
 - Dergelijke gebeurtenissen lijdten ertoe dat de problematiek meer en meer voer wordt voor debat. Dit heeft tot gevolg dat er een wetgevend initiatief tot stand komt wat dus lijdt tot de wet van 3 april 1990.
 - Het was dus geen gemakkelijke evolutie: de veranderingen waren dus niet vanzelfsprekend.

➤ Tot voor kort: Wet van 3 april 1990.

- In de wet zie je bovenaan "In naam van het Belgische Volk, Wij, in Raad verenigde Ministers" terwijl het een Koninklijk besluit is.
- Dit heeft betrekking op de abortuskwestie: Koning Boudewijn liet zich vrijwillig enkele dagen regeringsonbekwaam verklaren aangezien hij het niet over zijn hart kon krijgen de wet te tekenen. Als hij dit niet had gedaan, had de wet nooit tot stand kunnen komen.
- Daarom wordt deze wet dus op een andere manier ingeleid.

➤ Sinds kort: Wet van 5 oktober 2018.

- De wet van 3 april 1990 bestaat nu niet meer. Het wettelijk kader werd namelijk gewijzigd in 2018 met een nieuwe wet.
- Dit wordt ook gezien als een symbolische stap aangezien het wettelijk kader omtrent deze problematiek zo uit het strafwetboek werd gehaald en geplaatst werd in een aparte wet.
 - > **Wet van 5 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking, tot opheffing van de artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek, tot wijziging van de artikelen 352 en 383 van hetzelfde Wetboek en tot wijziging van diverse wetsbepalingen.**
- Als je gaat kijken in het strafwetboek (bv. Art 350) dan zie je ook dat deze zijn opgeheven door de nieuwe wet.

Ons wetsvoorstel beoogt de huidige artikelen van het Strafwetboek die betrekking hebben op de vrijwillige abortus in te trekken en om te zetten naar een bijzondere wet. De gedachte achter dit voorstel is dat abortus niet langer valt onder "misdrijven tegen de gezinsorde en de openbare zedelijkheid", maar onder de bescherming van de persoon. Abortus mag niet langer worden beschouwd als een "misdrijf behoudens uitzondering".

- Vruchtafdrijving =
 - De kunstmatige beëindiging van een zwangerschap door de vernietiging in utero van een embryo of foetus voor zover de levensvatbaarheidsgrens niet is overschreden, hetzij opzettelijk veroorzaakt (Art. 348 en 352 SW) hetzij door opzettelijke gewelddaden veroorzaakt zonder het oogmerk om vruchtafdrijving te verwekken (Art. 349 SW).
- Bestanddelen van vruchtafdrijving:
 - Handeling gericht op de beëindiging van de zwangerschap.
 - > Een miskraam valt hier dus niet onder want er moet een handeling gesteld zijn. Ze handeling kan om het even met welk middel gebeuren.
 - Vernietiging van een embryo of foetus in utero.
 - > Vernietiging gebeurt in de baarmoeder: Embryo = Term voor het ongeboren organisme in de eerste ontwikkelingsfase/ Foetus = Ongeboren baby vanaf 3^e maand tot aan geboorte).
 - Voor zover de levensvatbaarheidsgrens niet is overschreden.
 - > Doorgaans 24 weken: zolang het niet is overschreden spreken we van vruchtafdrijving.
 - Causaal verband.
 - > Tussen handeling en vernietiging.
 - Algemeen opzet
 - > De handeling willens en wetens hebben gesteld. Het motief is niet van belang een algemeen opzet is genoeg.

2.1 Opzettelijke abortus.

- Strafbare feiten:
 - **Art. 348 SW:** Vruchtafdrijving gepleegd op een niet-instemmende vrouw.
 - **Art. 352 SW:** Wanneer de handelingen de dood tot gevolg hebben.
- Vergelijking Wet 5oktober 2018 & Wet 3april 1990:
 - Art. 2 Wet 5oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking: *'de zwangere vrouw MAG...'*
 - > Dit tegenover de wat van 3april 1990 die zei *'Het is strafbaar...'*
 - Doch zijn er nog wel aspecten uit het oude artikel 350 behouden in de nieuwe wet:
 - > De termijn om het te kunnen uitvoeren.
 - > Een zekere bedenkingstijd tussen de eerste raadpleging en de effectieve uitvoering.
 - > Een gewetensclausule: het personeel (*Arts, verplegers, assistente, etc.*) kan niet verplicht worden dergelijke zaken uit te voeren en kunnen persoon dan ook doorverwijzen aangezien ze het niet verplicht zijn.

Art. 2. De zwangere vrouw mag een arts verzoeken om haar zwangerschap af te breken onder de volgende voorwaarden:

1° De zwangerschapsafbreking moet:

a) onverminderd de bepalingen onder 3° en onder 5°, plaatsvinden voor het einde van de twaalfde week na de bevruchting;

b) onder medisch verantwoorde omstandigheden door een arts worden verricht in een instelling voor gezondheidszorg waaraan een voorlichtingsdienst is verbonden die de zwangere vrouw opvangt en haar omstandig inlicht inzonderheid over de rechten, de bijstand en de voordelen, bij wet en decreet gewaarborgd aan de gezinnen, aan de al dan niet gehuwde moeders en hun kinderen, alsook over de mogelijkheden om het kind dat geboren zal worden te laten adopteren; en die, op verzoek van de arts of van de vrouw, haar hulp en raad geeft over de middelen waarop zij een beroep zal kunnen doen voor de oplossing van de psychologische en maatschappelijke problemen welke door haar toestand zijn ontstaan.

2° De arts tot wie een vrouw zich wendt om haar zwangerschap te laten afbreken, moet:

a) de vrouw inlichten over de onmiddellijke of toekomstige medische risico's waaraan zij zich blootstelt door het afbreken van de zwangerschap;

b) de verschillende opvangmogelijkheden voor het kind dat geboren zal worden in herinnering brengen en, in voorkomend geval, een beroep doen op het personeel van de voorlichtingsdienst bedoeld in de bepaling onder 1°, b), om de daar bepaalde hulp en raad te geven;

c) zich vergewissen van de vaste wil van de vrouw om haar zwangerschap te laten afbreken. De appreciatie over de vaste wil van de zwangere vrouw, op basis waarvan de arts aanvaardt de ingreep uit te voeren, kan niet meer worden aangevochten indien is voldaan aan de in dit artikel bepaalde voorwaarden.

3° De arts kan de zwangerschapsafbreking niet eerder verrichten dan zes dagen na de eerste raadpleging, behoudens indien er voor de vrouw een dringende medische reden bestaat om de zwangerschapsafbreking te bespoedigen. Indien de eerste raadpleging plaatsvindt minder dan zes dagen voor het einde van de termijn bedoeld in de bepaling onder 1°, a), wordt deze termijn verlengd prorata het aantal niet verstreken dagen van de termijn van zes dagen. Indien de laatste dag van die verlenging evenwel op een zaterdag, een zondag of een wettelijke feestdag valt, kan de zwangerschapsafbreking op de eerstvolgende werkdag worden verricht.

4° De ingreep kan pas worden uitgevoerd nadat de vrouw, de dag van de ingreep, schriftelijk te kennen heeft gegeven dat ze vastbesloten is de ingreep te ondergaan. Deze verklaring moet bij het medisch dossier worden gevoegd.

5° Na de termijn van twaalf weken, desgevallend verlengd overeenkomstig 3°, kan de zwangerschap onder de voorwaarden bepaald in de bepalingen onder 1°, b), en 2° tot 4°, slechts vrijwillig worden afgebroken, indien het voltooien van de zwangerschap een ernstig gevaar inhoudt voor de gezondheid van de vrouw of indien vaststaat dat het kind dat geboren zal worden, zal lijden aan een uiterst zware kwaal die als ongeneeslijk wordt erkend op het ogenblik van de diagnose. In dat geval moet de arts tot wie de vrouw zich heeft gewend, de medewerking vragen van een tweede arts, wiens advies bij het dossier wordt gevoegd.

6° De arts of een andere bevoegde persoon van de instelling voor gezondheidszorg waar de ingreep is verricht, moet aan de vrouw de nodige voorlichting verstrekken inzake contraceptiva.

7° Geen arts, geen verpleger of verpleegster, geen lid van het paramedisch personeel kan gedwongen worden medewerking te verlenen aan een zwangerschapsafbreking. De aangezochte arts is gehouden de vrouw bij haar eerste bezoek in kennis te stellen van zijn weigering. Hij vermeldt in dat geval de contactgegevens van een andere arts, van een centrum voor zwangerschapsafbreking of van een ziekenhuisdienst waar ze terecht kan met een nieuw verzoek tot zwangerschapsafbreking. De arts die de vrijwillige afbreking weigert uit te voeren, stuurt het medisch dossier door naar de nieuwe arts die de vrouw raadpleegt.

- **Art. 2 Wet van 5oktober 2018**
 - Niet langer noodsituatie, wel 'vaste wil van de vrouw'
 - > Vrouw die zelf moet bepalen over haar lichaam.
 - Wettelijke termijn: 12 weken.
 - > Na 12 weken: enkel bij ernstig gevaar voor gezondheid van de vrouw of indien kind geboren zal worden met zware, ongeneeslijke aandoening.
 - Bedenktermijn: 6 dagen.
 - Gewetensclausule

- Strafbepaling: **Art. 3 Wet van 5 oktober 2018.**

Art. 3. Hij die een vruchtafdrijving veroorzaakt bij een vrouw die daarmee heeft toegestemd, buiten de voorwaarden bepaald in artikel 2, wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en tot een geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro.
 Hij die probeert te verhinderen dat een vrouw vrije toegang heeft tot een instelling voor gezondheidszorg die vrijwillige zwangerschapsafbrekingen uitvoert, wordt veroordeeld tot een gevangenisstraf van drie maanden tot een jaar en tot een geldboete van honderd euro tot vijfhonderd euro.
 De vrouw die opzettelijk een vruchtafdrijving laat verrichten buiten de voorwaarden bepaald in artikel 2, wordt gestraft met een gevangenisstraf van een maand tot een jaar en met een geldboete van vijftig euro tot tweehonderd euro.
 Wanneer de middelen, gebruikt met het oogmerk om vruchtafdrijving te verwekken, de dood tot gevolg hebben, wordt hij die ze met dat oogmerk heeft aangewend of aangewezen, veroordeeld tot opsluiting van vijf jaar tot tien jaar indien de vrouw daarin weliswaar heeft toegestemd doch de ingreep werd verricht buiten de voorwaarden bepaald in artikel 2.
 De bepalingen van boek I van het Strafwetboek, met inbegrip van hoofdstuk VII en artikel 85, zijn van toepassing op de in deze wet bedoelde misdrijven.

2.2 Onopzettelijke abortus.

- **Art. 349 SW:** Onopzettelijke abortus.
 - De term 'onopzettelijk' heeft hier niets te maken met het gebrek aan voorzorgsmaatregelen of onvoorzichtigheid.
 - Het gaat hier over geweldsplegingen die ertoe leiden dat er een vruchtafdrijving wordt veroorzaakt.
 - > Geweld dat opzettelijk wordt gepleegd maar zonder dat men het oogmerk had de vruchtafdrijving te veroorzaken.

Art. 349. Wanneer de vruchtafdrijving wordt veroorzaakt door geweld, opzettelijk gepleegd, maar zonder het oogmerk om afdrijving te verwekken, wordt de schuldige gestraft met gevangenisstraf van drie maanden tot twee jaar en met geldboete van zesentwintig [euro] tot driehonderd [euro]. <W 2000-06-26/42, art. 2, Inwerkingtreding : 01-01-2002>
 Wordt het geweld gepleegd met voorbedachten rade of met kennis van de toestand van de vrouw, dan is de gevangenisstraf zes maanden tot drie jaar en de geldboete vijftig [euro] tot vijfhonderd [euro]. <W 2000-06-26/42, art. 2, Inwerkingtreding : 01-01-2002>

3. Voyeurisme, aanranding van de eerbaarheid en verkrachting.

- Inhoud: volgende onderdelen gaan we een voor een dieper bespreken:
 - (3.1) *Aanranding van de eerbaarheid*
 - (3.2) *Verkrachting*
 - (3.3) *Bestrafing van aanranding van de eerbaarheid en verkrachting*
 - (3.4) *Bescherming privacy*
 - (3.5) *Grooming*
 - (3.6) *Voyeurisme en verspreiden van naaktbeelden*

3.1 Aanranding van de eerbaarheid.

- Wat moeten we hieronder begrijpen: Gemeenschappelijke bestanddelen:
 - Inbreuk op de seksuele onaantastbaarheid.
 - > Aanranding eerbaarheid: *'...Wanneer handelingen van een bepaalde ernst worden gesteld die afbreuk doen aan de seksuele integriteit van een persoon, zoals die door het collectief bewustzijn van een bepaalde samenleving op een bepaald tijdstip wordt ervaren' (De Nauw 2010: 138).*
 - » Zekeren ernst: het gaat hier niet om individuele normen van de rechter of individuele opvattingen van het slachtoffer, maar wel over de opvattingen van het collectief. Men kijkt dus naar de evoluerende tijdsgeest en de omstandigheden: op een bepaald tijdstip in een bepaalde omgeving.
 - » Ze hebben dus een zekere zwaarwichtigheid.
 - » Kan gepleegd worden op een persoon of met behulp van een andere persoon (*Bv. persoon wordt gedwongen om handelingen te stellen op een andere persoon*).
 - » Het gaat hier wel om een fysieke aantasting (*Borsten aanraken, etc.*). Maar pas op: het betekent niet noodzakelijk dat het lichaam effectief is aangeraakt. Het kan ook gebeuren zonder dat de dader het lichaam aanraakt (*Bv. Het slachtoffer dwingen zijn of haar kledij uit te trekken, dwingen om bepaalde lichaamsdelen te tonen, etc.*).
 - ↳ Opgelet: Exhibitionisme valt hier niet onder.
 - » Het gebeurt op een persoon: Het heeft dus betrekking op mensen.
 - Ontstentenis van geldige toestemming bij het slachtoffer.
 - > Slachtoffer stemt er niet mee in.
 - Moreel element
 - > Algemeen opzet: handelingen worden wetens en willens gesteld waarmee ook seksuele eerbaarheid gekwetst wordt.
 - **Aanranding van de eerbaarheid: Zonder geweld of bedreiging.**
 - **Art. 372 lid1 SW:** *Aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging gepleegd op de persoon of met behulp van de persoon van een kind beneden de volle leeftijd van 16 jaar.*
 - > Gemeenschappelijke bestanddelen (zie boven).
 - > Leeftijd van het slachtoffer.
 - » Volgens de wetgever kunnen personen jonger dan 16jaar geen geldige toestemming geven voor dergelijke handelingen.

- » De toestemming is hier dus niet van belang aangezien jongeren onder 16 men ervan uitgaat dat het een soort van morele dwang is aangezien hun toestemming niet geldig is.
- **Art. 372 lid2+3 SW:** *Aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging gepleegd op de persoon of met behulp van de persoon van een minderjarige.*
 - > Gemeenschappelijke bestanddelen (zie boven)
 - > Leeftijd van het slachtoffer: Slachtoffers van meer dan 16 en minder dan 18 jaar.
 - » Art 377 lid1 SW zou van toepassing zijn indien de persoon onder de16jaar was. Het is een strafverzwaring.
 - Hoedanigheid van de dader:
 - » Feiten in familiale-context: Bloedverwanten in opgaande lijn.
- **Aanranding van de eerbaarheid: Met geweld, dwang, bedreiging.**
 - **Art. 373 SW.**
 - Bestanddelen:
 - > De gemeenschappelijke bestanddelen (zie boven).
 - > Bijkomend element van: *Geweld, dwang, bedreiging, list, verrassing, etc.*
 - *Bv. Een vrouw die in haar billen wordt geknepen terwijl ze zich niet kan verdedigen, een vrouw die gedwongen wordt met een mes om zich uit te kleden, etc.*

3.2 Verkrachting.

- Cf. Belang van Wet van 4 juli 1989 (zie boven).
 - Wetgever wil verkrachting begrijpen als een inbreuk op het seksueel zelfbeschikkingsrecht. Het Misdrijf van verkrachting wordt dus op een nieuwe manier ingevuld door wetgever. Daarvoor had de wetgever geen nadere omschrijving van het misdrijf voorzien. Het werd vooral ingevuld door de rechtspraak.
 - Tot einde jaren 70 was het ook niet mogelijk binnen het huwelijk. Het huwelijk was als het ware immuun: Echtgenoot (echtgenote) die straffeloos bleef omdat verkrachting binnen het huwelijk niet kon. In 1979 wordt dit idee doorbroken: Het gebruik van dwang om seks af te dingen van de echtgenoot (echtgenote) is wel strafbaar. Het is dus ook mogelijk binnen de huwelijkscontext.
- Bestanddelen:
 - Elke daad van seksuele penetratie.
 - > Heeft niet enkel betrekking op geslachtsgemeenschap die door een man wordt opgedrongen aan een vrouw. Ook andere daden zijn mogelijk en of andere middelen die daarbij kunnen worden ingezet.
 - > Seksuele penetratie is wel van belang. Indien het er niet is, is er geen verkrachting maar eventueel wel aanranding.
 - Van welke aard en met welk middel ook.
 - > Kan anaal, oraal, etc.
 - > Met om het even welk middel: *geslachtsdeel (penis), voorwerpen, andere lichaamsdelen, etc.*
 - Gepleegd op een persoon
 - Ontstentenis van geldige toestemming bij het slachtoffer
 - Moreel element
- **Art. 375 SW:**
 - Verkrachting staat dus in het strafwetboek.
 - Maar er wordt wel een onderscheid gemaakt tussen: de eigenlijke verkrachting & verkrachting bij gelijkstelling.
- **De eigenlijke verkrachting:**
 - Bestanddelen:
 - De gemeenschappelijke bestanddelen (*zie boven: 5 elementen*)
 - Bijkomend element: *Geweld, dwang, bedreiging, verrassing, list/ een onvolwaardigheid of een lichamelijk gebrek van het slachtoffer dat de verkrachting mogelijk heeft gemaakt.*
- **De verkrachting bij gelijkstelling:**
 - **Art. 375 lid6 SW:**
 - *Elke daad van seksuele penetratie, van welke aard en met welk middel ook, die gepleegd wordt op de persoon van een kind dat de volle leeftijd van veertien jaar niet heeft bereikt = verkrachting met behulp van geweld.*

3.3 Bestrafing van aanranding van de eerbaarheid en verkrachting.

- Er zijn verschillende verzwarende omstandigheden:
 - Leeftijd van het slachtoffer.

- > Soms is dit een bestanddeel van het misdrijf, maar het kan ook een verzwarende omstandigheid zijn.
- Hoedanigheid van de dader.
 - > Wanneer bepaalde handelingen worden gesteld door bloedverwant of als die bepaalde gezagspositie inneemt.
- De pluraliteit van de daders.
 - > Feiten gepleegd met de hulp van iemand anderen: 1 of meerdere personen die het feit plegen (**Art. 377 SW**).
- De dood van het slachtoffer.
 - > Gevolgen die een verzwarende omstandigheid met zich meebrengen: Seksueel geweld dat leidt tot overlijden **Art. 376 SW**.
- Foltering of opsluiting.
 - > Voorafgaand of gelijklopend met de feiten.
- Hoedanigheid van het slachtoffer
 - > Bijvoorbeeld Bijzondere kwetsbare slachtoffers.
- Bedreiging van een wapen of een op een wapen gelijkend voorwerp.
 - > Onder bedreiging.
- Discriminerende drijfveer (**Art. 373bis SW**).

3.4 Bescherming privacy.

- **Art. 378bis SW.**
 - Wet van 1989: had ook tot doel de privacy van slachtoffer te beschermen.
 - Belang van victimologie: primaire victimisering en secundaire victimisering.
 - > Het voorkomen en vermijden van secundair slachtofferschap (*Bv. door de anonimiteit te beschermen*).
 - Publicatieverbod van persoonlijke gegevens van slachtoffer: slachtoffer heeft anonieme garantie
 - > Om ook victim blaming tegen te gaan.
 - Ook de mogelijkheid om zitting te laten doorgaan achter gesloten deuren.

3.5 Grooming.

- Inleiding:
 - Zie tekst reader: *Stevens, L. (2015). Grooming en cyberlokking strafbaar. Uitbreiding van de strafrechtelijke bescherming van de seksuele integriteit van minderjarigen in cyberspace. Rechtskundig Weekblad, 78(22), 844-855.*
 - > Tekst gaat zowel in op Grooming als op Cyberlokking. Maar let op, we moeten de 2 fenomenen wel van elkaar onderscheiden.
 - Strijd tegen kindermisbruik via internet en andere informatie- of communicatietechnologieën.
 - > Bescherming van minderjarigen met betrekking tot de onlinewereld + de risico's die verbonden zijn aan de online technologieën. De digitale revolutie heeft voor vele voordelen gezorgd, maar ze heeft ook een keerzijden. Hier moet de strafwetgever gevolgen aan geven en dergelijke nieuwe risico's bestraffen/voorkomen.
 - Het feit dat de er Belgische wetten ontstonden met betrekking tot dit fenomeen staat niet los van enkele ruimere ontwikkelingen:
 - > Nieuwe strafbaarstellingen die er komen na Europese ontwikkelingen: in 2007 werd er binnen de Raad van Europa een belangrijk verdrag ontwikkeld, namelijk 'Het verdrag van Lanzarote' dat betrekking had op de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. Raad van Europa geeft daarbij aan de lidstaten ook de opdracht op een strafbaarstelling in de wet te voorzien m.b.t. online Grooming.
 - > Enkele jaren later kwam ook dit signaal uit de Europese-Uni: men moest een richtlijn ontwikkelen ter verspreiding van seksueel misbruik/ uitbuiting van kinderen (+ kinderpornografie) waardoor online Grooming ook via deze weg op de Belgische agenda komt.
- 2 wetgevende initiatieven die erop gericht zijn de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen uit te breiden.
 - Wet 10 april 2014 betreffende de bescherming van minderjarigen tegen benadering met als oogmerk het plegen van strafbare feiten van seksuele aard. *BS 30 april 2014.*
 - Wet 10 april 2014 tot wijziging van het Strafwetboek teneinde kinderen te beschermen tegen cyberlokkers, *BS 30 april.*
- Wat is Grooming:
 - Het benaderen van kinderen (en van jongeren) waardoor een vertrouwensrelatie wordt opgebouwd met als doel seksueel misbruik mogelijk te maken door drempels en remmingen weg te werken of te verlagen.
 - > Het gaat dus om het proces, het toenaderingsproces (een communicatieproces): Het klaarmaken van minderjarigen om bepaalde seksuele handelingen te stellen later in de tijd. Dit toenaderingsproces is heel makkelijk via de technologische middelen die beschikbaar zijn vandaag de dag (*Bv. d.m.v. anonimiteit*). Het gaat dus niet zozeer om het seksueel misdrijf, maar om het proces. Aangezien het proces zelf als een grote bedreiging wordt gezien, werd het zelf dus opgenomen in het strafwetboek.

- **Art. 377quater SW:** Online Grooming.
 - **Art. 377ter SW:** Grooming (online of niet).
- **Art. 377quater SW:** Bestanddelen van online Grooming:
- Leeftijd van het slachtoffer en de dader.
 - > Om te kunnen spreken van online Grooming gaat het over gedrag gepleegd door een meerderjarigen: m.a.w. de dader is meerderjarig.
 - > Het slachtoffer is een -16jarige.
 - > Zowel voor de dader als voor het slachtoffer is er dus een bestanddeel van leeftijd vooropgesteld.
 - Hoe gebeurd het: Door middel van informatie- en communicatietechnologie.
 - > Het gebruik van informatie- en communicatietechnologie is een noodzakelijke voorwaarden om te kunnen spreken van online Grooming.
 - > *Ruime opvatting hiervan: Chatten, email, telefoon, sms, etc.*
 - Voorstel tot ontmoeting.
 - > De meerderjarige (de dader) moet aan het slachtoffer een voorstel doen tot ontmoeting. Louter seksuele getinte conversatie volstaat dus niet.
 - > Hierbij wordt bedoeld een fysieke ontmoeting (niet via de virtuele wereld). Dit moet niet betekenen dat de ontmoeting ook effectief heeft plaatsgevonden. Maar er moet wel een indicatie zijn dat er een voorstel is tot ontmoeting.
 - > Het gaat dus echt over de fase van de benadering, los van het feit of er effectief een ontmoeting plaatsgrijpt.
 - Materiële handelingen die tot een dergelijke ontmoeting leiden.
 - > Het voorstel moet dus ook gevolgd zijn door handelingen die tot een dergelijke ontmoeting kunnen leiden.
 - > *Bv. Een route die werd uitgestippeld om elkaar ergens te ontmoeten, Het kopen van treintickets voor de jongere, Het kopen van bioscoopkaartjes, etc.*
 - Moreel element.
 - > De voostellen voor een dergelijke ontmoeting gebeuren met het motief om een seksueel misdrijf te plegen (*Bv. en aanranding van de eerbaarheid, een verkrachting, aanzetting tot prostitutie, etc.*).
 - > Het gebeurt dus met het oog op het plegen van een seksueel misdrijf: die opgesomd staan in **Art. 377quater SW**.
- Grooming als verzwarende omstandigheid.
- Seksueel misdrijf.
 - > Een van de seksuele misdrijven moet sowieso aanwezig zijn (*bv. een aanranding van de eerbaarheid*).
 - Benadering door de dader
 - > Deze benadering kan zowel online als offline gebeuren.
 - Leeftijd van het slachtoffer
 - > Leeftijdsgrens ligt op 16jaar.
 - Moreel element: het oogmerk om op een later tijdstip een seksueel misdrijf te plegen.
- **Art. 433bis/1 SW: Cyberlokking**
- In dezelfde periode als Grooming komt ook het feit van Cyberlokking tot stand.
 - > Dit feit zit wel verder in de strafwet (niet meer bij het seksuele strafrecht), maar in titel VIII.
 - » *Titel VIII ('Misdaden en wanbedrijven tegen personen'), Hoofdstuk III ('Aantasting van de persoon van minderjarigen, van kwetsbare personen en van het gezin'), afdeling VIII: art. 433bis/1.*
 - Wat is het juist: Het gebruik van het internet om online contact te leggen (te communiceren) met kinderen (of jongeren) en hen op die manier met criminele bedoelingen te manipuleren.
 - Wat zijn de verschillen tussen online Grooming en Cyberlokking:
 - Cyberlokking betreft dus het gebruiken van het internet om online contact te leggen (te communiceren) met kinderen (of jongeren) en hen op die manier met criminele bedoelingen te manipuleren.
 - » Deze criminele bedoelingen kunnen heel divers van aard zijn. Het betreft dus niet (zoals bij online Grooming) enkel seksuele doelstellingen, het kan *bv. ook gaan over ontvoering, aanzetten tot haat, misbruik van persoonlijke informatie, etc.*
 - Bij Cyberlokking is het niet vereist dat er een voorstel tot ontmoeting zou plaatvinden.
 - » Bij online Grooming moet er wel spraken zijn van (voorstel tot) deze ontmoeting.
 - De groep van beschermden personen is bij Cyberlokking ruimer.
 - » Bij online Grooming keken we naar slachtoffer van -16jaar. Bij Cyberlokking gaat het om minderjarigen (dus ook 16 en 17jaren).

- Er moet bij Cyberlokking gebruik gemaakt worden van een van de vier werkwijzen die opgesomd staan in **Art. 433bis/1 SW**.
 - » Een van de 4 methoden moet dus worden toegepast bij Cyberlokking. Bij online Grooming is hier geen spraken van.
- Bestanddelen Cyberlokking.
 - Leeftijd van het slachtoffer en de dader en de problematiek van de zogenaamde 'lokpuber'.
 - > Het betreft een minderjarig slachtoffer en een meerderjarige dader.
 - > Bijzonder hier is dat ook wanneer men denkt/vermoed met een minderjarige in contact te treden, ook hier is de strafbaarstelling mogelijk (*Bv. Lokpuber: iemand die zich voordoeft als een minderjarige*).
 - » Het gaat hier niet over provocatie: Het voornemen om het feit te plegen ontstaat niet door zich als politieagent voor te doen als minderjarige.
 - Door middel van informatie- en communicatietechnologie communiceren
 - > De term 'cyber' verwijst al naar het gebruik van dergelijke technologieën.
 - Modus operandi
 - > Een van de 4 methoden die in het artikel staan opgesomd moet worden gehanteerd.
 - Moreel element
 - > Het bijzonder motief om een misdrijf of wanbedrijf op de minderjarige te betrekken.
 - > Het hoeft hierbij geen seksueel misdrijf te zijn.

3.6 Voyeurisme en verspreiden van naaktbeelden.

- Inleiding:
 - Zie tekst reader: *Beyens, J. & Lievens, E. (2016). Niet-consensuele verspreiding van seksuele beelden. Analyse van wetgevend initiatieven in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk en België. NjW, 348, 654-666.*
 - Filmfragment: <https://www.channel4.com/news/venge-porn-is-enough-being-done-to-protect-women>
 - > Jongedame die slachtoffer werd van verspreiding van naaktbeelden: Beelden van haar die via Pornhub verspreid werden door haar ex-vriend.
 - » Er worden ook verschillende problemen aangehaald met betrekking tot deze problematiek:
 - ↳ De impact van het fenomeen op het slachtoffer.
 - ↳ Secundair slachtofferschap: hoe ze werd behandeld door politie en justitie. De politie heeft zelf achteraf hun excuses aangeboden voor de manier waarop ze met haar waren omgegaan.
 - ↳ Alsook het idee van victim-blaming.
 - » De grootte van het probleem wordt ook aangekaart: 1/7 vrouwen wordt in heel haar leven wel eens bedreigd met dergelijke feiten.
 - ↳ Er zijn vandaag de dag onderzoeken bezig om de incidentie en prevalentie van dergelijke feiten in kaart te brengen.
 - ↳ Aangezien het ook weer een feit is dat zelden gemeld wordt bij de politie.
 - Het is duidelijk wel een thema dat leeft in de maatschappij van vandaag.
 - Het proces van de strafbaarstelling van de feiten:
 - De wijzen waarop het feit 'verspreiding van naaktbeelden' in ons strafrecht is opgenomen: hierbij moeten we toegeven dat de discussie eigenlijk ging over voyeurisme. Pas later is de verspreiding van dergelijke beelden meegenomen in de discussie.
 - We moeten dus eerst kijken naar het fenomeen van voyeurisme en de discussies die omtrent dit feit gevoerd werden.
 - > Voyeurisme is het heimelijk bespieden van de naaktheid van een andere persoon (*door bv. binnen te kijken, door te filmen, foto's te maken, het gluren door gaatje, etc.*).
 - > Maar lange tijd bestond er onenigheid over het feit: over hoe het strafrechtelijk bestempeld en bestraft moest worden.
 - » Aan de ene kant waren er rechtbanken die stelden dat het ging over de aanranding van de eerbaarheid.
 - » Anderen vonden dat het geen aanranding van de eerbaarheid was, aangezien er geen fysieke aantasting is.
 - > Hoe moeten we het fenomeen dan onderbrengen binnen de strafrechtelijke fenomenen die beschikbaar zijn in het seksueel strafrecht? Om de onenigheid van het fenomeen op te lossen kwam er een wetgevend initiatief om voyeurisme apart op te nemen als een apart misdrijf:
 - » *Wetsvoorstellen 5 augustus 2013 (DOC 53 2993/001) en 10 december 2014 (DOC 54 0699/001) '...tot wijziging van het Strafwetboek wat de strafbaarstelling van de aanranding van de eerbaarheid betreft'*
 - > Hof van Cassatie (arrest nr. P.14.0293.N, 31 maart 2015):
 - » 'Het heimelijk filmen van een naakte persoon, dit is zonder diens toestemming en medeweten en zonder dat daarbij enige fysieke of morele dwang wordt aangewend, kan ...het misdrijf aanranding van de

eerbaarheid met geweld of bedreiging niet opleveren, ook al wordt het slachtoffer in zijn verwachtingen verschalkt'

- Tegelijkertijd met deze periode/ontwikkelingen is er ook de internationale context:
 - > Zorgde ervoor dat de gevolgen voor het verspreiden van naaktbeelden onder de internationale aandacht kwam en uiteindelijk zal leiden tot strafbaarstellingen in verschillende landen.
 - > Het fenomeen komt dus sterk onder de internationale aandacht: *'revenge porn', 'vengeance pornographique', 'wraakporno', 'nonconsensual pornography (NCP)', etc.*
- Termen 'wraak' en 'porno' zijn ongelukkig gekozen:
 - > Niet altijd wraak als motief: Het gaat vaak, maar niet altijd om wraak. Er kunnen ook andere motieven een rol spelen (*Bv. er kan ook een winstmotief zijn*).
 - > De term porno verwijst onbewust naar het idee dat het gebeurt met een soort toestemming. De instemming is eventueel aanwezig wanneer het beeldmateriaal wordt gemaakt, maar deze instemming is niet aanwezig wanneer de beelden worden verspreid.
 - > Omwille van deze problematische benadering gebruiken ze in het Engels verschillende andere termen om het fenomeen te benoemen.

⇒ Moeten er wel op letten dat we Voyeurisme en wraakporno onderscheiden van elkaar!

➤ Voorbeelden uit de actualiteit die aanhalen dat het fenomeen heel actueel is vandaag de dag:

<i>"CCRI: Cyber Civil Rights Initiative"</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Het is een website van een campagne die 10jaar geleden in de VS werd opgestart door een slachtoffer van de verspreiding van naaktbeelden. Er wordt hier ook al aangehaald dat dergelijke feiten een grote en langdurige impact op het slachtoffer hebben.
<i>"Senate committee recommends the criminalisation of revenge porn"</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Artikel uit Australië in 2016: het strafbaar stellen van het fenomeen. Het haalt hier ook nog eens de internationale context aan. - Het artikel verscheen na een gelijkaardig bericht vanuit eigen land. Aangezien de wetten met betrekking tot deze problematiek in België in 2016 in het strafwetboek zijn opgenomen.
<i>"Frankrijk wil wraakporno met gevangenis bestraffen"</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Ook Frankrijk mobiliseert omtrent het thema.
<i>"Revenge porn and search"</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Hoe gaat google om met dergelijke feiten? Het verspreiden van naaktbeelden wordt vaak gedaan via kanalen zoals google. Kan je google dan ook betrekken bij het vraagstuk? - Ze gaan werken aan een platform waar mensen/slachtoffers melding kunnen maken van dergelijke feiten om het beeldmaterieel te stoppen.
<i>"Slachtoffers van wraakporno? U kan nu ook terecht bij het instituut voor Gelijkheid van Vrouwen en Mannen"</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Dit artikel betreft recente ontwikkelingen in België: Herziening van het artikel waarin zowel voyeurisme als de verspreiding van naaktbeelden zit opgenomen. <ul style="list-style-type: none"> > 2016: Voyeurisme en verspreiding van naaktbeelden wordt opgenomen in het strafwetboek. > 2020: Zwaardere straffen worden opgelegd voor de feiten.

➤ **Art. 371/1 SW:** strafbaarstelling:

- **Art. 371/1 paragraaf 1 SW:** heeft betrekking op voyeurisme
- **Art. 371/1 paragraaf 2 SW:** heeft betrekking op het verspreiden van naaktbeelden.
 - > Ook geluidsopnames worden hieronder verstaan.
 - > Het toegankelijk maken van dergelijke materies gebeurt dus niet met de toestemming.
- Leemte in de wet: Er is nu een wetsvoorstel binnen om dit artikel aan te passen: niet alleen naakte lichamen maar ook indien er nog ondergoed wordt gedragen!
 - > Het is namelijk nu pas strafbaar als het slachtoffer ontbloot is. (*Wat dan met Bv. Een man die met zijn telefoon foto's neemt onder de rokken van vrouwen? Zij zijn namelijk niet ontbloot*).

4. Bederf van de jeugd en prostitutie.

➤ Inleiding:

- Belang van wetten van 27 maart 1995 en 13 april 1995 & Wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van de minderjarigen (zie boven).
 - > De jaren 90 zorgen er in het algemeen voor dat de minderjarig sterk op de voorgrond treed.

4.1 Bederf van de jeugd.

➤ Wettelijke basis:

- **Art. 379 + 380 SW:** Deelneming aan de ontucht, het bederf of de prostitutie van een minderjarige teneinde eens anders driften te voldoen.

➤ Wettelijke bestanddelen van Bederf van de jeugd:

• Materieel element:

- > Een handeling of handelingen die prostitutie, ontucht of bederf mogelijk maakt. De wet bepaald zelf niet wat de inhoud is van deze 3 begrippen. Maar wat begrippen we er zelf onder:
 - Prostitutie: Elke seksuele handeling die tegen betaling wordt verricht en waarbij er fysiek contact tot stand komt tussen de personen, en die gericht is op een seksuele beleving in hoofde van diegene die naar de handeling verlangt (*Bv. seks, het laten betasten van borsten, het laten masturberen, etc.*).
 - Ontucht: Daden van onzedelijkheid, ontspoort seksueel gedrag, vormen van niet-aanvaardbare seksualiteitsbeleving. Het wordt dus afgetoetst aan maatschappelijke opvattingen over de seksualiteitsbeleving: wat wijkt eraf van wat we zien als aanvaardbaar (*Bv. seks met dieren*).
 - Bederf: Het is eigenlijk het gevolg van ontucht of prostitutie. Het lijkt een apart begrip maar moet het zien als het gevolg dat kan intreden.
- > In het artikel wordt er specifiek gesproken over het opwekken, het begunstigen of het vergemakkelijken.
 - Opwekken: Gaat over wanneer er bij de minderjarig zelf op dat moment nog geen initiatief aanwezig is om het gedrag te stellen.
 - Begunstigen: Gaat over het bevorderen, in de hand werken of het aanmoedigen van een neiging die reeds bij de minderjarige aanwezig is.
 - Vergemakkelijken: Het helpen *Bv. Het ter beschikkingstellen van een kamer aan een minderjarige zodat deze zich kan overlaten aan dergelijke handelingen.*

• De staat van minderjarigheid van het slachtoffer.

- > Minderjarigheid is belangrijk aangezien prostitutie opzich (bij meerderjarige) niet strafbaar is.
- > -16jaar is er ook al sowieso spraken van aanranding (-14jaar: verkrachting) aangezien jongeren onder de 16 geen geldige toestemming kunnen geven.

• Moreel element: Doel om de driften van een ander te voldoen.

4.2 Ontucht en prostitutie.

➤ Strafbaar is:

- **Art. 380 §1, 1° SW:** Aanwerven, meenemen, wegbrengen of bij zich houden.
 - > Van een meerderjarige, zelfs met diens toestemming om dergelijke handelingen te stellen.
- **Art. 380 §1, 2° SW:** Houden van een huis van ontucht of prostitutie.
 - > Het gaat meestal over de klassieke bordelen maar het kan ook gaan om andere plaatsen waar handelingen van ontucht of prostitutie met een zekere regelmaat kunnen plaatsvinden.
- **Art. 380 §1, 3° SW:** Het verkopen, verhuren of ter beschikking stellen van kamers of enige andere ruimte met het oog op prostitutie en met de bedoeling een abnormaal profijt te realiseren.
 - > Abnormaal profijt: uitbuitende element dat terugkeert, verwijst naar het winstoogmerk dat daarbij van belang zal zijn
- **Art. 380 §1, 4° SW:** De exploitatie, op welke manier ook, van de ontucht of prostitutie van eens anders.
 - > Ook hier gaat het om de uitbuiting, het verwerven van een abnormaal voordeel door de persoon in kwestie
- **Art. 380 §4, 5° SW:** Het verkrijgen van de ontucht of de prostitutie van een minderjarige.
 - > Hier wordt de klant van de minderjarige prostituee strafbaar gesteld, de klant is strafbaar wanneer dergelijke handelingen worden gesteld.
- **Art. 380 §6 SW:** Het bijwonen van ontucht of prostitutie van een minderjarige.
 - > Bijvoorbeeld netwerken van ontucht of prostitutie waarbij andere als toeschouwers zouden fungeren, gaan kijken naar wat daar gebeurt
- **Art. 380bis SW:** Aanzetten tot ontucht.
 - > Kan gebeuren door woorden of tekens, de andere verleiden om deze handelingen te gaan stellen
- **Art. 380ter SW:** Reclame van een aanbod van diensten van seksuele aard.
 - > Is er vooral op gericht om de reclame tegen te gaan rond het aanbod van diensten van seksuele aard.

4.3 Bestrafing.

- Verzwarende omstandigheden:
 - Leeftijd van de minderjarige.
 - > Kan zowel een bestanddeel zijn van het misdrijf, als een verzwarende omstandigheid.
 - De aangewende techniek
 - > Aan de hand van de technieken die worden toegepast kan de straf verzwaard worden (*bv. bij het toepassen van geweld, bedreigingen, dwang, etc.*): **Art. 380 paragraaf3 SW.**
 - De vereniging
 - > Wanneer de feiten gepleegd worden in een georganiseerde verband.

5. Openbare schennis van de goede zeden.

- Inleiding:
 - Apart luik in het seksueel strafrecht waarbij de 'openbaarheid' een belangrijk gegeven vormt.
 - > Openbaarheid heeft betrekking op een openbare plaats (Bv. een marktplein, een park, een straat, etc.): m.a.w. plaatsen die voor iedereen toegankelijk zijn.
 - > Wat dan met private plaatsen: Private plaatsen die vanaf de openbare weg/ruimte zichtbaar zijn kunnen hier ook onder vallen (*Bv. U bedrijft de liefde met het raam wijd open en voorbijgangers zien dit*).
 - 2 soorten gedragingen worden hier strafbaar gesteld:
 - Voorwerpen: Het openbaar maken van woorden, geschriften en of beelden die strijdig zouden zijn met de goede zeden (*Bv. Op het openbaar vervoer porno kijken*).
 - Handelingen: Het stellen van handelingen waardoor het eerbaarheidsgevoel gekwetst wordt.
 - Zedenschennis = Een aantasting van de goede zeden.
 - > Iets dat aanstootgevend zou zijn voor de normale evenwichtige burger in de maatschappij van vandaag de dag.

5.1 Zedenschennis door het verspreiden van schunnigheden door geschriften, beelden of voorwerpen.

- **Art. 383 lid1+3+4 SW:** de wettelijke bestanddelen:
 - Verboden handelingen.
 - > Een hele reeks handelingen wordt opgesomd in het artikel, de wetgever heeft het vooral over de verspreiding van de immoraliteit onder de bevolking, hij wil dit tegengaan.
 - Het aanstotelijke karakter van het al dan niet gedrukt lied, vlugschrift of ander geschrift, de afbeelding of prent, het zinnebeeld of voorwerp.
 - > De wetgever heeft hier niet bepaald wat we daaronder juist moeten begrijpen: het komt dus aan de rechter toe om het eerbaarheidsgevoel in dat specifieke geval de omlijnen en te definiëren = onderhevig aan evoluties.
 - Moraal bestanddeel.
 - > Het algemeen bestanddeel is voldoende, men heeft wetens en willens dergelijke handelingen gesteld waarbij het aanstotelijke ook op die manier werd verspreid.

5.2 Zedenschennis door het verspreiden van schunnigheden door woorden.

- **Art. 383 lid2 SW:**
 - Werd ingevoerd in 1905 waarbij het vooral ging over schunnigheden die meegegeven worden door het lezen, het zingen, het voordragen in openbare bijeenkomsten of plaatsen.
 - > Woorden die verspreid worden in het openbaar en aanstootgevend kunnen zijn.

5.3 Zedenschennis door beeld dragers met een kinderpornografisch karakter.

- **Art. 383bis SW:**
 - Paragraaf 2: ook het louter bezit is strafbaar! De beelden moeten hierbij dus niet per se openbaar zijn gemaakt.
 - > Dit werd ingevoerd in de jaren '90: Wet van 1995 die later ook gewijzigd werd door de wet van 2000, ook hier gaat het om belangrijke zaken, gericht op de bescherming van minderjarigen: ook hier een hele reeks handelingen (*zie artikel: Opstellen, verkopen, uitzenden, verhuren, etc.*).
 - > Bezit: Het gaat daarbij om houdingen, seksuele handeling met een pornografisch karakter, waarbij minderjarigen worden betrokken of minderjarigen voorgesteld worden, te gaan bestraffen.

5.4 Zedenschennis door handelingen

- **Art. 385 SW:** Wettelijke bestanddelen:
 - Zedenschendende handelingen.
 - > Handelingen: Dit moet dus in concreto beoordeeld worden door de rechter, de handelingen toetsen aan de algemeen seksuele normen die gelden in een samenleving op dat moment.
 - > Bv. Exhibitionisme, seks hebben in een openbare ruimte, etc.

- Openbaarheid
 - > Handelingen gesteld in de openbaarheid.
- Moreel bestanddeel.
 - > Het algemeen opzet volstaat ook hier, men weet wat men doet en men wil dit ook

5.5 Prenten, afbeeldingen of voorwerpen van aard de verbeelding van minderjarigen te prikkelen.

- **Art. 387 SW.**
 - Dit artikel werd ingevoerd in 1932 en was vooral gericht op het beschermen van de jeugd tegen dergelijke afbeeldingen: denk aan de context van het begin van de 20^e eeuw waarop we eerder wezen: bijzondere bezorgdheid op de ontwikkeling van minderjarigen: men was bang bij de jongeren de drift wakker te maken.
- Wettelijke bestanddelen:
 - Verboden handelingen.
 - > Verkopen of uitdelen van dergelijke prenten aan minderjarigen, afbeeldingen of voorwerpen.
 - Oneerbaar karakter.
 - > Dat de verbeelding van de minderjarigen kunnen prikkelen, oneerbaarheid is een schijnbaar ruimer begrip dan schunnigheden of de goede zeden.
 - > Wanneer het de jongeren kan prikkelen zou het reeds strafbaar kunnen zijn
 - Moreel bestanddeel.
 - > Algemeen opzet = wetens en willens gepleegd.

5.6 Bestrafing.

- Verzwarende omstandigheden:
 - De hoedanigheid van de dader.
 - > Dit zal soms van belang zijn: *Bv. Art. 384 Sw. Dan kan dit leiden tot een strafverzwaring, diegene die de afbeelding maakt zal zwaarder worden bestraft*
 - De minderjarigheid van het slachtoffer.
 - > Verspreiding van schunnigheden: **Art. 393 SW** of **Art. 384 lid1 SW**: Daders worden zwaarder bestraft wanneer de handelingen gepleegd worden tegenover minderjarigen
 - Bestaan van een vereniging.
 - > **Art. 383bis §1 SW**: Bijvoorbeeld in de handel van kinderpornografie: Wanneer dit gebeurt in kader van een vereniging zal er een strafverzwaring zijn.

3.3 Seksuele misdrijven: Loverboys/ Tienerpooiers.

- Situering:
 - Dit laatste luik is een afronding van de seksuele misdrijven en een soort overschakeling/overgang naar de volgende lessen die betrekking hebben op mensenhandel/mensensmokkel.
 - Tienerpooiers/loverboys = een fenomeen dat enorm veel aandacht heeft gekregen en veel aandacht naar zich toe heeft gezogen. Het is dan ook een zeer ingrijpend gebeuren dat veel invloed heeft op het slachtoffer, die als ware 'verleid' worden.
- Wat bespreken we in deze les: 3 verschillende onderzoeken:
 - Onderzoek 1: is een Nederlands onderzoek. Er wordt hier onderzocht/besproken hoe het fenomeen gerepresenteerd wordt in de Nederlandse media.
 - > De term 'loverboys' is in het midden van de jaren '90 ook in Nederland ontstaan.
 - Onderzoek 2: is een criminologische studie: Symmetrische studie van morele paniek: Is er sprake van morele paniek + zoeken naar wat er in de realiteit observeerbaar is.
 - Onderzoek 3: Is een onderzoek van Child Focus = een organisatie die zich bekommerd over slachtoffers van dergelijke vormen van criminaliteit. Ze voerde desbetreffende studie uit in Vlaanderen.
- Reader:
 - Bovenkerk, F. & Van San, M. (2011). Loverboys in the Amsterdam Red Light District: A realist approach to the study of a moral panic. *Crime, Media, Culture*.
 - > Het fenomeen van de tienerpooiers/Loverboys wordt onder de aandacht gebracht, maar anderzijds wordt ook meegegeven hoe je onderzoekmatig naar dit fenomeen moet/kan kijken. Duidelijk is dat ook onderzoek doen naar dit fenomeen moeilijk is.

1. Inleiding: casus van de 'loverboys'.

- Studie van een 'nieuw' misdrijf fenomeen:
 - Opnieuw gaat het hier over de aandacht voor een bijzonder, nieuw misdrijf fenomeen, ook al is het misschien niet zo nieuw, toch lijkt dit zo en heeft het ook daarom veel aandacht gekregen. In eerste instantie is de aandacht voor dit fenomeen tot stand gekomen in Nederland, waar de term 'loverboy' ook werd geïntroduceerd. Deze aandacht en belang voor het fenomeen is ook overgewaaid naar eigen land: veel aandacht voor deze problematiek.
- Wat is een 'loverboy'.
 - Van Dale: 'Jongen die met een meisje een verhouding begint om haar vervolgens tot prostitutie te dwingen'.
 - > Er wordt verwezen naar prostitutie: vandaar dat we dit behandelen binnen de seksuele misdrijven en ook is er sprake van exploitatie en uitbuiting (uitbuitingscomponent). Daarom kunnen we dit fenomeen ook begrijpen in het licht van mensenhandel.
 - Het gaat over een Engelse term, maar Nederlandse (en Vlaamse) invulling.
 - > *"It seems to be an exclusively Dutch phenomenon, since no other language appears to have a special term for this type of prostitution"* (Bovenkerk & Van San, 2011): m.a.w. Het lijkt wel een exclusief Nederlands fenomeen aangezien geen enkele andere taal een dergelijke bijzondere term hanteert voor dit type van prostitutie.
 - » Het is een Engelse term die niet terugkeert in de Engelse taal: daar wordt deze term niet gebruikt.
 - » Kortom, de term vond in Nederland dus zijn ingang, terwijl de term in andere landen niet wordt gebruikt en dit is bijzonder aangezien het een Engelse term is.
 - Studie Child Focus: geen 'loverboy', wel 'tienerpooier'.
 - > Men wilde afstand nemen van de term 'loverboy' en deden een voorstel om te spreken in termen van 'tienerpooiers'.
 - > Belangrijkste reden: bij de term loverboy komt liefde en affectie naar voren en dit zou een positief beeld kunnen scheppen of ongewild de indruk kunnen wekken dat het om een onschuldig fenomeen gaat: m.a.w. de term loverboy heeft een te positieve connotatie.
 - > Tienerpooier is meer gepast om de grauwe realiteit en de pijnlijke ervaringen van slachtoffers te kunnen omvatten, het zou beter vatten wat we verstaan onder de pijnlijke ervaringen van slachtoffers.
- ⇒ Klein weetje: Waar komt de term loverboy vandaan: Houd verband met een bekende film "Dirty dancing": jongedame en man die met elkaar beginnen te dansen en er ontstaat een band tussen de 2. Op een bepaald moment spreekt ze hem aan met deze term.

➤ Enkele voorbeelden uit de actualiteit:

<i>"Pano: in de rauwe wereld van tienerpooiers"</i>	- Deze rapportage verscheen in 2019. De rapportage geeft een indicatie over het belang van het fenomeen en zoekt sterk in op de hulpverlening en opvang van slachtoffers. Anderzijds brengt de rapportage niet veel bij: vele vragen blijven onbeantwoord: nergens spreekt men van cijfer, geen cijfers over prevalentie, het aantal slachtoffers, is het een probleem dat sterk gegroeid is, etc. Dergelijke dingen zijn niet aan bod gekomen in de rapportage.
<i>"Stop tienerpooiers"</i>	- Een pagina van Child Focus: ze mobiliseren zelf rond de thematiek en hebben ook een studie uitgevoerd (die later wordt besproken). De afbeelding verwijst naar een campagne van Child Focus waarin ze willen mobiliseren rond de problematiek van dit fenomeen. Het is een fenomeen dat effectief op een zeer korte tijd sterk gemobiliseerd is (net zoals online Grooming, genitale vermindering, etc.)
<i>"Laat je niet pakken"</i>	- Gaat over een andere campagne van Child focus. Opnieuw wordt er een koppeling gemaakt met mensenhanden en de seksuele uitbuiting die ermee gepaard gaat.
<i>"Wat is een loverboy"</i>	- In Nederland een gelijkaardige mobilisering waarbij verschillende initiatieven werden ontwikkeld waar deze een voorbeeld van is: Stop Loverboys nu.
<i>"Nederlands meisje (16) misbruikt door 80 mannen."</i>	- Er verschijnen vaak krantenberichten over het thema: dit geeft vooral een beeld over hoe het thema onder de aandacht is gekomen + geeft een idee over het fenomeen wordt gepresenteerd in de media.

“Strijd tegen tienerpooiers opgevoerd nu slachtoffers steeds jonger worden”	- Beleidsmatige context en reactie in Vlaanderen om de strijd met betrekking tot tienerpooiers op te voeren.
“5 jaar cel voor ‘rappende’ Loverboy”	- Er ontstaat ook effectief recht-zaken uit het fenomeen met grote veroordelingen.
“Opvang slachtoffers tienerpooiers uitgebreid”	- Door de mobilisering: Vlaamse overheid die de opvang en begeleiding sterker en beter maakt door extra geld te investeren. Dus ook de hulp met betrekking tot dit fenomeen wordt verder uitgebouwd.
“Loverboys” PAYOKE	- Waneneer we het hebben over mensenhandel bestaan er veel instituten en websites gericht op de opvang van slachtoffers, en ze nemen dit fenomeen ook voor een stukje onder handen. - Dit is een brochure uit 2014: Voor de eerste keer in eigen land vroegen ze aandacht voor dit thema. Daarbij werd er gebruik gemaakt van een checklist: wat is een loverboy, hoe herken je ze, hoe kan je ze identificeren, etc.
“In België is er geen aandacht voor Loverboys	- Is een artikel uit 2014. Men had het gevoel dat er helemaal geen aandacht was voor het fenomeen. Dit is opmerkelijk want nu vandaag (2021) is het thema sterk gemobiliseerd en veel aandacht op gevestigd. Het is dus allemaal in een zeer korte periode gebeurd.

2. Loverboys in de Nederlandse media.

➤ Studie:

- Burger, P. & Koetsenruijter, W. (2008). Nieuws over loverboys komt uit een klein kaartenbakje. Inhoudsanalyse van berichtgeving in Nederlandse nieuwsmedia (1995-2005). In: *Misdaad in het nieuws: Cijfers en verhalen*. Leiden: Stichting Neerlandistiek Leiden, 29-52.
 - > De eerste studie in Nederland stort zich op de vraag wat de rol is van de media met betrekking tot dit fenomeen.
 - > Voeren dus een media analyse uit over hoe het nieuws over loverboys vorm krijgt in de Nederlands samenleving.
 - *Hoe gaan journalisten om met bronnen, hoeveel verschillende bronnen raadplegen ze om het fenomeen te beschrijven in de media, etc.*
 - > Een van hun vaststellingen staat al vermeld in hun titel: “Nieuws over loverboys komt uit een klein kaartenbakje”
 - Ze wijzen hiermee op het feit dat de informatie over het fenomeen, die in de media werd verspreid betrekking had op maar een beperkt aantal bronnen.
- Dit weerspiegelt zich in de centrale vraag van hun onderzoek: Welke bronnen voeren Nederlandse nieuwsmedia (1995 – 2005) op om de claim te ondersteunen dat loverboys een groot en groeiend probleem vormen?
- “It takes two to tango”: relatie journalisten en hun bronnen.
 - > Wat is de relatie tussen de journalist en zijn bronnen. Zijn het de bronnen die de journalist aanvoeden of andersom?
 - > Journalisten moeten natuurlijk wel op een juiste manier hun bronnen raadplegen:
 - Betrouwbaarheid: niet 1 bron, maar verschillende bronnen raadplegen.
 - Evenwicht: niet alleen bronnen die hypothesen bevestigen, maar ook bronnen die hypothesen tegenspreken.
 - Transparantie: gebruikte bronnen nauwgezet vermelden

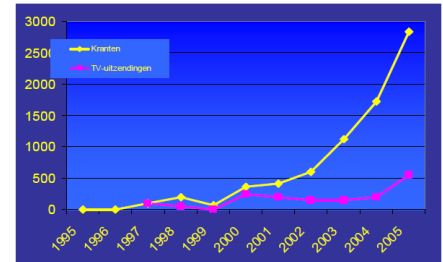
➤ Onderzoek heeft betrekking op jaren 1995-2005, waarom:

- Aangezien toen het fenomeen onder de aandacht kwam met betrekking tot een Nederlandse casus: “Slachtoffers vrouwenhandel als Kemphanen tegenover elkaar”. Het betreft een casus in Nederland waarin 5tal personen op de beklagdebank zaten aangezien een 17tal vrouwen in de prostitutie werden gedwongen te werken. De casus kreeg heel wat aandacht (ook in de pers). Maar als je kijkt naar de titel: het fenomeen werd toen nog niet benoemd, men noemde het vrouwenhandel.
- De term ‘loverboys’ zelf zal in februari 1997 voor de eerste keer opduiken in de media. Daarna blijft het stil tot september 1998 waarbij de term terug opduikt, maar vervolgens opnieuw verdwijnt. Vanaf 2000 is er gestaagde aangroei van de term.
- Dit is wat men dus wilde onderzoeken via het empirisch onderzoek m.b.t. de media.

2.1 Cijfermateriaal uit het onderzoek.

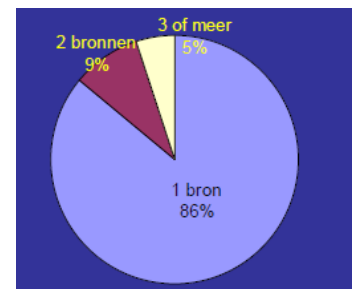
➤ Figuur 1:

- *Geïndexeerd aantal artikelen met trefwoord "Loverboy" in de periode 1995-2005 in kranten en op tv (N = 446 & 33 respondenten/ index = 6 & 2).*
- 6tal kranten (= geschreven media) in Nederland werden onderzocht: men zocht items waarin een vermelding werd gemaakt van (slachtoffers van) Loverboys.
 - > Men identificeerde 446 items waarin het fenomeen onder de aandacht werd gebracht/ werd besproken.
 - > Hierbij waren er 223 items die spraken van een sterk opkomend en groeiend probleem (zie figuur 2).
- Ook werden er tv-uitzendingen van de publieke omroep geanalyseerd:
 - > Hier werden maar 33 items gevonden. Hier was het aantal dus beperkter.
- Wat toont de grafiek nu juist:
 - > De rapporteren over het fenomeen was eigenlijk een vrij stabiel gegeven: de publiciteit en belangstelling is aarzelend tot stand gekomen.
 - > Vanaf 2000 krijgen we dus pas een toename: meer specifiek sinds 2003 waarbij het aantal items dat verwijst naar het fenomeen in opmars kwam.

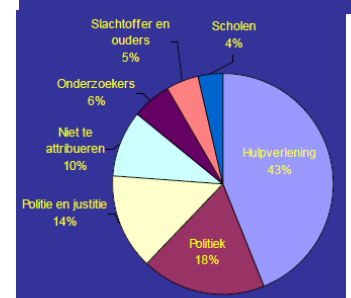
➤ Figuur 3:

- *Aantal bronnen per artikel die de probleemclaim ondersteunen (N= 223).*
- Hoeveel bronnen worden er gebruikt in de artikels die de claim maken dat het een groeiend probleem is. Op hoeveel bronnen zijn deze claims gebaseerd?
- Vaststellingen: Doorgaans (in 86% van de gevallen) wordt er slecht 1 bron gebruikt.
 - > In 9% zijn er 2 bronnen, in 5% zijn er 3 of meer bronnen geraadpleegd.
- Het raadplegen van 1 bron is dus niet voldoende om dergelijke claims te doen, maar toch wordt het gedaan.

➤ Figuur 4:

- *Geciteerde bronnen in krantenartikelen (233 artikelen met 259 verschillende bronnen).*
- Wie wordt er dan aan het woord gelaten om te spreken over het ernstig of groeiend probleem? Er zijn tal van verschillende sectoren die uitspraken doen over het fenomeen:
 - > Hierbij is de grootste groep de hulpverlening (43%). Tweede grootste groep betreft de politici (18%). Daarna komt pas politie en justitie aan bod (14%).
- Wie rapporteert in de bronnen, heeft ook gevolgen voor de berichtgeving opzich:
 - > Vanuit hun professionele positie staan de hulpverleners dicht in contact met de slachtoffers. Zo komt de impact van het fenomeen ook sterk op de voorgrond.
- Duidelijk is dat er maar een 3tal organisaties betrekking hebben de ernst van dit fenomeen te schetsen.

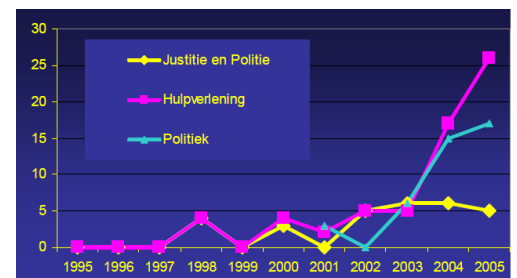
➤ Figuur 6:

- *Aandeel van de bronnen in 33 tv-uitzendingen over loverboys (1997 t/m 2005: 103 sprekers).*
- Voor een groot stuk is dit een gelijkaardig verhaal als bij de kranten:
 - > De hulpverleners zijn de grootets bron (35,9%)
 - > Wel komen hier de slachtoffers al op de 2^e plaats en krijgen ze dus al veel aandacht (in de geschreven pers was dit slechts 5%).

Partij	n	%
Politie & Justitie	4	3,9
Familie	16	15,5
Slachtoffers	32	31,1
Hulpverleners	37	35,9
Vestegenwoordigers scholen	2	1,9
NGO's	6	5,8
Wetenschappers	1	1,0
Daders	1	1,0
Politici	4	3,9
	103	100

➤ Figuur 7:

- *Verloop van de drie belangrijkste bronnen in de tijd, gebaseerd op krantencorpus: 1995-2005.*
- Verhoudingen doorheen de tijd tussen de 3 belangrijkste bronnen:
 - > Vanaf het moment het thema begint te spelen neemt de hulpverlening sterk te kop en spreken politici zich ook sterk uit over de problematiek.
 - > Justitie en politie komen voor een stuk op een plateau niveau.

2.2 Dubieuze cijfers.

- Wat valt erop: 2 zaken:
 - Grote verschillen in de gerapporteerde cijfers:
 - > *De ene spreekt van tientallen, de andere van honderdtallen, de andere van duizendtallen, etc.*
 - Telkens wordt de term 'naar schatting' herhaald.
 - > Men weet het gewoon niet, men maakt een inschatting van de problematiek. Er wordt gegoocheld met cijfers waardoor de cijfers lijken los te staan van de realiteit.
 - Hier wil men dus ook sterk de aandacht op vestigen: Journalisten die dergelijke cijfers gebruiken, representeren geen betrouwbaar en realistisch beeld van het probleem.
 - Komt ook enerzijds omdat het cijfermateriaal gewoon ontbreekt: het fenomeen is enorm moeilijk in kaart te brengen.
 - Zo ontstaan er dus heel uiteenlopende inschattingen over het fenomeen.

'De laatste jaren zijn in Nederland tientallen meisjes het slachtoffer geworden van loverboys.' (ANP, 12 september 2000)

'Naar schatting zijn 1100 minderjarige meisjes in de greep van de pooiers.' (AD, 19 juni 2004)

'[...]naar schatting van de instanties kloppen bij de hulpverlening jaarlijks enkele duizenden slachtoffers aan [...]' (de Volkskrant, 20 maart 2004)

'Jaarlijks worden naar schatting alleen al 2000 meisjes slachtoffer van zogenaamde loverboys – en dat schijnt het topje van de ijsberg te zijn.' (De Telegraaf, 15 mei 2004)

'Loverboys krijgen ieder jaar zo'n 2000 meisjes in hun macht om ze te dwingen tot prostitutie.' (Presentator Jeroen Kramer in het Teleac-programma Bij Ons Thuis, 17 januari 2005)

3. Het loverboy-fenomeen in Nederland: wat zegt criminologisch onderzoek?

- Tweede onderzoek naar loverboys in opdracht van stad Amsterdam (2004):
 - **Bovenkerk, F., van San, M., Boone, M., Boekhout van Solinge, T. & Korf, D.J. (2004). 'Loverboys' of modern pooierschap in Amsterdam.** Utrecht: Willem Pompe Instituut voor Strafrechtswetenschappen.
 - > Het onderzoek bevestigen een aantal zaken uit de vorige studie maar ze maken hier een koppeling aan een etnografische studie van het fenomeen: ze stellen zich de vraag 'Is er echt iets op het terrein veranderd?'.
 - > De titel "A realist approach to the study of a moral panic".
 - » Ze willen het fenomeen niet overreageren, het buiten proportie voorstellen van het fenomeen (wat gebeurt bij de morele paniek).
 - » Ze willen ook kijken of er sprake is van een nieuw fenomeen = of er effectieve veranderingen zijn op het terrein.
 - 'Loverboys' of modern pooierschap': Er is ook effectief iets nieuws vastgesteld op het domein: de moderne wereld van het pooierschap.
 - Loverboys bestaan VS Loverboys bestaan niet.
 - Twee pistes:
 - Een groot en groeiend probleem: **Loverboys bestaan.**
 - » Is er iets merkbaar, iets empirisch vast-stel-baar dat het gaat om een nieuw fenomeen dat onze aandacht verdient en niet om een overdreven irrationeel reactie van ons?
 - Niets nieuws onder de zon: **Loverboys bestaan niet.**
 - » Men gaat hier uit van een overreactie: men is paniekerig om geen reden. In deze zin zou je kunnen vaststellen dat er niets nieuws is. Het fenomeen dat mannen hun partners in de prostitutie brengen en verder samenleven is iets dat niet nieuw is. De ganze aandacht voor het fenomeen zou hier dus overdreven zijn.
 - Om deze 2 vragen/pistes in het onderzoek op te nemen doen ze een '**symmetrische studie van morele paniek**'.
 - > Waarom panikeert men + wat is de realiteit: Wat is de empirische onderliggende realiteit waarop de paniek zich situeert.
 - » Om dit te onderzoeken heb je nood aan de mediastudie + een vorm van etnografisch onderzoek om het in kaart te brengen.
 - > 2 verschillende perspectieven zijn dus aanwezig: Sociale constructie + wat er zich afspeelt in de realiteit (etnografisch).

(1) Loverboys als sociale constructie

- Het eerste deel van de studie gaat dus over de sociale constructie.
 - 1995: politie Utrecht
 - > Ze starten dus bij de casus van de politie uit Utrecht (vrouwenhandel).
 - Loverboys en de media/ hulpverlening (zie boven).
 - > Probleem wordt vaak geschetst aan de hand van 3 bronnen: Vaak dezelfde personen keren terug.
 - Loverboys en wetenschap: er wordt vaak verwezen naar wetenschappelijke inzichten om een verklaring te geven waarom dergelijke fenomenen zich voordoen. Hierbij worden 2 bronnen aangehaald:
 - > Women who love too much (Norwood 1985)

- » Heeft betrekking op die relatieverslaving, het gaat vooral om een fenomeen bij vrouwen waarbij ze in een relatie komen waarin ze verslaafd worden aan de relaties.
 - > Ontwikkelingsmodel:
 - » Ontwikkelingen die de relatie doorlopen en duidelijk kenbaar zouden zijn voor de hulpverlening. De wijze waarop de meisjes worden benaderd: de Grooming-fase: toenaderingsfasen + de inleidingsfasen (waarbij het slachtoffer wordt geïsoleerd van de buitenwereld, vrienden en familie + de uitbuitingsfasen).
 - Het ontstaan van “standaardverhalen”:
 - > Er ontstaat in de media (mede door middel van het ontwikkelingsmodel) een beeld over de loverboys en de wijze waarop ze te werk gaan.
 - > Doordat er bepaalde info constant herhaald wordt ontwikkeld men een beeld (standaardverhaal): *Wie zijn de slachtoffers, hoe zien ze eruit, wat zijn hun ervaringen, videomateriaal, boeken, films, etc.* Maar les dus op: dergelijke verhalen zijn dus ontwikkeld uit een beperkt aantal bronnen.
 - Film *Loverboy* (2003): er wordt hier op een vrij stereotiepe wijze een relatie voorgesteld tussen een meisje en haar loverboy.
 - Boek *Echte mannen eten geen kaas* (2008): Verhaal van een slachtoffer dat op 12jarige leeftijd gedurende 4tal jaar uitgebuit werd door haar loverboy.
- ⇒ Het betreft hier dus het eerste spoor: het bestaat niet, het gaat om een constructie van een gecreëerd probleem.
- ⇒ Het idee van Collectieve verbeelding (*collective imagination*): Er komt een collectieve verbeelding tot stand over het fenomeen. Er wordt een beeld opgehangen dat mogelijk selectief is: een standaardverhaal wordt meegegeven dat gewoon heel de tijd wordt herhaald.

(2) Etnografie van loverboys

- Tweede luik van de studie: de etnografie naast de sociale constructie.
 - De vraag naar wat er werkelijk aan de hand is en hoe de realiteit empirisch kan omvat worden.
 - Wat doen ze: Heel veel verschillende methoden samen hanteren: samenraapsel van verschillende methoden om een poging de realiteit de omvatten. Aangezien het ook een heel ongrijpbaar fenomeen is.
 - Er worden dus verschillende stappen uitgevoerd:
- (a) School-enquête
 - Ze vertrekken hier vanuit het idee dat meisjes gerekruteerd zouden worden vanuit scholen. Is dit juist? Worden er effectief meisjes gerekruteerd uit scholen?
 - Ze namen een telefonische enquête af bij 51 scholen waarbij men vroeg naar zaken die de school misschien zou kunnen hebben gezien die betrekking zouden kunnen hebben op het rekruteringsfenomeen.
 - Hier komt uit dat geobserveerd werd door de verschillende scholen dat er 17 gevallen/meisjes in donkere wagens zijn gestapt. Men stelt dus vast dat het rekruteringsfenomeen op de scholen zeer beperkt is.
 - De school-enquête geeft dus niet echt aan dat er een probleem is in de scholen zelf. Dat was een klap aangezien men al een hele campagne had opgestart hiervoor:
 - > *‘Before we conducted the study, political promises had already been made to keep Amsterdam high school classes properly informed about the dangers of loverboys and their practices, and now the researchers were saying hardly any girls had been recruited as prostitutes in this way. Despite our findings, the information campaign was still put into effect’ (Bovenkerk & van San 2011: 193).*
- (b) Politie
 - Kijken naar wat de politie te melden heeft over het fenomeen: Welke info is er beschikbaar bij de politie, kunnen ze de praktijken bevestigen?
 - Ook hier is er een zekere teleurstelling; men stelt vast dat agenten weinig opvangen. Ze merken niet dat er een nieuw fenomeen zou voordoen.
 - > Kanttekening: deze bevinding is ook wel logisch aangezien politieagenten maar een oppervlakkig contact met dergelijke feiten hebben.
- (c) Observaties
 - Zelf gaan kijken met de eigen ogen wat er gebeurt: men gaat op stap in de buurten en men ziet er effectief jonge meisjes. Er zijn dus wel een aantal indicaties (gebaseerd op hun eigen observaties) die wel wijzen in die richting.
- (d) Internetbevraging bij klanten
 - Men organiseerde een bevraging op een website waar hoerenlopers hun ervaringen konden delen over het contact met prostitués.
 - Uit de bevraging blijkt dat er opmerkingen werden gemaakt dat ze eigenlijk niet zo gek zijn op dergelijke meisjes omdat ze weinig zin hebben, een lusteloze indruk maken, etc.

- Citaat van een van de getuigenissen van de klant: *'It totally turned me off. I was doing a really cute girl doggy style and suddenly saw the name Mustapha tattooed right above her buttocks'.*

(e) Waar rekruteren de loverboys?

- Men stuurden verschillende studenten uit op verschillende plaatsen in Nederland: een 50tal studenten werden uitgestuurd in 13verschillende gemeenten.
- Wat dezen ze: In contact treden met lokale journalisten, met directeurs van scholen, bij de lokale politie, etc.
- Hier voelden men wel aan dat er dingen in beweging zijn: Overtuigend bewijsmateriaal.
 - > Sommige van de studenten werden zelf benaderd, een studenten pratte met een prostitutie, etc.
- Conclusie: Het doet zich effectief voor, maar niet per se in grootsteden, ook binnen lokale plaatsen (platteland).

(f) Internet

- Hoe gebeurd de benadering via het internet. Denkt terug aan de pano- rapportage.
- Dit wordt met name onderzocht in de studie door het chatten op de website met iemand die de identiteit aanneemt van een 17jarig meisje uit Rotterdam. Ze kreeg veel aandacht van mannen die contact zochten en sommigen deden zelfs een aanbod om voor hen te gaan werken in de wereld van de seksuele dienstverlening.

(g) Wat zeggen loverboys zelf?

- De onderzoekers slaagden erin om een 13-tal personen te interviewen in de gevangenis, het ging dan over personen die veroordeeld werden voor het type van feiten die gelieerd werd aan het tienerpooierschap en waarbij het gesprek aangegaan werd in de gevangenis.
- Hierbij werden veel verschillende verhalen verteld:
 - > Sommige stelden dat het vooral de meisjes waren met het initiatief en waarbij het dus niet zo een passief verhaal is zoals het soms naar voren komt, waarbij de meisjes verleid worden en uitgebuit worden maar dat er meer een actievere inbreng is van de meisjes zelf op dat vlak: ze proberen hun daden te minimaliseren.
- ⇒ Er komt dus wel wat informatie naar boven aan de hand van de veelheid van onderzoeksmethoden, de auteurs komen tot vaststelling dat er toch misschien wel wat beweging is in de wereld van prostitutie en dat wat er beweegt kan wijzen op een nieuwe vorm van pooierschap.
- ⇒ Door het gebruik van al de verschillend methoden (a-g) kreeg men dus inzicht in het fenomeen: het moderne pooierschap.

4. Tienerpooiers in Vlaanderen: Onderzoek Child Focus.

➤ Derde en laatste studie:

- Het is de enige studie in België met betrekking tot dit fenomeen: Een studie van Child focus.
- Kortlopend explorerend onderzoek Child Focus: *Slachtoffers van tienerpooiers in Vlaanderen* (2016).
 - > Het was een onderzoek van korte duur, verkennend van aard: omdat het fenomeen moeilijk te grijpen is en omdat er weinig over gekend is.
- Een van de belangrijkste zaken die ze aanhaalden was: dat ze af willen van de term 'loverboy': Men was het niet eens met de probleemdefiniëring: geen 'loverboys', wel 'tienerpooiers': waarom: 3 redenen:
 - De term 'loverboys' heeft een positieve connotatie.
 - Hier zit het woord liefde in, maar hier is er weinig spraken van liefden. De praktijken onder de term gaan totaal niet gepaard met liefde. De term is te verbloemend voor de ruwe realiteit.
 - Link mensenhandel
 - Belangrijk om de koppeling te maken met mensenhandel. De tienerpooiers zijn volgens hun namelijk echte mensen-handelaars. Ze vervatten dit ook effectief in hun definitie:
 - ↳ *Tienerpooiers zijn mensenhandelaars die tieners doelbewust, feitelijk, afhankelijk en emotioneel aanhankelijk maken om hen vervolgens – via misleiding, dwang, fysiek, psychisch geweld en/of misbruik van kwetsbaarheid- uit te buiten in de prostitutie.*
 - Een geheel nieuw fenomeen?
 - Hebben ook oog voor het gegeven dat de problematiek misschien niet nieuw is. Moeten opletten de indruk te wekken dat het een heel nieuw fenomeen is.
 - Aspecten van het fenomeen (*Bv. Uitbuiting, prostitutie*) zijn al eeuwenoud.

4.1 Bevindingen uit het onderzoek:

➤ Moeilijk in beeld te brengen fenomeen: waarom is het zo moeilijk in kaart te brengen (3 redenen):

- Registratie:
 - > Er is geen aparte registratie van dergelijke tienerpooiers. Nergens wordt het geregistreerd door justitie of politie waardoor het moeilijk in kaart te brengen is.
- Verdoken verschijnsel:

- > Heeft te maken met de eigen-aard van het fenomeen zelf. Wie zich inlaat in de praktijken (consumenten, meisjes zelf), doen het in het verborgen.
- > Het wordt georganiseerd in een ander illegaal circuit dan bv de reguliere prostitutie.
- Detectieprobleem:
 - > Het is een fenomeen dat enorm moeilijk is op te merken.
 - > Maar ook omdat de meisjes zelf zich geen slachtoffer voelen. Ze zien zichzelf niet als slachtoffer. Indien ze merken dat er iets aan de hand is, schamen ze zich en gaan ze het alsnog niet kenbaar maken.
- ⇒ Dark number: Het is een typisch fenomeen waarbij het dark number enorm groot is. Wat het opnieuw weer een fenomeen maakt dat gevoelig is voor schattingen.
- Niettemin: Een aantal indicatoren die erop wijzen dat er een stijging is van het fenomeen: Waaruit wordt dit opgemaakt:
 - Rol sociale media.
 - > Indruk dat het gebruik van sociale media en de impact ervan onderschat wordt. Sociale media maakt dergelijke meisjes kwetsbaar: Naarmate het gebruik toeneemt, en jongeren via deze manier contacten leggen en in stand houden.
 - Vervaging in omgaan met grenzen van seksualiteit bij jongeren.
 - > Vervaging die optreedt bij de grenzen van seksualiteit. Jongeren uit een kwetsbaar milieu, die vaak geen realistisch beeld hebben van wat normaal-seksueel-gedrag is. Deze praten op een zeer aanvaardende wijze over prostitutie, hoeveel mannen ze doen per nacht, etc.
 - Machteloosheid van ouders om toezicht te houden op vrijetijdsbesteding van hun kinderen.
 - > Ouders hebben het gevoel onvoldoend pedagogische draagkracht te hebben in de complexer wordende samenleving. Het is moeilijk gedragsregels over te maken aan de kinderen *bv. over het gebruik van sociale media.*
 - Radicalisering > normvervaging/ dehumanisering.
 - > Link gelegd tussen de radicalisering die optreedt bij kleine groepen van jonge mannen met vreemde origine en door die radicalisering anders gaan kijken naar vrouwen en meisjes en deze ook gaan dehumaniseren. Westerse vrouwen worden niet meer aanzien als mensen maar als objecten die kunnen worden uitgebuit
 - Criminele netwerken.
 - > Netwerken die ontstaan: losse criminele netwerken die de praktijken zien als bron om inkomsten te verdienen.
 - Strengere aanpak in Nederland.
 - > Aanpak en aandacht voor het fenomeen heeft ertoe geleid dat daders de grens zijn overgestoken en hun terrein hebben verlegd naar België/Vlaanderen toe.
- Daderprofiel:
 - Dé tienerpooier bestaat niet, het gaat om een diverse groep van daders en je moet opletten dat je niet gaat stereotyperen en een soort ideaalbeeld naar voor schuift over wat de tienerpooier zou kunnen zijn.
 - Maar er zijn wel enkele elementen die wel vaker terugkomen:
 - > Meestal tussen de 20 en 30 jaar – vaak ook verleden in de kleine criminaliteit – meestal laaggeschoold – geen job – soms komen ze ook uit een moeilijke thuissituatie.
 - > Andere terugkomende eigenschappen: agressief gedrag – vormen van narcisme – afwezigheid van een schuldgevoel of empathie ten overstaan van de slachtoffers.
- Werkwijzen: 4tal stappen/fasen:
 - Ronselen: Uitkiezen van het slachtoffer. Hierbij is de steeds belangrijkere rol van de media belangrijk.
 - Inpalmen: Het slachtoffer overhalen/overtuigen van de eigen goed inborst door geschenken, aandacht, attenties te geven, een mooie toekomst te voorspellen, etc. De afhankelijkheid wordt uitgebuit om het slachtoffer aan zich te laten binden.
 - Isoleren: Losbinden van het slachtoffer aan de eigen sociale context. Het meisje proberen op te zetten tegen eigen vrienden, ouders, etc. om zo de banden met de eigen netwerken te verbreken.
 - Uitbuiten: Het ontplooiën van de criminele seksuele activiteiten.
- Slachtofferprofiel: 4tal profielen die hier worden geïdentificeerd. Vaak jonge meisjes waarbij:
 - Profiel 1 'fase problematiek/pubertijd'
 - > Jongeren in pubertijd op zoek naar vrijheid, op zoek zijn naar experimentatie en uitdaging. Vaak ook problemen in de thuissituatie door moeilijke pubertijd.
 - Profiel 2 'zeer beïnvloedbaar'
 - > Jongere die omwille van bv. een verstandelijke beperking, een afhankelijkheidsstoornis, een depressie, etc. bijzonder beïnvloedbaar zijn.
 - Profiel 3 '(ernstige) traumatische ervaring'

- > Jongeren die en trauma hebben opgelopen (*Bv. Mishandeling, verwaarlozing, etc.*) waardoor ook deze kwetsbaar zijn.
- Profiel 4 'multi-problem'
 - > Jongeren die opgroeien in een situatie met verschillende problemen (*Bv. Middelengebruik bij ouders, huishoudelijk geweld, etc.*).

5. Tot besluit.

- Het fenomeen leent zich bijzonder goed tot het type studie dat we hier in deze cursus op de voorgrond willen plaatsen: vanuit verschillende oogpunten wordt er gekeken naar de problematiek.

- > Bevindingen van het onderzoek: de daders kunnen de feiten verrichten door leemtes in de wetgeving: leemtes in de aanpak van vrouwenhandel:
 - O.m. te sterk vasthouden aan klassieke, strafrechtelijke aanpak.
 - ↳ Er wordt vastgesteld dat de strafrechtelijke aanpak beperkt is (begrenst), en dat er een aantal pistes onvoldoende worden geëxploreerd: Pistes die van belang zouden zijn om zulke zaken aan te kunnen pakken. (Bv. *witwaswetgeving*). Dergelijke types van reacties zouden meer efficiënt zijn voor vrouwenhandel en de aanpak ervan en deze worden niet voldoende bekeken.
 - ↳ In de praktijk wordt er vastgesteld dat er dus eerder wordt vastgehouden aan een klassieke strafrechtelijke aanpak en dit leidt ertoe dat er zich problemen stellen op vlak van de efficiëntie van de aanpak.
 - Gebrekkig toezicht vanwege parket op het opsporingsonderzoek.
 - ↳ Dit is 1 van de problemen die zich in de praktijk voordoet: weinig of geen boven arrondissementele samenwerking, wat van belang is bij grensoverschrijdende misdaden, waar het dus over gaat.
 - ↳ Men stelt dat verschillende arrondissementen eigen onderzoeken hebben zonder te communiceren met elkaar. Men blijft vaak gewoon binnen het eigen arrondissement kijken. Deze vaststellingen werden ook eerder gedaan bij andere onderzoekscommissies, er wordt naast elkaar gewerkt en niet met elkaar.

- > Politie corruptie:
 - » Ook hier is heel veel aandacht aan besteed, hangt opnieuw samen met het boek van De Stoop waarin hij spreekt over corruptie van de toenmalige politie (rijkswacht, gemeentepolitie). De commissie zal zich dus buigen over de zogenaamde corruptie en komt tot een aantal besluiten/vaststellingen:
 - ↳ De beweringen van de journalist (en ook andere journalisten) zijn niet of slechts gedeeltelijk juist.
 - ↳ Maar er wordt ook vastgesteld dat er heel wat omstreden gevallen zijn die niet volledig worden onderzocht: het gaat dan over laattijdig of oppervlakkig onderzoek: Een lakse gang van zaken wanneer het gaat om onderzoek naar dergelijke zaken rond corruptie.

- ⇒ Het boek van De Stoop en de onderzoekscommissie zullen er beiden dus mede voor zorgen dat het fenomeen onder de aandacht komt en op de agenda wordt geplaatst.

➤ Mensenhandel/mensensmokkel in de actualiteit:

<p><i>"Hamburgerketen Quick naar strafrechter voor mensenhandel"</i></p>	<p>- Het is een krantenartikel uit 2015 en schetst het feit dat er ook nog andere vormen van uitbuiting mogelijk zijn naast de seksuele uitbuiting. Wanneer we het hebben over mensenhandel gaat dit om veel meer dan enkel misdrijven uit de seksuele sfeer. Mensenhandel gaat veel verder dan louter seksuele exploitatie, in de sfeer van arbeid kan het ook worden teruggevonden (= Economische uitbuiting).</p>
<p><i>"Europe's Refugee Crisis"</i></p>	<p>- Artikel heeft betrekking op de vluchtelingen crisis en hoe deze bijdraagt aan mensensmokkel en mensenhandel. De 2 fenomenen komen vaak samen terug in studies, beleidsplannen, praktijk, etc. maar het is belangrijk het verschil tussen beide te bewaren.</p>
<p><i>"What is Payoke"</i></p>	<p>- De website van Payoke: Het is een gespecialiseerd centrum voor de opvang van slachtoffers van mensenhandel gelegen in Antwerpen.</p> <p>- Dit wijst opnieuw op het slachtofferstatuut en de multidisciplinaire aanpak en benadering. Instituten zoals deze (gespecialiseerde centra) spelen hier een grote rol. Ook in deze website is er aandacht voor de loverboys</p>
<p><i>"Cf ook college 'Loverboys'"</i></p>	<p>- Wanneer we het hebben over de tienerpooiers of loverboys en de wijze waarop dit wordt geregeld: kunnen we de link leggen met het fenomeen van mensenhandel. Wat tienerpooiers doen kan gezien worden in het licht van mensenhandel.</p>

2. Juridisch kader.

- Mensenhandel en mensensmokkel: Belangrijk wel een onderscheid te maken tussen de 2 fenomenen:
 - Beide fenomenen zijn **verwant**:
 - > Tussen de 2 fenomenen zit wel een verwantschap.
 - > Waarom: de smokkel van mensen gaat vaak samen met de uitbuiting van mensen.
 - » De Illegale status (gemokkeld mensen) zullen kwetsbaarder zijn en groter risico lopen uitgebuit te worden.
 - Maar beide fenomenen zijn ook **fundamenteel verschillend**:
 - > Bij smokkel moet er sprake zijn van illegale grensoverschrijding waarbij smokkelaars het doen vanuit het oogmerk op het maken winst.
 - > Bij mensenhandel gaat het over het uitbuittingsaspect dat centraal staat.
 - > Ze hebben beide dus een andere finaliteit:
 - » Mensensmokkel wordt eerder gezien als een misdrijf tegen de staat: De bescherming van het grondgebied en nationale belangen die vooropstaan.
 - » Bij mensenhandel gaat het om de uitbuiting: Het verijst niet noodzakelijk een grensoverschrijding heeft plaatsgevonden.
- Deze fundamentele verschillen uiten zich ook in de juridische vertaling van de feiten:
 - Mensensmokkel: **Art. 77bis Wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.**
 - > De zogenaamde: vreemdelingenwet.
 - Mensenhandel: **Art. 433quinquies SW.**
- Mensensmokkel
 - **Art. 77bis vreemdelingenwet.**
 - **Art. 77Quater vreemdelingenwet:** Omschrijft verzwarende omstandigheden (*bv. bij minderjarigen, bij kwetsbare personen, dwang, etc.*).
- Mensenhandel (**Art. 433quinquies SW**).
 - Dit fenomeen vinden we terug in het strafwetboek, dit was vroeger anders. Voor 2005 werd mensenhandel ook geregeld (net zoals mensensmokkel) in de vreemdelingenwet – sinds 2005 is dit opgenomen in het strafwetboek als apart misdrijf, op die manier werd er een duidelijk onderscheid gemaakt tussen de vreemdelingenwet en de opname van mensenhandel in het strafwetboek.
 - > Dit illustreert nogmaals dat mensenhandel zich niet beperkt tot buitenlanders of tot louter seksuele uitbuiting.
 - Het fenomeen is ondergebracht in Titel 8: Misdaden en wanbedrijven teven personen.
 - > Het is dus doelbewust niet ondergebracht onder Titel 7 (orde der familie en openbare zedelijkheid). Hier is natuurlijk wel een rede voor. Het is duidelijk dat het fenomeen breder is dan enkel seksuele uitbuiting en dus ook andere vormen van uitbuiting mogelijk zijn. Dit is de reden dat het staat onder titel 8 en niet 7.
- Mensenhandel: wettelijke bestanddelen:
 - **Materieel element:**
 - > Het basismisdrijf bestaat uit: *Het verwerven, het huisvesten, het vervoeren, het overbrengen, de opvang, etc.*
 - > Het is het bewegingselement dat terugkeert in het feit. Het valt op dat het gaat om handelingen waarbij er niet noodzakelijk sprake moet zijn van dwang, geweld, bedreiging, misbruik van de kwetsbaarheid, ... dit is allemaal niet noodzakelijk.
 - » Wanneer er wel sprake is van dwang of geweld of 1 van die elementen, kan er sprake zijn van verzwarende omstandigheden, maar het zijn geen wettelijke bestanddelen.
 - **Moreel element:** Gedraging wil een vorm van uitbuiting nastreven (die kort en op beperkte manier staan opgesomd in het artikel):
 - (1) Seksuele uitbuiting (*Bv. prostitutie, tienerpooiers, etc.*).
 - (2) Uitbuiting in de bedelarij (Waarbij men aangezet wordt te bedelen): Komt niet vaak voor.
 - (3) Het aan het werk zetten of het laten aan het werk zetten in omstandigheden die strijdig zijn met de menselijke waardigheid.
 - » Wordt ook economische uitbuiting genoemd. (*Bv. Een loon dat kennelijk niet in verhouding staat tot het werk en aantal uren, etc.*). Veel slachtoffers zullen hier gesitueerd zijn.
 - (4) Het wegnemen van organen of menselijk lichaamsmateriaal (Komt niet veel voor).
 - (5) Het doen plegen van een misdaad of een wanbedrijf (*Bv. drughandel, diefstallen, etc.*).

- Mensenhandel: Strafverzwarende elementen:
 - **Art. 433sexies SW**: De hoedanigheid van de dader (*Bv. Gezag houder, Openbare officier, etc.*).
 - **Art. 422septies SW**: De hoedanigheid van het slachtoffer (*Bv. Minderjarigheid, bij het optreden van bepaalde gevolgen, etc.*).
 - **Art 433octies SW**: De gevolgen kunnen ook de dood zijn, de straffen worden in dit geval opnieuw verzwared + ook wanneer ze gebeuren in het kader van criminele organisaties.
 - **Art. 433novies SW**: Dit heeft eerder betrekking op een aantal bijkomende gevolgen voor de dader van mensenhandel (*Bv. ontzetting van de rechten, beroepsverboden, verbeurverklaring, etc.*)

3. Slachtofferstatuut.

- Het slachtofferstatuut:
 - Omzendbrief van 23 december 2016 inzake de invoering van een multidisciplinaire samenwerking met betrekking tot de slachtoffers van mensenhandel en/ of van bepaalde zwaardere vormen van mensensmokkel + Art 61/2 tot 61/5 wet 15 december 1980.
 - > Het bijzonder slachtofferstatuut: Slachtoffers van mensenhandel kunnen een specifiek verblijfsstatuut krijgen als ze samenwerken met politie en justitie. Dit heeft 2 doelen:
 - Bescherming en toekomstvisie bieden aan dergelijke slachtoffers.
 - Efficiënte manier tegen dergelijke netwerken op treden.
 - > De slachtoffers van mensenhandel kunnen sinds de jaren '90 rekenen op een bijzondere tegemoetkoming in België. Sinds de jaren '90 krijgen slachtoffers van mensenhandel een specifiek verblijfsstatuut dat de mogelijkheid biedt dat de slachtoffers kunnen verblijven op het Belgische grondgebied. De tegenprestatie van het slachtoffer zit vervat in een aantal voorwaarden om zo'n slachtofferstatuut te verkrijgen
- Voorwaarden:
 - Verbreken contacten met vermoedelijke daders.
 - > Breken met het netwerken waarin slachtoffer uitgebuit werden. Hij/zij moet de contacten dus verbreken met de daders/vermoedelijke daders en het netwerk.
 - Begeleiding door erkend en gespecialiseerd opvangcentrum.
 - > Er zijn er 3 in België die deze herkenning hebben (waarvan 1 in Antwerpen).
 - Indienen klacht of afleggen verklaring.
 - > Dit is de link met het gerechtelijk optreden: het indienen van een klacht of verklaring tegen de personen of mensenhandelaars die de slachtoffers hebben uitgebuit. De samenwerking met gerechtelijke overheden is essentieel.
- Welke slachtoffers?
 - **Art. 433quinquies SW**: Slachtoffers van mensenhandel.
 - **Art. 77bis + 77quater Wet 15december 1980**: Slachtoffers van mensensmokkel mét verzwarende omstandigheid.
 - > *Bv. Wanneer er geweld werd gepleegd, het leven in gedrang werd gebracht, als het betrekking heeft op een minderjarige etc.*
- Stukje uit de omzendbrief:
 - Belangrijk hierbij te melden is dat slachtoffer zichzelf vaak niet beschouwen als slachtoffer. Het kan zijn dat een slachtoffer het werk dat hij of zij verricht niet ziet als uitbuiting omdat de arbeid in het land van herkomst nog zwaarder is dan hier, de uurlonen nog lager zijn dan hier, etc. In de ogen van het slachtoffer zelf kan het dus niet zo zijn dat zij zichzelf niet zien als slachtoffer van mensenhandel.
 - Er moet dan ook geoordeeld worden op de situatie die hier geldt! Als we de toetsing maken gaat het om de omstandigheden hier in eigen land.
 - Dus zelfs als de persoon zich niet als slachtoffer beschouwd, wil het niet zegge dat het geen slachtoffer is.
 - In de omzendbrief wordt dit ook nog eens duidelijk uitgelegd: Men kan dus slachtoffer zijn van mensenhanden ook al stemt men in met deze praktijken! Indien het toch gebeurd met dwang spreken we van verzwarende omstandigheden.
 - Tweede stukje omzendbrief: hier wordt uitdrukkelijk verwezen naar de problematiek van de tienerpooiers.

Het komt vaak voor dat slachtoffers zichzelf niet als slachtoffer beschouwen. Bijvoorbeeld omdat ze vinden dat de omstandigheden waarin ze worden uitgebuit en hun loon beter zijn dan wat ze zouden kunnen verkrijgen in hun land van herkomst. De Belgische wetgever heeft echter geoordeeld dat de situatie van de slachtoffers moet worden onderzocht op grond van de Belgische arbeidsomstandigheden, en niet op grond van de criteria in het land van herkomst van het slachtoffer. Zelfs als iemand zich niet als slachtoffer beschouwt, betekent dat dus niet dat hij geen vermoedelijk slachtoffer is zoals bedoeld door de huidige omzendbrief. Ook een slachtoffer dat zichzelf niet als slachtoffer beschouwt, dient dus geïnformeerd en doorverwezen te worden (zoals hieronder beschreven).

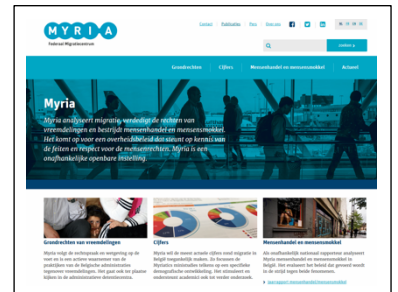
Ook slachtoffers van zogenaamde loverboys zijn slachtoffers van mensenhandel. De bijzondere beschermingsprocedure, zoals beschreven in deze omzendbrief, geldt dus ook voor deze slachtoffers – minderjarig of meerderjarig, Belg of niet-Belg.

- De procedure: 4 grote luiken
 - (1) Detectie en identificatie:**
 - > Eerste stap in de procedure: Over het herkennen van indicaties die er op kunnen wijzen dat er spraken is van een situatie van mensenhandel of mensensmokkel. Het gaat dus over onze criteria: Belgische criteria.
 - > Eerstelijnsdiensten spelen hierbij een belangrijke rol (*Bv. politiediensten, sociale inspectie, vreemdelingenzaken die dergelijke mogelijke casussen van mensenhandel kunnen identificeren, etc.*).
 - (2) Informatie voor het slachtoffer:**
 - > Het slachtoffer moet op de hoogte gebracht worden van de procedure (het slachtofferstatuut). Dit wordt ook in de omzendbrief toegelicht.
 - (3) Doorverwijzen van het slachtoffer:**
 - > Dit betekent dat het slachtoffer wordt doorverwezen naar een erkend gespecialiseerd opvangcentrum (waarvan er 3 in België zijn). Dit is typerend voor de multidisciplinaire aanpak van de strijd tegen mensenhandel vanaf de jaren '90, het gaat niet enkel over het vervolgen van daders maar er is ook aandacht voor de gevolgen van de uitbuiting voor de slachtoffers.
 - (4) Begeleiding door opvangcentra:**
 - > Na doorverwijzing kan de begeleiding beginnen. Er zijn dus 3 gespecialiseerde onthaalcentra in België: Pag-Asa (Brussel), Sürya (Luik) en Payoke (Antwerpen).
 - > Wat doen deze centra dan: 5 opdrachten in de begeleiding van slachtoffers:
 1. Residentiële opvang (indien nodig):
 - ↳ Er is een mogelijkheid om slachtoffers te huisvesten indien dit nodig is: Elk van de drie opvangcentra beschikt over een fysieke locatie, een opvanghuis waar dergelijke slachtoffers voor een beperkte tijd kunnen verblijven, daar worden ze dan begeleid.
 - ↳ Indien opvang niet nodig is kan men ook ambulante hulp verkrijgen.
 2. Psychosociale en medische hulp:
 - ↳ Bijstaan aan slachtoffer om situaties en trauma's te verwerken. Om zo het leven opnieuw in handen te nemen en een toekomstvisie uit te werken.
 3. Administratieve begeleiding:
 - ↳ Gaat vooral over het praktische gedeelte: Verblijfsdocumenten in orde brengen, of andere administratieve aangelegenheden.
 4. Juridische begeleiding:
 - ↳ Het slachtoffer moet bereid zijn mee in te stappen in de gerechtelijke procedure (een van de voorwaarden): Begeleiding in het licht van het onderzoek en de gerechtelijke procedures, het slachtoffer bijstaan in het afleggen van een verklaring of het neerleggen van een klacht.
 5. Bijstand van een tolk:
 - ↳ Men kan indien nodig beroep doen op een tolk.
- De procedure tot het verkrijgen van het slachtofferstatuut: **Wet van 15december 1980 Art. 61/2 - 61/5**. → 4 fasen:
 - **FASE 1: Art. 61/2:** Reflectieperiode van 45 dagen.
 - > Periode van 45dagen waarin het slachtoffer tot rust kan komen, zich kan onttrekken van de netwerken en de beslissing kan nemen of het al dan niet wil samenwerken met de gerechtelijke overheden.
 - **FASE 2: Art. 61/3:** Toekenning van verblijfsdocument (3 maanden).
 - > Dit is de fase waarin een verblijfsdocument van voorlopige duur (3maanden) wordt toegekend. Dit gebeurt echter alleen maar als in de vorige fase een verklaring is afgelegd of een klacht is ingediend. Als dit gebeurt is krijgt het slachtoffer dus een tijdelijk verblijfsdocument dat geldig is voor 3 maanden. In die 3 maanden moet het slachtoffer zich wel laten begeleiden.
 - > Periode van 3 maanden kan ook nog 1x opnieuw verlengd worden met een extra 3maanden.
 - **FASE 3: Art. 61/4:** Toekenning van verblijfsdocument (6 maanden).
 - > Het verlengd verblijf is afhankelijk van hoe het onderzoek verloopt. Hier zijn een aantal (5) vragen/voorwaarden aan de orde:
 - Het openbaar ministerie moet het slachtoffers van mensenhandel (of slachtoffers van mensensmokkel met verzwarende omstandigheden) ook effectief beschouwen als slachtoffer.
 - Het gerechtelijk dossier moet nog steeds aan de gang zijn.
 - Het slachtoffer moet de duidelijke wil tonen tot samenwerking met het gerecht.
 - Het slachtoffer heeft alle banden met de uitbuiters verbroken.
 - Het slachtoffer maakt zelf geen gevaar uit voor de openbare orde of de nationale veiligheid.
 - > Als deze voorwaarden vervuld zijn, kan deze persoon een verblijfsdocument krijgen van 6 maanden en deze kan telkens verlengd worden met 6 maanden, zolang de gerechtelijke procedure loopt.
 - **FASE 4: Art. 61/5:** Verblijfstitel van onbepaalde duur.
 - > Dit kan indien klacht/verklaring leiden tot een veroordeling.

- **OF:** stopzetting van de procedure:
 - > Als voorwaarden niet worden nageleefd kunnen de verblijfsdocumenten worden ingetrokken of niet worden verlengd (*Bv. Indien slachtoffer opnieuw contact opzoekt met het netwerk, etc.*).

4. Mensenhandel in cijfers.

- Federaal Migratiecentrum MYRIA (2019). Mensenhandel en mensensmokkel: 2019.
 - Rapport raadpleegbaar op: https://www.myria.be/files/Jaarlijks_evaluatierapport_2020_Mensenhandel_en_mensensmokkel.pdf
 - > Gegevens uit dit rapport worden zodadelijk dieper besproken.
 - Je merkt op de website van Myria dat er gesproken wordt over zowel mensenhandel als mensensmokkel. De twee fenomenen worden dus ook hier samen bekeken.

- Data over mensenhandel: 6 bronnen:
 - 6 actoren die inzicht geven in de problematiek: Data die afkomstig is van:
 - Politie
 - Sociale inspectiediensten
 - College van procureurs-generaal
 - Dienst Vreemdelingenzake
 - Gespecialiseerde centra voor de opvang van slachtoffers
 - Dienst strafrechtelijk beleid.
 - Dit toont opnieuw aan waarom we spreken over een multidisciplinaire aanpak van de problematiek. Veel verschillende instellingen zijn betrokken partij bij mensenhandel. Al die bronnen gaan data aanleveren om mensenhandel nader te kunnen duiden en nader te kunnen bestuderen. Door het feit dat er zoveel verschillende bronnen zijn, maakt dat het fenomeen moeilijk in kaart te brengen is maar anderzijds ook belicht worden vanuit verschillende standpunten.

➤ Waarschuwing:

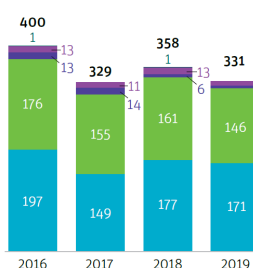
- In wat hierna volgt gaan we zaken bespreken uit het rapport van MYRIA. Maar voor we het rapport dieper bekijken stoten we eerst op een waarschuwing van MYRIA.
- De cijfers die gepresenteerd worden in het rapport geven niet de werkelijke omvang van het fenomeen bloot. Het is natuurlijk een fenomeen met een heel groot 'dark number'.
- De cijfers geven vooral inzicht over het optreden van de verschillende betrokken instellingen, eerder dan over de problematiek zelf. Het gaat dus vooral over de wijze waarop ertegen wordt opgetreden, de wijze waarop instellingen die erbij betrokken zijn hiermee omgaan.
- Cijfergegevens die we kunnen terugvinden is dus geen weergave van de realiteit, vooral een weergave van en overheidsoptreden rond deze thematiek.
- Vandaar ook de figuur: Het gaat over het topje van de ijsberg, de reële omvang van het fenomeen is onbekend.

Waarschuwing

- De cijfers in dit verslag tonen geenszins de werkelijke omvang van de fenomenen mensenhandel en -smokkel. Ze slaan alleen op de feiten en de slachtoffers die door de autoriteiten zijn gedetecteerd. Over niet-geïdentificeerde feiten en slachtoffers zijn er momenteel geen schattingen.
- Deze cijfers en hun evolutie geven veel meer info over het optreden van de autoriteiten in de strijd tegen mensenhandel en mensensmokkel meer dan over die fenomenen zelf.

De beschikbare cijfers over mensenhandel en mensensmokkel tonen maar het topje van de ijsberg. De reële omvang van de fenomenen is niet bekend.

4.1 Data van de politie

Sinds 2016 ligt het aantal inbreuken onder de 400 en schommelt dat cijfer van jaar tot jaar. In 2019 is er een lichte daling ten opzichte van 2018.

In 2019:

- De politie heeft in totaal **331 inbreuken inzake mensenhandel** geregistreerd, hoofdzakelijk voor seksuele (52%) en economische (44%) uitbuiting. Toch waren er ook 9 inbreuken voor een misdrijf of misdaad gepleegd onder dwang en 5 voor uitbuiting van bedelarij. In 2019 waren er geen inbreuken op het vlak van orgaanhandel.
- De inbreuken inzake mensenhandel doen zich vaker voor in de grote steden, vooral in de hoofdstad (in totaal 72 inbreuken in de 19 gemeenten) en in Antwerpen (met 52 geregistreerde inbreuken).
- De provincie Antwerpen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn goed voor 60% van de inbreuken op het vlak van seksuele uitbuiting op nationaal niveau. Wat economische uitbuiting betreft, werden de inbreuken vooral geregistreerd in de provincies West-Vlaanderen (31), Antwerpen (24), Luik (21) en over het volledige Brussels Gewest (20).

- In 2019 werden in totaal 331 inbreuken van mensenhandel geregistreerd.
- Hierbij heeft de grootste groep betrekking op seksuele uitbuiting (52%), gevolgd door economische uitbuiting (44%). Het beeld dat mensenhandel bijna exclusief betrekking zou hebben op seksuele uitbuiting wordt daardoor genuanceerd.
- Ook wordt aangehaald dat het vaak een probleem is dat zich situeert in de grootsteden.

4.2 Data van de Sociale inspectiediensten

Sector en nationaliteit van de werknemers die door de inspectiedienst van de RSZ in 2019 als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel zijn geïdentificeerd

Land	Land- en tuinbouw	Veddingindustrie	Bouw	Groentes	Groothandel	Kleinhandel	Vervoer over land	Horeca	Schoonmaakbedrijf	Sport, recreatie en vrijetijdsbesteding	Andere	Totaal
Polen			7			2						16
Marokko		1	2		2		1	4	1			11
Egypte								8				8
Roemenië			2		1	1	2	1				7
Vietnam												5
Afghanistan				3		1						4
Pakistan						4						4
België						1		1		1		3
Ghana	1											2
Kameroen												2
China								2				2
Ivoorkust						1						1
Kosovo								2				2
Rwanda						1		1				2
Oekraïne			2									2
Brazilië								1				1
Burkina Faso						1						1
Litouwen			1									1
Haiti												1
Niger												1
Nepal								1				1
Portugal			1									1
Tunesië								1				1
Turkije								1				1
Totaal	1	1	15	3	3	12	3	23	1	1	19	82

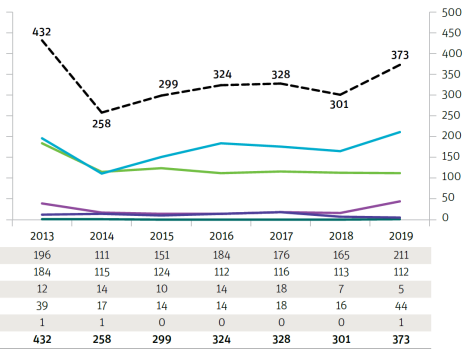
bron: Inspectiedienst van de RSZ (ECODOC-cellen)

- Hier wordt een tabel voorgesteld waarbij er vooral gekeken wordt naar de economische exploitatie: werknemers die geïdentificeerd worden als vermoedelijke slachtoffers van mensenhandel. Hierbij gaat het over inbreuken vastgesteld door de Sociale inspectiediensten.
- In totaal worden er 82 (vermoedelijke) slachtoffers geteld.
- In welke sectoren: de 3 grootste zijn de Horeca, Bouw, en kleinhandel.
- Welke nationaliteit: de 3 grootste zijn: Polen, Marokkanen, Egyptenaren.

4.3 Data van de parketten

- In 2019, zijn 373 dossiers bij de parketten binnengekomen wegens mensenhandel.
- Na een stagnatie de afgelopen jaren is dat een stijging met 24% tegenover 2018.
- Bij 57% van die dossiers ging het om seksuele uitbuiting, bij 30% om economische uitbuiting, bij 12% om onder dwang gepleegde misdrijven of misdaden en bij 1% om uitbuiting van bedelarij.

Een **nieuwe strafzaak** wordt geopend op basis van een aanvankelijk pv (op basis van een navolgend pv wordt geen nieuwe strafzaak geopend). Een nieuwe strafzaak kan ook worden geopend op basis van een klacht of van een burgerlijke partijstelling.

Tussen 2018 en 2019 stellen we een stijging vast van het aantal zaken van seksuele uitbuiting. Die zijn gestegen van 165 in 2018 naar 211 in 2019. Ook de zaken van onder dwang gepleegde misdrijven en misdaden zijn tussen 2018 en 2019 verduubbeld.

Categorie	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Seksuele uitbuiting	196	111	151	184	176	165	211
Economische uitbuiting	184	115	124	112	116	113	112
Uitbuiting van bedelarij	12	14	10	14	18	7	5
Onder dwang gepleegd(e) misdrijf/misdaad	39	17	14	14	18	16	44
Organhandel	1	1	0	0	0	0	1
Totaal	432	258	299	324	328	301	373

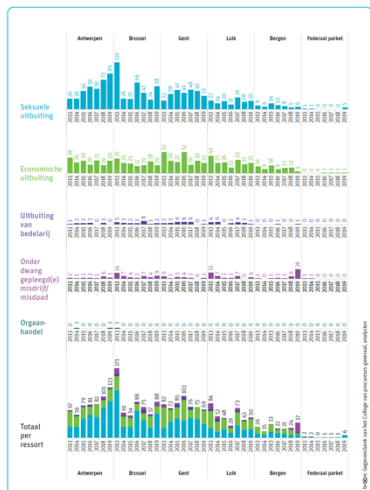
Stijging van het aantal geseponeerde dossiers

Categorie	Geseponeerde dossiers	Totaal
Seksuele uitbuiting	78	211
Economische uitbuiting	28	112
Uitbuiting van bedelarij	3	5
Onder dwang gepleegd(e) misdrijf/misdaad	30	44
Totaal	139 (37%)	373

- 37% van de dossiers inzake mensenhandel die in 2019 bij de parketten zijn binnengekomen was op 9 mei 2020 geseponneerd. Dat percentage is de afgelopen jaren constant gestegen van 24% in 2017 naar 28% in 2018.
- In 2019 ging het in ruim de helft van de 139 geseponneerde zaken om seksuele uitbuiting.
- Van die 139 dossiers werden er 31 omwille van opportuniteitsredenen en 108 om technische redenen geseponneerd (waarvan 70 wegens onvoldoende bewijslast, 23 omdat de daders onbekend waren en 15 voor een andere reden).

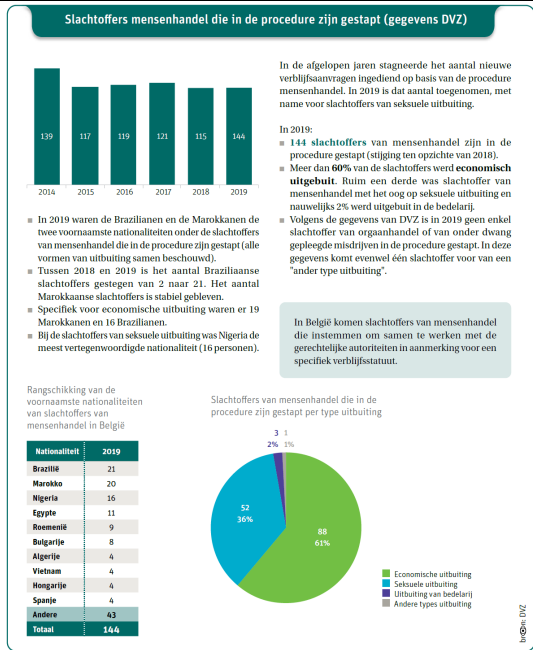
- Het gaat hier over de vervolging. In 2019 was er spraken van 373 dossiers. Bij 57% van die dossiers ging het om seksuele uitbuiting (211 gevallen).
- De cijfers geven ook een stijging weer (ook bij de seksuele uitbuiting).

- Deze tabel gaat over het aantal geseponneerde dossiers.
- 37% van de dossiers wordt geseponneerd. Dit is een stijging t.o.v. vorige jaren.
- In 50% van de geseponneerde zaken gaat het over seksuele uitbuiting.

- Geeft de verdeling naar de verschillende ressorten weer: waar situeren de zaken zich, waar vinden we mensenhandel terug?
- Hierbij staat Antwerpen wel aan kop.

4.4 Data van de Dienst Vreemdelingenzaken

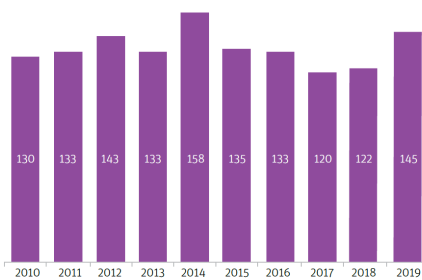
- Hier gaat het om slachtoffers van mensenhandel die in de procedure zijn gestapt (slachtofferstatuut).
- 2019: 144 personen zijn in de procedure gestapt. Het grootste deel hiervan bestaat uit economische uitbuiting (61%). 36% heeft betrekking op seksuele uitbuiting.

Leeftijd		0-17	18-25	26-30	31 jaar en +	Totaal	Mannen	Vrouwen
Seksuele uitbuiting	2018	3	20	7	3	33	0	33
	2019	3	28	12	9	52	3	49
Economische uitbuiting	2018	1	14	25	35	75	66	9
	2019	7	13	11	57	88	65	23
Uitbuiting van bedelarij	2018	3	1	0	0	4	2	2
	2019	1	1	0	1	3	1	2
Andere types uitbuiting	2018	0	0	0	3	3	3	0
	2019	0	0	1	0	1	0	1
Totaal	2018	7	35	32	41	115	71	44
	2019	11	42	24	67	144	69	75

- Hier gaat het over informatie van de slachtoffers: Verhouding man/vrouw + leeftijden.
- Bv. Overgrote meerderheid van de vrouwen die betrokken is bij seksuele uitbuiting t.o.v. mannen.

4.5 Data van de gespecialiseerde centra voor slachtoffers

145 slachtoffers van mensenhandel zijn in 2019 in een begeleidingstraject gestapt bij een gespecialiseerd opvangcentrum

Forse stijging ten opzichte van 2018
In 2019:

- Van de 145 slachtoffers zijn er **87 slachtoffers van economische uitbuiting** (tegenover 79 in 2018) en **52 van seksuele uitbuiting** (tegenover 38 in 2018).
- Bij de nieuwe begeleidingen zijn er ook 3 slachtoffers van uitbuiting van bedelarij en 3 slachtoffers van onder dwang gepleegde inbreuken. Er zijn geen nieuwe begeleidingen van slachtoffers van orgaanhandel.
- Onder die slachtoffers zijn er 75 mannelijke en 70 vrouwelijke slachtoffers.

- 145 Slachtoffers van mensenhandel zijn in 2019 in een begeleidingstraject gestapt bij een gespecialiseerd opvangcentrum.

Onder de 87 slachtoffers van economische uitbuiting: 8 hebben er 21 de Marokkaanse nationaliteit en 13 de Egyptische nationaliteit. 1 zijn vrouwen in de minderheid. 6 waren er 4 minderjarige.

Onder de 52 slachtoffers van seksuele uitbuiting: 16 de voornaamste nationaliteit de Nigeriaanse (15 slachtoffers). 1 gaat het bijna uitsluitend om vrouwen (met uitzondering van 2 Braziliaanse). 1 zijn er 2 minderjarige.

Nationaliteit	Seksuele uitbuiting		Uitbuiting van bedelarij		Economische uitbuiting		Onder dwang gepleegde misdrijven		Totaal							
	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen	Vrouwen	Mannen								
Marokko	1				3	20			24							
Nigeria					1				1							
Egypte					2	13			15							
Brazilië	5	2			2	2			10							
Roemenië	7		1		2	1			11							
België	4				3				7							
Algerije	1				4				5							
Vietnam					1	2	1		4							
China					1	3			4							
Hongarije	3		1		3				7							
België	1	1			2		1	3	6							
Roemenië	1				2				3							
Spanje					3				3							
India					2				2							
Marokko	2				1				3							
Paraguay					1	3			4							
Armenië					1	2	1	2	6							
Ecuador					1	2			3							
Sri Lanka			1		1				2							
Algerië					1	1			2							
Albanië	1								1							
Cuba	1								1							
Indonesië					1				1							
Italië	1								1							
Dakota					1				1							
Guinea	1								1							
Kazachstan	1								1							
Mal					1				1							
Mali					1				1							
Moldavië					1				1							
Oeganda	1								1							
Philippijnen					1				1							
Peru	1								1							
SDI Congo					1				1							
Rwanda							1		1							
Sinaal	1								1							
Oezbeken	1								1							
Tanzanië					1				1							
Turkije					1				1							
Venezuela	1								1							
Jemen					1				1							
Totaal	2	48	0	2	1	0	1	2	14	2	69	0	2	0	1	145

- Hier gaat het over de nationaliteiten.
- De 3 grootste zijn: Marokko, Nigeria, Egypte.

4.6 Data van justitie

Aantal veroordelingen

In 2018:

- zijn er 126 veroordelingen uitgesproken. De afgelopen jaren is de trend opwaarts.
- Die veroordelingen hebben geleid tot 428 beslissingen, waarvan 93 met uitstel. De meest courante straffen zijn de boete (29%), de gevangenisstraf (28%) en de ontzetting uit de rechten (24%).
- Bij bijna de helft van de in 2018 uitgesproken gevangenisstraffen ging het om straffen van 1 tot 3 jaar (59% was met uitstel).

Elke **veroordeling** heeft betrekking op één veroordeelde (veroordelingen zijn niet hetzelfde als vonnissen, die uit verschillende veroordelingen kunnen bestaan).

1 veroordeling = 1 persoon

De **straffen** komen overeen met de beslissingen van de veroordelingen. Bij één veroordeling kunnen tegelijk verschillende straffen worden uitgesproken (gevangenisstraf, boete,...). Een categorie hoeft daarom de andere niet uit te sluiten (op een aantal uitzonderingen na) en het totale aantal straffen is dus hoger dan het totale aantal daders/veroordelingen.

Straffen	Beslissingen	Met uitstel (volledig of gedeeltelijk)
Boete	124	40
Gevangenisstraf	118	53
Ontzetting uit de rechten	101	/
Verbeurdverklaring	67	/
Beroepsverbod	3	/
Werkstraf	1	/
Andere verbodsbepalingen	14	/
Totaal	428	93

- Hier gaat het over het straffen en het aantal veroordelingen.
- Er werden in totaal 126 veroordelingen uitgesproken die hebben geleid tot 428 beslissingen (waarvan het grootste deel een boete is).

5. Het prostitutiedebat in licht van strijd tegen mensenhandel.

➤ Tekst reader:

- Vermeulen, G. (2007). Naar een ISO 69-norm? Zelfregulering op basis van kwaliteitsnormen in de seksuele dienstensector als element van een hedendaags strafrechtelijk beleid inzake mensenhandel?
 - > De tekst is afkomstig uit Panopticon, een editoriaal tijdschrift. Dit wil zeggen dat er een vanuit een standpuntelijk-karakter wordt gesproken.
 - > Vermeulen zal een bepaalde visie en piste ontplooiën over hoe volgens hem de seksuele dienstverlening zou moeten gesitueerd worden in het kader van het beleid tegen mensenhandel.
 - > Legalisering, regulering en zelfregulering zijn een aantal begrippen die worden besproken en toegepast worden op deze specifieke casus.

➤ Inleiding:

- Zoals we al weten gaat het dus om een thematiek waarbij veel verschillende instellingen bij betrokken zijn. Al die verschillende instellingen werpen op een heel eigen manier een blik op het probleem, dit kan verschillend zijn van instelling tot instelling, vandaar ook de terechte waarschuwing van Myria.
- Wanneer we het hebben over mensenhandel, moeten we dit ruimer bekijken dan enkel in de sfeer van seksuele dienstverlening of met seksuele doeleinden die daarmee gepaard gaat.
 - > Maar het is wel vaak zo dat seksuele exploitatie, het uitbuiten in de seksuele sfeer een belangrijk deel uitmaakt in het thema mensenhandel (vandaag meer: prostitutie) en hier leeft een stereotiep beeld over, een beeld dat het gaat over een nietsvermoedend slachtoffer dat gelokt wordt en gedwongen wordt in de prostitutie.
- De seksuele dienstsector is volgens de auteur een sector die bijzonder kwetsbaar is voor uitbuiting en voor mensenhandel maar tegelijkertijd wordt de seksuele dienstverlening al te fel vermengd met het idee van mensenhandel.
 - > Dit betekent ook dat er een nuance ontbreekt en dat er op die manier een onrealistisch beeld ontstaat van het slachtoffer van mensenhandel: stereotiep beeld van de prostitutie die tegen haar zin gedwongen in die wereld wordt gebracht.
 - > Maar is toestemming relevant?
 - Zelfs indien men instemt en zich vrijwillig onderwerpt aan zulke gedragingen, ook in die gevallen is er sprake van mensenhandel volgens Vermeulen.
 - Hij pleit ervoor om ruimte te creëren op zo'n manier dat er een scheiding der markten zou komen waarbij er de mogelijkheid moet zijn om rechtsbescherming te bieden.
 - ↳ Concreet: Wanneer er handelingen gebeuren in de seksuele dienstensector en wanneer deze handelingen gebaseerd zijn op informatie en instemming, moet het mogelijk zijn om rechtsbescherming te bieden ten overstaan van diegene die de dienstverlening verstrekt.
 - ↳ Het moet mogelijk zijn om de markt te scheiden met aan de ene kant een bonafide deel (minder problematisch want deze berust dan op geïnformeerde consensualisme). Aan de andere kant een malafide deel: waar de uitbuiting zich situeert, er geen respect en waardigheid is voor diegene die zich daarin bewegen.

- Een 'scheiding der markten' in de seksuele dienstensector?
 - 'De kernvraag daarbij is in hoeverre maatregelen gericht op het reguleren, controleren en onder die voorwaarden strafrechtelijke gedogen van de bonafide – dat wil zeggen minder problematische want op geïnformeerde consensualisme en rechtsbescherming van de seksuele dienstverstreker gesteunde – dienstenmarkt enerzijds een gunstig effect kunne sorteren in termen van preventie van mensenhandel en anderzijds een daadwerkelijke repressie kunnen bevorderen van het malafide marktsegment'
 - Hij geeft dus een pleidooi om in de gevallen waarbij de seksuele dienstverlening gebaseerd is op een geïnformeerd consensualisme, om daar de rechtsbescherming te laten plaatsgrijpen om op een gereguleerde manier de mogelijkheid te scheppen om binnen die context diensten te verlenen en aandacht te vestigen op de malafide dienstsector. Waarbij een justitieel en politieel optreden vereist is.
- Het pleidooi van Vermeulen:
 - **Legalisering** van vormen van seksuele dienstverstrekking die niet uitbuiting of dwingend van aard zijn.
 - > Dubbel doel:
 - Erkenning recht op zelfbeschikking van het individu.
 - ↳ Een individu dat zich leent tot die activiteiten, die zelf kan beschikken over wat en hoe hij/zij wil ingeschakeld worden in dergelijke markten.
 - Effectievere aanpak van malafide marktgedeelte.
 - ↳ Effectievere aanpak van de echte uitbuiters en de mensenhandelaars, dit laat toe om vooral daar het overheidsmiddel te laten intreden.
 - ↳ Wanneer het bonafide deel genormaliseerd wordt (rechtszekerheid), dan is het ook mogelijk om aandacht te vestigen op (vooral) het malafide gedeelte.
 - > Ervaringen met legalisering in Nederland (2000)? Problemen ten gevolge van: (*hoe in realiteit?*).
 - › In de realiteit komen er een aantal negatieve ervaringen aan bod waardoor er gesteld kan worden dat het Nederlandse voorbeeld niet echt navolgbaar zou zijn voor eigen land.
 - › Maar ook in andere landen zien we veranderingen/evoluties in dit domein: opheffing van het bordeelverbod zou geleid hebben tot eerder magere resultaten en de verschuivingseffecten waarbij vooral illegale prostitutie nu legaal is, zouden meer negatieve effecten hebben onthuld.
 - › Problemen ten gevolge van:
 - (a) Enkel EU-onderdanen
 - ↳ Mensen buiten de EU konden geen tewerkstellingsvergunning verkrijgen waardoor ze hun werkzaamheden in de illegaliteit dienden te verrichten, de legalisering ontkende het feit dat een groot deel van de prostituees uit andere landen kwamen die niet binnen de EU vallen.
 - ↳ Deze mensen kwamen dus nog steeds terecht in het illegale milieu
 - (b) Ondermaatse repressie illegale prostitutie.
 - ↳ De aanpak bleef zich vooral richten op het controleren van de gereguleerde sector maar het illegale, malafide deel werd ondermaats opgevolgd en beteugeld op repressief vlak waardoor de wantoestanden bleven bestaan.
 - (c) Problemen met decentralisering van beleid.
 - ↳ De uitwerking kent een gebrek aan uniformiteit op vlak van vergunningen uit te reiken en het inplanten van de bordelen van de gemeenten.
- ⇒ In België: is legalisering een piste dat we eventueel kunnen bewandelen? Volgens Vermeulen is er onvoldoende politiek draagvlak voor dergelijke legalisering.
- **Regulering:** wat als legalisering geen optie zou zijn: overheidsregulering waarbij het misdrijf nog steeds in de strafwet vervat zit, maar waarbij minder problematische vormen van seksuele dienstverlening niet worden gehandhaafd.
 - Overheidsregulering:
 - › Dit wil zeggen dat deze vormen óók nog steeds in de strafwet vervat zitten, maar deze niet gehandhaafd worden.
 - › Het gaat dan over vormen die met instemming gebeuren op een geïnformeerde wijze, waarbij de rechtsbescherming wordt gegarandeerd.
 - › Zoals bijvoorbeeld ook bij de beteugeling voor drugs, cannabis voor eigen gebruik is nog steeds strafbaar maar het heeft de laagste prioriteit der misdrijven.
 - Zelfregulering:
 - › Dit is een piste die Vermeulen vooral wil laten zien, het bonafide deel zal dan volgens hem zelf een aantal normen opleggen voor zichzelf waarbij kwaliteitsnormen heel specifiek zouden zijn voor de prostitutiesector.
 - › De sector zelf zou dus engageren om de kwaliteitsnormen die ze zichzelf opleggen, en om die ook te controleren en te handhaven.

- » Hij verwijst daarbij ook naar een eigen studie die is gebeurd aan de universiteit van Gent: Het ging daarbij om een Antwerpse casus waarbij er afspraken werden gemaakt rond bijvoorbeeld huurprijzen. Allerhande zaken die wijzen op zelfcontrole, zelfregulering, ... wat het mogelijk maakt om die sector aan kwaliteitsnormen te houden.
- Hoe zou de vorm van zelfregulering er dan kunnen uitzien:
 - In het belang van de consumenten: de consument weet dat er bepaalde normen worden gehanteerd en dat de persoon die zich engageert voor de seksuele diensten, dit doet met instemming.
 - > Deze personen hebben dan ook rechtsbescherming én ze zijn geïnformeerd.
 - Op die manier ontstaat er in die sector een soort van kwaliteitslabel en dit wordt nader toegelicht in de tekst (voorbeelden over wat het zou kunnen betekenen in de praktijk).
 - Dit is gebaseerd op een studie die vooral de inspiratie heeft gegeven aan Vermeulen om op deze manier een nieuwe piste te ontwikkelen.
 - Hoe de seksuele dienstverlening een plaats kan krijgen in onze samenleving met daarbij de mogelijkheid om dit een plaats te geven binnen de strijd tegen mensenhandel

Concreet zouden kwaliteitsstandaarden voor de seksuele dienstenmarkt o.m. kunnen inhouden: dat wanneer seksuele diensten of prestaties worden verleend of geleverd, dit geïnformeerd-consensueel gebeurt en enkel door volwassenen; dat voor diensten/lokalel waarvan de seksuele dienstenverstrekker gebruik maakt in voorkomend geval enkel *all-in*-huurprijzen worden gehanteerd zonder abnormale profijtmarge; dat aan seksuele dienstenverstrekkers een nette en veilige werkomgeving wordt geboden; dat de nodige verzekeringen zijn afgesloten; dat seksuele dienstenverstrekkers steeds recht hebben op adequaat beschermde seks, alsook op terugbetaalde regelmatige medische controle door een arts naar keuze (inclusief op HIV of andere SOA's); dat er geen sprake is van excessieve werkdagen of -uren, noch van onder- of wanbetaling; dat seksuele dienstenverstrekkers recht hebben op verlof, alsook het recht om zelf te beslissen of ze al dan niet diensten of prestaties leveren tijdens de menstruatie of de zwangerschap of wanneer ze een SOA hebben; dat zij tevens het recht hebben om bepaalde klanten/partners of bepaalde seksuele handelingen te weigeren (al kan dit natuurlijk tot verbreking van de samenwerkingsrelatie leiden); dat de uitbater, manager of eigenaar van een seksinrichting, vitrine of escortbureau of de pornoproducent minstens een functioneel-blanco strafregister heeft (te weten: minstens geen eerdere veroordeling heeft opgelopen voor seksuele delicten, seksuele uitbuiting, mensenhandel of andere misdrijven gepleegd in die context), en dat eventuele controles door bevoegde autoriteiten (politie, inspectiediensten, enz) steeds actief zullen worden toegestaan.

5. Eigendomsmisdrijven.

- Het hoofdstuk wordt onderverdeeld in 2 delen:
 1. Eigendomsmisdrijven: Woninginbraak en rondtrekkende dadergroepen.
 2. Eigendomsmisdrijven: Capita Selecta.

5.1 Eigendomsmisdrijven: Woninginbraak en rondtrekkende dadergroepen.

- Drie teksten reader:
 - Verwee, I. (2012). De dief creëert de gelegenheid. In: Christiaensen, S., Dormaels, A., & Van Daele, S. (eds.), *Diefstal in woningen. Bijdragen voor een geïntegreerde beheersing vanuit beleid, praktijk en wetenschap*. Antwerpen: Maklu, 109-134.
 - > Reflecteert over bevindingen uit een onderzoeksproject. De tekst heeft dus betrekking op het luik van de woninginbraak.
 - De Raedt, E. & Geurts, D. (2015). De aanpak van rondtrekkende daders. *Postal Memorialis*, 150, 365-414.
 - > Fenomeen-analyse van de 'rondtrekkende daders' op basis van officiële politiecijfers.
 - Ponsaers, P. (2004). Rondtrekkende dadergroepen. Rationele Nederlandse criminologen en irrationele criminelen in Vlaanderen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 15-23.
 - > Reflexie op het fenomeen van de rondtrekkende dadergroepen. Men vraagt zich af of een paar gangbare theorieën en opvattingen over eigendomsmisdrijven ook van toepassing zijn op de rondtrekkende dadergroepen.
- ⇒ In de eerste les (les 5.1) gaan we het hebben over de fenomeenstudie van woninginbraak en rondtrekkende dadergroepen.
- ⇒ In de tweede les (les 5.1) gaan we het hebben over de capita selecta van de eigendomsmisdrijven.

1. Inleiding

- Thema 'eigendomsmisdrijven'
 - Diefstal en inbraak zijn typerende misdrijven voor dit thema, maar het kent heel veel verschillende vormen en verschijningen.
 - > Het eigendom kan een **doel** op zich zijn: *het verwerven van eigendom*.
 - > Het eigendom kan een **middel** zijn (om een ander doel te bereiken): *een druggebruiker die steelt om in zijn gebruik te voorzien*.
 - Dergelijke eigendomsmisdrijven kunnen dan ook worden gepleegd vanuit heel veel verschillende redenen: *noodzaak, gekoppeld aan afgunst, kan te maken hebben met verveling, het opzoeken van een kick, etc.*

2. Woninginbraak

- Tekst reader:
 - Verwee, I. (2012). De dief creëert de gelegenheid. In: Christiaensen, S., Dormaels, A., & Van Daele, S.(eds.), *Diefstal in woningen. Bijdragen voor een geïntegreerde beheersing vanuit beleid, praktijk en wetenschap*. Antwerpen: Maklu, 109-134.
 - Ook: Verwee, I., Ponsaers, P. & Enhus, E. (2007). *'Inbreken is mijn vak': textuur en praktijk van woninginbraak*. Den Haag: Boom Juridische Uitgevers.
 - Over wat gaat het: het is een onderzoeksrapport:
 - > De FOD (Federale overheidsdienst) binnenlandse zaken was de opdrachtgever van dit onderzoek. Het onderzoek kwam er omdat er aangevoeld werd dat het antwoorde op de feiten enorm laag was (*bv. Politie die eigenlijk weinig daders vatten, de hoge seponeringscijfers door een gebrek aan informatie, etc.*). M.a.w. het reactief vermogen schoor te kort waardoor men het onderzoek startte. Ook het aspect van preventie (het voorkomen) werd hier aangekaart aangezien er in die periode wel een hoge prevalentie was.
 - > Men voerde dus een onderzoek uit naar woninginbraak, en hierbij werd ook een duidelijke koppeling gemaakt met het preventiebeleid.
- Kenmerken van het onderzoek:
 - Bevraging daders woningbraak: inzicht in diefstalpraktijk met oog op preventiebeleid.
 - > Wat boeiend is aan het onderzoek is dat het uitgevoerd werd d.m.v. een bevraging bij de daders zelf. Men ging de daders dus zelf bevragen over verschillende dingen: *het 'waarom' (de motieven) om een inbraak te plegen, wanneer men gemotiveerd raakt, hoe men vervolgens te werk gaat, hoe men de doelwitten uitkiest, etc.*
 - > De informatie uit het onderzoek is dus rechtsreeks afkomstig van de daders/inbrekers zelf = daderschapsperspectief. Dit is boeiend om zo inzicht te krijgen in hun werkwijze en achterliggende motieven.

- > Het doel was dus inzicht te krijgen in de praktijk en kijken of het preventiebeleid voldoende was en of het moest bijgestuurd worden.
- Twee centrale vragen:
 - (1) Hoe komt men tot het plegen van een woninginbraak? (zie punt 2.1).
 - » Hier staat de **dader** zelf centraal: men kijkt dus echt vanuit het daderperspectief (bv. motieven).
 - (2) Als men tot het plegen van een woninginbraak komt, hoe gebeurt dit concreet? (zie punt 2.2)
 - » Hier staat de **daad** centraal: je hebt een gemotiveerde dader, maar kijkt dan hoe hij effectief overgaat tot de inbraak (welke beweegredenen spelen mee).
- Onderzoekspopulatie en dataverzameling:
 - > Vooral kwalitatief onderzoek komt hier aan bod. Het betreft semigestructureerde interviews die plaatsvonden bij daders van dergelijke woninginbraken die veroordeeld waren en zich op het moment van het interview in de gevangenis bevonden.
 - > In totaal werden er 56 gevangenen geïnterviewd. Deze bevonden zich in 4 verschillende gevangenissen. Hiervan was het overgrote deel van het mannelijke geslacht en was het overgrote deel geboren in België. Deze onderzoekspopulatie verschilt ook duidelijk van die van de rondtrekkende dadergroepen.

2.1 Focus op de dader.

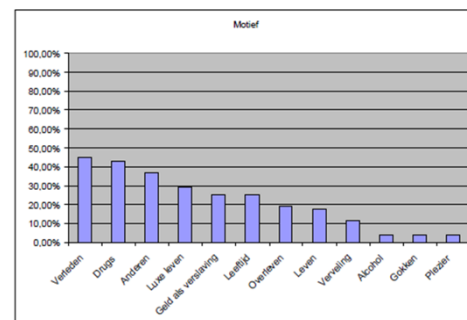
» Vraag 1.

- Vraag 1 van het onderzoek betreft dus de focus op de dader. Hierbij worden 4 zaken besproken: *de motieven, oefening baart kunst, deontologische code en neutralisatie.*

(a) Motieven

» Figuur 3: motieven om in te breken.

- Wanneer iemand een inbraak pleegt, moet die een zekere motivatie hebben. In de figuur zie je de verschillende motieven opgesomd die in het onderzoek aan bod kwamen. Hier kunnen we 3 grote categorieën onderscheiden:

Figuur 3 : Motieven om in te breken

- Afhankelijkheid van genotsmiddelen:

- » Dit betreft verschillende balken in de figuur: *drugs, alcohol, gokverslaving.*
- » Het plegen van het feit zal hier dus gaan om een doel op zich zijn, maar een middel om de verslaving in stand te houden.
- » *Bv. Een verslaafde die juwelen steelt om die te verkopen en met dat geld drugs te kunnen kopen.*

- Overleven, leven, luxe leven:

- » Dit heeft betrekking op de levenssituatie waarin de inbreker zich bevindt en die bepalend is voor het plegen van de inbraak. Hierbij moet wel een onderscheid gemaakt worden tussen de 3 vormen:
 - Overleven: De inbreker steelt hier omwille van noodzaak. Zonder het plegen van het feit zou het verdere voortbestaan in gevaar komen.
 - Leven: Inbrekers die feiten plegen om te leven hebben vaak wel een bron van inkomen, maar deze is onvoldoende om een volwaardig echt leven mee op te bouwen. Het onderscheid tussen leven en overleven is vaak onduidelijk en er wordt vaak een subjectieve invulling gegeven (*wat voor de ene leven is, is voor de andere overleven*).
 - Luxe leven: Stelen om een zeer uitdrukkelijk, in het oog springend luxegoed te verwerven (*Bv. dure kledij, een dure auto, een dure horloge, etc.*).

- Verleden:

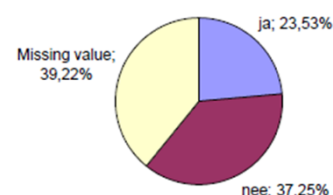
- » Dit betreft het grootste balkje. Het zijn motieven die verband houden met het eigen verleden (*Bv. problematische relatie, het plegen van kleine criminaliteit in de jeugdbeweging, slechte opvoeding, gevangenisverleden, etc.*)

- De categorie 'andere' heeft betrekking op de inbreker die in relatie staat tot de andere. Men gaat dan over tot het plegen van dergelijke feiten vóór iemand anders (*Bv. broer of ouders*), of dóór anderen (*Bv. groepsdruk, beïnvloeding, etc.*)

(b) Oefening baart kunst

» Figuur 4: Is inbreken een beroep?

- Minder dan een kwart beantwoordde de vraag met "ja". M.a.w. slechts in 23.5 procent van de gevallen werd het aanzien als een beroep, voor de anderen werd dit niet uitdrukkelijk als beroep aangeduid.

- Bespreking:
 - Toepasbaarheid van de differentiële associatietheorie?
 - > In het rapport werd de mate waarin de klassieke leertheorieën werden toegepast ook bekeken op dit feit. Er werd specifiek gekeken naar de leertheorie van Sutherland: de differentiële associatietheorie. Hierbij zegt men dat gedrag aangeleerd wordt in relatie tot anderen.
 - > Je kan je dus de vraag stellen in welke mate ook hier een leerproces aanwezig is? Gaat men leren van anderen om een goede inbreker te worden?
 - > Wat is het antwoord: vele ervaren het niet als een leerproces. Dit komt omdat het eigenlijk een zeer eenvoudig feit is om te plegen en het dus niet veel kennis of specifieke vaardigheden vergt.
 - Gevangenis als leerschool
 - > Dit kwam in het onderzoek wel een aantal keer naar boven. Ook al is men van oordeel dat er doorgaan niet echt spraken is van een expliciet leerproces (een overdracht van kennis en vaardigheden), vind dit wel plaats binnen een gesloten context. Hier vindt wel echt een zekere uitwisseling van kennis en vaardigheden/technieken plaats.
 - Ervaring van het gebeuren.
 - > De eerste inbraak wordt al heel ingrijpend ervaren: het is heel stressvol. Maar naarmate het vaker gebeurt, gebeurt het zelf met een soort rust. Na verloop van tijd zal de stress afnemen en zullen de volgende inbraken als minder stressvol worden ervaren. Voor sommigen blijft het natuurlijk altijd een stresserende en ingrijpende gebeurtenis maar de meesten wennen er dus wel aan waardoor het een soort 'gewoonte' wordt.

(c) Deontologische code

- Deontologische codes:
 - Dit zijn codes die gehanteerd worden in professionele instellingen en schriftelijk waarbij aangegeven wordt wat er verwacht wordt (*Bv. Politie die respect moet hebben voor de democratische waarden in de samenleving, de burger respectvol moet behandelen, etc.*). Het gaat over het reguleren van het gedrag, gedragsvoorschriften.
 - In de context van de woninginbraak gaat het min of meer over gelijkaardig, maar hier zijn de verwachtingen/regels ongeschreven. Het gaat hier dus over de vaststelling dat heel wat inbrekers een soort ongeschreven regels hanteren.
 - Men hanteert informele principes wanneer men een inbraak pleegt.
 - > Deze hebben een moreel karakter: Bepaalde grenzen trekken voor zichzelf dat als ze weten dat ze er over gaan het echt niet door de beugel kan (*bv. Stelen bij kinderen*).
 - > Maar ze kunnen ook een pragmatisch/ instrumenteel karakter hebben: Bij het overschrijden van een bepaalde grens, hangen zwaardere straffen boven je hoofd. Men gaat dus bepaalde handelingen niet stellen omdat het hun goed uitkomt (*bv. Geen geweld gebruiken bij de diefstal omdat je dan een zware straf krijgt*).
 - Opmerking: ze worden ook niet altijd door iedereen nageleefd natuurlijk, maar ze komen wel uit het onderzoek naar boven.
- De vijf deontologische codes:
 - Niemand thuis.
 - > Men pleegt geen inbraak wanneer er iemand in de woning is: enkel in huizen waar niemand aanwezig is.
 - > Omdat op die manier vermeden wordt dat er een confrontatie ontstaat tussen slachtoffer en dader. Zo kan dus geweld vermeden worden. Het kan dus omwille van ethische redenen (men wil geen geweld plegen) of pragmatische overwegingen (omdat ze geen zwaardere straf willen).
 - Schade beperken.
 - > Zo weinig mogelijk schade verrichten.
 - > Kan ook hier zowel uit ethische als pragmatische redenen.
 - Geen familie, vrienden, kennissen.
 - > Niet binnen de eigen kring/netwerk slachtoffers maken.
 - Niet in nabije buurt.
 - > Niet binnen de eigen kring/netwerk slachtoffers maken.
 - Kenmerken slachtoffer.
 - > Sommige verkiezen bedrijven of winkel omdat ze ervan overtuigd zijn dat er dan niemand persoonlijk wordt getroffen omdat ze vaak een verzekering hebben die daarvoor opdaagt en dus niemand persoonlijk.
 - > Bij rijken of bepaald beroepsgroepen om ook niet de doorsnee burger te raken (*arbeiders, bedienden*) maar eerder mensen die er wat warmer bijzitten.

(d) Neutralisatie

- De neutraliseringstheorie van Sykes & Matza (1957):
 - Ze hebben het over technieken waarbij het toepassen van deze neutralisaties zou leiden tot het makkelijker overgaan naar het plegen van dergelijke misdrijven.

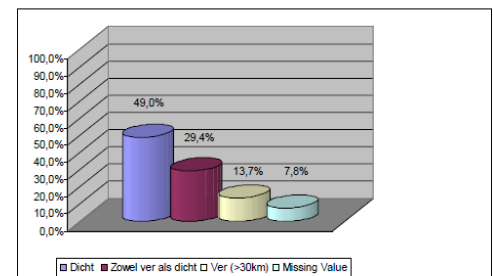
- De technieken maken het dus mogelijk/makkelijker crimineel gedrag te plegen doordat ze een aantal remmingen in het individu wegnemen of verzachten. De techniek maakt het mogelijk gedrag te stellen waarvan men dus weer dat het fout is.
- Misdrijfplegers hebben gelijkaardige waarden en normen als burgers, maar wanneer ze een misdrijf plegen gaan ze deze als het ware tussen haakjes plaatsen: ze neutraliseren de waarden en normen. Op deze manier worden de remmingen weggenomen om het misdrijf te plegen.
- Op deze manier gaan ze dan ook de feiten achteraf rationaliseren, het soort van goedpraten van het gedrag.
- In totaal zijn er 5 neutraliseringstechnieken, maar er werden er slechts 4 teruggevonden in het onderzoek:
 - (1) Ontkenning van verantwoordelijkheid.
 - » Verantwoordelijkheid wordt dus in anderen hun schoenen geschoven (*Bv. verslaving heeft me gedwongen, mij, vrienden hebben me gedwongen, ik moest wel, etc.*).
 - (2) Ontkenning van schade of nadeel.
 - » De inbreker is van mening dat hij niemand heeft benadeeld, en het eerder een pietluttigheid is. De inbreuk wordt dus sterk geminimaliseerd (*bv. inbreken omdat men wist dat die persoon een verzekering had en voor de kosten zou opdragen dus de persoon eigenlijk geen nadeel ondervindt*).
 - (3) Ontkenning van het slachtoffer.
 - » Slachtoffer wordt net als een boosdoener gezien (*bv. door te zeggen dat hij onoplettend is geweest door een raam te laten openstaan en dus het zijn eigen schuld is*).
 - (4) Veroordeling van de veroordelaars.
 - » Hier wordt er gewezen op diegene die het gedrag afkeurt, dat die personen zelf ook schuld dragen en zelf veroordeling verdienen. De aandacht wordt gebracht naar de maatschappij die de inbreker zo ver zou hebben gebracht: *men wordt zogezegd geïnciteerd, gediscrimineerd, etc.*
- De (5)e techniek: Het verwijzen naar een hoger doel (*bv. omwille van religieuze redenen*) werd niet teruggevonden in het onderzoek rond woninginbraak.

2.2 Focus op de daad.

- Vraag 2.
 - Hierbij wordt dus de focus gelegd op de gebeurtenis zelf, de (*Bv. Waarom die woning wel en die niet, waarom precies op dat uur, etc.*).
 - Men is gemotiveerd maar moet nog overgaan tot het plegen van de inbraak en daarbij spelen heel wat aspecten mee.

(a) Keuzen van de woning.

- Figuur 5: Pleeplaats ten aanzien van woonplaats.
 - 49% dicht/ 29.4% zowel ver als dicht/ 13,7% verder dan 30km.
- Hoe kiezen de gemotiveerde daders hun plaats om het misdrijf te plegen/ uit te voeren:
 - **'Distance decay':**
 - > Dit principe gaat uit van het idee dat er een zeker patroon bestaat tussen het plegen en de plegger zijn woonplaats
 - > Daders zullen met name eerder dicht of toch vrij dicht bij de eigen woonplaats, overgaan tot het plegen van de misdrijven: omdat ze met die plaatsen vertrouwd zijn.
 - > Naarmate men zich verder verwijderd van de eigen woonplaats, zou er minder worden overgegaan tot het plegen van dergelijke eigendomsriminaliteit.
 - **'Awareness space':**
 - > Verwijst naar het idee dat het plegen van delicten vooral gebeurt op plaatsen waarmee men vertrouwd is, een vertrouwdheid mee heeft opgebouwd door dagdagelijkse routine en activiteiten.
- Het onderzoek: wat speelt mee: 4 elementen
 - Transportmiddel.
 - > Wanneer je ene plaats selecteert die verder weg is, moet je ook beschikken over transport (*bv. auto*) om jezelf en de gesloten goederen te kunnen vervoeren/te verplaatsen.
 - Verslavingsproblematiek.
 - > Heel wat inbrekers zijn dus verslaafd en plegen de feiten als een middel en niet als doel. Hier is er ook een beperkte voorbereiding of en zeker geen grootse planning. Men wil gewoon aan de verslaving voldoen en kiezen dus snel iemand in de buurt.
 - Gemakzucht.
 - > Maximale buit door minimale inspanningen te leveren. Indien je dicht bij huis bent en de buurt kent kan het sneller lijden tot een succesvolle inbraak.

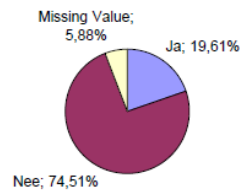

Figuur 5: Pleeplaats ten aanzien van woonplaats

- Kans op vating reduceren.
 - > Dit aspect werd aangehaald door degene die het feit toch verder van huis pleegde. Dit aangezien de kans op vating verkleind zou worden naarmate men zich verder uit de eigen buurt bevindt.

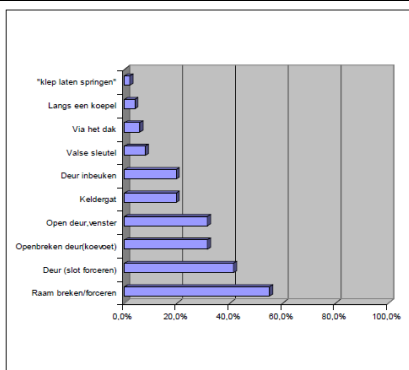
(b) Modus operandi.

- Manier waarop men tewerk gaat:
 - Geweld vermijden
 - > ¼ zegt uitdrukkelijk geweld wensen te vermijden (Figuur 6).
 - > Gene die wel geweld toepassen gaan het geweld zelf minimaliseren (neutraliseringstechnieken toepassen) en *bv. zeggen dat het uitgelokt was, of dat het niet zo erg was, etc.*
 - Ervaringen uitwisselen?
 - > Of er onderling ook ervaringen werden gedeeld, daar lopen de meningen over uiteen: Sommige zien hun eigen ervaringen als een soort beroepsgeheim, terwijl andere daar hele open over zijn.

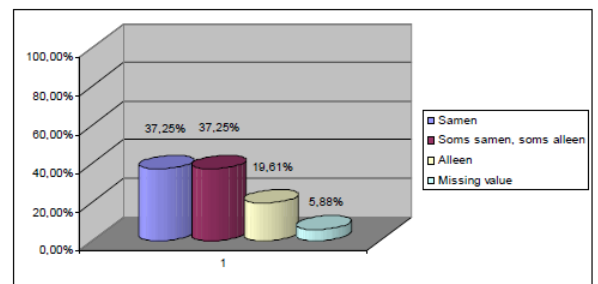

Figuur 6 : Gebruik van geweld?

➤ Andere informatierijke tabellen:

Figuur 7 : Hoe gaat men binnen?

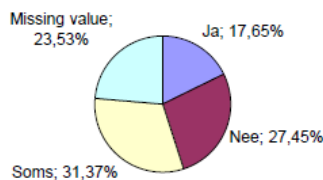
Figuur 8 : Samen of alleen plegen

Figuur 7: Hoe gaat men binnen?

- Het klassieke inbrekersmateriaal (*bv. schroevendraaiers, breekmes, etc.*) zijn nog steeds populair. Sommige verstoppem ook materiaal op voorhand in de onmiddellijke omgeving.
- Ook andere klassieke aanpakken (*bv. raam/deuren openbreken of forceren, etc.*).
- Wat hier ook terugkeert is het feit dat het niet aanzien wordt als een leerproces, maar het dus gaat om eenvoudige activiteiten waarbij men inspeelt op de onoplettendheid van de burgers (*bv. een raam laten openstaan, de deur vergeten op slot te doen, etc.*)

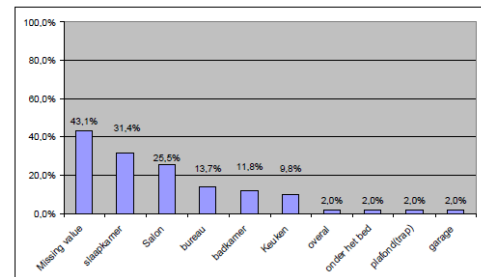
Figuur 8: Same of alleen plegen?

- In ongeveer 20% zal men alleen inbreken. In 37% doet men het samen, en ook in 37% gebeurt het soms alleen, soms samen.
- Samenwerking kan een aantal voordelen met zich meebrengen: *gemakkelijker controle bewaren, woonst sneller doorzoeken, etc.* Maar het heeft natuurlijk ook nadelen: *buit delen, vertrouwen schenken, etc.*
- Dit is natuurlijk helemaal anders dan bij de rondtrekkende dadergroepen waar het dus altijd in samenwerkingsverband plaatsvindt.

Figuur 9: Het krijgen van 'tips' van anderen.

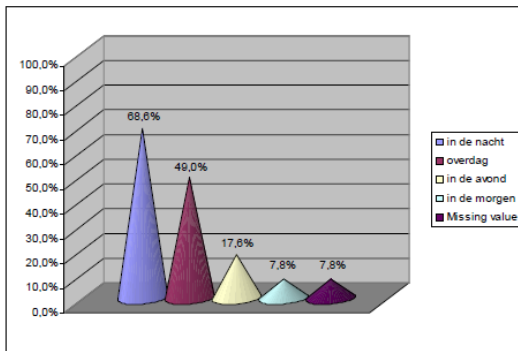
- Dit is dus eerder gering: slechts in ongeveer 17% kreeg men te maken met een bruikbare tip van een ander.
- Er is dus niet zoveel informatie-uitwisseling onderling dan men op het eerste zicht zou denken.

Figuur 10: Populaire plaats om de buit te vinden

Figuur 10: populaire plaats om de buit te vinden.

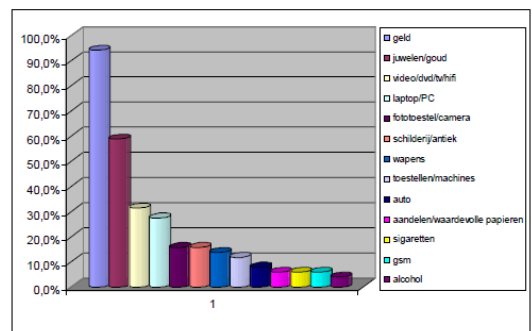
- Waar gaat men opzoek naar waardevolle spullen: slaapkamer, salon, bureau, keuken, overal, onder het bed, plafond, garage, etc.
- Onthoud: Het tijdsverloop is vaak heel kort: er wordt max. 15 minuten genomen om de woning te doorzoeken.

Figuur 11 : Beste tijdstip om in te breken

Figuur 11: Beste tijdstip om in te breken.

- In bijna 70% van de gevallen doet men het in de nacht.
- In bijna 50% van de gevallen gebeurt het overdag.

Figuur 12 : Favoriete buit

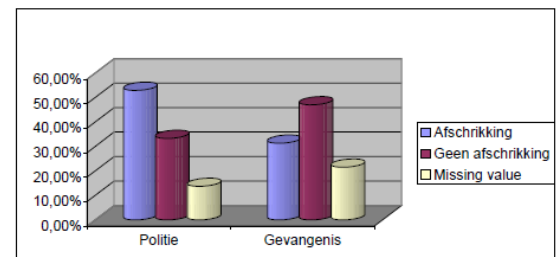
Figuur 12: Favoriete buit.

- Hierbij wordt vooral geld aangeduid als favoriet.
- Oftewel gaat het om financiële middelen, ofwel gaat het om middelen die men nadien wenst te verkopen omdat ze een zekere financiële waarde hebben.

(c) Bronnen van afschrikking.

➤ Door wat wordt men afgeremd/afgeschrikt bij de uitvoering: wat heeft een afschrikwekkend karakter

- Inbraakalarm, hond, camera's.
 - > Bijna 50% van de respondenten schrikken af van een inbraakalarm: ze kiezen dan om ofwel het huis voorbij te lopen of voor het ontmantelen van het alarm.
 - > Ook een camerasysteem is een Belangrijke bron van afschrikking.
- Politie/justitie.
 - > Iets meer dan de helft van de respondenten denkt daaraan en houdt daar ook rekening mee bij het plegen van het misdrijf.
 - > Heeft men schrik om in de gevangenis te belanden: In mindere mate, zo blijkt uit onderzoek (Figuur 13).
 - Slechts 1/3 houdt daar rekening mee, op het moment dat men overweegt om de feiten te plegen
 - Pakkans is dus meer schrikwekkend dan dat men in de gevangenis zou belanden

Figuur 13 : Afschrikkende werking van politie en gevangenis

⇒ Deze afschrikwekkende elementen zijn belangrijk wanneer gekeken worden naar preventie.

(d) Gevoelens.

➤ Welke gevoelens spelen mee bij het plegen van een misdrijf:

- Kick:
 - > Hierin zit nog een onderscheid: aan de ene kant inbreken vóór de kick, waarbij de kick dus wordt gezien als drijfveer, en anderzijds de kick tijdens het inbreken zelf: een adrenalinestoot dat men ervaart op het moment dat de feiten worden gepleegd.
- Stress:
 - > Meerderheid van de respondenten zien het als een stressvolle onderneming. Er zijn ook nog bepaalde omstandigheden die dit extra kunnen verhogen (Bv. Voorbijrijden combi, mensen die wakker worden).
- Angst:
 - > De angst voor confrontatie, betrapting, etc.

(e) Afzetmarkt.

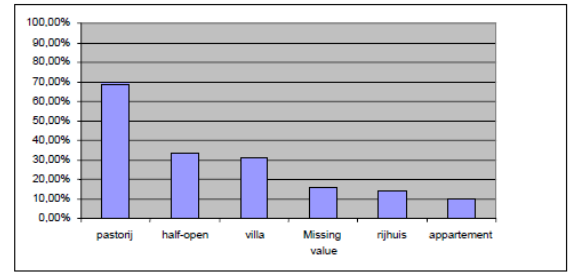
➤ De afzetmarkt.

- Respondenten wijzen erop dat men na een inbraak zo snel mogelijk de gesloten goederen kwijt wensen te geraken en dat er op dat vlak zich eigenlijk niet heel veel problemen stellen (om de gestolen voorwerpen te kunnen verkopen)
- Het doorverkopen, het ruilen etc. van de gestolen goederen blijkt dus eigenlijk niet zo moeilijk te zijn.

(f) Reacties op voorgelegde casussen.

➤ **Figuur 14: Aangeduide foto's**

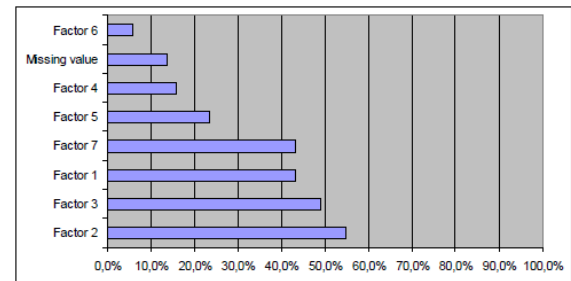
- Men vroeg aan de respondenten in welk huis ze zouden inbreken en welke factoren (situationeel) hen zouden afschrikken. Het ging daarbij om 5 foto's die werden getoond: een pastorij, een halfopen bebouwing, villa, een rijhuis en een appartement.
- Aan de hand van een visuele inschatting van de woning gingen ze hun oordeel maken: *waar is de woning gelegen, wat is de omgeving, zijn er indicaties van een alarm, etc.*
- De pastorijwoning werd bij de overgrote meerderheid aangeduid als het meest aantrekkelijk om in te breken en het appartement als minst aantrekkelijk.
 - Dit had te maken met het feit dat de woning geïsoleerd lag op de foto, in een residentiële buurt en de woning straalde ook een zekere rijkdom uit. Ook aangezien de pastorijwoning wat ouder was: vermoeden dat het gemakkelijker zou zijn om daar toegang tot de verkrijgen.
- De halfopen bebouwing: ook hier ging het over een woning met als kenmerken afgelegen, open achtergrond, dakraam (waar doorheen zou kunnen geklommen worden) en ramen en deuren die eerder een oude indruk nalieten.
- De villa: zekere uitstraling maar er werd vastgesteld dat er mogelijks een alarmsysteem aanwezig was en het daardoor moeilijker ging zijn om toegang te verkrijgen (detectie en betraping).

Figuur 14 : Aangeduide foto's

➤ **Figuur 15: Aangeduide situationele factoren**

- Er werden een zevental factoren bevroegd, welke factoren worden er aanzien die een potentiële inbreker zou tegenhouden?
 - Factor 1: Er zijn bepaalde tekenen dat iemand aanwezig is in het huis.
 - Factor 2: Er is een alarm
 - Factor 3: Buren kunnen het huis goed zien en gluren af en toe door het raam.
 - Factor 4: Er staat een gebouw recht tegenover dit huis waaruit men kan kijken.
 - Factor 5: er zijn voorbijgangers.
 - Factor 6: er is een slot aan de deur of het raam.
 - Factor 7: er zit een hond in het huis of de tuin.
- De factor die het vaakst voorkomt: een alarm (factor 2), daarna factor 3: de buren kunne de woning goed zien en gluren af en toe door het raam, en als derde: bepaalde tekenen dat iemand aanwezig is (factor 1) – ook een hond werd enkele keren aangeduid.
- Het gaat hier dus over belangrijke situationele elementen en dit is interessant vanuit een preventief oogpunt: beleidsperspectief.

Figuur 15 : Aangeduide situationele factoren

3. Het fenomeen van de rondtrekkende dadergroepen

➤ **Teksten reader:**

- De Raedt, E. & Geurts, D. (2015). De aanpak van rondtrekkende daders. *Postal Memorialis*, 150, 365-414.
 - Een stukje uit deze tekst moet niet gekend zijn.
- Ponsaers, P. (2004). Rondtrekkende dadergroepen. Rationele Nederlandse criminologen en irrationele criminelen in Vlaanderen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 15-23.

➤ **Situering:**

- Het fenomeen plaats zich onder de aandacht eind jaren '90, begin 21^e Eeuw. Het fenomeen is sterk gesitueerd binnen de eigendomsriminaliteit. De groep/groepen nemen een root deel van de eigendomsriminaliteit voor hun rekening. Daarom is er zoveel aandacht naartoe gegaan.
- Bij dit fenomeen zijn grotere Europese ontwikkelingen ook belangrijk.

➤ **Actualisering:**

“Voor inbrekers is België het shopping center van het Westen”	- Uit het artikel blijkt dat het toen (2012) ging om een gemiddelde cijfer van 250 inbraken per dag. Dit is dus enorm veel en daarom werd er alarm geslagen. Iedereen (politie/justitie) besepte dat men echt een tandje moest bijsteken.
“België telt 660 inbrekersbendes”	- Artikel van 2014 en zegt dat er dat jaar 660 inbrekerbendes actief zijn in België. Dit is interessant. We kunnen deus heel veel eigendomsdriminaliteit toeschrijven aan dit soort rondtrekkende groepen. Maar de schatting hier lopen

	wel sterk uit elkaar: sommige spreken van een percentage van 25, ander schrijven 60% toe aan hun. Het geeft ons in iedere geval een indicatie waarom het fenomeen zo sterk geproblematiseerd werd, en waarom er zoveel aandacht aan wordt besteed door politie, beleid, justitie, politiek, etc.
--	--

➤ Rondtrekkende dadergroepen in het visier van beleid

- Hoe is het fenomeen onder de aandacht gekomen: welke stappen zijn er gezet als we kijken naar de historie van het fenomeen:
 - Oud fenomeen, nieuwe verschijningsvormen.
 - Als eerste moet er opgemerkt worden dat het geen geheel nieuw fenomeen is. Als we het hebben over de rondtrekkende dadergroepen: de mobiliteit in het licht van criminaliteit (mobiele dadergroepen), dan is dit niet nieuw.
 - ↳ Denk hierbij aan de bokkenrijders die in de 18^e Eeuw actief waren aan de grensstreek in Limburg. Ze pleegde daar allerhande roofmisdad en met veel geweld. Ze werkte in een vrij groot gebied en zouden zich s 'nachts verplaatsen op bokken.
 - ↳ Het is dus niet nieuw dat er grenzen worden overschreden, en op een georganiseerder manier in groepsverband misdrijven worden gepleegd.
 - ↳ Het is dus geen nieuw fenomeen maar het heeft wel nieuwe verschijningsvormen door de verhoogde mobiliteit in de Europese ruimte.
 - Midden – einde jaren '90: inbrakenplaag, fenomeen wordt zichtbaar en krijgt gaandeweg (politie en politieke) aandacht.
 - Inbraken worden meer en meer geproblematiseerd: het fenomeen wordt meer zichtbaar en zal dus ook beleidsmatig meer aandacht krijgen.
 - De aandacht groeit ook omdat men vermoed dat een groot aantal van die misdrijven toe te schrijven is aan een vrij beperkte groep van misdadplegers.
 - Kadernota Integrale Veiligheid (2004).
 - Hierin wordt bijzonder aandacht besteed aan de problematiek: dit wijst dus op het feit dat er echt aandacht is naar gevestigd.
 - Men zet dus in/ men spoort aan tot een preventieve aanpak: meer specifiek het stimuleren van techno-preventieve ingrepen (bv. *instaleren alarmen, oprichten winkelinformatienetwerken, fiscale aftrek voor veiligheidsinvesteringen, etc.*).
 - Actieplan rondtrekkende daders (2007).
 - Belgisch voorzitterschap EU (2010).
 - Heeft te maken over de mobiliteit van de daders.
 - Nationale Veiligheidsplannen (2008 – 2011; 2012 – 2015).

➤ Europese vertaling:

- De Raad van de Europese Uni komt tot de verstelling dat de vrije beweging (dat je je vrij kunt bewegen in Europa), dat het allerhande opportuniteiten beid voor Europese burgers wanneer deze ter goederen trouw handelen, maar het kan ook gebruikt en misbruikt worden door daders van misdrijven, voor doeleinden die niet stroken met de wet.
- De verhoogde mobiliteit die door Europese ontwikkelingen wordt gestimuleerd heeft als keerzijde dat het dus ook andere opportuniteiten biedt.

COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION

Council conclusions on the fight against crimes committed by mobile (Itinerant) criminal groups

30th JUSTICE and HOME AFFAIRS Council meeting
Brussels, 2 and 3 December 2009

The Council adopted the following conclusions:

THE COUNCIL OF THE EUROPEAN UNION,

AT/AE that the principle of the movement of persons not only offers opportunities to citizens across its borders, but may also be used by criminals for unlawful purposes, noting at the same time that restrictions to this freedom must be well justified and proportionate;

REGALING that according to the Stockholm programme focus should be placed on cross-border mobile crime that has a significant impact on the daily life of the citizens of the EU. The Stockholm programme also calls for more effective crime prevention by using a multidisciplinary approach which also includes strong administrative measures;

REGALING that the Stockholm programme also stresses the need to continue the work on mutual recognition and to implement the legal instruments which have already been adopted;

REFERING to the Second Security Strategy which identifies cross-border crime as a significant concern for the European Union's internal security;

REFERING to the Council conclusions of 23 November 2008 on combating the criminal nature and seriousness of electronic communication;

➤ Waarom toename van dit fenomeen?

- Mobiliteit
 - Die er dus als eerste stap is gekomen door de uitbreiding van de EU: door de opheffing van de binnengrenzen in de EU waardoor meer beweging mogelijk is. Het is dus een Europese ontwikkeling die hier dus een belangrijke rol speelt.
 - Hier horen natuurlijk ook nog andere aspecten bij: *Bv. Een wegennetwerk waardoor men zich goed en ver kan verplaatsen, nieuwere manieren om zich te verplaatsen waardoor de mobiliteit ook op die manier wordt gemobiliseerd, etc.*
- Push-factoren
 - Hebben doorgaans te maken met economische ontwikkelingen (bv. *weinig kans op de arbeidsmarkt, bepaalde groepen die in het land van herkomst als tweederangsburgers worden gezien, etc.*).
 - Ze leiden ertoe dat mensen de plaat waar ze zijn opgegroeid (plaats van herkomst) gaan verlaten (*hieronder kan dan ook bijvoorbeeld een toestand van oorlog worden verstaan*).

- Pull-factoren
 - > Factoren die het aantrekkelijk maken om naar bepaalde plaatsen te trekken.
 - > *Bv. Kansen die zich voordoen op andere plaatsen: opportuniteit op vlak van arbeid, op vlak van scholing, economische welvaart, etc.*

3.1 Definitie

➤ Definitie van de rondtrekkende dadergroep:

Een rondtrekkende dadergroep is een vereniging van misdadigers,

- die systematisch woninginbraken, of inbraken in bedrijven en handelszaken, waaronder ramkraken, ladingdiefstallen, metaaldiefstallen of diefstal van werf(voer)tuigen pleegt;

- waarvan de leden hoofdzakelijk afkomstig zijn uit de voormalige Oostbloklanden⁴ of een sedentaire dadergroep⁵ in België uitmaken, en;

- opereren of aangestuurd worden vanuit het buitenland, of vanuit de grote agglomeraties in België, en;

- die een belangrijk aantal feiten op een groot gedeelte van het grondgebied plegen, en;

- waarbij mogelijks gebruik wordt gemaakt van minderjarigen."

Deze definitie sluit evenwel niet uit dat een rondtrekkende dadergroep subsidiair ook kan betrokken zijn bij andere feiten, zoals diefstal gewapenderhand, car- en homejackings, diefstal van waardevolle documenten, voertuigzwendel, diefstal met list, georganiseerde gauwdiefstallen, georganiseerde winkeldiefstallen en skimming.

- *Eerste aspect:* de eerste groep misdrijven dat wordt benoemd zijn de woninginbraken, maar ook veel andere vormen van eigendomsriminaliteit komen hier aan bod (dit type van criminaliteit gaat vooral over eigendomsriminaliteit).
- *Tweede aspect* van de definitie heeft betrekking op het type van daders, wat zijn de kenmerken van de daders, of groepen van daders
- *Derde aspect:* er wordt er gekeken naar de afkomst van de daders. Veel aandacht gaat hierbij naar Oost-Europa – anderzijds: sedentaire dadergroepen die gevestigd zijn in eigen land (zigeunerbendes die zich in eigen land bezighouden met dergelijke activiteiten).
- *Vierde aspect:* heeft betrekking op de mobiliteit en is een belangrijk deel van de definitie.
 - > Het gaat om mobiliteit waarbij ze zowel kijken naar de afkomst van de dader: het gaat vaak zo zijn (niet altijd) dat daders een andere nationaliteit hebben en een beweging hebben gemaakt om zich naar de pleegplaats te hebben verplaatst.
 - > Anderzijds speelt mobiliteit ook mee bij het uitvoeren van dergelijke misdrijven. De Modus operandi: we zien dat er beweging is.

➤ Europese definitie (2010):

➔ "A mobile (itinerant) criminal group is an association of offenders, who systematically acquire wealth through theft of property or fraud⁴, having a wide ranging area of operations and are internationally active."
It is recognised that both adults and children can be exploited to commit these crimes.

3.2 Rondtrekkende daders, zelf aan het woord

➤ Onderzoek

- Kleinschalig onderzoek van 8 strategisch analisten: De Cock, K. (2007). Rondtrekkende daders: wie zijn ze, wat drijft hen? *Politiejournaal-Politieofficier*, 2, 6-9.
 - > Tekst zit niet in de reader. Het betreft een kleinschalig onderzoek dat op een korte en beknopte manier in die tekst wordt samengevat.
 - > Een aantal analyses van de federale politie hadden de handen in elkaar geslagen en hebben gepoogd op basis van de methodologie uit het vorige onderzoek (ook via kwalitatieve interviews met betrokkenen in dergelijke rondtrekkende dadergroepen), om zo inzicht te verwerven in het fenomeen.
 - Interviews met 22 daders, behorende tot 14 rondtrekkende dadergroepen.
 - > 22dader is natuurlijk een klein facet van de totale problematiek. Maar het schept wel een beeld over wat er gaande is binnen/rondom het fenomeen. Het fenomeen is natuurlijk ook moeilijk te bestuderen.
 - Beperkte test van 5 hypothesen
 - > Op basis van de informatie (= de input die uit de interviews naar voren is gekomen), hebben ze gepoogd te kijken in welke maten 5 vooropgestelde hypothesen kloppen. Hou hierbij wel in het achterhoofd dat het dus om een beperkt onderzoek gaat.
- 5 hypothesen getest.
- Men gaat dus aan de hand van de informatie uit de interviews kijken: *Houden deze hypothesen stand, of houden deze niet stand, of moeten we deze nuanceren op basis van de informatie/input van de 22 respondenten?*

- **Hypothese 1: Rondtrekkende daders verlaten hun land voornamelijk omwille van economische redenen.**
 - » Deze hypothese houdt grotendeels stand, maar moet ook voor een klein beetje genuanceerd worden.
 - » De economische drijfveer wordt in de bevraging door iets meer dan de helft van de respondenten aangehaald. Iets meer dan de helft haalt dus de economische drijfveer aan om het land van herkomst te verlaten.
 - » Bijkomend wordt ook vastgesteld dat er ook politieke redenen (= Politieke drijfveren) gegeven worden. Iets minder dan de helft verwijst naar politieke drijfveren (oorlogssituaties, thuisland moeten ontvluchten, etc.).
 - » Politieke redenen spelen dus ook een rol, en niet enkel de economische redenen.
- **Hypothese 2: Rondtrekkers komen naar hier om te stelen.**
 - » Deze hypothese moet sterk genuanceerd worden stellen de onderzoekers vast aangezien de hypothese dus wil zeggen dat de intentie om te stelen onmiddellijk aanwezig is.
 - » Men stelt vast dat een groot deel zich oorspronkelijk verplaatst om te werken, en iets meer dan de helft van de respondenten heeft ook daadwerkelijk werk gezocht, en de helft daarvan heeft ook effectief gewerkt (al dan niet in het zwarte illegale circuit). De meerderheid kwam naar hier om te werken en arbeid te leveren, en dus niet om criminaliteit te plegen.
 - » Wat is er dan gebeurd: naarmate men meer in het land was, en er probleem opduiken omwille van de arbeid of de beperkte arbeid die beschikbaar is, zullen sommige dus daadwerkelijk de stap zetten naar het illegale circuit m.b.t. rondtrekkende dadergroepen. In veel gevallen in de beslissing om over te gaan tot het stelen dus pas later gekomen omdat men bv. niet in staat was om voldoende middelen te verwerven.
 - » Dus de hypothesen moet genuanceerd worden. Er zijn wel effectief personen die naar hier komen puur om te stelen, maar de grootste groep zijn mensen die naar hier zijn gekomen om andere redenen en wilde werken en op een economische manier hunzelf nuttig wilde maken.
- **Hypothese 3: Rondtrekkers gaan georganiseerd en voorbereid te werk bij het plegen van diefstallen.**
 - » Deze hypothese is waar.
 - » Er is altijd een zekere mate van organisatie en voorbereiding aanwezig (Bv. een taakverdeling binnen de groep). Meestal trekken ze met kleine groepjes erop uit om diefstallen te plegen, vaak met drie personen waarin er dan een taakverdeling wordt bewaakt (Bv. een chauffeur, iemand op de wacht, iemand dat overgaat tot de inbraak, etc.).
- **Hypothese 4: Naarmate de daders langer bezig zijn, is er een evolutie in de aard van de feiten.**
 - » Ook dit is voor een deel waar.
 - » Het gaat dus over: Naarmate men langer en meer in het criminele milieu verkeerd, men ook van lichtere naar zwaardere feiten zal treden. De aard van de feiten: men stelt dus vast dat er een evolutie is van lichtere feiten in het begin van hun 'carrière' en dat dit overgaat naar zwaardere feiten.
- **Hypothese 5: Het fenomeen van de rondtrekkende dadergroepen is een vorm van georganiseerde criminaliteit.**
 - » Hierbij moet gekeken worden naar de organisatie. Uit het onderzoek komen er 4 grote typologieën naar boven: van sterk georganiseerde tot laag georganiseerde. Ze komen dus tot een typologie van dadergroepen waarbij aan de hand van de graad van organisatie, er verschillende types van groepen worden geïdentificeerd.
 - » De sterk georganiseerde dadergroep was ook maar 1 van de 14 rondtrekkende dadergroepen die daaronder viel dus deze komt wel heel weinig voor.

Sterk georganiseerde	Medium-hoog georganiseerde	Medium-laag georganiseerde	Laag georganiseerde
Duidelijke hiërarchie	Hiërarchie	Geen echte hiërarchie	Geen hiërarchie
Echte leider niet bij de feiten betrokken	Leider neemt deel aan de feiten	Organisator neemt deel aan de feiten	Geen leider, elk lid neemt deel aan de feiten
Strakke organisatie met verschillende echelons	Vrij strakke organisatie	Losse samenwerkingsverbanden	Losse samenwerkingsverbanden
Internationaal actief	In en rond België actief	Nationaal actief	Nationaal actief
Gebruikt geweld	Gebruikt sporadisch geweld	Gebruikt geen geweld	Gebruikt geen geweld
Maakt gebruik van commerciële structuren	Maakt geen gebruik van commerciële structuren	Maakt geen gebruik van commerciële structuren	Maakt geen gebruik van commerciële structuren

➤ **Samenvatte tabel kwalitatieve studie:**

Samenvattende tabel kwalitatieve studie			
'Rondtrekkers' op basis van			
daders (1668), groepen (42) en gekende inbreuken (3528)			
Geslacht	Groepen		50% gemengd
	Personen		80% mannen
Leeftijd	Gemiddeld		26,8 jaar
	Minderjarigen		20%
	18 tot 30 jaar		47%
Nationaliteit	30-plussers		33%
	Belg in groep		64%
	Ex-Joegoslaven		22%
	Slovaken		15%
	Roemenen		14%
Officiële woonplaats	Albanezen		6%
	Russen		6%
	Lietten		0%
	Moldaviërs		2%
	Polen		3%
	Groep België		88%
	Personen België		95%
Illegaal	Personen thuisland		4%
	Groepen		79%
	Woning	Diefstallen	49%
Doelwit	Handelszaak	Diefstallen	25%
		Diefstallen	
	Voertuig	Diefstallen	2%

- We mogen uit het onderzoek niet te veel gevolgtrekkingen of veralgemeningen nemen omdat het gaat om een vrij beperkt onderzoek, maar het geeft ons wel een beeld over de complexiteit van de problematiek (*bijvoorbeeld dat de motieven uiteenlopend van aard zijn*).
 - > Het is een algemene kanttekening dat er altijd moet worden opgelet met zulke tabellen: het gaat alleen maar over de gekende feiten. Het Dark Number bij dit fenomeen is bijzonder groot.
- Samenvattende tabel die bij de studie werd toegevoegd waarin een beeld wordt gegeven over een aantal kenmerken van de daders: welke groepen/personen werden juist in de studie opgenomen?

3.3 Ronttrekkende dader: fenomeenstudie federale gerechtelijke politie

➤ **Tekst reader:**

- De Raedt, E. & Geurts, D. (2015). De aanpak van rondtrekkende daders. *Postal Memorialis*, 150, 365-414.
- De tweede studie met betrekking tot het fenomeen van de rondtrekkende dadergroepen. Men bestudeerde het fenomeen hier vanuit interesse en ook omwille van de betrokkenheid door hun werk bij de politie. Zoals eerder vermeld kreeg het fenomeen zowel vanuit politionele als uit justitiële kant veel aandacht. Dat heeft ook te maken met het disproportionele aandeel van de eigendomsmisdrijven die gepleegd worden door de rondtrekkende dadergroepen.

➤ **Uitdaging voor politieapparaat – Waarom? Enkele metaforen:**

- 'Onder de radar'
 - > Het betekent dat diegene die betrokken zijn bij dergelijke feiten (vanuit een rondtrekkend daderperspectief), doorgaans aan de aandacht van de politie en justitie onttrekken.
 - > Waarom is dit het geval: Het zijn individueel gezien opzich geen feiten die een alarmerend karakter hebben (*bv. diefstal, woninginbraak, etc.*). Tevens vinden de feiten ook nog eens plaats op een verspreide basis, op een grotere ruimte. Hierdoor is het niet altijd mogelijk, en niet eenvoudig om als politie/justitie een verbintenis te leggen tussen de individuele feiten.
 - > Het betreft vaak feiten die op zichzelf genomen dus niet bijzonder zwaar zijn, maar door het cumulatieve effect (doordat ze op grote schaal gebeuren), natuurlijk wel een grootte impact hebben.
 - > Om het te kunnen onderzoeken en te ontdekken moet je ook een soort gevoeligheid ontwikkelen voor het probleem. Anders blijft het onder de radar en ga je niet de koppeling kunnen maken tussen de verschillende verspreide fenomenen.
- 'Het onzichtbare zichtbaar maken' – 'Alle stukjes van de puzzel bij elkaar brengen'
 - > De info over de feiten zit vaak verspreid (*Bv. verschillende politiediensten, verschillende lokale instanties, verschillende federale instanties, etc.*). Een belangrijke opdracht is dan ook deze informatie samen leggen om op die manier patronen herkennen, en zo ook te kunnen vaststellen dat het effectief gaat over rondtrekkende dadergroepen.
 - > Het is dus enkel wanneer alle puzzelstukken samenvallen, dat men zal zien wat er zich effectief onder de radar bevindt. Politie: zowel lokaal als federaal moeten informatie bij elkaar brengen om zicht te brengen op dergelijke zaken met grensoverschrijdend karakter.
- 'Samen de schouders eronder' – 'Veiligheid is een zaak van iedereen'
 - > Verwijst naar het feit dat alle betrokken actoren (ook de slachtoffers) moeten bijdragen om het fenomeen te beteugelen. M.a.w. alle betrokken actoren moeten hun steentje bijdragen om dergelijke fenomenen aan te pakken.

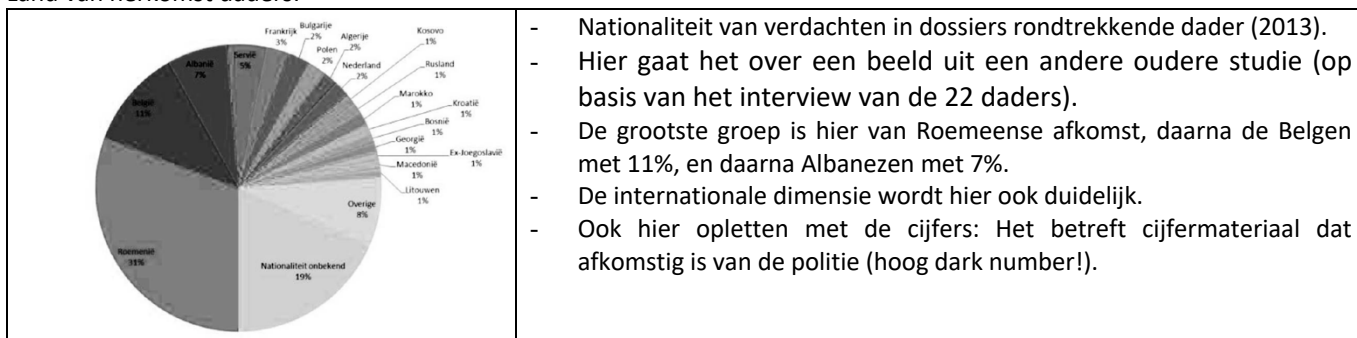
⇒ De metaforen halen ook de urgentie van het fenomeen aan.

3.3.1 Verschijningsvormen

- Welke vormen kunnen we in kaart brengen wanneer het gaat over dadertypes in functie van de criminele drijfveer, en in functie van de organisatiegraad.
 - **Dadertypes in functie van de criminele drijfveer.**
 - **Overlevingscriminelen – initiële geluuszoezers.**
 - ↳ Dit zijn diegene die in eerste instantie uit hun land van herkomst vertrekken omdat ze een beter leven willen opbouwen in het land waar ze naartoe trekken. Ze hebben aanvankelijk dus geen criminele intenties. Het is pas later dat men de stap naar de criminaliteit zet.

- **Professionele criminelen.**
 - ↳ Diegene die reeds lid zijn van een rondtrekkende dadergroep vooraleer ze zich verplaatsen naar het land waar ze zullen toeslaan. Ze komen en reizen met het oog om eigendomsdelicten te plegen. Vaak verblijven ze voor een kortere periode in België en keren dan terug naar het thuisland, of gaan door naar een ander land. Zij werken dus ook sterk in groepsverband.
- **Dadertypes in functie van de organisatiegraad.**
 - **Losse netwerken.**
 - ↳ Tijdelijke, opportuniteits-gedreven samenwerkingsverbanden om een bepaald feit (of een reeks van feiten) te plegen.
 - ↳ Hier is er doorgaans dan ook geen spraken van een strakke structuur, en ook geen strikt leiderschap.
 - **Hiërarchisch gestructureerde rondtrekkende dadergroepen.**
 - ↳ Hier is er een strakkere structuur met een strikte verdeling van taken en rollen en waarbij ook een leider/leiding worden geïdentificeerd.
 - **Rondtrekkende dadergroepen gebaseerd op een familiale of clanstructuur (sedentaire dadergroepen).**
 - ↳ Hier gaat het om groepen die een zekere verbondenheid hebben: De leden hebben een zekere band van verwantschap, of zelfs een familiale band. Op deze manier horen ze samen en gaan ze zich ook toeleggen op verschillende vormen van criminaliteit.
 - ↳ We zien bij deze soort dadergroepen dat ook minderjarigen soms worden ingezet *bv. bij gauwdiefstallen, winkeldiefstallen, woninginbraak, etc.*

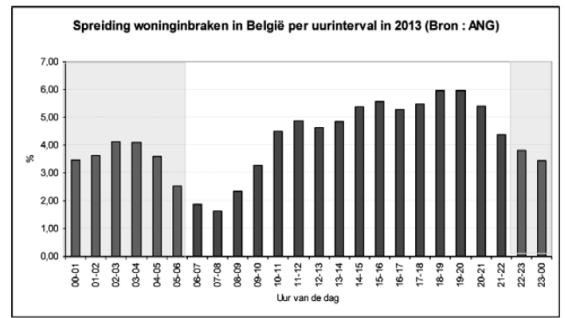
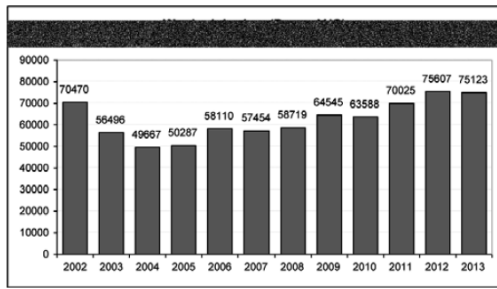
➤ Land van herkomst daders:

3.3.2 Criminaliteitsfenomenen

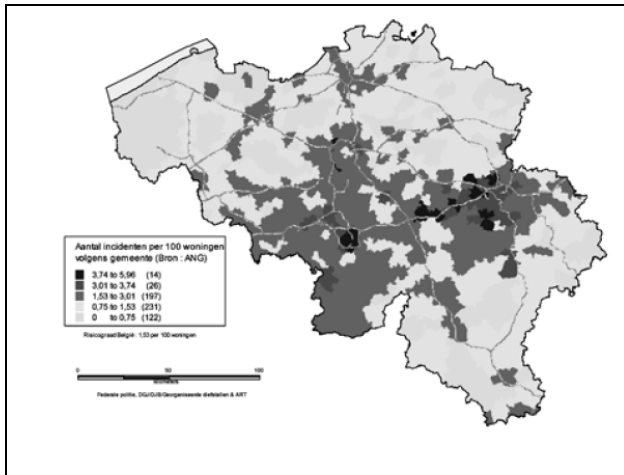
- Vooral eigendomsriminaliteit, in al haar diverse verschijningsvormen.
 - > Minstens 30% van de gepleegd feiten m.b.t. eigendomsriminaliteit zouden toe te schrijven zijn aan de rondtrekkende dadergroepen. Hierbij gaat het niet alleen om inbraak, maar ook andere vormen van eigendomsriminaliteit.
 - Rationele instelling
 - > Doorgaans hebben ze een rationele instelling: Het principe dat onnodige risico's worden vermeden.
 - » Men houdt de deontologische codes in het achterhoofd.
 - > Er wordt in principe vanuit gegaan dat er geen geweld wordt gebruikt (dan wel vanuit een ethisch standpunt, of een meer pragmatisch standpunt).
 - Doorgaans gewelddoos, maar met kanttekening:
 - Buit op bestelling: wanneer een bepaald product beoogd wordt, een specifieke handelszaak uitgekozen wordt (*Bv. een specifieke juwelierszaak met een bepaald juweel dat men moet hebben*).
 - Geweld binnen organisatie: Indien je in een georganiseerd verband werkt, wordt er geweld gebruikt om de discipline in de eigen organisatie te bewaken.
 - Geweld wanneer in het nauw gedreven: *Bv. wanneer men wordt betrapt kan/zal men overgaan men het plegen van geweld.*
- ⇒ Vervolgens worden de verschillende eigendomsdrijven besproken: *Woninginbraak, informaticacriminaliteit, georganiseerde winkeldiefstallen, georganiseerde gauwdiefstallen, inbraken in bedrijven en handelszaken, ladingdiefstal langs autosnelwegen, metaaldiefstallen, werfdiefstallen en diefstal van werkvoertuigen, feiten met nepagent.*

(a) Woninginbraak

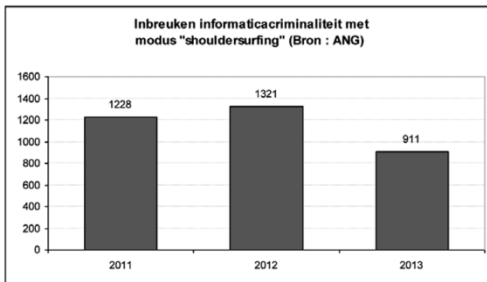
- De tabel geeft de grootorde van de problematiek weer en waarom er alarm werd geslagen aangezien het dus wel hoge cijfers zijn.
- De ontwikkelingen tussen 2002-2005: eerst een daling en daarna opnieuw een stijging.

- Het uur-interval: Wanneer vinden de feiten plaats.
- Vooral in de late namiddag, en de vroege avond.

- De kaart geeft het aantal incidenten per 100 woningen weer: des te donkerder de zone is, des te meer inbraken er geregistreerd worden op die specifieke plaats.
- Hierbij valt op te merken dat er een concentratie is van feiten op plaatsen waar er een wegennetwerk is, en waar het dus mogelijk is op een snelle manier een vluchtroede uit te stippelen.
- De verkeersinfrastructuur biedt dus de mogelijkheid om zich gemakkelijker te verplaatsen en leid dus tot een concentratie van de feiten.
- Wanneer men bijvoorbeeld zien dat een bepaalde afrit afgesloten is, zal dit ook gevolgen hebben voor het aantal inbraken.
- De mobiliteit is dus een enorm belangrijk onderdeel van het misdrijf fenomeen. Hierbij speelt de weginfrastructuur en de manier waarop deze gebruikt kan worden dus een superbelangrijke rol.

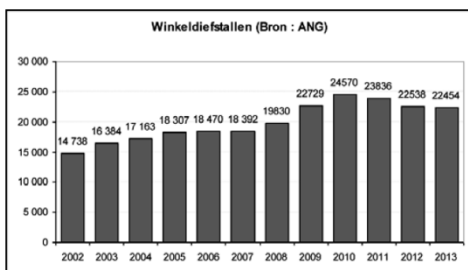
(b) Informaticacriminaliteit

Dergelijke groepen houden zich ook bezig met informaticacriminaliteit omdat het daarbij vaak gaat om het ontfutselen van financiële middelen.

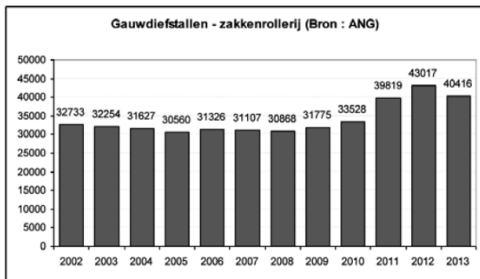
- Skimming: Fenomeen waarbij gegevens van de betaalkaart worden gekopieerd en waarbij men dan op die manier geldbedragen kan afhalen van het slachtoffer.
- Shoulder surfing: Fenomeen waarbij men aan de hand van het observeren de pincode achterhaald van een betaalkaart om dan later die betaalkaart in eigen handen te krijgen via diefstal.

(c) Georganiseerde winkeldiefstallen

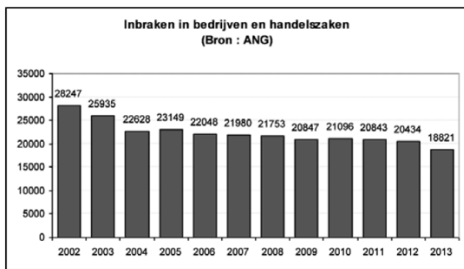
- Opmerking: winkeldiefstallen hebben een zeer groot dark number. Vele worden nooit aangegeven.
- De georganiseerde winkeldiefstallen zijn nog een stapje verder: waarbij men met een groep (3 tot 10 personen) de winkel binnengaat en er een soort taakverdeling plaatsvindt (Bv. een persoon die het personeel afleid, andere leden die de goederen zoeken, andere die de goederen verbergen, etc.).
- Meestal gaat het om verbruiksgoederen die een zekere waarde kennen: alcohol, tabak, etc.

(d) Georganiseerde gauwdiefstallen

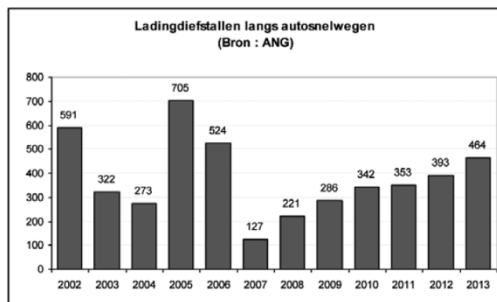
- De zogenaamde "Zakkenrollers": een vorm van diefstal waarbij er geen geweld wordt gebruikt maar waarbij men op een publiek toegankelijke plaats een voorwerp of geld van het slachtoffer steelt.
- Hier zijn de rondtrekkende dadergroepen ook zeer actief en worden ook minderjarigen talrijk ingezet.

(e) Inbraken in bedrijven en handelszaken

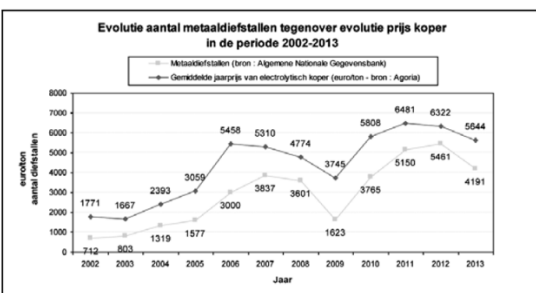
- Hier zie je een afname doorheen de tijd.
- Hier zouden vooral de Roemeense rondtrekkende dadergroepen actief zijn.

(f) Ladingdiefstal langs autosnelwegen

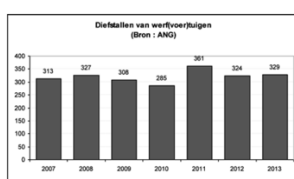
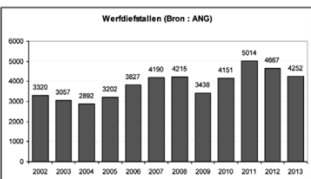
- Op klassieke wijze vindt dit plaats door het dekzeil van een vrachtwagen open te snijden en te kijken of de inhoud interessant genoeg is om te stelen.
- Het vergt echt een hele organisatie aangezien je dit echt niet in je eentje kan doen.
- Het fenomeen heeft eerder een wissel-vallend verloop: dit heeft te maken met het feit dat een aantal dadergroepen zich vooral hierop richten. Dus als er een arrestatie plaatsvindt binnen 1 bepaalde groep, kan dit leiden tot een sterke daling van dergelijke feiten. Dit zou zich bijvoorbeeld in 2007 hebben voorgedaan waarbij er een arrestatie plaatsvond van een belangrijke dadergroep die zich bezighield met dergelijke feiten.

(g) Metaaldiefstallen

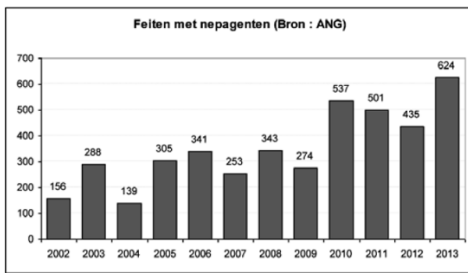
- De koperprijs en het aantal diefstallen hangt bijzonder sterk samen: wanneer de koperprijs hoog ligt, zijn er meer diefstallen.
- Dit geeft anderzijds ook weer dat een daling of stijging niet zozeer toe te schrijven is aan een politieoptreden. In dit geval heeft het dus vooral te maken met de schommelingen op de markt van de handel.

(h) Werfdiefstallen en diefstal van werfvoertuigen

- Bouwterreinen zijn vaak interessant gebied: ze zijn makkelijk toegankelijk, beperkt toezicht, interessante buit aangezien het materiaal een zekere kostprijs heeft, etc.
- Het gaat daarbij vaak om het stelen van bouw materiaal en voertuigen die in de voormalige Oostbloklanden een zekere aantrekkelijkheid kennen. Ze worden dan ook vaak overgezonden naar deze landen.

(i) Feiten met nepagent

- Hier gaat het om misdrijven waarbij de dader/daders zich valselijk voordoen als een politieagent.
- Hierbij worden woningen van oudere mensen of alleenstaanden gevisieerd om zo toegang te krijgen tot de woning.

3.3.3 Criminele processen

- Dit deeltje moet niet gekend zijn.

3.4 Uitdagingen voor criminologisch onderzoek

➤ Tekst reader:

- Ponsaers, P. (2004). Rondtrekkende dadergroepen. Rationele Nederlandse criminologen en irrationele criminelen in Vlaanderen. *Tijdschrift voor Criminologie*, 15-23.
 - > Ponsaers maakt een ruimere beschouwing bij het fenomeen van de rondtrekkende dadergroepen. In deze tekst gaat hij reflecteren op het fenomeen en geeft daarbij bijzonder de aandacht aan de mate waarin bestaande theorieën en bestaand onderzoek het fenomeen van de rondtrekkende dadergroepen bevragen.

➤ Wat:

- Op welke wijze bevaart het fenomeen van de rondtrekkende dadergroepen bestaande criminologische theorievorming en onderzoek?
 - > We hebben dus 2 fenomenen besproken: De woninginbraak en de rondtrekkende dadergroepen. Beiden werden belicht aan de hand van een studie. De 2 studies brengen het fenomeen van de eigendomsriminaliteit op een andere manier aan het licht.
 - > Hier stelt de auteur zich de vraag: Op welke wijze bevaart het fenomeen van de rondtrekkende dadergroepen bestaande criminologische theorievorming en onderzoek?

➤ Bevindingen (1):

- Er zijn enkele centrale begrippen in het denken rond de eigendomsriminaliteit:
 - **Geografisch profileren:** Het is een term die verwijst naar de ganse benadering waarbij men de woonplaats en pleegplaats van de daders gaat onderzoeken om op die manier inzicht te verwerven in eigendomsriminaliteit. Het opzoek gaan naar patronen in pleegplaats en woonplaats van misdrijfplegers.
 - » Men gaat bijvoorbeeld proberen te bepalen wat de woonplaats is van de dader aan de hand van de pleegplaats. Dit heeft te maken met het idee dat de meeste daders doorgaans een groot deel van hun misdrijven dichtbij huis plegen. Wat zou maken dat wanneer je voldoende zicht krijgt op de pleegplaatsen, het mogelijk moet zijn in welk gebied of in welke ruimte men zich bevindt.
 - **'distance decay':** Het idee dat wanneer het gaat over eigendomsriminaliteit, de daders zich doorgaans niet te ver verplaatsen van de woonplaats. Naarmate zich men verder verplaatst van de woonplaats, zal de kans op het plegen van een dergelijk delict afnemen. De meeste misdrijven worden dus uitgevoerd dicht bij huis. Dit idee staat centraal wanneer we denken over eigendomsriminaliteit.
- Maar wat met de rondtrekkende dadergroepen: Zijn die begrippen hier ook van toepassing?
 - **Gebrek aan vaste verblijfplaats:** De rondtrekkende dadergroepen hebben vaak geen vaste verblijfplaats. Het gaat namelijk over rondtrekkende mobiele groepen: groepen die net gekenmerkt worden door hun beweeglijkheid. Hun actie-ratio is dan ook veel groter en omvangrijker dan het idee van 'distance decay'.
 - **Individu vs. Groep:** Het gaat bij de rondtrekkende dadergroepen niet om individuen die opereren maar om groepen: een groepsfenomeen.

➤ Bevindingen (2):

- Er zijn enkele centrale begrippen in het denken rond de eigendomsriminaliteit:
 - **Routine-activiteitentheorie en hot spots:** Men stelt vast dat bepaalde plaatsen als het ware als een magneet fungeren voor (eigendoms)criminaliteit. Bepaalde plaatsen zijn bijzonder kwetsbaar voor criminaliteit. Zo is het logisch dat er preventieve middelen worden geconcentreerd op deze plaatsen om preventief te werken.
 - **Situationele criminaliteitspreventie:** Plaatsen die dus bijzonder kwetsbaar zijn, en waar de incidentie bijzonder hoog ligt, moeten we ons dus specifiek op focussen. Hierbij wordt dus gebruik gemaakt van preventieve middelen.

- Maar wat met de rondtrekkende dadergroepen: zijn die begrippen hier ook van toepassing?
 - o **Lokalisatie vs. Verplaatsing:** De rondtrekkende dadergroepen richten zich niet op specifieke punten of plaatsen, maar gaan zich net verplaatsen en bewegen van de ene plaats naar de andere. Het idee dat je dus duidelijke identificeerbare plaatsen kan aanduiden wordt hiermee in vraag gesteld.
 - o **(Geplande) gelegenheidsdelicten vs. Zoekdelicten:** Zoekdelict betekend dat men gemotiveerd is, de beslissing heeft genomen het misdrijf te plegen (de wil is er), maar dat men vervolgens gaat zoeken naar een plaats om het feit ook effectief te plegen. Het doelwit ligt daarbij dus niet op voorhand vast. Deze zoektocht kan alle richtingen uitgaan en daardoor is het idee van de 'hot spots' ook hier niet rechtvaardigt.

5.2 Eigendomsmisdrijven: Capita Selecta.

1. Inleiding

- Het juridisch kader: Een selectie uit Titel IX van het strafwetboek 'Misdaden en wanbedrijven tegen eigendommen'.
 - Bescherming van eigendommen zoals ze in het strafwetboek zijn opgenomen.
 - > Wanneer we het hebben over eigendommen en de bescherming ervan, zien we dat deze sterk zijn ingebed in onze samenleving en onze cultuur.
 - » *Bv. 'Zwieber niet stelen' uit Dora.* We worden al van kinds af aan geconfronteerd met het feit dat we niet mogen stelen en dat privé-eigendom dus heel belangrijk is.
 - > Onze samenleving hecht dus enorm veel aandacht aan de private eigendommen. Het belang van eigendom hangt op die manier samen met het type samenleving waarin we leven en de manier waarop dit fenomeen vertaald wordt in wetgeving.
 - » Een maatschappij die op een heel andere manier ingericht is en waarbij eigendom veel minder belangrijk is (*Bv. collectivistische of communistische samenlevingen*), dan zal het wetboek in dergelijke maatschappijen veel minder aandacht vestigen op de bescherming van de private eigendommen. In zulke landen kent men soms zelfs geen eigendomsriminaliteit omdat het idee van privaat eigendom daar niet of veel minder aan de orde is.
 - > We mogen eigendomsriminaliteit en de wijze waarop het strafwetboek daarop reageert dus niet als vanzelfsprekend beschouwen.
- Wat gaan we juist bespreken:
 - In dit college (les 5.2): een selectie van een aantal belangrijke eigendomsmisdrijven zoals die in het strafwetboek verschijnen.
 - > We beperken ons hier tot een selectie van de klassieke eigendomsmisdrijven.
 - In de volgende lessen: *College over 'financieel-economische criminaliteit' (misbruik van vertrouwen, oplichting, witwassen, corruptie, enz.)*.
 - In de vorige lessen: Enkele beschouwingen over strafrecht en eigendomsriminaliteit naar aanleiding van het *Justitieplan* van voormalig Minister van Justitie Koen Geens.
- Passage uit het justitieplan (2015) van Koen Geens
 - Waarbij het bij de gewelds- en zedendelicten ging over het feit dat de strafmaat verhoogt moest worden, gaat het met betrekking tot de eigendoms- en vermogensmisdrijven over het feit dat de strafmaat zou moeten zakken.
 - Passage: *"... bepaalde misdrijven die nog de sporen dragen van een erg op eigendom gerichte 19^e eeuw die minder problemen has met gewelddadigheid..."*.
 - > Hier merk je dus duidelijk de verschuiving. De 19^e eeuw was de eeuw waarin het strafwetboek tot stand is gekomen en waarin in die periode veel aandacht werd verleend aan de eigendom en de bescherming hiervan. M.a.w. men hechte toen meer aandacht aan de eigendom, dan aan geweld of zedenfeiten. De passage suggereert dat vandaag de dag de verhoudingen dus wel anders liggen: vandaag heeft men meer problemen met gewelddadig gedrag dan vermogensmisdrijven.

Deze aanpassingen van de Voorlopige Hechteniswet kunnen gepaard gaan met een herziening van de straffenscalen en van de strafmaten voor bepaalde misdrijven die nog de sporen dragen van een erg op eigendom gerichte 19^e eeuw die minder problemen had met gewelddadigheid. Om de openbare veiligheid te waarborgen zou op bepaalde categorieën van misdrijven, zoals bijvoorbeeld gewelds- en zedendelicten, een hogere maximum strafmaat kunnen worden gesteld. Voor andere categorieën, zoals bepaalde eigendoms- en vermogensmisdrijven, zou de traditionele hoge strafmaat kunnen zakken. Deze aanpassingen zullen ook gepaard gaan met de voorgestelde rationalisering van de strafprocedure (o.a. m.b.t. de regeling van de rechtspleging die wordt herzien). Valkuilen en misbruiken die het verloop van het gerechtelijk onderzoek vertragen en dus ook een invloed hebben op de duur van de voorlopige hechtenis, moeten wettelijk worden uitgesloten.

➤ Actualiteit: een persbericht dat in dezelfde periode verscheen als het justitieplan

- Met andere woorden zegt men hier dus eigenlijk dat het strafwetboek wat gas moet terugnemen wat betreft de eigendomsriminaliteit.

Meer algemeen wil Geens onze straffenschaal grondig herbekijken. "Ons dagelijks leven is extreem gepenaliseerd en de strafsanctie is zowat een passe-partout voor elk verwerpelijk gedrag", betreurt hij. Bovendien maakt "onze 19de-eeuwse straffenschaal" dat de gewone geweldsmisdrijven veel minder zwaar bestraft zijn dan gewone vermogensmisdrijven zoals diefstal. Iets wat de minister grondig wil taxeren en hervormen.

➤ De 'wat als...' – denkoefening van een eminent penalist.

- Ashworth, A. (2013). *What if imprisonment were abolished for property offences?* LSE & The Howard League for Penal Reform
 - > Het is een tekst die in 2013 werd gepubliceerd door een professor die strafdeskundige is aan de universiteit van Oxford.
 - > Hij kreeg de vraag: "Wat als we opsluiting zouden afschaffen voor eigendoms misdrijven?". Hij moest deze vraag verder uitwerken.
- Voorstel professor Ashworth: De vrijheidsberovende straf afschaffen voor 'pure property crimes'.
 - > **Pure property crimes of zuivere eigendomsdelicten** = Eigendomsdelicten waar er geen enkele component van geweld, bedreiging, afpersing, etc. aan verbonden is. Hij zegt dat als het hierover gaat de vrijheids-berovende straf geen optie mag zijn.
- De 'Zuivere' eigendoms misdrijven moeten bestraft worden via: Geldboetes en gemeenschapssancties.
- Vrijheids-berovende straf is disproportioneel in gevallen van 'pure property crimes'.
 - > Het beroven van de vrijheid van iemand als reactie op het plegen van een zuiver eigendomsdelict zou disproportioneel zijn t.o.v. het misdrijf dat wordt gepleegd.
 - > Indien men van de vrijheid wordt beroofd, verliest men niet enkel de vrijheid van komen en gaan, maar word er ook beslag gelegd op contacten, netwerken, de privacy, de autonomie, etc. Het is een hele reeks van bijkomende straffen die gepaard gaan met de vrijheidsberoving waardoor deze heel zwaar wordt en dus niet proportioneel is met het feit.

➤ Strafwetboek: Titel IX (9): misdaden en wanbedrijven tegen eigendommen.

- **Art. 461 – 488 SW:** Diefstal en afpersing!
- **Art. 489 – 509 SW:** Bedrog → Zie verder, luik: 'Financieel-economische criminaliteit'.
- **Art. 510 – 550 SW:** Vernieling, beschadiging, aanrichten van schade.
- Art. 550bis – ter SW: Misdrijven tegen de vertrouwelijkheid, integriteit en beschikbaarheid van informaticasystemen en van de gegevens die door middel daarvan worden opgeslagen, verwerkt of overgedragen → Zie verder, luik: 'Cybercriminaliteit'.

2. Diefstal en afpersing

➤ Inleiding

- Als eerste moeten we het onderscheid bepalen tussen enkele feiten:
 - Diefstal: De dader neemt het voorwerp weg, tegen de wil van de eigenaar in.
 - » Dit kan zowel met of zonder geweld plaatsvinden.
 - Afpersing: Het doen afgeven van het voorwerp of zaak door de dader.
 - » Hier is dan ook spraken van een element van geweld of bereiding aangezien met het voorwerp doet afgeven.
 - Bedrog: Hier wordt gebruik gemaakt van list en misleiding die centraal staan in dit misdrijf.
 - » Hier is geen spraken van geweld of bedreiging.
- Diefstal komt is veel verschillende kleuren en geiten voor. Deze zijn ook allemaal te onderscheiden in het strafwetboek. De uitvoering van de diefstal zal dus gevolgen hebben voor de strafmaat.
 - > Diefstal zonder geweld of bedreiging (puntje 2.1).
 - > Diefstal met geweld of bedreiging en afpersing (puntje 2.2).

2.1 Diefstal zonder geweld of bedreiging

(a) **Art. 461 lid1 SW: Gewone diefstal**

- De gewone diefstal, waarbij dus geen geweld of bedreiging wordt gebruikt.
- 3 kern-elementen:
 - o Wegnemen: De materiele handeling gaat over het in bezitnemen van een voorwerp of zaak, tegen de wil van de eigenaar in.
 - o Bedrieglijk opzet: De handeling wordt gesteld tegen de wil van de eigenaar in. Men eigent zich de zaak toe met de intentie deze niet terug te geven aan de eigenaar.
 - o Andermans goed: Je kan niet je eigen goederen stelen natuurlijk. Opgelet: een goed kan ook energie omvatten (*Bv. gast, elektriciteit, etc.*).

(b) Art. 461 lid2 SW: Gebruiksdiefstal

- Het wegnemen van het goed tegen de wil van de eigenaar in. Maar hier heeft men het voornemen het voorwerp na gebruikt terug te bezorgen aan de eigenaar.
 - > M.a.w. het bedrieglijk wegnemen van een goed dat aan een ander toebehoort voor een kortstondig gebruik, tegen de wil van de eigenaar in. Maar men heeft dus wel het voornemen het h-goed na gebruik terug te geven.
- Men onttrekt het goed aan de bezitter, maar na het gebruik gaat men het goed wel terug bezorgen aan de eigenaar (*Bv. Het kortstondig gebruik van een wagen van iemand anders*).

(c) Art. 464 SW: Huisdiefstal

- Een vorm van gewone diefstal met het specifiek kenmerk dat het gebeurt door een dader die in dienstverband verkeert ten overstaande het slachtoffer.
- Het betekent dat de eigenaar (slachtoffer) van het goed verplicht is om vertrouwen te schenken aan die persoon (*Bv. een poetshulp die wordt ingehuurd en die zaken steelt*).

(d) Art. 467 SW: Zware diefstallen zonder geweld of bedreiging

- Hierbij gaat het met andere woorden om diefstallen met verzwarende omstandigheden die zonder geweld of bedreiging zijn gepleegd.
- Er kunnen zich dus ook zware diefstallen voordoen zonder dat men geweld of bedreiging gebruikt. Men spreekt hierbij dus van verzachtende omstandigheden die het misdrijf dus zwaarder maken.
- Welke verzwarende omstandigheden zijn er dan:
 - o **Braak:**
 - › Het betreft dus een diefstal gepleegd met braak. Wat braak is staat vermeld in **Art. 484 SW**. Er wordt nog een onderscheid gemaakt tussen uitwendige braak en inwendige braak.
 - › Uitwendige braak: Het openbreken, stukmaken, beschadigen, wegnemen van een sluiting van een huis, gebouw, vaartuig, voertuig, etc.
 - › Inwendige braak: Het openbreken van meubels om de inwendige materie te stelen (*bv. Het openbreken van een kast*).
 - o **Inklimming:**
 - › Wat inklimming is staat vermeld in **Art. 486 SW**. Het betreft het binnenkomen via inklimming van muren, daken, deuren, etc. om zich op die manier toegang te verzekeren tot het huis, gebouw, werf, etc.
 - › Wat ook als inklimming kan worden aanzien: binnen klimmen door een ondergrondse opening die niet gemaakt is om tot toegang te dienen
 - o **Valse sleutel:**
 - › Wat verstaan wordt onder een valse sleutel wordt uitgelegd in **Art. 487 SW**. Het heeft betrekking op nagemaakte, vervalste sleutels maar het kan ook gaan om lopers of sleutels die in strijd met de wil van de eigenaar.
 - › Je moet hierbij niet enkel denken aan fysieke sleutels, ook om voorwerpen: Kaart of wat dan ook om zich toegang te verzekeren: elk werktuig dat het mechanisme van een slot opent.
 - o **De hoedanigheid van openbare ambtenaar die diefstal pleegt door middel van zijn ambtsbediening.**
 - › *Bijvoorbeeld een agent die zich op die manier (in functie van agent zijnde) toegang verzekert tot een plaats en daarbij gebruikt maakt om een diefstal te plegen.*
 - o **De omstandigheid dat de schuldigen of een van hen de titel of de kentekens van een openbaar ambtenaar aannemen of een vals bevel van het openbaar gezag invoeren.**
 - › *Bijvoorbeeld het fenomeen van de nepagent: iemand die op een bedrieglijke wijze zich toegang verschafft van een woning door zich voor te doen als agent.*

2.2 Diefstal met geweld of bedreiging en afpersing

(a) Art. 468 + 469 SW: Gewone diefstal met geweld of bedreiging.

- Indien geweld en of bedreiging wordt toegepast zitten we dus in een andere categorie met andere artikelen. Maar ook hier wordt wel een onderscheid gemaakt tussen 'gewone' en 'bijzondere' diefstallen met geweld of bedreiging aan de hand van de uitvoering.
- **Geweld:** Daden van fysieke dwang gepleegd op personen (**Art. 483 lid1 SW**): Dit is dus ruimer dan enkel slagen en verwondingen. Ook lichtere vormen van gewelddaden kunnen hieronder vallen.
- **Bedreiging:** Middelen van morele dwang door het verwekken van vrees voor een dreigend kwaad (**Art. 483 lid2 SW**): Het gaat over een dreigend kwaad, dit wil niet zeggen dat het kwaad onmiddellijk zou moeten volgen, het kwaad moet voldoende dichtbij zijn maar het hoeft niet onmiddellijk te volgen. Het is aan de feitenrechter om daarover te oordelen.
- **Art. 469 SW:** Heeft betrekking op de gevallen waarin een dief op heterdaad betrapt zou worden en nadien geweld of bedreigingen gebruiken om in het bezit te kunnen blijven van de weggenomen voorwerpen of om zijn/haar vlucht te garanderen. Dit wordt dan gelijkgesteld aan bedreigingen of geweld.

(b) Bijzondere diefstallen met geweld of bedreiging.

- We zitten dus al in de categorie van de diefstallen die gepleegd worden met geweld of bedreiging. Maar er komt nog een element bij waardoor we spreken van 'bijzondere diefstallen met geweld of bedreiging'.
- Over welke elementen hebben we het dan:
 - o **Art. 471 + 472 SW: De wijze van uitvoering van de diefstal.**
 - » **Art. 471 SW:** In dit artikel zal je zien dat het dus betrekking heeft op dezelfde elementen die terugkeren uit Art. 467 SW (de verzwarende omstandigheden): *Gepleegd met braak, inklimming, valse sleutels, gepleegd door een openbare ambtenaar in de uitvoering van de ambt of het aannemen van een kenteken van de openbare ambtenaar.* Anderzijds worden er ook nog bijkomende elementen aangehaald:
 - ↳ Indien het misdrijf is gepleegd in de nacht: Wat nacht is staat omschreven in **Art. 478 SW:** gepleegd meer dan een uur voor zonsopgang, en meer dan een uur na zonsopgang.
 - ↳ Indien het misdrijf gepleegd is door 2 of meer personen.
 - ↳ Indien men gebruikmaakt van een voertuig om de vlucht te vergemakkelijken of te verzekeren. Hieronder vallen ook *bv. fietsen.*
 - ↳ Indien het misdrijf werd gepleegd t.a.v. een kwetsbare persoon. Men verwijst hier dus specifiek naar de slachtoffers van het misdrijf aangezien tegen dergelijke kwetsbare personen dus geweld wordt gebruikt.
 - » **Art. 472 SW:** Hierbij wordt aangehaald dat er ook een combinatie kan zijn van bovenstaande elementen. Dit artikel is dus van toepassing als meer dan 2 van bovenstaande elementen aanwezig zijn (*bv. Er is sprake van braak + het gebeurd s 'nachts*). Bijkomend worden er nog enkele andere omstandigheden opgesomd:
 - ↳ Gebruik of tonen van wapens dit kan ook gaan om een voorwerp dat erop lijkt.
 - ↳ Gebruik van weerloos makende stoffen of giftige stoffen (om de vlucht te garanderen).
 - ↳ Gebruik van motorvoertuig of ander tuig, al dan niet door een motor aangedreven, gestolen voertuig.
 - ↳ Wanneer dat voertuig op de een of ander manier lijkt op een voertuig van de ordediensten (*Bv. legervoertuig, politievoertuig*)
 - o **Art. 473 – 475 SW: Gevolgen van het geweld of van de bedreiging.**
 - » **Art. 473 SW:** De strafverzwaring kan ook gekoppeld worden aan de gevolgen van het geweld of de bedreiging: *een ongeneselijke ziekten ongeschiktheid tot het leveren van arbeid, verlies van gebruik organen, zware verminking, etc.* Het betreffen dezelfde gevolgen als die bij de geweldsmisdrijven (wat logisch is).
 - » **Art 474 SW:** Hier treedt de dood in, zonder dat men het oogmerk heeft om te doden. Dit moet goed onderscheid worden van Art. 475 SW.
 - » **Art. 475 SW:** Doodslag. Men dood hier echt met het oogmerk om te doden. Hierbij is het element van de voorbedachte rade niet per se nodig (*Bv. Een dief die inbreekt met de verwachting dat er niemand thuis is. Eens binnen begint en hij te zoeken en duikt plots op een slapende oude dame. Zij wordt stilaan wakker waardoor de dief haar bewust doodslaat om ervoor te zorgen dat hij zijn buit kan maken. Hij is dus niet met het idee naar daar gegaan om iemand te doden.*).

(c) Art. 470 SW: Afpersing

- Het grootste onderscheid met diefstal is dat hier de zaak niet wordt weggenomen, maar men het slachtoffer ertoe brengt het te geven.
- Het element van geweld/bedreiging is hier inherent bestanddeel van het misdrijf.

2.3 Uitgelicht: 'Steaming'

- Wat is steaming
 - Dit is één van de nieuwere misdrijfvormen dat een tijdje terug (einde jaren '90, begin 21e eeuw) heel wat aandacht en bezorgdheid kreeg in de mediaberichtgeving.
 - Het gaat over de risicogroep van jongeren: Minderjarigen worden bij dit fenomeen afgeperst, worden ertoe gebracht om geld of andere zaken die ze bij zich hebben, af te geven aan de daders. Er is ook soms sprake van groepsvorming om het slachtoffer zo ver te brengen.
- Rond dit fenomeen werd een klein onderzoek uitgevoerd.
 - Hierbij werden een aantal kenmerken geïdentificeerd (zie foto).
 - Tabel 1: toot het aantal geregistreerde processen verbaal in Vlaanderen. Het probleem was dat er toen nog niet echt gesproken werd over het fenomeen en dus vrij onbekend was.
 - > In het onderzoek werd cijfermateriaal verzameld, wat toen helemaal niet eenvoudig was. Het fenomeen was dusdanig nog niet erkend en werd toen nog niet opgenomen in het strafwetboek. Men moest via andere wegen aan cijfermateriaal proberen te komen.

Kenmerk 1: Er zijn twee of meer daders betrokken, waarvan minstens één minderjarige dader.

Kenmerk 2: De locatie is een openbare plaats zoals een straat, plein, park, openbaar vervoer of speelplaats.

Kenmerk 3: Er is altijd sprake van (verbale) interactie tussen daders en slachtoffer(s).

Kenmerk 4: De daders dreigen met en/of gebruiken geweld.

Kenmerk 5: De daders eisen geld of iets anders van het slachtoffer. In juridische termen is er sprake van 'afpersing' (art. 470 SWB) en/of van 'diefstal met geweld' (art. 468 SWB).

Kenmerk 6: Het geweld kan worden aangewend om de buit te verkrijgen (instrumenteel geweld) of eerder impulsief geweld, dat wil zeggen een uiting van woede of geweld als kick, betreffen (excessief geweld).

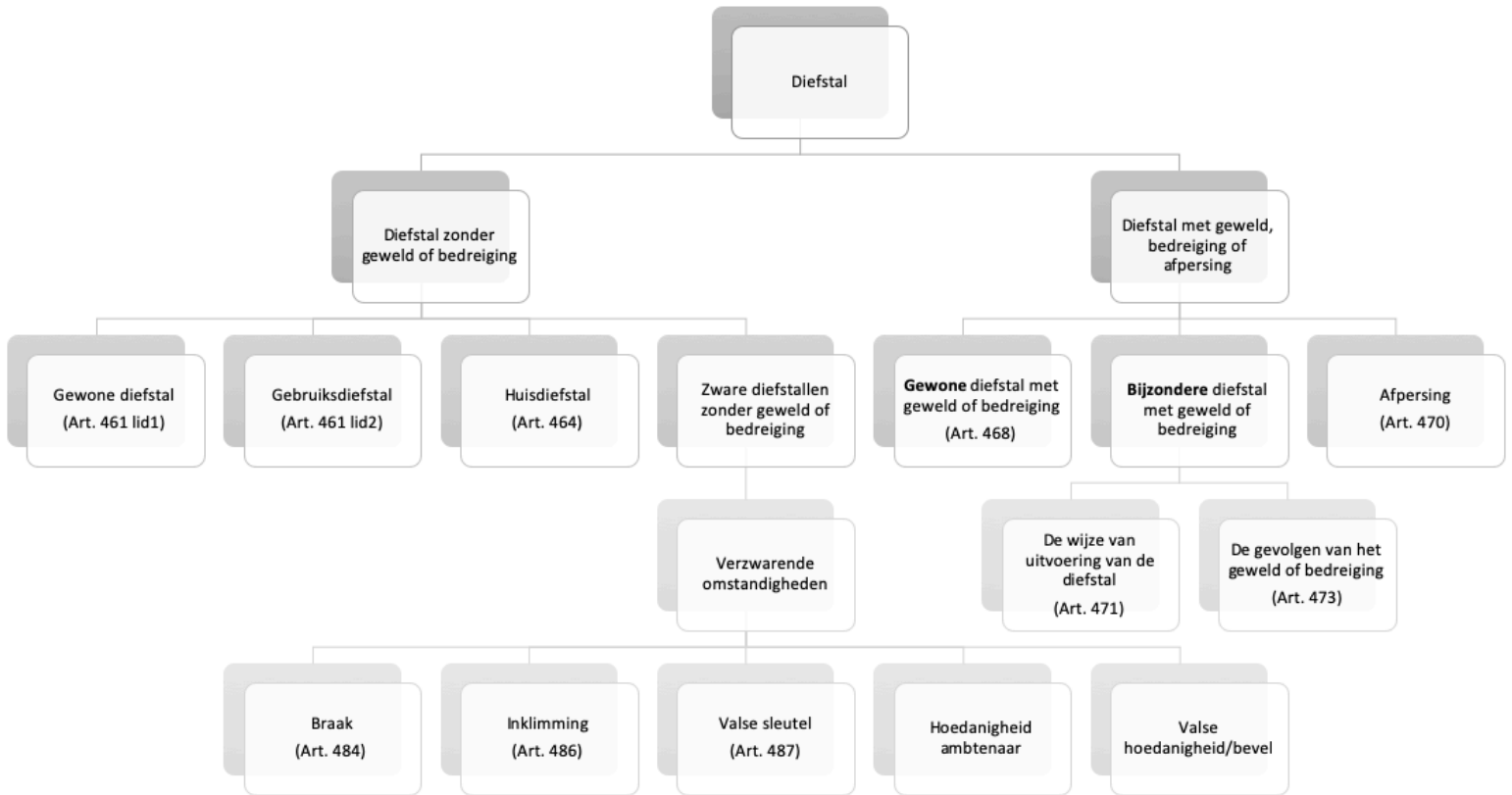
➤ **Bevindingen**

- Men heeft gepoogd om het fenomeen in kaart te brengen in Antwerpen, Gent en Mechelen en men heeft ook geprobeerd om een zekere evolutie in kaart te brengen. Dit is hel moeilijk gelet op het feit dat het gaat om een fenomeen dat niet apart wordt opgenomen in de statistieken.
- Vaststelling: tussen 1995 en 1998 was er eerder een dalende trend.

Tabel 1: Aantal geregistreerde processen-verbaal (Vlaanderen).

	Antwerpen	Gent	Mechelen	Totaal
1995:				
Aanverwante delicten	120	44	36	200
1998:				
Steamingfeiten	66	9	36	111
Bijkomende steamingfeiten	36	20	12	68
Totaal	102	29	48	179

3. Samenvattend schema van de verschillende feiten:

6. Drugsmisdrijven

- Het hoofdstuk wordt onderverdeeld in 3 delen:
 1. Drugsmisdrijven: Trends en historiek.
 2. Drugsmisdrijven: Regelgeving en beleid.
 3. Drugsmisdrijven: Debat.

6.1 Drugsmisdrijven: Trends en historiek

- Teksten reader:
 - Geen teksten in de reader m.b.t. tot dit hoofdstuk.
- Situering:
 - We gaan terug in de tijd: hoe is drugs het voorwerp geworden van beleid en wetgeving?
 - > Hierbij gaan we meteen merken dat het vanaf het begin een internationaal fenomeen was.

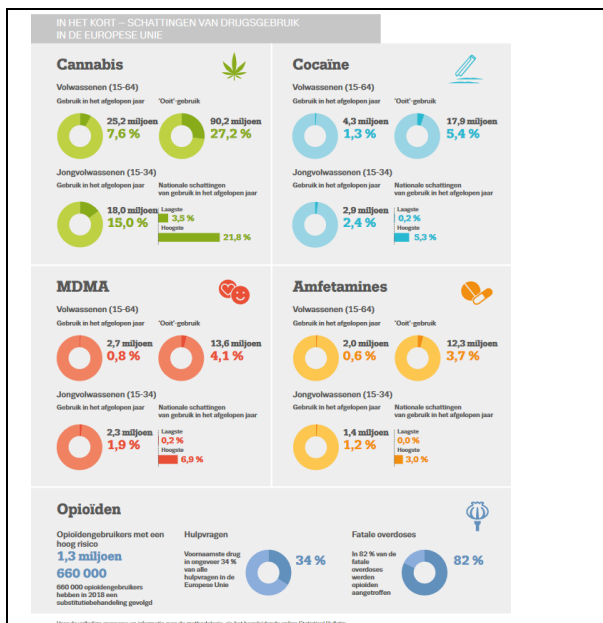
1. Inleiding

- Wat zijn drugs
 - Drugs is een verzamelnaam voor allerlei stoffen die op verschillende manieren een invloed kunnen hebben op de geest, het functioneren, het aannemen, de gevoelens, de zintuigen, etc. Het zorgt voor een verandering in hoe iemand aanwezig is in de wereld en de wijze waarop de wereld ervaren wordt.
 - Drugs komt in alle geuren en kleuren: het kan heel veel verschillende vormen aannemen (van een sigaret tot XTC).
 - **Verdovend – opwekkend – bewustzijnsverandering.**
 - Verdovende middelen: Middelen die de pijn verminderen, nemen angst weg, nemen spanning weg, etc. (Bv. heroïne, maar ook alcohol, kalmeringsmiddelen, etc.).
 - Opwekkende middelen: Middelen die het lichaam/geest opwekken en de vermoeidheid doen verdwijnen (Bv. Amfetamine, cocaïne, maar ook koffie).
 - Bewustzijnsverandering: Deze middelen veranderen het bewustzijn: je ervaart de werkelijkheid op een andere manier (Bv. Marihuana, hasj, paddo's).
 - **Legaal – illegaal**
 - Sommige drugs zijn illegaal en andere legaal. Hier is dus een grote discussie (het grote drugsdebat) rond in de samenleving: waarom is het ene aanvaard en het andere niet, en waar trekken we de grens. Er zijn heel wat economische belangen die verband houden met zo'n producten terwijl andere producten wel in de illegale sfeer zitten: waarom worden dergelijke keuzes gemaakt en hoe?
 - **Productie – handel – consumptie**
 - De consumptie van dergelijke producten heeft natuurlijk ook een belangrijke gezondheidsdimensie: wanneer het druggebruik leidt tot verslaving of ziektes (Bv. Naalden die onderling worden uitgewisseld en zorgen voor infecties).
 - **Drugs en drugs-gerelateerde criminaliteit**
 - Drugs kan ook verband houden met andere feiten, waardoor het soms een zeer complex gegeven kan worden (Bv. Inbraak plegen om te kunnen voorzien in de drugsverslaving).
 - Drugs en de vraag hoe we ermee moeten omgaan is een zaak van alle tijden.
 - Hoe gaan we als samenleving om met drugs en hoe moet het strafrecht dat doen, welke rol heeft zij daarin? Dit is een vraag van alle tijden. Maar het is zeker geen eenvoudig vraagstuk om een antwoord op te geven.

2. Trends en ontwikkelingen

- Vaststelling European Drug Report 2020:
 - Hierin wordt gewezen op een aantal belangrijke vaststellingen.
- Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving (2020). *Europees Drugsrapport: trends en ontwikkelingen*. Lissabon: EMCDDA.
 - Het rapport wordt jaarlijks uitgebracht door het zogenaamde EMCDDA: een belangrijk Europees centrum dat zich buigt over het verzamelen, het in kaart brengen van cijfergegevens en het documenteren over ontwikkelingen die betrekking hebben op de Europese drugscele.
 - Zie video: <https://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/13238/TD0420439NLN.pdf>
 - > Er wordt gewezen op de THC-waarde in cannabis (= de actieve substantie in de drug die zorgt voor de kracht van de drug). Er wordt vastgesteld dat die waarden in stijgende lijn gaan in de Europese context: Wat zijn (schadelijke) gevolgen voor gebruikers?

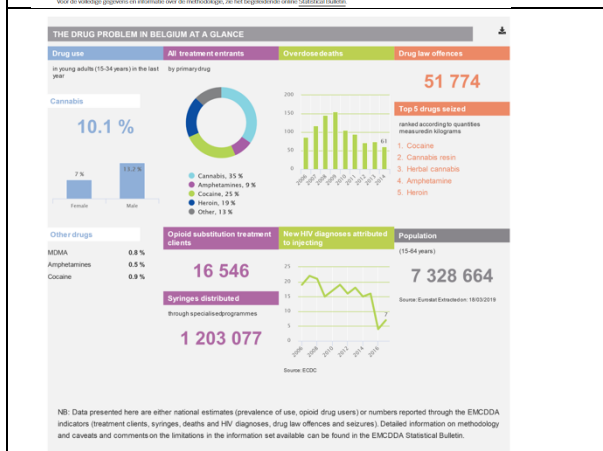

Deze afbeelding kan je terugvinden in het Europees drugrapport: Het gaat hier over de schattingen van druggebruik in de Europese Unie. Dit heeft een beeld over hoe het gesteld is met het druggebruik in de Europese context.

- Van de volwassenen heeft 7,6% het afgelopen jaar gebruikt, 27,2% heeft ooit gebruikt.
- Van de jongvolwassenen heeft 15% het afgelopen jaar gebruikt. Het zijn eigenlijk best wel grote aantallen.

Belangrijk om hierbij te vermelden is dat het om een schatting gaat! Het geeft toch een beeld over het aantal gebruikers en het geeft een indicatie over de financiële belangen die daarin meespelen.

Er zijn ook landrapporten voor België. In de figuur worden een aantal basisgegevens over België weergegeven o.a. het cannabisgebruik bij jongvolwassenen (> 10.1% heeft het afgelopen jaar cannabis gebruikt).

Er wordt ook de vraag gesteld: "Bij welke drug start men?". Hiermee bedoelt men de 'Primary Drug': de drug die de aanzet vormt voor verder druggebruik en drugbehandeling.

We krijgen zo een beeld over de consumptie, maar ook over een aantal gerelateerde gezondheidsproblemen die daarmee verband houden.

3. Historiek

- Drugprobleem is van bij aanvang een **internationaal** fenomeen:
 - Hoe is de drugproblematiek onder de aandacht gekomen: het drugprobleem is al vanaf het begin een internationaal probleem. Dit heeft te maken met de geschiedenis waarbij China een belangrijke rol komt te spelen.
 - Opiumoorlogen (1839 – 1842; 1856 – 1860): China versus Engeland – en de nasleep daarvan.
 - > In het midden van de 19^e eeuw werd de drugproblematiek aan de orde gesteld, op internationaal niveau: China krijgt te kampen met een belangrijke opiumepidemie, met als gevolg een heel grote groep van opiumverslaafden rond 1830 (12 miljoen Chinezen waren verslaafd aan opium). Daardoor kwamen er veel problemen en een grote bezorgdheid.
 - > Antwoord van China: Ze beslisten in 1839 om de opiumconsumptie een halt toe te roepen (men ging een aantal pogingen onderwerpen om het probleem te kunnen beheersen). De Chinezen zijn het beu dat ze de voorraad van de Engelsen in beslag nemen en vernietigen aangezien de Engelsen de opium exporteerde in China vanuit toen nog een economisch standpunt.
 - > Gevolg: Er ontstaat een conflict met Engeland, dat enorme economische voordelen en belangen put uit de export van opium. China ging over op de Britse voorraad van opium die aankwamen in de havens van China, om deze in beslag te nemen en te vernietigen. Op die manier ontstaat de eerste opiumoorlog: de Britten waren het niet eens met de beslissing om de toevoer een halt toe te roepen en dat de Britten niet langer de mogelijkheid hadden om het spul aan te brengen bij de consumenten.
 - > De oorlog zal uiteindelijk duren tot 1842.
 - Begin 20^e eeuw: Verenigde Staten (VS) als gangmakers in strijd tegen de opiumhandel.
 - Rond 1900: Campagne van *American Medical Association* tegen druggebruik.
 - De campagne werd op gang getrappt tegen druggebruik, om de nefaste gevolgen van die problematiek aan te brengen enerzijds en anderzijds omdat er sinds het einde van de 19^e eeuw een groeiende weerstand is tegen de aanwezigheid van de Chinese gastarbeiders in de VS.

- Sinds einde 19^e eeuw: groeiend verzet tegen aanwezigheid Chinese gastarbeiders in de VS.
 - We zien in de periode 1840 – 1860 heel wat Chinese arbeiders die naar de VS werden gehaald als gastarbeiders: ze werden ingezet in de aanleg van het spoorwegnetwerk. De Chinezen gaan sterk aanwezig zijn in de Amerikaanse samenleving.
 - De Chinezen namen ook hun gewoontes mee, met name hun rookgewoontes (opiumrookgewoontes), aangezien ze dit gewoon gingen verderzetten in de VS.
 - Aanvankelijk was er een zekere verdraagzaamheid tegenover die mensen maar na verloop van tijd zien we dat de houding tegenover hen verandert: economische ontwikkelingen zullen daarmee te maken hebben (economische crisis). Het verzet zal dus groeien tegen de Chinezen: discriminatie, fysiek geweld, wetgeving die zich kampt tegen hen en hun levensstijl, etc. Hierdoor zullen ook hun opiumgewoontes geproblematiseerd worden.
- Internationale ontwikkelingen (onder impuls van de VS).
 - Als gevolg van de oorlogen en de betrokkenheid van de VS, worden er een aantal initiatieven ontwikkeld om binnen de opiumhandel enkele stappen te zetten.
 - **1909: Conferentie van Shanghai.**
 - Dit gebeurde op initiatief van de Amerikanen. De conferentie was erop gericht de landen die betrokken waren bij de opiumhandel rond de tafel te brengen (waarbij China sterk op de voorgrond trad). Desondanks leidde deze conferentie tot geen resultaat: men wilde de economische voordelen niet aan de kant schuiven.
 - **1911: Conferentie van Den Haag > Verdrag van Den Haag (23 januari 1912).**
 - Enkele jaren later was er dus een tweede conferentie: deze was wel succesvol en heeft geleid tot een verdrag (Verdrag van Den Haag). Het doel was om geleidelijk aan toe te werken naar het misbruik van opium en morfine, om dit uit te roeien.
 - Dit was dus een heel belangrijke eerste stap in de regulering van het fenomeen. De start van de internationale dimensie in het beleid van de aanpak van de drugproblematiek, werd dus geacht in het verdrag van Den Haag. Daarom wordt het aanzien als een belangrijk verdrag in de geschiedenis van het drugbeleid, omdat het ook aan de basis lag van heel wat nationale wetgeving. In de periode daarna zullen heel wat landen het verdrag goedkeuren en zelf een eigen nationale wetgeving ontwikkelen rond drugs (*Bv. België zal dit goedkeuren in 1914 en de Belgische drugswet werd ontwikkeld in 1921*).
 - ⇒ Maar er zijn ook nog andere belangrijke verdragen:
 - **Verenigde Naties: Enkelvoudig Verdrag betreffende de verdovende middelen (1961).**
 - > Andere ontwikkelingen komen ook op gang, onder andere was er binnen de VN een behoefte om de bestaande verdragen te vervangen door één enkel verdrag: hier werden dus een aantal bestaande verdragen samenbracht in 1 verdrag.
 - > In het bijzonder werd hier gewezen op het feit dat de productie van verdovende middelen enkel toelaatbaar moet zijn voor medische/geneeskundige of wetenschappelijke doeleinden. In alle andere gevallen moet het een verbod zijn.
 - **Conventie van Wenen van 21 februari 1971 betreffende de psychotrope stoffen.**
 - > Het gaat hierover stoffen die niet waren opgenomen in het verdrag van 1961, maar die toch aanzien werden als een gevaar voor de volksgezondheid.

3.1 Belgische drugsaanpak in (internationale) context van het sociaal verweer.

- Aanpak van drugs en het sociaal verweer in België:
 - **De leer van het sociaal verweer:** Sociaal verweer: We hebben al besproken dat aan het einde van de 19^e eeuw, begin 20^e eeuw de opvattingen over het strafrecht veranderen (denk terug aan het seksueel strafrecht). Het was een periode waarin de etiologische criminologie een opmars kent.
 - > Het was vooral **Adolphe Prins (1845 – 1919)** (= jurist) die de leer van het sociaal verweer zal aanhangen.
 - > Het sociaal verweer haakt daarop in door het strafrecht vooral in te zetten **ter bescherming van de maatschappij**: strafrecht behoort de bescherming van de maatschappij te dienen.
 - > Men ging nieuwe inzichten en denkbeelden gebruiken voor het gebruik van de vrijheidsberovende straf: bijvoorbeeld **restrictiever en selectiever** gaan gebruiken. Dit betekent dat de vrijheidsberovende straf vooral moet ingezet worden voor die groepen waar het nodig voor zou zijn.
 - > **Differentiatie:**
 - Gevaarlijke en recidiverende misdrijfplegers versus occasionele plegers van minder ernstige misdrijven.
 - ↳ We moeten een onderscheid maken tussen diegene die echt gevaarlijk zijn, en diegene die occasioneel feiten plegen en eigenlijk niet echt gevaarlijk zijn.

- ↳ Men gaat dus een onderscheid maken: niet iedereen moet op dezelfde manier behandeld worden, niet iedereen over dezelfde kam scheren. Dit onderscheid gaat dus tussen gevaarlijke (recidiverende) misdrijfplegers en occasionele misdrijfplegers (misdrijven die doorgaans minder ernstig zijn).
- ↳ Voor gevaarlijke misdrijfplegers moet het mogelijk zijn om deze langer te kunnen opsluiten: het strafrecht moet doelgericht gebruikt worden tegen dit gevaar voor de samenleving.
- ↳ Voor occasionele misdrijfplegers moet er op andere manier tegemoet worden gekomen worden door het strafrecht.
- Specifieke categorieën (*minderjarigen, landlopers, bedelaars, geestesgestoorde, etc.*): buiten de gewone strafrechtspleging onderbrengen in aparte instellingen.
 - ↳ Deze verschillend plegers moeten op een andere manier behandeld worden. Vandaar de ontwikkelingen rond een apart jeugdrecht, wet op kindbescherming (1912), aparte wetgeving in geestesgestoorde, internering (1930), etc. Tegen die context werden deze ontwikkelingen dus mogelijk.
 - ↳ En ook druggebruik en drugmisbruik worden aanzien als gevaar voor de orde die bewaard moet worden in de samenleving.
- Invloed op de wetgeving:
 - 1888: wet op de voorwaardelijke veroordeling en de voorwaardelijke invrijheidsstelling.
 - 1891: wet op de landloperij.
 - 1912: wet op de kindbescherming.
 - 1930: wet op het sociaal verweer.

➤ Drugproblematiek in kader van het sociaal verweer:

- **Louis Vervaeck (1872 – 1943):**

- > Vervaeck is een belangrijke figuur: hij was een arts in de gevangenis van Brussel (hij had geneeskunde gestudeerd in 1902). Hier deed hij ook nog verder onderzoek.
 - » Hij was met zijn onderzoek sterk geïnspireerd door het onderzoek van Lombroso. Lombroso ging op zoek naar afwijkingen in de lichaamsbouw, vorm van de neus, grootte van de oren, vorm van het gezicht/schedel, etc. en aan de hand van dergelijke afwijkingen probeerde hij te zoeken naar atavistische tekenen die wijzen op het feit dat de persoon in kwestie achterliep in de ontwikkelingen die de mensheid heeft gekend.
 - » Vervaeck heeft ook aandacht voor alcohol en druggebruik en duidt daarbij op het gevaar van de verslavingsproblematiek voor de samenleving. Dit keert terug in een publicatie waarin hij het gevaar van de toxicomanie verbindt met het sociaal verweer.
- > Citaat: *'La propagande toxicomane multiple des êtres dangereux ou inutiles éléments constants de désordre et de dégradation'*
 - » Hij beschrijft de verslaafden als gevaarlijke, onnuttige wezens die wanorde kunnen veroorzaken. De drugproblematiek werd aanzien als een gevaar voor de samenleving waartegen men zich moest verweren via een differentiële aanpak bestaande uit een luik rond preventie, en een luik rond regressie.

- **Voorstellen m.b.t. preventie:**

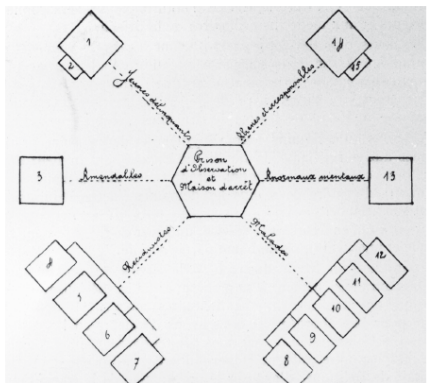
- Medisch onderbouwde propagandacampagne, vooral gericht naar de risicogroepen *'Il y a là tout un monde de prédisposés qui, pour des motifs divers, sont attirés vers les séductions mystérieuses des narcotiques'* (Vervaeck 1922: 340).
 - » Het betreft campagnes die zich richten naar de risicogroepen om hun aan de stoffen te weerhouden, om ervoor te zorgen dat ze niet verleid worden door de middelen.
 - » Kortom wil hij preventie mogelijk maken door informatie aan te bieden voor diegene die ene risico vormen voor dergelijke verslavingsproblematiek.
- Overheidsdienst die controle uitoefent op de vervaardiging en verkoop van toxicomanie-verwekkende geneesmiddelen.
 - » Een overheidsdienst die controle uitoefent op geneesmiddelen die een verslaafde werking kunnen hebben: op de vervaardiging en verkoop van toxicomanieverwekkende geneesmiddel.

- **Voorstellen met betrekking tot repressie:**

- Invloed Enrico Ferri: Gevaarlijkheid van druggebruiker bepaalt maatschappelijke reactie.
 - » Vervaeck laat zich leiden door Ferri: één van de belangrijkste figuren in de Italiaanse school. Hij heeft een aantal denkbeelden uitgewerkt die de grondslag hebben gelegd voor het sociaal verweer.
 - » Ferri was van mening dat de gevaarlijkheid het belangrijkste criterium uitmaakt om de maatschappelijke reactie op criminaliteit vorm te geven: vanuit het idee waarbij men vooral kijkt naar het gevaar voor de samenleving.
 - ↳ Ferri zet dus de gevaarlijkheid van de druggebruiker voorop om zo te bepalen wat de inhoud van de maatschappelijke reactie moet zijn.

- ↳ Er moet op een differentiële manier worden gereageerd: er moet gekeken worden naar de specifieke problematiek en de gevaarlijkheid. Een gelegenhedsgebruiker zal dus op een andere manier benaderd/bestraft worden dan iemand die echt een gevaar uitmaakt voor de samenleving.
- » Kortom: De gevaarlijkheid van de druggebruiker bepaald de maatschappelijke reactie en vanuit de functie van de gevaarlijkheid wordt dus ook de reactie bepaald.
- Verslaafden: ter beschikking stelling van de regering (1 – 5 jaar) + gedwongen behandeling.
 - » Verslaafden moeten ter beschikking worden gesteld en moeten in die periode kunnen worden onderworpen aan behandeling. Deze behandeling moet steunen op wetenschappelijke inzichten. Hierbij is een opname van de verslaafde mogelijk.

⇒ Het gaat hier dus om voorstellen. Helaas zijn deze voorstellen niet doorgevoerd. Maar ze geven wel aan hoe men toen binnen het sociaal verweer over de problematiek dacht.

	<p>Afbeelding van zijn Antropologisch laboratorium dat Vervaeck oprichtte in de gevangenis om er onderzoek te doen. Hier werd dus gepoogd in de voedsoren van Lombrosso inzicht te krijgen in criminaliteit uitgaande van het atavisme: uitwendige kenmerken die criminaliteit voorspellen.</p>
	<p>Vervaeck had het idee om op een gedifferentieerde manier de gevangenis te organiseren d.m.v. verschillende ruimtes met daarin verschillende groepen mensen. Dit was zijn ideale gevangenis. Niet iedereen wordt ondergebracht in één ruimte, één instelling maar wel in verschillende ruimtes afhankelijk van de specifieke problematiek. Afhankelijk van het misdrijf/ problematiek een andere afdeling en een ander behandeling (bv. afdeling voor zenuwzieke, de abnormalen, de krankzinnigen, de alcoholisten, de verslaafden, etc.). Het voorstel is nooit gerealiseerd geweest, maar het geeft wel weer hoe de denkbeelden toen werden vertaald naar voorstellen.</p>

3.2 De wet van 24 februari 1921.

- Wat werd er dan wel vertaald in de wet?
 - Goedkeuring Verdrag van Den Haag bij de Wet van 15 maart 1914.
 - Uitvoering van de verdragsbepalingen: wet van 24 februari 1921
 - Henri Carton de Wiart (einde 1920) over:
 - > ‘... De verwoestingen aangericht in al de klassen der bevolking door het noodlottig misbruik van verdovende middelen’ (geciteerd in De Ruyver).
 - > In het citaat wordt heel sterk gewezen op de verwoestende kracht van de drugproblematiek: het had toen te maken met een toename van cocaïnegebruik. Dit kwam door het feit dat de Duitsers de inhoud van veldapotheken verkocht, waarbij het middelengebruik een sterke piek kende onmiddellijk na de eerste wereldoorlog (dit is ook een context waarin de drugswet tot stand komt).

⇒ De verwachting dat een dergelijk repressief kader een effectief middel zou zijn om de verslaving uit te roeien.

3.3 De strijd van A. Vranckx tegen drugs.

- Zomer 1969: België wordt getroffen door een drugepidemie, of niet?
 - > Periode na de tweede wereldoorlog: Periode aan het einde van de jaren '60. In de zomer van 69 verschenen er zorgwekkende berichtgevingen over de drugproblematiek in België. België zou getroffen worden door een drugepidemie. Zo kwam de drugproblematiek opnieuw heel sterk onder de aandacht.
 - > Het lijkt dus of België getroffen wordt door een drugepidemie: berichten over grote drugvangsten, arrestaties, berichten over de gevaren van het druggebruik waren allemaal heel sterk in de media. Het drugprobleem wordt verheven tot een nationaal probleem. De Minister van justitie 'Vranckx' trok zich dit enorm hard aan en baarde zich zorgen.

- Toenmalig Minister van Justitie A. Vranckx heeft het over de ‘kwaal van de verdovende middelen’ (1970).
- Citaat: *‘Men kan...niet beweren dat er in de periode 1969-1970 niets was om bezorgd over te zijn. Anderzijds ware het overdreven en onjuist om uit de groei van de cijfergegevens een evenredig aangroei van het drugprobleem af te leiden. De persoonlijke overtuiging en actie van de Minister van Justitie, van Parlementsleden en beleidsverantwoordelijken, hebben in niet geringe mate het justitiële optreden geïntensifieerd. De rol van de pers bij dit alles mag zeker niet onderschat worden. Dat de kwaliteit van de informatie vaak van een bedenkelijk niveau was doet op zichzelf geen afbreuk aan de opinievormende invloed die ervan uitging, integendeel zelfs’*
 - > Hij stelt zich vragen bij het optreden rondom de drugproblematiek. Er wordt te snel vanuit gegaan dat het gaat om een ernstige problematiek die ook een ernstig antwoord nodig heeft, terwijl dit in de realiteit niet per se het geval is.
 - > Het gaat dus over een periode waarin de drugproblematiek sterk op de voorgrond treedt, ook al is dat in realiteit misschien niet zo.
- Wet van 9 juli 1975 wijzigt de drugswet van 24 februari 1921.
 - > Deze zal verstrengd, aangepast/aangescherpt worden: Het repressief karakter zal verhogen door de aanpassing van de wet.

3.4 Uitgangspunten huidig Belgisch drugsbeleid.

- Uitgangspunten die vandaag van toepassing zijn. Om deze te begrijpen moeten we terugkeren in de tijd.

3.4.1 Parlementaire werkgroep Drugs (1996 – 1997).

- **1993:** eerste omzendbrief rond de drugsmisdriven: Hierin werd gepleit naar een gemeenschappelijk strafrechtelijke aanpak van drugs.
 - > Dit is dus de eerste stap rond het strafrechtelijk beleid. Dit aangezien er heel veel verschillen waren tussen verschillende parketten en tussen parketmagistraten onderling, in de aanpak van drugsmisdriven. Om hier een lijn te trekken en het meer uniform te maken kwam dus de eerste omzendbrief: men streeft dus naar eenvormigheid.
- **1996 – 1997:** Parlementaire werkgroep drugs.
 - > Deze werkgroep werken uitvoerig een rapport uit met daarin aanbevelingen voor het drugbeleid. Het is een rapport waar 1,5jaar aan is gewerkt. Men komt tot het voorstel een normaliseringsbeleid in te voeren: men opteerde toen voor een soort tussenweg tussen de harde aanpak, en anderzijds een gedoogd beleid. Men zoekt een politiek haalbare en aanvaardbare manier om met drugsmisdriven om te gaan.
 - > Men opteert voor een geïntegreerde globale drugproblematiek met daarbij 3 belangrijke pijlers:
 - o Preventie: Voorkomen
 - o Hulpverlening: Het aanbieden van hulp aan die geconfronteerd wordt met het gebruik van drugs.
 - o Repressie: Voor de georganiseerde drugshandel, en organisaties die banden hebben met drugs, een strafrechtelijk antwoord op voorzien.
 - > Deze 3 pijlers van het drugbeleid zouden het dus moeten doen in ons land.
 - > De werkgroep stelde eveneens vast dat er ook een onderscheid gemaakt moest worden in de drugs zelf: Enerzijds het bezit van cannabis met het oog op persoonlijk gebruik, en anderzijds andere illegale drugs. Cannabis voor persoonlijk gebruik zou dus een aangepaste behandeling moeten krijgen.
- **1998:** De aanbevelingen worden opgevolgd door een gemeenschappelijke richtlijn. Deze richtlijn komt er dus op basis van de aanbevelingen van de werkgroep.
 - > *“Gemeenschappelijke richtlijn van 17 april 1998 over het vervolgingsbeleid inzake bezit en detailhandel van illegale verdovende middelen van het college van procureurs-generaal onder het voorzitterschap van de minister van Justitie”.*
 - > Wat keert allemaal terug in de richtlijnnota:
 - » Eenmalig gebruik van cannabis seponeren.
 - » Wanneer er sprake is van problematisch cannabisgebruik, of wanneer men andere illegale drugs gebruikt, of wanneer men handelt in drugs om in eigen gebruik te voorzien: dan zijn er verschillende vormen van reacties: Seponering (dan wel doorverwijzen naar hulpverlening), Afhankelijk maken van voorwaarden om een behandeling te volgen, Minnelijke schikking: openbaar ministerie heeft hierin enkele reacties ter handde. Wanneer het gaat over druggerelateerde criminaliteit, dan wordt er gekeken naar de zwaarwichtigheid van de feiten om te beslissen hoe er gereageerd zal worden.

3.4.2 Federale Beleidsnota Drugs (2001).

- In 2001 kwam er dus een beleidsnota van de federale regering rond de drugsproblematiek.
- Aanbevelingen:
 - > De omzendbrief van '98 wordt hier geëvalueerd en men bouwt verder op een aantal aanbevelingen van de parlementaire werkgroep drugs die in de jaren '96 – '97 actief was.
- Wet 3 mei 2003: wijziging wet 24 februari 1921.
 - > De drugwetgeving wordt aangepast.

➤ Uitgangspunten:

1.2. UITGANGSPUNTEN

De **federale beleidsnota drugs** wil een antwoord bieden op de **meest prangende problemen rond druggebruik en drugverslaving in onze samenleving**. Deze problemen werden geïnventariseerd door de **parlementaire werkgroep drugs**. Deze werkgroep deed eveneens **aanbevelingen** om de problemen aan te pakken. De federale beleidsnota beperkt zich tot de (legale en illegale) psychoactieve stoffen, inclusief tabak. De gokverslavingen worden niet behandeld, het medisch gebruik van cannabis evenmin.

De federale regering bevestigt dat het drugmisbruik een **volksgezondheidsprobleem** is. Deze beleidsnota past in een **normaliseringsbeleid**, gericht op **rationele risicobeheersing**. Het beleid van de federale regering zal zowel inwerken op het **aanbod** als op de **vraag**. Belangrijkste **doelen** zijn :

- een **daling van het aantal afhankelijke burgers**;
- een **daling van de fysische en psycho-sociale schade** die drugmisbruik kan veroorzaken;
- een **daling van de negatieve gevolgen van het drugfenomeen voor de samenleving** (waaronder de maatschappelijke overlast).

Deze doelen worden nagestreefd via een beleid dat gebaseerd is op **drie pijlers** :

- **preventie** voor de niet-gebruik(st)ers en de niet-problematische gebruik(st)ers;
- **zorgverlening, risicobeperking en (her)integratie** voor de problematische gebruik(st)ers; en
- **repressie** voor de producenten en de handelaars.

Om deze drie pijlers geïntegreerd uit te bouwen is er **prioritair** nood aan :

- meer **samenwerking** tussen de verschillende bevoegde beleidsdomeinen; en
- de uitbouw van een **epidemiologisch en evaluatief instrumentarium**.

Problematisch druggebruik (dat niet gepaard gaat met gemeenrechtelijke misdrijven) wordt beter aangepakt door **zorg aan te bieden die gericht is op herintegratie**, dan door de druggebruik(st)er **extra te laten lijden door hem/haar te straffen**. **Voorkomen is daarbij beter dan genezen**. De federale regering pleit dan ook voor doorgedreven **preventie**.

Verder zijn er een aantal **wetgevende initiatieven** noodzakelijk die het mogelijk maken om de georganiseerde misdaad efficiënter aan te pakken. **Repressie** blijft hier het sleutelwoord.

Het onderscheid **legale drugs - illegale drugs** wordt in deze beleidsnota enkel gemaakt waar dit onderscheid zinvol is.

Het lijkt aangewezen dat de op te richten **Cel Drugbeleid** (een beleidsondersteunend orgaan dat de verschillende bevoegde beleidsniveaus groepeerd) **doelen** formuleert die **door de verschillende beleidsniveaus worden gedeeld** en deze doelen concretiseert in **indicatoren**. Gekoppeld aan een degelijke epidemiologie, laat dit toe de toekomstige beleidsmaatregelen te **evalueren**.

Deze nota bevat verschillende **actiepunten**, die gegroepeerd zijn in vijf hoofdstukken :

- Een geïntegreerde, globale benadering;
- Evaluatie, epidemiologie en onderzoek;
- Preventie;
- Zorgverlening, risicobeperking en herintegratie; en
- Repressie.

- We zien hoe druggebruik en misbruik aanzien wordt als een probleem van volksgezondheid, het is dus interessant hoe het niet louter vanuit een strafrechtelijk oogpunt wordt aanzien, maar ook vanuit een gezondheidsprobleem waarbij preventie en hulpverlening belangrijke noties uitmaken en waarbij repressie zich vooral richt op de productie en de handel van dergelijke verdovende middelen.
- Achteraf zullen critici zich de vraag stellen in welke mate de doelstellingen ook effectief bereikt zijn.
 - > Gaan zien dat de doelstellingen eigenlijk niet bereikt zijn en het beleid gefaald heeft.

6.2 Drugsmisdrijven: Regelgeving en beleid.

- Tekst reader:
 - En is geen tekst m.b.t. dit hoofdstuk in de reader.
- Relevante juridische bronnen:
 - **Wet van 24 februari 1921** betreffende het verhandelen van giftstoffen, slaapmiddelen en verdovende middelen, psychotrope stoffen, ontsmettingsstoffen en antiseptica en van de stoffen die kunnen gebruikt worden voor de illegale vervaardiging van verdovende middelen en psychotrope stoffen.
 - **Koninklijk besluit van 6 september 2017** houdende regeling van verdovende middelen, psychotrope stoffen.
 - > Dit KB heeft ook nog een bijlage met alle stoffen waar de regelgeving zich tot richt. Deze moet niet gekend zijn.
 - **COL 15/2015** – Gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende de vaststelling, de registratie en het vervolgingsbeleid inzake het bezit van en de detailhandel in illegale verdovende middelen (herziene versie: 18.06.2018).
 - > Deze COL is herzien in 2018. Het biedt een inzicht in hoe de vervolging rond het bezit van en of handel in illegale middelen moet plaatsvinden binnen het openbaar ministerie.
- ⇒ Om de regelgeving te kunnen begrijpen moeten we ons op het KB baseren: we moeten de wet en het koninklijk besluit tezamen bestuderen wanneer we het hebben over de regelgeving van de drugsmisdrijven + om de context van het drugsbeleid te kunnen begrijpen. De drugswet op zich zegt nog niets over hoe het openbaar ministerie omgaat met drugsmisdrijven. Ze kijken naar het beleid dat rond die drugsmisdrijven tot ontwikkeling komt.

1. Het regelgevende kader.

- Regelgeving:
 - **Basiswetgeving:** De kaderwet van 24 februari 1921 = de zogenaamde 'Drugswet'.
 - **Uitvoeringsbesluit:** KB van 6 september 2017.
 - > Ter zijde: Voorheen (voor 2017) was er sprake van 2 verschillende KB'S: eentje uit 1930 en eentje uit 1998. Deze twee KB'S zijn opgeheven en vervangen door het KB van 2017. Dit KB is voor ons van belang vandaag de dag.
- Actualiteit:

<p>EXPERT Honderden designerdrugs vanaf nu verboden</p> <p>In de eerste helft van dit jaar stierven 6 mensen in ons land na het gebruik van nieuwe psychoactieve stoffen (NPS). NPS zijn erg populaire drugs, ze worden ook 'designerdrugs' of 'legal highs' genoemd en zijn gemakkelijk via internet te koop. De drugs bootsen de effecten na van drugs, zoals XTC of cocaïne, maar ze zijn veel krachtiger en gevaarlijker. En opmerkelijk: veel van die NPS waren niet verboden. Tot vandaag, want door een nieuw koninklijk besluit kunnen die drugs eindelijk van de markt worden gehaald.</p> <p>Wat niet op de verboden lijst stond was toegelaten</p>	<p>Het KB van 2017 opteert vooral in de strijd tegen zogenaamde nieuwe psychoactieve stoffen. Men spreekt soms ook over 'designerdrugs'. Het gaat dan over synthetische en plantaardige producten die de werking van allerlei middelen nabootsen. Het KB van 2017 is dus gekomen om in het bijzonder daarop een antwoord te kunnen bieden. Voordien werkte men met exhaustieve lijsten, nu werken we met groepen van psychoactieve substanties</p>
---	--

1.1 Stafbare handelingen (Drugwet).

- Over welke strafbare handelingen gaat het nu juist? Het gaat steeds om een verboden product dat terug te vinden is in het KB van 2017: in dat KB worden de producten opgesomd. Wanneer het product verboden is met een strafbare handeling, dan spreken we van een drugsmisdrijf. Een aantal van die strafbare handelingen zijn terug te vinden in de drugswet (1921).
- Kortom: Het gaat dus over de koppeling van het verboden product + strafbare handelingen.
- Welke handelingen:
 - **Art. 2bis §6 Drugwet:** Vorbereidende handelingen als afzonderlijk misdrijf.
 - > Vorbereidende handelingen met het oog op aanmaak, verloop, levering of illegale verschaffing van een geviseerde stof of met het oog op verbouwen van planten voor extractie.
 - **Art. 3 §3 Drugwet:** Misbruik in voorschriftgedrag van dokters, veeartsen en paramedische beroepen.
 - > Beroepen die hier gevisieerd worden die toegang hebben tot dergelijke producten en hiervan misbruik kunnen maken. Het misbruik moet afgeleid worden uit de feitelijke omstandigheden (Bv. *Het afleveren van een blanco voorschrift of een voorschrift zonder geneeskundig onderzoek te hebben uitgevoerd*).

- **Art. 3 §2 Drugwet:** 2 zaken:
 - Het gemakkelijk maken van het gebruik:
 - Hier gaat het over een situatie waarbij een persoon het gemakkelijker maakt voor een andere persoon, die reeds een intentie heeft om drugs te gebruiken, om de drugs ook effectief te gebruiken. Er is dus reeds een intentie tot druggebruik aanwezig bij de andere persoon. Het misdrijf bestaat eruit dat de ene persoon het makkelijker maakt voor de andere om drugs te gebruiken. Dit kan op 2 manieren:
 - Het ter beschikking stellen van een lokaal.
 - ↳ Je maakt het gemakkelijker voor de andere persoon om drugs te gaan gebruiken door een lokaal ter beschikking te stellen. Dit kan om zowel een publieke als een private ruimte gaan. Het kan zijn dat het lokaal ter beschikking wordt gesteld tegen betaling, maar ook gratis + het hoofddoel van de ter beschikking stelling hoeft ook niet drugs te zijn! Het is dus een vrij ruime interpretatie (het is aan de feitenrechter om te beslissen).
 - Door enig ander middel.
 - ↳ En soort restbepaling waar allerlei andere vormen van het gemakkelijker maken van het gebruik onder kunnen worden begrepen. *Denk aan het ter beschikking stellen van een weegschaal, van spuiten, van een voertuig om de drugs te kunnen ophalen, etc.*
 - Het aanzetten tot het gebruik.
 - Het aanmoedigen of overhalen van een persoon om drugs te gebruiken.

⇒ Herhaling: Het gaat hier over strafbare handelingen die gekoppeld zijn aan verboden middelen. Deze verboden middelen zijn terug te vinden in het KB van 2017.

1.2 Strafbare handelingen (KB 2017).

- Welke handelingen?
 - **Art. 61 §1 KB:** Overtredingen KB = strafbaar met straffen voorzien in **Art. 2bis Drugswet**.
 - > In het KB worden ook een aantal overtredingen opgenomen en vastgesteld: handelingen die strafbaar zijn met straffen die kunnen worden teruggevonden in Art. 2bis drugswet. In de drugswet worden die straffen dus bepaald.
 - Cf. **Art. 6 KB:** Niemand mag middelen invoeren, uitvoeren, vervoeren, vervaardigen, produceren, in bezit hebben, verkopen of te koop aanbieden, leveren, afleveren of aanschaffen, onder bezwarende titel of om niet, zonder voorafgaande activiteitenvergunning verleend door de Minister of zijn afgevaardigde voor de plaats waar de activiteiten plaatsvinden.
 - Combinatie van strafbare handeling met een verboden product = misdrijf.
 - > Wanneer een strafbare handeling enerzijds, wordt gekoppeld aan een verboden product anderzijds, dan spreken we van een drugsmisdrijf.
 - Idem teelt planten waaruit extractie geïsoleerde stoffen mogelijk is.
- **Art. 61 KB:**
 - Je kan een strafbare handeling oftewel terugvinden in de Drugwet, of in het KB. Anderzijds, wanneer die handeling gekoppeld is aan een verboden substantie (zoals deze zijn opgenomen in het KB), dan spreken we van een drugsmisdrijf.
 - **Art 61 §2 KB:** Het artikel zegt ons ook dat art. 2bis Drugswet van toepassing is, tenzij er afwijkingen zijn.

Art. 61. § 1. De overtredingen van de bepalingen van dit besluit worden gestraft met de straffen waarin is voorzien in artikel 2bis van de wet, onverminderd die waarin is voorzien in het Strafwetboek. Hetzelfde geldt voor de teelt van planten waaruit de in dit besluit bedoelde stoffen kunnen worden geëxtraheerd.

§ 2. In afwijking van § 1 :

1° worden gestraft met de straffen waarin is voorzien in artikel 2ter, 1° tot 3°, van de wet, de misdrijven van invoer, vervaardiging, vervoer, aanschaf, bezit en teelt van cannabis zoals bedoeld in bijlage IA, voor persoonlijk gebruik, zonder verzwarende omstandigheid zoals bedoeld in artikel 2bis, §§ 2 tot 4, van de wet;

2° worden gestraft met de straffen waarin is voorzien in artikel 2ter, 4°, van de in § 1 bedoelde wet, de hiervoor sub 1° bedoelde misdrijven, wanneer zij worden gepleegd in een penitentiaire inrichting, een instelling voor jeugdbescherming of een onderwijsinstelling, op de openbare weg of op welke publiek toegankelijke plaats ook en zonder verzwarende omstandigheid zoals bedoeld in artikel 2bis, §§ 2 tot 4, van de wet.

1.3 Straffen.

- De straffen worden dus opgesteld in de drugswet:
 - Via **Art. 2bis & Art. 2ter Drugwet** worden de straffen bepaald. Maar er moet een onderscheid gemaakt worden tussen beiden: Substantieel verschillende bestraffing.
 - > We vinden in deze artikelen de strafbepalingen terug. Het komt toe aan de koning (uitvoerende macht) te bepalen welke misdrijven via welk artikel worden bestraft (KB). Dit is van groot belang aangezien er wel degelijk een substantieel verschil zit in de bestraffing.
- **Art. 2bis Drugwet:**
 - Bevoegdheid voor Koning om te bepalen welke misdrijven worden bestraft met de straffen bepaald in **Art. 2bis**, en welke misdrijven worden bestraft met de straffen bepaald in **Art. 2ter**.

- **Art. 2Bis §1:** Basis
 - > Basis = combinatie van een verboden product met een strafbare handeling en wanneer er geen verzwarende omstandigheden aanwezig zijn (*Bv. Het verkopen van 100gram heroïne aan een meerderjarige: Heroïne is de verboden substantie, de verkoop is de verboden handeling en het gaat om een meerderjarige, dus geen verzwarende omstandigheid*).
- **Art. 2bis §2 - §4:** De verzwarende omstandigheden, in toenemende graad van ernst.
 - > Hierbij zullen de straffen natuurlijk ook verhogen naarmate de ernst.
 - > Als we kijken naar de verzwarende omstandigheden, zien we dat leeftijd een bestanddeel is: er wordt een onderscheid gemaakt tussen; jongeren onder 12jaar, jongeren tussen 12 en 16jaar, en jongeren boven de 16 en onder de 18jaar. Er zijn dus gradaties en afhankelijk van de leeftijd zal de straf verzwaard worden of net niet. De tweede groep van verzwarende omstandigheden heeft te maken met de gevolgen die intreden: naarmate de gevolgen ernstiger zijn, wordt de straf dus hoger. Als laatste is er ook nog een element dat te aken heeft met het georganiseerde karakter van de drugsmisdrijven.
- **Art. 2bis §5:** Een aanvulling (facultatieve geldboete) wanneer verzwarende omstandigheden worden vastgesteld.
- **Art. 2ter Drugwet:**
 - Welke misdrijven worden dan via **Art. 2ter** bestraft? Hier zal je zien dat het gaat over straffen van een heel andere aard (veel minder zwaar dan de straffen die terug te vinden zijn in **Art. 2bis**). Hiervoor moet je kijken naar **Art. 61 §2 KB** om te zien welke misdrijven hier van toepassing zijn.
 - > Zien naar **Art. 61 §2 KB**: Hierin wordt dus bepaald welke misdrijven worden bestraft met **Art. 2ter**.
 - ⇒ Kortom: Alle inbreuken op de drugswet worden bestraft met de straffen opgesomd in **Art. 2bis**, met uitzondering van een reeks misdrijven die verband houden met cannabis die zijn opgesomd in **paragraaf 2 van artikel 61** van het KB: dan is **Art. 2ter van toepassing**.

2. Het drugbeleid.

- **Art. 28quater, 1^eLid Sv: Het opportunitiebeginsel** als grondslag voor de afhandeling van strafzaken.
 - *“Rekening houdend met de richtlijnen van het Strafrechtelijk beleid, vastgesteld krachtens Art. 143ter GW (Gerechtig Wetboek), oordeelt de procureur des Konings over de opportuniteit van de vervolging. Hij geeft de reden aan van de beslissingen van seponering die hij terzake neemt.”*
 - Wanneer we het hebben over het opreden van het openbaar ministerie (motor van de strafvordering) is het van belang om het zogenaamde opportunitiebeginsel voor ogen te houden. Dit maakt namelijk de grondslag uit voor de afhandeling van strafzaken.
 - > Seponering kan gaan om technische redenen (*Bv. Gebrek aan bewijs, verjaring van de feiten, etc.*) = Technische sepot. Het kan ook gebeuren om andere redenen (*Bv. Onvoldoende capaciteit, onvoldoende middelen of mankracht om alle zaken te vervolgen die toekomen, etc.*) = beleidssepot.
- **Voordelen** van het opportunitiebeginsel:
 - Beperkte capaciteit optimaal benutten:
 - > Het maakt het mogelijk om in het bijzonder de beperkte capaciteit van het strafrechtelijk apparaat op een optimale wijze te benutten.
 - > Op die manier kunnen er ook keuzes worden gemaakt en men kan oordelen om bepaalde feiten die als minder ernstig worden aanzien, dat die feiten niet worden voorgelegd ter beoordeling aan de rechter.
 - Afzien van vervolging bij te verwachten ongewenste negatieve gevolgen:
 - > Het openbaar ministerie kan ook seponeren wanneer er bepaalde negatieve ongewenste gevolgen kunnen gekoppeld zijn aan een dergelijke vervolging.
 - > Wanneer men ervan uitgaat dat de gevolgen van de vervolging zwaarder zouden kunnen wegen op de persoon.
- **Nadelen** van het opportunitiebeginsel:
 - Arbitrair en subjectief optreden van het OM?
 - > Het beginsel zou de indruk kunnen wekken dat het OM arbitrair en subjectief optreedt en dat de toepassing afhankelijk is van persoon tot persoon: de ene wordt vervolgd en de andere niet.
 - Rechtszekerheid?
 - > De rechtsonderhorige is afhankelijk van het oordeel van de procureur om al dan niet vervolging in te stellen.
 - > Er wordt daar gebruik gemaakt van richtlijnen (het strafrechtelijk beleid in artikel 28quater verwijst ernaar): men dient zich te houden of rekening te houden met die richtlijnen van het strafrechtelijk beleid.
 - > Dit verklaart ook dat we de drugswetgeving nooit op zichzelf staand kunnen bestuderen wanneer we een waarheidsgetrouw beeld willen krijgen van de wijze waarop België reageert op drugsmisdrijven.

- Relatie wetgeving – beleid.
 - “Het **drugbeleid** omvat de richtlijnen inzake opsporing en vervolging van drugdelicten, daar waar de **Drugswet en de koninklijke besluiten** de strafbare producten, de strafbare handelingen en de straffen bepalen. Het drugbeleid biedt de parketmagistraat ruimere mogelijkheden dan de drugwetgeving, vooral voor wat de aanpak van (problematische) gebruikers betreft, en dient dan ook samen te worden gelezen met de drugwetgeving” (Serlippens, 2012).
 - > Serlippens was een magistraat die zich sterk bezighoudt met de drugproblematiek.
- **COL 15/2015**
 - COL 15/2015 – *Gemeenschappelijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende de vaststelling, de registratie en het vervolgingsbeleid inzake het bezit van en de detailhandel in illegale verdovende middelen (herziene versie: 18.06.2018).*
 - > De omzendbrief gaat niet enkel in op de wijze waarop er gereageerd wordt op de verschillende drugs misdrijven maar het gaat ook in op de historiek van die drugs misdrijven. Er komen een aantal zaken terug vanuit de historiek: ontwikkelingen in de parlementaire werkgroep die de drugproblematieken analyseerden (de werkgroep van '96-'97). De werkgroep was een zeer belangrijk moment in de aanpak van de drugs criminaliteit in eigen land + denk ook aan de federale nota van 2001.
- **Overzichtstabel:** Omzendbrief COL 15/2015 – vervolgingsbeleid inzake het bezit van en de detailhandel in illegale verdovende.
 - Je kan vaststellen dat er veel verschillende reactiemogelijkheden zijn zoals ze zijn opgenomen in de omzendbrief. De reacties zelf (voorgescreven straffen) gaan van laagste prioriteit tot hoogste prioriteit.
 - Categorie-kolom: vetgedrukte romeinse cijfers omdat er acht categorieën worden omschreven in de omzendbrief.
 - > De eerste vier hebben betrekking op persoonlijk gebruik.
 - > De vijfde heeft betrekking op persoonlijk gebruik, maar niet van cannabis.
 - > De zesde en zevende categorie gaan over verkoop.
 - > De achtste gaat over wanneer er verzwarende omstandigheden van toepassing zijn die staan in **Art. 2bis Drugwet**
 - Er wordt dus gekeken naar waar het over gaat om zo te bepalen wat de reactie is.
 - Het dagvaarden of verwijzing naar de correctionele rechtbank is in heel wat gevallen geen optie.

Inbreuken	Persoonlijk gebruik (invoer, vervaardiging, transport, verwerving en bezit)				Andere verdovende middelen	Verkoop - afstand		Verzwarende omstandigheden
	Cannabis							
	Bezit – overtreding Art. 61 §2, 1° KB 6/9/17		Bezit- wanbedrijf Art. 61 §2, 2° KB 6/9/17					
Voorgescreven straffen	Artikel 2ter, 1° (overtreding), 2° en 3° (recidive)		Artikel 2ter 4°		Artikel 2bis § 1		Artikel 2bis §§ 2-5	
Criteria van het vervolgingsbeleid	Max. 3 gr. Of 1 plant	+ 3 gr. Of + 1 plant	Max. 3 gr. Of 1 plant - openbare plaats zonder uiterlijk vertoon	Andere gevallen (voorheen: verstoring van de openbare orde)		Om het persoonlijk gebruik te financieren	Uit winstbejag of verrijking	
Categorie-kolom	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII
VPV	X		X					
Laagste prioriteit	X		X					
Sepot met waarschuwing of doorverwijzing		X		X	X	X		
Pretoriaanse probatie 216bis sv.		X		X	X	X		
216ter sv.		X		X	X	X		
Dagvaarding of verwijzing naar de correctionele rechtbank					X	X	X	X
Inbeslagname van de verdovende middelen	X	X	X	X	X	X	X	X
Bewarende beslagen en vorderingen tot verbeurdverklaring van vermogensvoordelen						(X)	X	X

NB : Deze tabel is enkel een synthese, en het blijft dus van belang om rekening te houden met alle preciseringen, nuances en uitzonderingen uit de tekst van de eigenlijke omzendbrief, enerzijds, en de eventuele lokale richtlijnen, anderzijds.

- ⇒ Het is belangrijk om de omzendbrief goed te bestuderen omdat het in de gevallen waar (in de omzendbrief) het mogelijk is om te vervolgen, dit in de praktijk niet vervolgd zou kunnen worden (Bv. laagste prioriteit toewijzen aan die feiten, seponering van die feiten, minnelijke schikking, etc.).

3. Recente ontwikkelingen: proefzorg en drugbehandelingskamer.

➤ Situering:

- In het drugbeleid is er een belangrijke doelstelling met betrekking rond hulpverlening. In de praktijk wordt toch vastgesteld dat dit vaak mank loopt.
- Hulpverlening is mogelijk maar is te kiezen. In het begin van de 21^e eeuw zijn er 2 initiatieven ontwikkeld:
 - > De 2 ontwikkelingen illustreren hoe het drugsbeleid veel ruimer is en heel wat andere zaken mogelijk maakt dan dat de wetgeving doet uitschijnen.
 - > De 2 projecten zijn erop gericht om de hulpverlening een belangrijkere rol te geven bij de afdoening van ernstige vormen van drugcriminaliteit.

➤ 2 ontwikkelingen:

○ Proefzorg (niveau OM)

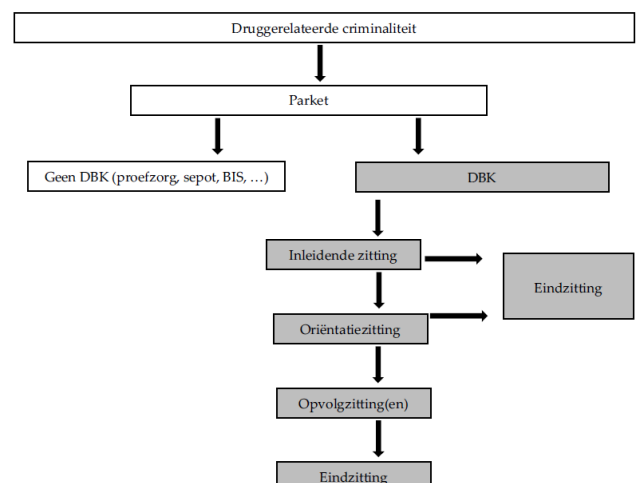
- > De proefzorg is opgestart in 2005 (Gent) en waarbij werd vastgesteld dat er op het niveau van parket (OM) onvoldoende middelen en mogelijkheden zijn om de oriëntering naar hulpverlening op een efficiënte manier te laten verlopen. Kortom wil men dus de mogelijkheid bieden druggebruikers naar de meest geschikte hulpverleningsvorm door te verwijzen.
 - Het gaat om dossiers die door de magistraten doorgestuurd worden naar de zogenaamde 'proefzorgmanager' (figuur dat werd gecreëerd, een soort justitie assistent die optreedt als proefzorgmanager en die aan de slag gaat onder leiding van de procureur des konings). De manager nodigt vervolgens de verdachte uit voor een gesprek en vraagt hem/haar om in te stemmen met de proefzorgprocedure. Nadien zal er een afspraak gemaakt worden bij een van de meldpunten waar de betrokkene zich kan aanmelden.
- > In de praktijk wordt er gewerkt met 2 projecten:
 - Korte proefzorg: Hierbij volstaat het dat de verdachte kan aantonen dat hij of zij zich degelijk heeft aangemeld bij dat meldpunt.
 - Lange proefzorg: Hier formuleert de verdachte samen met het meldpunt in drie tot vijf gesprekken een behandeltraject binnen de meest geschikte hulpverleningsvorm = uitgestippeld traject.
- > Als dit allen gunstig verloopt, kan de zaak dus geseponneerd worden.

○ Drugbehandelingskamer (niveau rechtbank)

- > Dit is in 2008 op poten gezet op niveau van de rechtbank van eerste aanleg (niveau van eerste toemeting). Er werd de mogelijkheid geschept om rond de drugproblematiek een gepast antwoord te bieden, geïnspireerd op een aantal buitenlandse ontwikkelingen rond de zogenaamde 'Drug Treatments Courts'.
- > Hier gaat het om ernstigere vormen van druggebruik en drugmisbruik waarbij gepoogd wordt om binnen die reactie tegen de misdrijven ook iets te doen aan de drugproblematiek.
 - Waarbij de verslaving aan de basis ligt van de feiten, daar proberen een antwoord op te geven: het uitwerken van een behandeling.

➤ Schematische voorstelling van het DBK-verloop

- Er zal gewerkt worden met een verbindingpersoon die onafhankelijk is van de rechtbank en die ook aanwezig zal zijn in de zitting (in de proefzorg werd zo'n persoon de proefzorgmanager genoemd) de persoon volgt dus mee de zaken op.
- In de drugbehandelingskamer is er sprake van enkele zittingen en de duurtijd varieert van 6 tot 12 maanden.
- Wanneer het behandeltraject succesvol wordt overlopen, kan hiermee rekening gehouden worden in het eindvonnis van de rechter waarbij de mogelijkheid wordt geboden op een opschorting of uitstel met probatie.

➤ De verschillende zittingen:

- **Inleidende zitting:** De zitting waarop de beklaagde wordt gedagvaard en waarbij hem/haar de mogelijkheid wordt geboden om een eerste gesprek te hebben met de verbindingpersoon om concrete afspraken vast te leggen.
- **Oriëntatiezitting:** 2 weken later en daar moet de beklaagde een behandelingsplan voorleggen.
- **Opvolgging(zitting(en)):** Deze zittingen zijn er om het geheel op te volgen: de beklaagde brengt verslag uit over het verloop van het proces, kan bewijsstukken voorleggen van engagementen die zijn aangegaan, etc.
- **Eindzitting:** Het geheel wordt hierbij afgerond.

- Teksten reader:
 - Decorte, T. de Grauwe, P. & Tytgat, J. (2014). *Het Belgisch cannabisbeleid maakt zijn doelstellingen niet waar.*
 - Decorte, T. (2014). *De Belgische 'Cannabis Social Clubs'. Middelweg tussen zwarte markt en commerciële beschikbaarheid? Panopticon.*
 - De Ruyver, B. & Fijnaut, C. (2016). *De Derde Weg: naar een evenwicht Europees cannabisbeleid. In D. Van Daele (ed.), Nederlandse accenten in het veiligheidsbeleid van de Europese Unie.*

1. Inleiding

- Situering:
 - Vooral de drug "cannabis" komt sterk op de voorgrond bij het debat. We zien dat het beleid er helemaal anders uitziet ten overstaan van de verbodsbenaderingen die aanvankelijk werden geïntroduceerd aan het begin van de 20^e eeuw.
 - > Dit beleid zette sterk in op verbod. Het strafrecht werd vooral ingezet om bepaalde gedragingen te verbieden, via repressie een antwoord bieden op de drugproblematiek.
 - > In het debat dat gevoerd wordt en het debat in eigen land zien we dat vanaf het einde van de jaren '90 het drugbeleid een andere wending neemt.
 - » We zetten niet enkel in op repressie maar ook op preventie en hulpverlening (denk aan de parlementaire werkgroep van '96-'97 en de federale drugsnota van 2001) + er wordt ook sterk gehandeld met oog op gezondheidsperspectief: dit geeft aanleiding voor nieuwe en andere opties in het beleid (en de inzet van het strafrecht daarin)
 - Debat vandaag gaan verder: we zien pleidooien (diverse en wereldwijd) om het drugbeleid te herzien en in het bijzonder de benadering van cannabis.
 - Naast de pleidooien zien we ook een aantal ontwikkelingen: cannabis social clubs zijn hier een belangrijke ontwikkeling. Het gaat om een vorm van zelfregulering, zelforganisatie en zelfbevoorrading in verschillende EU-landen. Personen die lid zijn van zo'n club gaan de schemerzone opzoeken van wat kan en wat niet kan (op vlak van druggebruik).
 - Een andere belangrijke ontwikkelingen: we zien dat er in verschillende landen over de wereld een decriminalisering van cannabisgebruik tot stand komt.
 - > Bv. sommige Amerikaanse staten: zij opteren om cannabisgebruik te decriminaliseren. Het gaat daarbij niet enkel om cannabisgebruik dat ingezet wordt in een pijnbestrijdingsstrategie, maar ook over het legaliseren van recreatief gebruik.
 - > Voorstanders van een versoepeling van het beleid rond softdrugs in eigen land, zullen dus teruggrijpen naar de buitenlandse voorbeelden.
- ⇒ Er zijn altijd al heel uiteenlopende opvattingen geweest met betrekking tot het drugdebat.

- Actualiteit:

"Tot 900 euro boete voor Antwerpse druggebruikers"	Het betreft een krantenbericht uit 2013: de discussie over de zogenaamde 'war on drugs' waarbij (in het bijzonder in Antwerpen) geopteerd zou worden voor een harder optreden tegen dergelijke softdrugs. Het debat hier gaat dus over de aanpak van de drugsmisdrijven.
"Wereldleiders roepen op tot ommekeer in drugbeleid"	Hier gaat het over een hele andere stem, een andere kijk ten overstaan van het debat De titel verwijst naar de <i>Global Commission</i> waarbij een oproep werd gedaan om het drugbeleid een andere kijk toe te werpen. Dit voorstel ging uit van de wereldleiders, de personen die zich zetelden in die commissie. Wereldwijde mobilisatie rond de drugproblematiek. Het was al vanaf het begin een internationaal fenomeen (China).
"N-VA pleit voor Antwerpse 'war on Drugs' in heel Vlaanderen"	Het artikel heeft betrekking op het feit dat men de vervolgingen niet moet versoepelen, maar net moet verharden (ook ten overstaan van softdrugs, Cannabis).
"Geef psychiatrische patiënten partydrugs"	Ook andere debatten komen op gang: de vraag naar eventuele positieve gevolgen van drugs (het heilzaam effect van drugs in het licht van psychiatrische zorgverlening). Druggebruik wordt vaak geassocieerd met negatieve gevolgen (overlast, criminaliteit, problemen, etc.), maar langs de andere kant wanneer we het hebben over drugs kan het ook gaan over pijnbestrijding. Zijn er mogelijkheden die drugs bieden om therapieën te ontwikkelen.
Tweet: oproep om 'trekt uw plant' te steunen.	Deze tweet heeft betrekking op het Social Cannabis verhaal (de clubs). Het gaat over hoe de club voor de derde keer voor rechter werd gedaagd en er wordt opgeroepen tot steun. Dit wijst sterk op de discussie, het debat en het aantal onzekerheden die daarin meespelen aangezien de clubs zich bevinden in een grijze zone.

"Smart on drugs"	Het betreft een organisatie, een beweging (burgerbeweging) die ijvert voor de hervorming van het Belgische drugsbeleid. Ze pleiten voor ene vernieuwde, deskundige en menselijke aanpak. Ze halen hierbij ook aan dat de Drugwet van 1921 is, en dit jaar dus 100jaar oud is.
"Stop 1921"	Deze campagne verwijst uitdrukkelijk naar de Drugwet van 1921. Ze willen de Drugwet herzien en het drugbeleid hertekenen in het daglicht van vandaag.
"Grote drugsoperatie in het hele land: 17ton cocaïne en 1,2miljoen euro in beslag genomen".	Zeer recent is er nog een zeer grote actie geweest tegen de bestrijding van drugs.

2. Het wereldwijde drugsdebat.

- Global Commission on Drug Policy (2014). *Pathways to drug policies that work.*
 - Er werd gepleit om een nieuwe stap te zetten in het wereldwijde drugdebat. De commissie kwam zo met een aantal voorstellen in hun rapport.
 - Afbeelding uit het rapport:
 - Het gaat om een interessante tijds-as waarin duidelijk wordt dat er op verschillende plaatsen in de wereld heel wat ontwikkelingen in beweging zijn. Het drugverhaal wordt ook zo opnieuw in een internationale context geplaatst.
 - Het gaat om een soort verzameling van ontwikkelingen in diverse landen: *"Many countries are already changing their drug policies. And there are multiple pathways to more humane and effective strategies"*.
 - > Ook België staat ertussen: België en Spanje worden op dat vlak samen besproken in het licht van de ontwikkelingen rond de zogenaamde Cannabis Social Clubs: In beide landen is een soort cannabisproductie tot stand gekomen.
 - > Er wordt gewezen op hoe de bestaande regelgeving geraakt wordt om op een bepaalde wijze af te tasten naar een manier dat een antwoord biedt op de zelfbevoorrading van cannabis door georganiseerde vormen van productie en distributie.
 - Aanbevelingen van de commissie:
 - **Put people's health and safety first.**
 - > De veiligheid en gezondheid van mensen moet voorop staan. De primaire gerichtheid op bestraffing en criminalisering is niet hetgeen dat de commissie dus vooropstelt, wel de gezondheid en veiligheid.
 - > De thematiek moet dus behandeld worden in termen van gezondheid en veiligheid.
 - > Op die manier kunnen wordt het mogelijk om andere prioriteiten vast te leggen: investeren in middelen en mensen in de samenleving, om het drugbeleid op een andere manier vorm te geven.
 - **Ensure access to essential medicines and pain control.**
 - > Zorg ervoor dat er voldoende toegang is tot medicijnen specifiek voor de bestrijding van pijn. Dit aangezien men tot de vaststelling komt dat er onvoldoende toegang is tot pijn-bestrijdende medicatie/drugs.
 - > Heel wat drugs kunnen ingezet worden voor pijnbestrijding maar de drugs zijn op een ongelijke manier verdeeld over de wereld: er is wereldwijd onvoldoende toegang tot de pijn-bestrijdende drugs.
 - **End the criminalization and incarceration of people who use drugs.**
 - > Voor druggebruikers wordt er gepleit voor de decriminalisering en niet-opsluiting. Ze horen niet thuis in een gevangenis. De vrijheidsberovende straf voor diegene die drugs gebruiken is dus niet optimaal volgens hun.
 - **Refocus enforcement responses to drug trafficking and organized crime.**
 - > Er wordt gepleit voor een heroriëntatie van de inspanningen die politie en justitie doen: ze moeten focussen op de handel en de georganiseerde criminaliteit errond.
 - > Er moet een soort van overheidsbeleid komen waarbij drugmarkten worden gereguleerd: een manier zoeken zodat de overheid kan toekijken op bijvoorbeeld de kwaliteit van een product. De overheid zou dan de toegang tot de markten kunnen reguleren en op die manier het ganse gebeuren (productie en distributie) kunnen controleren zodat deze niet onderworpen worden aan vraag en aanbod = vrije marktgebeuren.
 - > Dit hangt samen met de volgende aanbeveling.
 - **Regulate drug markets to put governments in control.**
 - > Het reguleren van drugsmarkten door controle te geven aan de overheid: Inspectie, controle door de overheid op de drugsmarkten.
- ⇒ De verschillende roepen op om op een andere manier te kijken naar de drugproblematiek.

3. Het cannabisdebat in ons land.

- Cannabis legaliseren? Een debat op De Zevende Dag (16 maart 2014).
 - Het gaat over het drugbeleid in eigen land en dan vooral met betrekking op cannabis.
 - Dat wat vandaag in eigen land aan discussie is onderworpen, wordt beïnvloed door ontwikkelingen in andere landen natuurlijk. Ontwikkelingen en discussies die plaatsvinden in andere landen zullen ook overwaaien naar hier.

3.1 De kritiek op het cannabisbeleid van Decorte, De Grauwe & Tytgat.

- Teksten:
 - Decorte, T., De Grauwe, P. & Tytgat, J. (2013). *Cannabis: bis? Pleidooi voor een kritische evaluatie van het Belgische cannabisbeleid*, 18 november.
 - Zie tekst reader voor verkorte versie van de visietekst: "Het Belgisch cannabisbeleid maakt zijn doelstellingen niet waar"
- Situering:
 - Ze hebben samen een aantal bedenkingen geformuleerd bij het cannabisbeleid.
 - Wat het interessant maakt is het feit dat ze alle 3 een verschillende expertise hebben: Toxicoloog, econoom, strafrechtsdeskundige. Ze kijken dus alle 3 op een andere manier naar het fenomeen: het debat wordt zowel bekeken vanuit een gezondheidsperspectief als een criminologisch perspectief als een economisch perspectief en dit is ook belangrijk aangezien drugs een multidisciplinaire aanpak nodig heeft.
 - Herhaling: de belangrijkste doelen van het drugsbeleid in België:
 - **Preventie:** Daling van het aantal afhankelijke burgers.
 - **Hulpverlening:** Wordt ingezet voor zowel de fysieke als psychologische schade die verbonden is aan het gebruik.
 - **Repressie:** De negatieve gevolgen van het drugfenomeen (en cannabisfenomeen) proberen terug te dringen voor de samenleving in de vorm van criminalisering en repressie.
 - De vraag die ze zich stellen: Heeft het drugbeleid zijn doelstellingen waargemaakt?
 - Hier komen ze al snel tot de vaststelling dat het beleid de doelstellingen niet heeft kunnen waarmaken of alleszins niet in de mate dat werd gehoopt.

➤ Trends in het (problematisch) cannabisgebruik.

<p>Cannabisgebruik volgens sekse bij de Vlaamse bevolking van 15-64 jaar (%)¹</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>2001</th> <th>2004</th> <th>2008</th> <th>2013</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>ooitgebruik</td> <td>10,6</td> <td>12,2</td> <td>13,4</td> <td>14,1</td> </tr> <tr> <td>mannen</td> <td>13,0</td> <td>14,4</td> <td>17,0</td> <td>17,4</td> </tr> <tr> <td>vrouwen</td> <td>8,2</td> <td>10,0</td> <td>9,9</td> <td>10,9</td> </tr> <tr> <td>gebruik laatste jaar²</td> <td>-</td> <td>4,6</td> <td>4,6</td> <td>3,5</td> </tr> <tr> <td>mannen</td> <td>-</td> <td>6,7</td> <td>6,6</td> <td>4,5</td> </tr> <tr> <td>vrouwen</td> <td>-</td> <td>2,6</td> <td>2,7</td> <td>2,5</td> </tr> <tr> <td>gebruik afgelopen 30 dagen</td> <td>2,3</td> <td>2,6</td> <td>2,8</td> <td>1,7</td> </tr> <tr> <td>mannen</td> <td>3,3</td> <td>4,0</td> <td>4,1</td> <td>2,5</td> </tr> <tr> <td>vrouwen</td> <td>1,2</td> <td>1,2</td> <td>1,5</td> <td>0,9</td> </tr> </tbody> </table>		2001	2004	2008	2013	ooitgebruik	10,6	12,2	13,4	14,1	mannen	13,0	14,4	17,0	17,4	vrouwen	8,2	10,0	9,9	10,9	gebruik laatste jaar ²	-	4,6	4,6	3,5	mannen	-	6,7	6,6	4,5	vrouwen	-	2,6	2,7	2,5	gebruik afgelopen 30 dagen	2,3	2,6	2,8	1,7	mannen	3,3	4,0	4,1	2,5	vrouwen	1,2	1,2	1,5	0,9	<p>Men gaat eerst kijken naar de trends/ontwikkelingen m.b.t. het gebruik van cannabis. Indien het beleid succesvol zou zijn, zou het gebruik dus afgenomen moeten zijn, maar dit blijkt dus niet het geval te zijn. Kijkend naar de categorie 'ooit gebruikt' zie je wel dat de cijfers in stijgende lijn zijn. Kijken naar de categorie 'gebruik laatste jaar' en 'gebruik afgelopen 30 dagen' zien we ook een stijging tot 2008, waarna een daling optreedt.</p>
	2001	2004	2008	2013																																															
ooitgebruik	10,6	12,2	13,4	14,1																																															
mannen	13,0	14,4	17,0	17,4																																															
vrouwen	8,2	10,0	9,9	10,9																																															
gebruik laatste jaar ²	-	4,6	4,6	3,5																																															
mannen	-	6,7	6,6	4,5																																															
vrouwen	-	2,6	2,7	2,5																																															
gebruik afgelopen 30 dagen	2,3	2,6	2,8	1,7																																															
mannen	3,3	4,0	4,1	2,5																																															
vrouwen	1,2	1,2	1,5	0,9																																															
<p>EVOLUTIE VAN HET CANNABISGEBRUIK BIJ SCHOLIEREN IN HET VLAAMS SECUNDAIR ONDERWIJS, 2002-2013⁴</p>	<p>Hier gaat het over jongeren in het Secundair onderwijs: Op vlak van de evolutie van het cannabisgebruik bij scholieren is er eerder sprake van een stabilisering van het gebruik. Maar ook hier wordt de consumptie van softdrugs bij de scholieren niet significant teruggedrongen</p>																																																		
<p>EVOLUTIE NIEUWE BEHANDELINGEN VOOR VOORNAAMSTE MIDDEL CANNABIS VOLGENS WERKVORM, VLAANDEREN, 2003-2012²¹</p>	<p>Wat vooral belangrijk is in deze grafiek: is dat het problematisch gebruik wel een stijgend verloop heeft aangezien de evolutie van nieuwe behandelingen sterk is gestegen. Het beleid heeft op het vlak van bevordering van de gezondheid de doelen dus niet waargemaakt. De ambitie die de Drugnota had, om op significante wijze een terugdringen te doen is dus niet waargemaakt. Het is zelf een andere richting uitgegaan (stijging).</p>																																																		

- De paradox van de repressieve aanpak en haar gevolgen
 - De beleidsmakers stellen een beleid op dat gericht is om het aanbod aan drugs d.m.v. repressie te beperken, maar dit stoot eigenlijk op een paradox.
 - > Hoe intenser de repressie, hoe beter het repressief apparaat erin slaagt het aantal te beperken, des te meer schaarste in goederen zal worden gecreëerd en des te hoger de prijs voor de consument.
 - > Gevolg: de winstgevendheid zal ook stijgen voor diegene die zich bezighouden met de productie en verdeling van cannabis.
 - > Hoe schaarser, hoe aantrekkelijker om als crimineel figuur je op de markt te storten en zich bezig te houden met de productie en verdeling van cannabis.
 - Het terugdringen en beperken zal dus net meer aanleiding geven tot criminele activiteiten: de hoge winsten gaan samen met een grote aantrekkingskracht voor de mensen die risico's willen nemen en zich willen storten in de illegale handel.
 - **Niet effectief:**
 - > Het beleid slaagt er niet in om het aantal producenten en verdelers terug te dringen + de aanpak is niet effectief omdat de inspanningen niet zijn vol te houden door beperkingen op vlak van bijvoorbeeld personeelsinzet.
 - **Criminogeen:**
 - > De aanpak heeft een criminogene werking: Het aanbod gebeurt in de illegaliteit, dit trekt aanbieders aan die met elkaar in concurrentie willen treden. We hebben te maken met een illegale omgeving waar geweld mogelijk is.
 - > De aanpak is criminogeen omdat het alles in de illegale sfeer behoudt en dus uitnodigt tot geweldspleging tussen groepen die zich wensen te storten op die markt.
 - **Negatieve impact op volksgezondheid:**
 - > Het is op deze manier niet mogelijk om een kwaliteitscontrole uit te oefenen op de producten (*Bv. samenstelling, zuiverheid, sterkte van de cannabis, etc.*). Het wordt vanuit die optiek niet nader onderzocht terwijl we weten dat de concentraties aan THC sterk toegenomen is. De cannabis wordt gekweekt in ongecontroleerde omstandigheden waardoor gezondheidsproblemen kunnen optreden: denk aan pesticiden die gebruikt worden, vervuilde producten, schadelijke schimmels of bacteriën die zich in het product zouden kunnen bevinden.
 - **Duur:**
 - > De repressieve aanpak is niet kosteneffectief: er zijn hoge uitgaven om de veiligheid te kunnen garanderen, hoge investeringen voor politie en justitie om een antwoord te bieden op de drugproblematiek.
-
- De regulering:
 - Het voorstel dat ze uitwerken is 'regulering'.
 - > Ze pleiten voor regulering waarbij niet langer uitgegaan wordt van het idee dat een strafrechtelijke aanpak tot een uitroeiing kan zorgen.
 - Regulering kan betrekking hebben op veel verschillende dimensies:
 - Uitwerken van vergunningen en inspecties: Om de producten te kunnen controleren (*Bv. de kwaliteit van het product, verwerking- en kweekprocedures, de expertise van de producten zou kunnen worden gecheckt, etc.*).
 - Distributie van het product: regulering waar het product beschikbaar is en de wijze waarop het beschikbaar wordt gesteld (*bv. een maximale THC-waarde invoeren, welke plantenvariëteiten worden toegelaten, etc.*).
 - Overwegen om een verbod toe te passen op elke vorm van reclame of branding: vermijden dat er reclametechnieken worden toegepast en dat het een aangeprezen product wordt.
 - Prijspolitiek voeren waarbij taxen worden opgelegd en btw-inkomsten worden geïnd.
 - Regels opleggen aan de verkooppunten en aan de gebruikers (*bv. minimumleeftijd, verplicht lidmaatschap aan een club, een persoonlijke vergunning, etc.*)

3.2 Het ontstaan van de zogenaamde "Cannabis social clubs".

- Zie tekst reader:
 - Decorte, T. (2014). *De Belgische 'Cannabis Social Clubs'. Middelweg tussen zwarte markt en commerciële beschikbaarheid?*
 - De tekst is een evaluatieonderzoek dat begin 2014 werd doorgevoerd bij de leden van de raad van bestuur van de vijf clubs die toen bestonden. Men heeft onderzocht hoe die leden (van de clubs) tegenover allerlei aspecten staan: men heeft interviews afgenomen van personen die betrokken zijn in zulke organisaties, er zijn interne documenten bestudeerd geweest, websites werden geanalyseerd, en ook hun rol in het media gebeuren werd onderzocht.
- Nieuwe ontwikkeling:
 - Definitie: Bij de clubs gaat het om verenigingen zonder winstoogmerk die op een collectieve wijze een beperkte hoeveelheid cannabis produceren ten behoeve van het persoonlijk gebruik van hun (volwassen) leden.

- Het is een interessante ontwikkeling omdat het 'bottom-up' is ontstaan en op die manier een vorm van **zelforganisatie** en **zelfregulering** in het leven roept waarbij een aantal pistes worden gelanceerd over hoe we op een andere manier zouden kunnen omgaan met de cannabiskwestie.
 - > De onderzoekers stellen vast dat er sinds halfweg de jaren '90 aanvankelijk in Spanje, maar ook in andere landen dergelijke clubs ontstaan en de grijze zone gaan opzoeken van de wetgeving, ook in eigen land gebeurde dit.
- **Trekt uw Plant VZW**
 - De grootste Belgische Cannabis social club.
 - De clubs in België zijn ontstaan vanuit het idee dat het Belgische drugbeleid een aparte regeling heeft rond cannabis: de laagste vervolgprioriteit voor het bezit van cannabis wanneer dit gebeurt voor het persoonlijk gebruik en wanneer er geen verzwarende omstandigheden zijn en wanneer er geen openbare overlast is: in die gevallen mogen volwassenen over 1 plant beschikken voor eigen gebruik.
 - > Idee van een club: de volwassenen brengen daar hun plantjes samen en de plantjes worden binnen de club samen gekweekt en verzorgd. De planten staan dus gelijk met het aantal leden van de club. Later gaan ze de plantjes verdelen (opbrengst).
 - > De eerste club werd opgericht in 2006 om aan te tonen dat de productie voor persoonlijk gebruik voor volwassenen ook op een andere manier kan gereguleerd worden.
- **Organisaties van de CSC's in België.**
 - De organisatie van de clubs in België: hier zien we een aantal elementen die aangeven hoe deze vorm van zelfregulatie tot stand komt:
 - **Voorwaarden voor lidmaatschap en huisregels.**
 - De leden moeten zich inschrijven en daarbij ook inschrijfgeld betalen. Bij het lidmaatschap moeten ze een formulier invullen waarin wordt aangegeven dat ze voordien reeds cannabis gebruikten, dit om te vermijden dat ze zich schuldig zouden maken aan 'het aanzetten tot druggebruik'.
 - Er geldt ook een minimumleeftijd: minderjarigen kunnen de club niet betreden en elke kandidaat mag slechts 1 vrouwelijke plant bezitten + je mag maar lid zijn van 1 club en er gebeurt bij de inschrijving een soort intakegesprek waar de huisregels worden overlopen.
 - **Het profiel van de leden.**
 - Er waren op dat moment (2014) 2 clubs in Vlaanderen en 3 clubs in Wallonië, samen ging het om in totaal een 450 leden. Het ging vooral over leden van het mannelijke geslacht. De leeftijd was heel uiteenlopend (*83jaar was de oudste persoon*).
 - **Cannabisproductie.**
 - De planten worden in de clubs gekweekt en het aantal planten staat gelijk met het aantal leden (1plant per lid dus). Men gaat doorgaans werken met kwekers die instaan voor het verzorgen van de planten en het oogsten van de planten. Elke klant krijgt ook een zogenaamde 'kweekkaart' waarbij een eigendomsbewijs wordt gekoppeld aan elke plant. De kosten die dan worden aangerekend hebben betrekking op het kweekmateriaal, de werkuren van de kwekers etc.
 - **De distributie van cannabis via 'ruilbeurzen'.**
 - Men komt op regelmatige tijdstippen samen waarbij de drugs kunnen worden verdeeld.
 - **Administratieve situatie.**
 - Het gaat om een vzw: ze hebben een officiële bankrekening waarop het lidgeld bijvoorbeeld komt te staan, waarop kan betaald worden.
 - De clubs houden ook de identificatiegegevens van de leden bij: ze registreren de productie en de consumptie door de leden.
 - **Contacten met andere CSC'S.**
 - 4 van de 5 clubs waren op dat moment lid van de Europese coalitie voor een rechtvaardig drugbeleid en de leden van die 4 clubs ontmoetten elkaar op regelmatige basis.
 - **Communicatiestrategieën van de clubs.**
 - Er zijn clubs die heel onopvallend willen blijven en elke vorm van media-aandacht willen vermijden. Langs de andere kant zijn er ook clubs die net de aandacht opzoeken om het politieke debat aan de gang te brengen.

- Samenvattende tabel: zie dia 27:

Club	Land	Opgericht	Leden	Plantjes	Productie	Distributie	Administratie	Contacten	Communicatie
Club 1	Vlaanderen	2006	150	150	150 plantjes	Ruilbeurzen	Bankrekening	Lid van coalitie	Media-afwijziging
Club 2	Vlaanderen	2008	100	100	100 plantjes	Ruilbeurzen	Bankrekening	Lid van coalitie	Media-afwijziging
Club 3	Wallonië	2007	100	100	100 plantjes	Ruilbeurzen	Bankrekening	Lid van coalitie	Media-afwijziging
Club 4	Wallonië	2009	100	100	100 plantjes	Ruilbeurzen	Bankrekening	Lid van coalitie	Media-afwijziging
Club 5	Wallonië	2010	100	100	100 plantjes	Ruilbeurzen	Bankrekening	Lid van coalitie	Media-afwijziging

- Het Belgische CSC-model: Bespreking a.d.h.v. de SWOT-analyse:
 - **Sterktes:**
 - > De sterktes hebben vooral te maken met de aspecten van zelforganisatie en zelfcontrole: Het feit dat men het op eigen houtje organiseert zonder dat er een winsttoegmerk is. Het gaat om een zelfbevoorrading en het zelf verspreiden van cannabis onder de eigen leden.
 - > Er wordt ook sterk toegezien op de leden: Er is sprake van een consumptielimiet in de clubs: 1 plant per lid dus er is een zekere consistentie in de productie en de oogst + er wordt een eigen controle geboden op het productieproces. Op deze manier is er wel geen inspectie door de overheid aanwezig, zo kan je de vraag stellen of de kwaliteitscontrole wel professioneel genoeg is.
 - **Opportunities:**
 - > Welke kansen zijn er? Het zou een aantal voordelen/kansen kunnen opleveren op het vlak van economische ontwikkelingen: de kwekers worden betaald en zullen verder betaald worden (denk aan het halftijdse personeelslid) de economie wordt ook gestimuleerd op vlak van de aankoop van meststoffen, aankoop van kweekmateriaal, etc. De overheid zou belastingen kunnen heffen wanneer het tot een wettelijke regeling zou komen (BTW). Dus ook voor de overheid zijn er economische voordelen.
 - > Het zou ook toelaten dat de clubs op vlak van detentie en detectie van problemen tijdig kunnen inspringen: Problematische cannabisgebruikers kunnen op die manier makkelijker worden opgespoord en doorverwezen naar een aangepaste hulpverlening.
 - **Bedreigingen:**
 - > Er zijn met betrekking tot de clubs al vele strafrechtelijke vervolgingen gebeurd. Je zit continu met een soort bedreiging omdat het echt net op of onder het randje gesitueerd is.
 - > Een andere bedreiging is dat zo'n clubs een soort schaduwclub kunnen worden waardoor criminele ondernemers zich zouden schuilen achter de façade van een club om allerlei criminele activiteiten mogelijk te maken. De club zou een dekmantel kunnen worden voor een winstgerichte productie en verkoop van de cannabis.
 - **Zwaktes:**
 - > Er zijn grote verschillen tussen de clubs onderling (organisatie, regels, grootte, manier van werken, lidmaatschap, etc.), waardoor het moeilijk is om met 1 stem te spreken over de clubs.

3.3 De derde weg van Fijnaut en De Ruyver.

- Tekst reader:
 - De Ruyver, B., & Fijnaut, C. (2016). De Derde Weg: naar een evenwichtig Europees cannabisbeleid. In D. Van Dale (ed.), *Nederlandse accenten in het veiligheidsbeleid van de Europese Unie*.
 - Fijnaut, C. & De Ruyver, B. (2014). *De derde weg. Een pleidooi voor een evenwichtig cannabisbeleid*.
- ⇒ De auteurs verwerpen zich in het debat tegen de inzichten van Decorte, De Grauwe en Tytgat. Het is interessant want ze komen soms scherp uit de hoek. De voorstellen van Decorte et al. Zouden volgens Fijnaut en De Ruyver te weinig onderbouwd zijn, te simplistisch zijn waardoor het debat soms erg bitsig werd gevoerd.
- Er wordt vastgesteld dat cannabis op dat moment (2016) niet hoog stond op de Europese agenda en dat werd betreurd. Dit is ook de reden waarom ze de tekst hebben gepubliceerd.
- Waarom moet dit dan worden aangewakkerd? Het had deels te maken met de ontwikkelingen uit de Verenigde Staten waar vormen van legalisering te zien waren en dit weerslag zou kunnen hebben op het Europese debat en beleid. Anderzijds zien we dat in allerlei lidstaten binnen Europa de discussies over cannabis ontstaan (ook in eigen land).
- Men gaat ook in op het debat in Nederland: het gaat om een interessante situatie in Nederland (denk aan coffeeshops), ze stellen namelijk vast dat zich daar allerlei problemen voordoen die ook aanleiding geven over de discussie of de vraag al dan niet moet worden herzien.
- Fijnaut & De Ruyver over het debat in Nederland.
 - Problemen met de coffeeshops: herziening gedoogbeleid?
 - **Criminele groepen:** Zij verdienen veel aan het beleid. Het blijft een illegale industrie dus bepaalde groepen die zich hierop hebben gestort en er dus heel veel aan verdienen.
 - **Problemen in de grensgemeenten:** De grensgemeenten die sterk getroffen worden door een toestroom van Belgen, Fransen, Duitsers, etc. die zich in het bijzonder naar de coffeeshops begeven in de grensgemeenten waardoor die gemeenten ook te maken krijgt met allerlei problemen op vlak van verloedering en ordehandhaving. Het heeft zo dus ook een negatieve impact op de stad.
 - **Geweld/intimidatie/corruptie:** De bloei van de industrie gaat gepaard met bijkomende problemen.

- Problematiek van cannabisproductie:
 - > De discussies over de vraag naar de productie: de verdeling op zich kan, maar de productie wordt niet goed geregeld, de vraag = 'Hoe kan er een situatie worden gecreëerd waarbij niet enkel de verdeling, maar ook de productie kan worden geregeld?'. Dit is een dubbelzinnige situatie, een soort van '*Aan de voordeur mag worden gekocht wat aan de achterdeur niet mag worden geproduceerd*'.
 - » Er worden een aantal voorstellen gemanifesteerd waarin rond de productie van cannabis een aantal pistes worden gereguleerd.
- 31.04.2014: "*Manifest Joint Regulation*"
- November 2015: "*Het failliet van het gedogen*"
- Ontwikkelingen in de VS
 - In de VS zijn er een aantal staten die sinds 2013 zijn overgegaan tot het legaliseren van het recreatief cannabisgebruik
 - > Het recreatief gebruik zit enerzijds geworteld in de legalisering van cannabis voor medische doeleinden maar worden anderzijds ook sterk beïnvloed door actieve lobbyen.
 - > De overheid dat in financiële problemen verkeerd en daarbij kijkt naar de cannabisproductie en de verspreiding ervan: Ze willen daar vanaf nu voordeel uit kunnen halen om de publieke overheidsfinanciën gezond te krijgen.
 - We stellen vast dat in de Verenigde Staten het debat en de praktijk rond cannabis een sterke commerciële inslag heeft gekregen: een financieel economische insteek die niet de piste is die zij wensen te realiseren, vandaar de derde weg door de auteurs; ze willen niet naar een systeem gaan waar het financieel economische de bovenhand krijgt
 - Wat met internationale drugverdragen?
 - > Hier opnieuw de dubbelzinnige situatie die ook in de VS ontstaat: de VS was een sterke voorloper in de historiek van de drugswetgeving, ze hebben hier heel sterk voor geijverd voor het verbod van de verkoop en het verbod van het gebruik van drugs.
 - > Op statelijk niveau zien we het tegenovergestelde: heel wat staten gaan over tot het legaliseren wat op het federaal niveau verboden wordt.
 - > Fijnaut en De Ruyver hebben het over een schizofrene situatie: Wat op federaal vlak verboden is, wordt op statelijk vlak gelegaliseerd en dit leidt tot heel wat problemen (*Bv. banken die geducht zijn om te investeren of staten waar cannabis niet gelegaliseerd wordt, etc.*). Die staten ondervinden heel wat problemen: illegale handel trafiek die gebeurt van de ene staat naar de andere bijvoorbeeld.
- Voorstel De Ruyver & Fijnaut: Krachlijnen:
 - **Voorkoming van cannabisgebruik door jongeren.**
 - > Mensen op jonge leeftijd ondervinden vele nadelen (zowel fysiek als psychologisch) ervan en hier moet dus zoveel mogelijk op worden ontraden door o.a. voorlichting, laagdrempelige hulpverlening, etc. Het gebruik bij jonge mensen moet dus worden tegengegaan.
 - **Drie aanvaardbare vormen van teelt en consumptie.**
 - > Thuisteelt van cannabis voor persoonlijk gebruik (= kleinschalig).
 - > Teelt en gebruik van cannabis in clubverband (= social clubs).
 - > Verstrekking van medische cannabis aan ernstig zieke patiënten (= pijnbestrijding).
 - **Oprichting van een gesloten productie- en distributiestelsel.**
 - > Hier is er eigenlijk een verdragswijziging aan de orde, op dit moment is dit niet mogelijk in het licht van het verdrag van de drugs. Als dit voorstel doorkomt is het mogelijk om alles nauwgezet in de gaten te houden: *de kwaliteit, de wijze waarop het wordt geproduceerd, de wijze waarop het wordt verdeeld, etc.*
 - **Investeren in (grensoverschrijdende) rechtshandhaving.**
 - > Investeren in rechtshandhaving: het legaliseren van illegale cannabismarkt kan de markt kleiner maken, maar het verdwijnt daar niet door. Regulering is volgens hen geen oplossing, er moet voldoende oog zijn voor de rechtshandhaving om de nieuwe marktordening te beveiligen.

7. Financieel – economische criminaliteit.

- Teksten reader:
 - Faber, W. (2011). Samenleving en financieel-economische criminaliteit. In: W. Faber (Ed.), *Financieel-economische criminaliteit? We kunnen niet zonder!* (pp. 13-18) Apeldoorn: Politieacademie, Lectoraat Financieel-economische Criminaliteit.
 - Levi, M. & Lord, N. (2017). White-Collar and Corporate Crime. In: A. Liebling, S. Maruna & L. McAra (Eds.) *The Oxford Handbook of Criminology* (pp. 722-743). Oxford: Oxford University Press.
 - Levi, M. (2002). Money Laundering and Its Regulations. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 582(1), 181-194.
- ⇒ Door tijdgebrek wordt maar een klein deel van deze thematiek besproken en moeten bijgevolg de teksten ook niet gekend zijn.

1. Inleiding.

- Financieel – Economische criminaliteit:
 - Het gaat om een begrip dat bijzonder breed is en waaronder heel veel verschillende vormen van criminaliteit onder kunnen worden begrepen.
 - Ook is er sprake van heel veel verschillende definities, we beschikken niet over 1 eenduidige definitie van het begrip: Er worden heel veel verschillende vormen van criminaliteit (variërend in ernst) hieronder begrepen.
 - > Enkele voorbeelden: *Zwartwerk, fiscale fraude, corruptie en omkoping, flessentrekkerij* (= mensen die zich naar een eetgelegenheid begeven en niet betalen voor hun eten en drinken).
 - » Fiscale fraude kan ook georganiseerd worden op een internationale wijze (*bv. van het doorvoeren van middelen van de ene naar de andere omgeving*).
- E.H. Sutherland & White collar crime.
 - Sutherland was de eerste die de term “White Collar Crime” gebruikte, dit ook populariseerde en hier aandacht voor vroeg voor dit type van misdrijfplegers.
 - Het gaat over criminaliteit gepleegd door personen die een zekere status genieten, die bepaalde professionele activiteiten vervullen in de samenleving. Sutherland wijst erop dat witteboordencriminelen doorgaans op andere manieren worden behandeld dan de criminelen van de ‘Blue Collar Crime’.
 - > Blue Collar Crime: diegene die zich schuldig maaken aan de traditionele criminaliteit die het sterkste op de voorgrond treedt in de statistieken, in het strafrechtelijk systeem, in de media (*bv. diefstal, geweldpleging, ...*).
 - » Sutherland besteedde veel aandacht aan deze criminaliteit omdat hij kon aantonen hoe de bestaande criminologische theorieën op dat moment (1940) faalden om dergelijke vormen van criminaliteit te betrekken in de verklaring die wordt geboden van het ontstaan van criminaliteit.
 - Schadelijk gedrag bij de criminologische definitie van Sutherland: Het schadelijke gedrag is een belangrijke rol in de definitie die Sutherland voorstelt.
 - > Dit soort criminaliteit zal vaak ook heel schadelijk zijn, niet enkel voor het slachtoffer maar ook vaak veel ruimer, (*bv. Systemsslachtofferschap, institutioneel slachtofferschap, etc.*). Eén van de gevolgen van witteboordencriminaliteit is dat er een bepaald vertrouwen in de samenleving wordt geschaad (dit kwam bij Sutherland sterk op de voorgrond).
- De Farizeeër en de tollenaar.
 - Zowel de farizeeër als de tollenaar maakten gebruik van bedrieglijke praktijken met als opzet een financieel voordeel te verkrijgen, toch werden ze beide op heel andere manieren behandeld.
 - > De farizeeër genoot van een hoge status en een tollenaar was iemand die de tol inktte en daaruit soms voordeel haalde, hij werd echter als slecht aanzien in de samenleving.

2. Fraude.

- Inleiding:
 - Bij de definities wordt er vaak verwezen naar het verdraaien van de waarheid, het liegen om een bepaald voordeel te genieten. Er zijn 2 belangrijke elementen wanneer het gaat over fraude:
 - Manipulatie van de waarheid,
 - Om financieel gewin te bekomen
 - *Bv. Wanneer het gaat om belastingfraude: liegen over de inkomsten of bijvoorbeeld sociale zekerheidsfraude onvoldoende informatie geven over zijn/haar sociale status als men beroep wenst te doen op de sociale zekerheid voor een uitkering*

- 2 vormen:
 - **Horizontale fraude.**
 - Fraude gericht tegen niet statelijke actoren, tussen burgers of naar bedrijven (*banken, verzekeringsinstellingen, etc.*). Bv. *beleggingsfraude, kredietkaartfraude, verzekeringsfraude, etc.*
 - **Verticale fraude.**
 - Gericht tegen statelijke actoren, tegen overheidsinstellingen (*Bv. Fraude met sociale zekerheid, uitkeringen die misbruikt worden, subsidiefraude, vormen van fraude waarbij overheidsinstellingen als slachtoffer kunnen aanzien worden, etc.*).

2.1 Juridisch kader

- Titel (IX) van het strafwetboek: Misdaden en wanbedrijven tegen eigendommen – Hoofdstuk II – Bedrog.
 - **Art. 491 – 495bis Sw.:** Misbruik van vertrouwen.
 - **Art. 496 Sw.:** Oplichting & bedriegerij.
- ⇒ “Fraude” wordt dus niet als dusdanig teruggevonden in het strafwetboek. Afhankelijk van de feiten zullen er wel omschrijvingen van toepassing zijn die in het strafwetboek zijn terug te vinden onder titel 9.

2.1.1 Misbruik van Vertrouwen

- **Art. 491 SW:** Verduistering of verspilling
 - De feiten worden gepleegd met een bedrieglijk opzet? Het gaat om goederen die men ter beschikking stelt van een persoon die het vertrouwen misbruikt, met de verwachting dat hij deze goederen teruggeeft maar dat dus niet doet.
 - Verduistering: Het zich onrechtmatig toe-eigenen van de zaak die werd toevertrouwd.
 - Verspilling: Roekeloze besteding van de zaak die werd toevertrouwd.
 - Dit is verschillend met afgifte: Afgifte gebeurt zonder dat er sprake is van misleiding. Dat is het grote verschil met oplichting **Art. 96 Sw.**
 - Wanneer het gaat over *oplichting*, dan zal de afgifte van het goed gebeuren met misleiding, bij oplichting is er steeds sprake van misleiding en dat is niet het geval bij het misbruik van vertrouwen.
 - Als er sprake is van misbruik van vertrouwen is er geen sprake van misleiding bij de afgifte.
 - Wat is dan het verschil met *diefstal*? De zaken worden niet weggenomen, de zaak wordt vrijwillig afgegeven aan de latere dader van het misdrijf waardoor deze in het bezit komt van die zaak.

2.1.2 Oplichting & bedriegerij

- **Art. 496 Sw.**
 - Via bedrieglijke handelingen komt men in het bezit van het goed.
 - Wat is dan het onderscheid met afpersing? Bij oplichting is er geen sprake van geweld of bedreigingen, wel van bedrieglijke handelingen. Bij afpersing wordt er altijd gebruik gemaakt van geweld of bedreigingen om een bepaald voordeel te behalen of een bepaalde zaak te doen afgeven.

3. Corruptie.

- Inleiding:
 - Corruptie is een moeilijk te bestuderen fenomeen, omdat het een type van misdrijf is waar de 2 betrokken partijen er voordelig uitkomen: de omkoper en diegene die zich laat omkopen.
 - *‘It takes two to tangle’* een uitspraak dat goed past bij dit type van misdrijf, je moet hier met 2 personen zijn.
 - Verschillende vormen:
 - **Actieve corruptie:** Een burger of klant geeft geld in ruil voor een gunst (*bv. het overhandigen van een geldbedrag in ruil voor een gunst of wederdienst*).
 - **Passieve corruptie:** Iemand laat zich betalen om een bepaalde handeling te stellen.
 - **Publieke corruptie:** De omgekochte persoon is iemand die een positie bekleedt bij de overheid.
 - **Private corruptie:** De omgekochte persoon is iemand die geen positie kent bij de overheid maar bijvoorbeeld wel in een onderneming of bedrijf.
- ⇒ Deze onderverdeling keert ook terug in het strafwetboek.

3.1 Publieke omkoping

- **Art. 246 Sw.**
 - **Art. 246 paragraaf 1 SW:** heeft betrekking op de passieve omkoping.
 - **Art. 246 paragraaf 2 SW:** heeft betrekking op de actieve omkoping.
 - De persoon in kwestie oefent bij de publieke omkoping een openbaar ambt uit: het kan gaan over een federaal ambtenaar, een gemeenschapsambtenaar, een gemeenteambtenaar, een verkozen mandataris, etc.
 - > We bekijken dit heel ruim: alle personen die een openbaar ambt uitoefenen.

3.2 Private omkoping

- **Art. 504bis + Art. 504ter SW:**
 - Ook hier wordt een onderscheid gemaakt tussen actieve en passieve omkoping.

8. Informaticacriminaliteit.

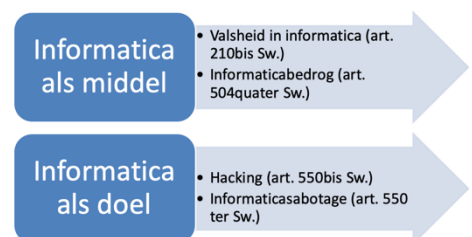
- Tekst reader:
 - Kerkhofs, J. & Van Linthout, P. (2010). Cybercriminaliteit doorgelicht > niet bestuderen vanaf "III. Het opsporingsinstrumentarium van het wetboek van strafvordering"
- ⇒ Door tijdgebrek wordt maar een klein deel van deze thematiek besproken en moeten bijgevolg de teksten ook niet gekend zijn.

1. Inleiding

- Cyberspace: Creëert mogelijkheden maar ook risico's.
 - De risico's die verbonden zijn aan cyberspace houden ook verband met andere vormen van criminaliteit (Bv. seksuele criminaliteit).
 - Door de ontwikkelingen op vlak van communicatietechnologie en het internet (digitale wereld/cyberspace) ontstaan er nieuwe mogelijkheden om de samenleving in te richten, om met elkaar in contact te treden. Maar dit heeft ook een keerzijde = nieuwe kansen/opportunities worden gecreëerd om criminaliteit te plegen.
 - > Denk terug aan de seksuele criminaliteit: Online grooming, cyberlokking, wraakporno, etc.: Hierbij is het internet en sociale media van groot belang zijn + ook fraude kan af en toe een cyberdimensie hebben: Denk aan identiteitsfraude of krediet fraude: manipulatie van gegevens en van informatiesystemen, dergelijke vormen van fraude kunnen dus ook zeker worden begrepen onder de informaticacriminaliteit.
- Wet informatiecriminaliteit van 28 november 2000.
 - De ontwikkelingen vormen een belangrijke uitdaging voor het klassieke strafrecht van 1867: Het strafrecht heeft zich voor een stuk aangepast en de wet die daar van belang is, is de wet van 28 november 2000.
 - De wet had als bedoeling om justitie en het juridische de instrumenten aan te reiken om de criminaliteit in die informatiewereld te kunnen bestrijden. De wet heeft een aantal misdrijven toegevoegd aan het strafwetboek (4).

2. Wat is informaticacriminaliteit.

- 4 misdrijven
 - Het gaat over een totaal van 5 misdrijven die ingevoerd werden in het strafwetboek door de wet van 2000. Sommige maken gebruik van informatica als middel (*informaticabedrog + valsheid in informatie*), andere als doel (*hacking, informaticasabotage*).

3. Informatica als middel.

- **Art. 210bis Sw.:** Valsheid in informatica.
 - Het vervalsen van de waarheid d.m.v. datamanipulatie: Het opzettelijk vermommen van de waarheid door data te manipuleren (Bv. *d.m.v. het invoeren van de data, door het wijzigen en/of wissen van date, etc.*)
 - > Wanneer men spreekt over een informaticasysteem, gaat het om elk systeem voor opslag, verwerking of overdracht van data.
 - **Paragraaf 2:** Het gebruik van valse IT-gegevens: Wie valse gegevens krijgt en weet dat deze gegevens vals zijn en deze toch gebruiken, is schuldig aan valsheid in informatica.
 - > Bv. *Identiteitsdiefstal, fictieve mails, vals facebookprofiel, veranderen of wissen van gegevens in een elektronische databank, etc.*

- **Art. 504quater SW:** Informatiebedrog.
 - Gegevens manipuleren met het oogmerk om voor zichzelf of voor een ander een onrechtmatig economisch voordeel te verwerven: Het bedrog is hierbij belangrijk om het economisch voordeel voor zichzelf of voor een ander te kunnen verwerven.
 - > *Bv. Onrechtmatig overschrijven van krediet, geld halen uit een bankautomaat met een valse kredietkaart, phishing, skimming, vormen van financiële economische criminaliteit die we onderbrengen of kunnen onderbrengen onder deze vorm van omschrijving van informatiecriminaliteit, etc.*

4. Informatica als doel.

- **Art. 550bis SW:** Hacking.
 - Hier is het de bedoeling om het informaticasysteem zelf te treffen. Hierbij dient wel een onderscheid gemaakt te worden:
 - **§2:** Interne hacking: Personen die een toegangsbevoegdheid hebben maar deze overschrijden.
 - **§1:** Externe hacking: personen zonder toegangsbevoegdheid (iemand van buitenaf) dat zich toegang verschaft tot een systeem of zich daarin handhaaft.
- **Art. 550ter SW:** InformatieSabotage.
 - Sabotage: dan gaat het over vernieling en beschadiging: Gegevens invoeren, wijzigen, wissen, etc. met als bedoeling te saboteren.
 - De reden waarom sabotage op die manier apart opgenomen is in het strafwetboek is omdat er een zekere lacune zit in het strafwetboek.
 - > Als we het hebben over vernieling en beschadiging, dan wordt dit doorgaans begrepen onder tastbare voorwerpen en niet over de beschadiging of vernieling van data.
 - > Er is ook een zekere gelijkenis met **Art. 504quater SW** (= informatiebedrog) maar er is 1 groot verschil: het is voor sabotage irrelevant of er al dan niet een onrechtmatig economisch voordeel wordt beoogd, bij bedrog is de ICT een middel waarbij het uiteindelijke doel het verwerven is van economisch voordeel.
 - > Sabotage: ICT wordt gebruikt als doel voor het saboteren van informatica, sabotage is het doel: denk aan het indringen van virussen in het computersysteem, het onbruikbaar maken van een harde schijf, het vernietigen van een bestand = een doel op zich.

9. Milieucriminaliteit

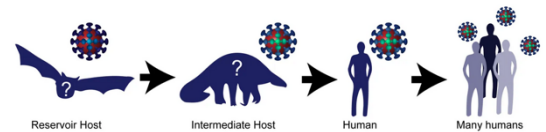
➤ Tekst reader:

- Bisschop, L. (2018). Buitenbeentjes, schattingen en complexiteit. Groene criminologische reflecties op Belgische milieucriminaliteit. In: C.M. Billiet (Ed.) *Biodiversiteitsmisdrijven in eigen land: in Vlaamse savannes en Waalse regenwouden. La criminalité en matière de biodiversité chez nous: des savannes flamandes et forêts pluviales wallonnes* (pp. 141-163). Brugge: Die Keure.
 - > Uitzondering: Pg 159-162 tekst 'Reflectie op de Belgische stand van zaken' = niet te kennen.

1. Inleiding

➤ Illustratie: Covid-19.

- Vermoedelijke oorsprong van Covid-19: Wet market in Wuhan China.
 - > In een wet market worden allerlei levende en dode dieren verhandeld waar ze in hele kleine kooien heel dicht op elkaar worden gestapeld. Het zijn echt broeihaarden van bacteriën en microben.
- Gangbare hypothese: Overdracht van diersoort op andere diersoort en dan uiteindelijk overgedragen naar de mens.
 - > Het betreft een hypothese. Er is nog geen officiële bevestiging.
 - > Dit noemt men: *the Coronavirus Transmission Cycle*.
- Waarom focussen we hierop: De aandacht voor de *wet markets* in China zegt heel wat over de omstandigheden waarin de dieren worden gekweekt en verhandelt en in het bijzonder het schubdier is daarbij onder de aandacht gekomen.

➤ Casus schubdieren en illegale handel

- Het schubdier is het meest illegaal verhandelde zoogdier ter wereld: Er bestaan allerlei internationale regelingen rond het verhandelen van diersoorten (de praktijk is ook verboden in China).
 - > Ze worden vooral verhandelt en verkocht in Afrika en Azië
- Het gaat over een bedreigde diersoort: alle schubdieren van het ras zijn bedreigd, het gaat van kwetsbaar tot kritisch.
 - > Alle vormen van schubdieren zijn ernstig tot zeer ernstig bedreigd en toch blijven de dieren slachtoffers van stropers of van mensen die ze kweken omwille van hun vlees en schubben.
- In sommige delen van de wereld worden zelfs geneeskundige krachten aan het vlees en de schubben toegeschreven.
- Ofwel worden ze illegaal gekweekt ofwel worden ze illegaal uit hun natuurlijke habitat gehaald. De diersoort is dus heel kwetsbaar en bedreigd, maar daarnaast zijn er ook een aantal andere oorzaken: ontbossing – klimaatveranderingen die de natuurlijke habitat van de schubdieren nog kwetsbaarder maken.
 - > Deze casus toont aan dat we ook moeten kijken naar die processen (in dit geval schubdieren) maar ook in het algemeen, er kunnen veel potentiële slachtoffers zijn.
 - > De natuur in het algemeen kan schade ondervinden: op die manier moeten we het gaan bekijken + de aandacht voor dieren staat ook centraal en is cruciaal voor de milieucriminologie/groene criminologie.

2. Criminalisering

2.1 Focus van traditioneel criminologisch onderzoek

➤ Klassiek 'Object' van de criminologie:

- Het gaat in de criminologie meestal om zeer zichtbare vormen van criminaliteit (zoals *vermogens- en geweldsdelicten*, *'straatcriminaliteit'*, etc.).
- Deze zichtbare vormen zijn dan ook omschreven in wettelijke definities van het strafrecht waarbij de focus ligt op individuen: criminaliteit gepleegd door personen die alleen of in kleine groepen handelen.
 - > Het betreft ook vaak personen die tot achtergestelde groepen, gediscrimineerde of kwetsbare groepen van de samenleving behoren.
- Ook is er vaak een focus op de strafrechtelijke handeling als het gaat over het klassiek object van de criminologie.

➤ Gevolg:

- Bevestiging van de klassieke opvattingen van 'criminaliteit': Door steeds te focussen dat dit de voornaamste vorm of aspecten zijn van criminaliteit wordt het steeds bevestigd.
- Weinig aandacht voor gedragingen die niet tot het klassieke object van de criminologie behoren.

2.2 Voorbij de grenzen van de 'klassieke' criminologie.

- Er zijn meerdere auteurs in de 20e eeuw die de grenzen van het strafrecht hebben proberen te breken:
 - **Sutherland (1940) – witteboordencriminaliteit.**
 - > Hij is één van de belangrijkste actoren voor het doorbreken van de klassieke strafrechtelijke definities en de klassieke opvatting van criminaliteit. Hij had aandacht voor de witteboordencriminaliteit maar ook voor bedrijven die eventueel schuldig kunnen zijn aan bepaalde vormen van criminaliteit. Hij maakte hierbij het onderscheid van 'blue collar crime' & 'white collar crime'.
 - > De oorspronkelijke opvattingen worden hier dus uitgebreid/ opengetrokken: Aandacht voor andere groepen en bedrijven en nieuwe aandacht voor dit soort van criminaliteit.
 - **Schwendinger en Schwendinger (1970) – criminaliteit als het schendingen van fundamentele mensenrechten.**
 - > Ook hier wordt criminaliteit losgekoppeld aan de wettelijke en strafrechtelijke definities. De connectie met het klassieke strafrecht wordt verbroken: er gaat meer gekeken worden naar de schade (het is een schending van de mensenrechten i.p.v. een strafrechtelijk gedefinieerd feit).
 - **Chambliss (1988) – state-crime.**
 - > Hij betreft een nieuwe actor: geeft aandacht aan waar de criminologie voordien geen aandacht voor had: de staat/overheid.
 - > Hij geeft aan dat ook de staat/overheid zich schuldig kan maken op plegers van criminaliteit.
 - **Kramer en Michalowski (2006) – state-corporate crime.**
 - > De overheid en bedrijven kunnen ook actoren zijn die criminaliteit kunnen plegen.
 - > Hier wordt gesteld dat bedrijven soms samenwerken zodanig de overheid criminaliteit kan faciliteren voor bepaalde bedrijven. Ze gaan hen aanzetten tot die criminaliteit of hen net beschermen en dan ontstaat er een soort samenwerken, een mede daderschap van criminaliteit tussen overheden of staten enerzijds en bedrijven anderzijds.
 - **Hillyard en Tombs (2007) en Passas en Goodwin (2005) – social harm als uitgangspunt.**
 - > Hier wordt er gekeken naar schade als uitgangspunt, niet langer een wettelijk gedefinieerde opvatting van het gedrag: criminaliteit is niet enkel een strafrechtelijk feit, maar moeten ook kijken naar de schade.
 - > De vraag 'wat wordt er als schade gezien?' wordt hier gesteld: we moeten schade als uitgangspunt gebruiken om te oordelen over bepaalde handelingen en vormen van criminaliteit.
 - > Deze auteurs hebben de fundamentele gelegd waarop de groene criminologie verder op bouwt en verder heeft op kunnen ontplooiën.

2.3 'Groene' criminologie

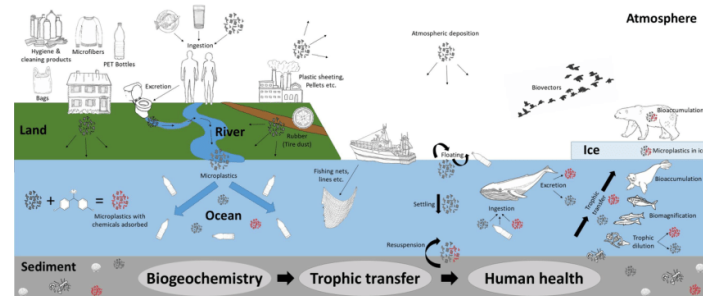
- Recente aandacht: einde 20^e eeuw.
 - De 'groene criminologie' is een heel recente wetenschap. Er was al een vroegere aandacht voor bepaalde milieuproblematieken, maar het is pas op het einde van de 20^e eeuw dat we sporen terugvinden van academische aandacht voor groene kwesties en milieucriminaliteiten in de criminologie.
 - Het is natuurlijk moeilijk om er een exacte datum op te zetten, maar de bijdrage dat algemeen wordt gebruik als startpunt voor de groene criminologie = Michael J. Lynch (1990) *'The greening of criminology: a perspective on the 1990's'*
- Object:
 - Aandacht voor schadelijke gedragingen en activiteiten voor ecosystemen, dier- en plantensoorten, de controle hierop en preventie ervan.
 - > Het gaat bij groene criminaliteit dus om een heel brede beweging die afwijkt van het klassieke object van criminologie.
- **Milieucriminaliteit:**
 - Het gaat hier over 'gedragingen die effectief strafbaar gesteld zijn' en dus strafrechtelijk afgehandeld kunnen worden.
 - Het vormt met andere woorden een overtreding op wetgeving en regulering (*Bv. Illegale houtkap, stroperij (illegaal vangen & jagen op bepaalde diersoorten), illegale afvaltransporten, smokkel van verboden soorten, etc.*).
- **Milieuschade:**
 - De focus op schade gaat veel verder: het is een stuk breder dan milieucriminaliteit. Het betreft dus alle vormen van gedragingen die schadelijk zijn (voor de ecosystemen en dier- en plantensoorten) die ook niet strafrechtelijk afgehandeld worden/die niet strafbaar gesteld worden (*Bv. Bepaalde vormen van vervuiling met indirecte gevolgen: Bv een landbouwer die zijn terrein verder uitbreidt op een legale manier, maar die op die manier een nabijgelegen bos volledig gaat innemen waardoor er schade ontstaat aan de ecosystemen, dieren en planten in dat bos*).

- Strafwaardigheid ≠ strafrechtelijke afhandeling.
 - Het probleem met de gedragingen die bestuurlijk afgehandeld worden betekent niet dat ze minder strafwaardig zijn.
 - Het feit dat er geen strafrechtelijke afhandeling aan vast hangt, zou bij sommige mensen de illusie kunne wekken dat de gevolgen ervan te minimaliseren zijn, dat het niet zo ernstig is. Dit is 1 van de zaken waarop groene criminaliteit aandacht op wil vestigen.
 - De strafwaardigheid en de schade moeten los gezien worden van het antwoord op milieuschade: het is dus niet omdat het niet strafrechtelijk afgehandeld wordt dat het niet strafwaardig is.
- Kritische criminologie.
 - Het uitdragen van traditionele opvattingen over criminaliteit.
 - > 'Milieucriminaliteit' is helemaal geen neuraal begrip, het hangt samen met wettelijke definities en die definities zijn steeds sociaal, maatschappelijk, politiek en ook ideologisch gekleurd.
 - De strafrechtelijke definities komen tot stand door een heel politiek proces, maar kunnen ook doorheen de tijd veranderen. De aandacht wordt vaak gekleurd door wie er aan de macht is op dat moment (politieke keuzes waarbij bepaalde belangen spelen).
 - > Door het feit dat groene criminaliteit ook aandacht besteed aan de machtsprocessen, wie schade definieert en wat schade en criminaliteit is, schrijft het zich heel goed toe aan de traditie van de kritische criminologie.
 - > Groene criminologie geeft de voorkeur aan het begrip milieuschade omdat het een veel breder gamma aan gedragingen overkoepeld.

2.4 Milieuschade als uitgangspunt

➤ (1) Aandacht voor minder zichtbare schade of minder evidente/directe gevolgen van milieuschade.

- Het is dus breder dan gewone criminologie/criminaliteit aangezien er hier dus ook aandacht gaat naar de minder evidente/indirecte gevolgen van milieuschade.
- Zie afbeelding voor illustratie:
 - > Het betreft een studie over micropastics, deeltjes van plastic die door wrijving en verwerking zodanig klein worden dat ze met het blote oog niet meer kunnen gezien worden. Men komt tot de conclusie dat microplastics overall aanwezig zijn. Dit heeft natuurlijk sterke gevolgen voor ons als mens.

- Op het land: De microplastics zijn afkomstig van allerlei synthetische producten die we gebruiken (bv. flessen, plastic zakjes, hygiëneproducten, textiel, etc). Na een tijdje gaat dit zich afbreken in microplastic: het plastic gaat het water in via het land en via het water naar de lucht en op die manier gaat het zich verspreiden in de omgeving met als gevolg: luchtvervuiling. Door de luchtvervuiling gaat de vervuiling uiteindelijk terechtkomen in de zee en oceanen. Daardoor komt het microplastic ook terecht bij de zoogdieren en andere organismen (zee en oceanen worden ook vervuild door boten en schepen).
- Wat is van dit alles nu het gevolg: In enkele studies is aangetoond dat er microplastic is teruggevonden in bepaalde dieren. Dit heeft gevolgen voor de mens aangezien wij deze dieren consumeren.
- Het is dus een complex ecosysteem dat voor ons als mens wel echt schadelijke gevolgen kan hebben.

➤ (2) Aandacht voor niet-menselijke slachtoffers.

- Niet-speciësistische criminologie.
 - > Het komt terug op het woord 'species' of soort: het vraagt aandacht voor andere soorten. We moeten niet enkel kijken naar 1 species als slachtoffer, maar ook naar allerlei andere slachtoffers wanneer we de schade in rekening nemen (bv. dode kangoeroe door bosbranden). Maar denk bijvoorbeeld ook terug aan de schubdieren, zij zijn ook in zekere vorm een slachtoffer van schadelijke parktijkjen.

➤ (3) Aandacht voor het bestuderen van industriële processen die natuurlijke rijkdommen verarmen of verontreinigen.

- Voorbeelden: De agro-industrie waarbij er veel pesticide wordt gebruikt, de olie-industrie dat kan zorgen voor olierampen door ontginning en verwerking van olie, overmatige houtkap, massieve visvangst, etc.
 - > Massieve visvangst op industriële schaal = zeer nefast voor het ecosysteem daar.
 - Denk terug aan de klassieke manier van vissen, vissen zoals het x aantal jaren geleden werd gedaan met kleinere bootjes met veel kleinere netten zodanig de populatie vissen nog redelijk constant bleef en op die manier zichzelf kon vernieuwen.
 - Nu: de populatie van vissen die overblijft wordt te klein om zichzelf te gaan vernieuwen, daarom zien we dat bepaalde soorten met uitsterven bedreigd zijn.

- » Dit heeft niet enkel gevolgen voor de vissoort zelf, maar voor een heel panoplie van andere soorten en speciën die leven in de zee omdat het leven helemaal uit balans geraakt en er veel schade ontstaat op het ecosysteem: verarmen van natuurlijke rijkdommen.
- ⇒ De drie grote uitgangspunten van groene criminologie wanneer we schade als uitgangspunt gaan nemen = aandacht voor minder zichtbare schade, aandacht voor niet-menselijke slachtoffers en ook aandacht op de industriële processen.

2.5 Types van milieucriminaliteit

➤ (1) Groene milieucriminaliteit:

- Groene milieucriminaliteit = Gedragingen die schadelijk zijn voor het welzijn van fauna (dieren) en flora (planten).
 - > Stropen en verhandelen van (delen van) beschermde diersoorten (*bv. schubdiertjes, tijgerpelzen, hoorns van neushoorns, slagstanden van olifanten, broodfok, etc.*).
 - > Mishandelen van huisdieren.
 - > Agro-industriële veeteelt (*organisaties zoals GAIA of Peta durven soms in grote industriële veeteeltbedrijven te gaan filmen = heel schokkend, de dieren worden daar slachtoffer aan allerlei wanpraktijken*).
 - > Gedragingen die het welzijn van de flora in het gedrang brengen (*ontbossing of verhandelen van illegale plantensoorten, denk terug aan het voorbeeld van de landbouwer*).

➤ (2) Bruine milieucriminaliteit:

- Bruine milieucriminaliteit = Schadelijke praktijken in verband met afval en vervuiling.
 - > Illegale handel en het dumpen van afval.
 - > Vervuiling van water, grond en lucht (*industriële of op kleine schaal*).
 - » *Bv. Bedrijven die schadelijke stoffen, als gevolg van een productieproces, gaan dumpen in de rivier of bepaalde gassen uitstoten.*

➤ (3) Witte milieucriminaliteit:

- Misbruik van genetisch gemodificeerde organismen (bio-piraterij) en commerciële uitbuiting van de natuurlijke rijkdommen van derdewereldlanden/inheemse volkeren.
- Door (farmaceutische en chemische) bedrijven. Meestal via legale mechanismen (*bv. patent*).
 - > Concreet: het wijst op een praktijk van bepaalde bedrijven die in derdewereldlanden bepaalde gewassen gaan meenemen om te analyseren (gewassen die de bevolking al jaren, misschien eeuwen gebruikt). Die bedrijven gaan de gewassen verder ontwikkelen en eventueel genetisch aanpassen en gaan daarop een patent aanbrengen (*bv. ervoor zorgen dat een bepaald gewas minder water nodig heeft*). Dit wil zeggen dat de kwekers in die derdewereldlanden die het gewas al eeuwen telen, dat zij plots kwekersrechten moeten betalen en dat zij ook de zaadjes die zij al jaren gebruiken aan een plots veel hogere prijs gaan moeten aankopen.

2.6 Criminalisering van (groene) milieucriminaliteit internationaal

- Kort chronologisch overzicht van hoe de aandacht is ontstaan op internationaal vlak.
- **Jaren '60:** Opkomend bewustzijn en bezorgdheid om het milieu.
 - Milieu op de beleidsagenda:
 - > Door een aantal organisaties en groepen (*flower power, hippiecultuur*) komt er meer en meer bewustzijn en bezorgdheid voor het milieu en de natuur in het algemeen.
 - Milieu binnen veiligheidsdiscours: Overtredingen of schade aan het milieu werd vooral aanzien als een veiligheidsrisico.
- **Jaren '70:** Toenemend bewijs dat het milieu op grote schaal wordt beschadigd.
 - Er zijn allerlei praktijken waardoor de zichtbaarheid toeneemt: rampen en schandalen gebeuren in die periode (*bv. olie en chemische bedrijven die schadelijke gevolgen meebrengen aan het milieu*).
 - Vanuit dat oogpunt ontstaan er een aantal organisaties van verschillende ngo's en internationale beleidsprogramma's (*Bekendste ngo = Greenpeace*).
 - Casus: Bhopal Chemische ramp in 1984.
 - > Pesticidefabriek in Bhopal, India: Union Carbide (een bedrijf uit de Verenigde Staten, het bedrijf bestaat nog steeds met een andere naam: Dow Chemical). De ramp gebeurde op 3 december 1984, het ging over een grote pesticidefabriek die redelijk centraal was neergezet in een grote stad tussen allerlei gebouwen, de meeste daarvan woningen + zeer dichtbevolkt. Er was sprake van een groot gaslek van een zeer toxisch gas (methylisocynaat). De inademing van dat gas kan leiden tot zeer ernstige gevolgen, in veel gevallen de dood. Heel veel mensen zijn gestorven aan de directe blootstelling van het gas rond de fabriek.

- > Het wordt gezien als (één van) de grootste industriële rampen ooit: 3.700 à 8.000 geschatte doden en meer dan 55.000 geschatte verwondingen en medische gevolgen.
- > Schadevergoeding door Union Carbide aan India + blijvende vervuiling van (grond)water op de site door gaslekken en gevaarlijk afval.
- **Jaren '90:** Grote rampen maken van industriële vervuiling erg zichtbaar: vervuiling krijgt meer beleidsaandacht.
 - Door de Bhopal rampen en de ramp in Tsjernobyl is zichtbaar dat er een probleem is.
- **Jaren 2000:** Milieu niet langer als een sociaal probleem, maar als een bedreiging van de veiligheid van de mens.
 - Aandacht voor het milieu verschuift: milieu wordt opnieuw gezien als een soort veiligheidsprobleem of risico voor de mens. Er wordt steeds meer de link gemaakt met allerlei conflicten en natuurlijke rijkdommen en ook klimaatverandering staat op de agenda. We worden ons bewust dat bepaalde groepen van bevolking door de klimaatverandering op een bepaald moment zullen migreren en vluchten om naar betere oorden te trekken.
 - > Het fenomeen van migratie zal dus bekender worden en meer aandacht aan besteed worden en ook natuurrampen komen onder de aandacht: tsunami's en dergelijke.
- **Jaren 2010:** Toenemende trend in criminalisering ervan binnen het internationaal beleid.
 - Internationaal Strafhof, EU-milieuwetgeving: Het Internationaal strafhof heeft zich in 2010 gebogen over de vraag wat we gaan doen met schade aan het milieu, kan dit gezien worden als schade tegen de vrede?
 - > Ook vanuit de Europese Unie komt er meer en meer aandacht naar het milieu en er komt een wetgeving rond: dit gaat doordringen naar de lidstaten, ook tot in België, de EU treedt mee op als regulator van het milieubeleid.
 - Milieuschade nog steeds vaak als een veiligheidsrisico afgebeeld.

2.7 Criminalisering van (groene) milieucriminaliteit in België

- Versnipperd milieubeleid op verschillende niveaus: internationaal, Europees, federaal en regionaal.
 - Voor België is er dus niet één groot milieubeleid: Milieu & omgeving zijn bevoegdheden van de gewesten: regionaal niveau, waardoor de gewesten een redelijk autonoom milieubeleid kunnen uittekenen en hun eigen prioriteiten kunnen stellen. Er kunnen dus andere fenomenen geprioriteerd worden in Vlaanderen dan in Wallonië.
 - In het algemeen kunne we **3 beleidsaccenten** terugvinden in de (strafrechtelijke) afhandeling van milieucriminaliteit.

1. Praktische beperkingen:

- Beperkte personeelcapaciteit politie en justitie: Milieucriminaliteit vraagt een zekere graad van expertise en die experts zijn niet altijd voor de hand liggend.
- Voldoende bewijslast nodig: Men gaat alleen handelen met praktijken met een voldoende bewijslast om de daders te kunnen vervolgen.
- *Bijvoorbeeld: technische en praktische voorwaarden (kennis van de woonplaats van de daders).*

2. De mate van organisatie en aanwezigheid van hogere vermogensvoordelen:

- Bijvoorbeeld: politie - zware milieucriminaliteit als prioriteit (link met fraude, georganiseerde criminaliteit, supraregionale feiten, feiten over de grenzen heen) en overtredingen met aanzienlijk geldgewin.
- Bijvoorbeeld: richtlijn van het Openbaar Ministerie tot het strafrechtelijk afhandelen van milieucriminaliteit als er grote vermogensvoordelen mee gepaard gaan of als het samenhangt met andere misdrijven.
 - > Stel je voor je krijgt te maken met een georganiseerde groep die de hoorns van neushorens gaan verhandelen van Nigeria, naar Italië en vervolgens naar België dan zou het een zaak zijn met een grote mate van organisatie. Er is dan sprake van potentiële vermogens en voordelen dus het gaat om een zaak met veel waarde en organisatie die mogelijks nog samenvalt met andere vormen van misdrijven. Hier gaat men dus wel mee aan de slag.

3. Focus op het groot verlies aan natuurwaarde en het in gevaar brengen van de volksgezondheid:

- Bijvoorbeeld: Vlaams gewest - prioriteit indien grote (potentiële) schade aan de volksgezondheid en voor milieucriminaliteit met betrekking tot beschermde of bedreigde diersoorten of gebieden.
- Bijvoorbeeld: Waals gewest - hoogste prioriteit voor delicten die de volksgezondheid (potentieel) in het gevaar brengen.
 - ⇒ Niet in de beleidsprioriteit? Mogelijkheid tot afhandeling op bestuurlijk niveau via boetes of bestuursrechtelijke maatregelen.

- Nationaal veiligheidsplan 2016 – 2019 (zie ppt): Het gaat hier over een fragment uit het veiligheidsplan van de nationale politie waarbij puntje 8 betrekking heeft op leefmilieu: de schade aan volksgezondheid komt terug (1) maar ook de handel in de bedreigde dier- en plantensoorten (2).

3. Slachtoffers & schade

3.1 Slachtoffers en schade in de groene criminologie

- De Impact van milieumisdrijven bepalen is moeilijk, we weten dat er schade is, maar het bepalen ervan is moeilijker.
- Milieuschade is:
 - **Zichtbare versus onzichtbare schade.**
 - > Zichtbaar: Denk aan olierampanen, illegale ontbossing, smokkel in pelzen, etc.
 - » Wanneer de feiten zichtbaar zijn is het vaak dus al te laat.
 - > Onzichtbaar: Denk terug aan de microplastics. De opstapeling en accumulatie van schade is op het eerste zicht en afzonderlijk niet zo schadelijk en belangrijk maar op langere termijn zal dit wel effectief een zichtbaar effect kunnen hebben.
 - » Feiten kunnen dus ook pas na een bepaalde tijd zichtbaar worden (*bv. een bedrijf dat schadelijke stoffen in de rivier loost waarbij de schade pas zichtbaar is na enkele jaren of illegale stroop waarbij het verdwijnen van 1à2 dieren niet wordt opgemerkt maar na het stropen van een hele populatie de dierenbevolking serieus afneemt*).
 - **Uiteenlopend.**
 - > De schade en slachtoffers zijn heel divers en uiteenlopend.
 - **Contextafhankelijk.**
 - > Milieucriminaliteit kan niet enkel begrepen worden onder ecologische criminaliteit maar het kan ook zeer ernstige gevolgen hebben voor de mens in het algemeen en ook voor de economie en de politiek. Het hangt dus af van het feit, en de omgeving/context.
 - **Grensoverschrijdend.**
 - > Bv. Tsjernobyl: wolk met chemische stoffen die overwaaide naar Moskou.
- Ecologische, maar ook oor de mens, economie en politiek.
 - Gevolgen hebben betrekking op allerlei domeinen.
- Milieuschade treft vaak meest kwetsbare groepen.
 - Denk aan de achtergestelde groepen die in moeilijke omstandigheden leven en daardoor dicht bij een industriële zone gaan moeten wonen, als daar een ramp ontstaat is die bevolkingsgroep diegene dat de gevolgen daarvan zal ervaren.
 - Denk ook aan de uitbuiting van natuurlijke grondstoffen, uitbuiting van de kwetsbare groepen die samenhangt met milieu uitbuiting en milieucriminaliteit + De gevolgen van criminaliteit en schade blijven niet beperkt tot onmiddellijke slachtoffers, het kan ook over generaties heen gaan: vergiftiging/vervuiling/klimaatverandering/ etc.

3.2 Het concept 'ecocide'

- Ecocide:
 - **Ecocide** = *extensive damage to, destruction of or loss of ecosystem(s) of a given territory, whether by human agency or by other causes, to such an extent that peaceful enjoyment by the inhabitants of that territory has been severely diminished* (Higgins, 2010).
 - > Omvangrijke schade aan, vernietiging of verlies van ecosystemen van een bepaald gebied hetzij door toedoen van de mens of om andere redenen, in die mate dat het vreedzame genot van de inwoners van dat gebied ernstig verminderd is.
 - > Ecocide is gebaseerd op de argumenten en vooral de eigen ervaring dat ze veel aandacht vestigt op schade, uitbuiting en uitroeiing van ecosystemen en dus schade aan het milieu.
 - > Definitie: Het gaat niet om menselijke oorzaken of andere oorzaken maar het gaat erom dat de schade zo'n verregaande gevolgen heeft dat organismen (mensen, dieren, planten) die in dat territorium leven dat zij aanzienlijke gevolgen gaan ondervinden en daar niet meer op een normale, vreedvolle manier gaan kunnen leven.
 - Genocide ↔ ecocide.
 - > Ecocide als 5^e misdaad tegen de vrede (stelling van Higgins).
 - Ecocide en uitbuiting van natuurlijke grondstoffen hangt samen met conflict en geweld.
 - > Ze verwijst hier naar de situatie in Congo. Ze gaat ervan uit dat de aarde ook rechten heeft, uitroeiing van bepaalde bevolkingsgroepen wordt verstaan onder genocide maar wat tegenover het milieu? Uitbuiting leidt tot verder conflict, leidt tot oorlog en zo komt het terecht in een soort vicieuze cirkel dat steeds meer versterkt zal worden.

- Casus: conflict mineralen in DR Congo
 - Democratische Republiek Congo is enorm rijk aan natuurlijke rijkdommen en grondstoffen (tungsten, tin tantalium en goud als natuurlijke rijkdom in Oost-Congo). Deze vier mineralen worden op een zeer grote schaal uitgemijnd want het zijn de vier grondstoffen die essentieel zijn aan de productie van smartphones en andere vormen van technologie
 - > De productie van smartphone hebben een zeer grote groei gekend in de laatste jaren en zijn ook erg waardevol.
 - > De hele regio wordt gecontroleerd door gewapende milities en rebelgroepen.
 - > De uitbuiting van de natuurlijke rijkdommen hangt samen met conflict en het feit dat de mijnen door zulke groepen gaan gecontroleerd worden wil zeggen dat ze een bepaalde macht hebben en dat ze er heel veel geld uit halen.
 - Het zorgt voor de instandhouding van het complexe en gewelddadige conflict in Oost-Congo.
 - Linken met kinderarbeid, uitbuiting, geweld, zwaar seksueel geweld.

3.3 Meten van milieuschade: beperkingen

- De werkelijke preventie en de werkelijke omvang is heel moeilijk in kaart te brengen van milieuschade.
- **Officiële criminaliteitsstatistieken:**
 - Geven niet altijd een even goed beeld weer van de werkelijke omvang van milieuschade en milieucriminaliteit.
 - > Indicatie van inspanningen en aandacht van controlediensten, geen volledige valide meting.
 - > Afhankelijk van (milieu)criminaliteitsdefinities: hoe een bepaalde gedraging wettelijk gedefinieerd wordt en of dat dan een overtreding is in de wetgeving of niet.
 - > Criminaliteitsstatistieken zijn ook heel moeilijk vergelijkbaar omdat de wetgeving verschilt in verschillende regio's (ook binnen regio's in 1 land) en landen: andere zwaartepunten, andere prioriteiten in de definities, etc.
- **Groot dark number:**
 - Een studie van Interpol stelde dat slechts 10% van de milieumisdrijven bekend zouden zijn bij de controlediensten: 90% zou niet bekend zijn bij ordediensten en controlediensten.
 - Slachtofferloze fenomenen:
 - > Slachtoffers zijn zich soms niet bewust dat ze slachtoffer zijn van schade (*bv. mensen die op lange termijn worden vergiftigd door de lozing van giftige stoffen*).
 - > Sommige slachtoffers hebben helemaal geen stem en kunnen die ook niet laten horen (*bv. dieren, planten, etc. die beschadigd worden*).
 - Slachtofferenquêtes en zelfrapportage bieden een onvolledig beeld.
 - > Enquêtes en rapportages zijn binnen de criminologie vaak aanvullende informatie. Mogelijk bij de zelfrapportage is dat een dader zich niet bewust is van het feit dat hij milieuschade aan het berokkenen is.
- **Gekende cijfers zijn steeds schattingen en extrapolaties** (generalisaties, veralgemeningen).
 - Gebaseerd op anekdotisch materiaal: data dat hier en daar verkregen is maar helemaal niet representatief is waardoor het beeld dat we hebben, vertekend is.
 - Schade moeilijk te kwantificeren.
 - > We mogen niet overgaan tot het louter opsommen van milieumisdrijven die opgesomd zijn in het wetboek, in categorieën, overtreding van een vergunning, overtreding van een wet, ...
 - > Hiermee lopen we het risico om de grootschalige gevolgen en gevolgen op lange termijn onvoldoende te gaan belichten en te veel vast te gaan hangen bij wettelijke definities.
 - > Cijfers zeggen iets maar ze moeten ook kritisch bekeken worden

3.4 Slachtoffers en schade van (groene) milieucriminaliteit in België

- Registratie van milieucriminaliteitscijfers:
 - Door de processen-verbaal: we maken hier in de cijfers dus enkel gebruik van de processen-verbaal die opgesteld zijn door de politiediensten.
- Veel verschillende diensten houden ook toezicht op milieucriminaliteit.
 - Toezichthouders, agentschappen en controlediensten die soms ook de bevoegdheid hebben om p'v's op te stellen, om overtredingen vast te stellen.
 - De Bevoegdheden is verdeeld over verschillende niveaus: vaststelling over milieucriminaliteit wordt hier versnipperd, verdeeld (*politie federaal, regionaal niveau, lokaal niveau, etc.*)
 - Overlap cijfers: een gevolg dat mogelijk kan optreden, iets dat dubbel wordt geregistreerd maar langs de andere kant ook zaken die niet worden geregistreerd.

- Lokale context en politieke prioriteiten.
 - We moeten ook zeker onthouden om aandacht te hebben voor de lokale context en de politieke prioriteiten in die lokale context.
 - > Bestuurlijke vs. strafrechtelijke afhandeling: Gaat enerzijds over de manier van afhandeling en anderzijds over de inhoudelijke vormen van milieucriminaliteit en -schade.
 - Afhandeling: Er kan een variatie zijn in de manier waarop er met milieucriminaliteit wordt omgegaan: eerder bestuurlijk omgaan of een strafrechtelijke afhandeling wensen als het ernstig genoeg is (denk aan capaciteit van personeel) – lokale variatie van afhandelingswijze.
 - Anderzijds: het is ook zo dat er lokaal (op basis van welke activiteiten daar plaatsvinden) een variatie gaat zijn in welke zaken belangrijker zijn en meer gaan voorkomen > voorbeeld Vlaanderen/Wallonië.
 - > Bijvoorbeeld: Vlaanderen – overbevissing (Vlaanderen aan de zee) en overbemesting (grote landbouwactiviteit).
 - > Bijvoorbeeld: Wallonië – overtredingen op de jacht.
 - Lokale variaties, zelfs in een redelijk klein land zoals België, het gaat over de activiteiten die in die regio plaatsvinden en waar er dan meer aandacht op gaat komen.

3.4.1 Vlaanderen – Cijfers uit het milieuhandlingsrapport van 2019

➤ Tabel:

- Het gaat hier over het aantal processen-verbaal die opgesteld zijn door politiemensen (enkel door politiemensen niet door andere controlediensten), die te maken hebben met het milieu.
- Pv's hadden betrekking op het leefmilieu en dateren van het jaar 2018, het gaat enkel over het Vlaams gewest > in totaal voor 2020: er werden 11.574 pv's opgesteld.
- Bovenste kleurkader: het gaat daar over afval = bruine milieucriminaliteit.
- Groene/onderste kader: groene milieucriminaliteit = schade aan fauna en flora (er staat de overtreding 'geluidshinder' tussen omdat dat voor bepaalde dieren schadelijk kan zijn).
- Aanzienlijk meer overtredingen met betrekking tot bruine milieucriminaliteit dan met betrekking tot groene milieucriminaliteit.

Type Feit	Federale Politie	Lokale Politie	Andere	Totaal
Afval door beroepspersoon	14	281	1	296
Afvaltransport	8	44	0	52
Afval: vergunning-erkenning	0	47	1	48
Afval door particulier	52	2.127	4	2.183
Luchtverontreiniging	3	78	1	82
Waterverontreiniging	25	120	3	148
Bodemverontreiniging	3	72	1	76
Leefmilieu: geluidshinder	0	107	0	107
Belastingen-heffingen inzake leefmilieu	1	20	0	21
Leefmilieu flora fauna Vernietiging	0	176	0	176
Leefmilieu flora fauna Dierenwelzijn	10	1.165	4	1.179
Leefmilieu flora fauna Natuurbescherming	2	119	1	122
Leefmilieu flora fauna Vergunning erkenning	0	44	1	45
Leefmilieu flora fauna overige	0	2	0	2
Andere leefmilieucriminaliteit	169	6.824	44	7.037
Totaal	287	11.226	61	11.574

3.4.2 Wallonië – Cijfers uit het Rapport sur l'état de l'environnement

- Figuur 1: Zien dat er meer dan 1500 maatregelen werden getroffen in totaal.
 - > Maatregelen in totaal gaan breder dan pv's alleen, het gaat over waarschuwingen, herinneringen tot de wet, pv's, etc.
 - > Van al die maatregelen werden er in 2015: 295 pv's opgesteld. Het grootste aandeel, 43%, had betrekking op vergunning overtredingen gevolgd door 28% afval (pv's die opgesteld werden door overtredingen op de afvalreguleringen) daarna vervuiling van water, van lucht en zelfs lawaai.
- Figuur 2: Heeft betrekking op de administratieve procedures – hoeveel en welke administratieve procedures zijn opgestart bij vaststelling van een overtreding op de milieuwetgeving.
 - > Met chronologisch overzicht: het is in stijgende lijn doorheen de jaren.
 - > In 2016 drie balkjes, paars balkje: pv's die opgesteld werden door controlediensten of politiediensten, het gaat over meer dan 2500 pv's, hoeveel dossiers zijn daarvan dan opgesteld: 2370 = blauwe balkje, aantal dossiers die op basis van de initiële pv's zijn opgesteld en het groene balkje is het bedrag van de administratieve boetes (maal 1000 euro) dat opgesteld zijn in 2016: gaat over 1600 euro ongeveer (maal 1000 euro is goed voor een totaal bedrag van 1 miljoen 600.000 euro die aan administratieve geldboetes zijn uitgevaardigd)

Fig. CONTRÔLE 2-1 Mesures de contraintes prises par les directions extérieures du Département de la police et des contrôles

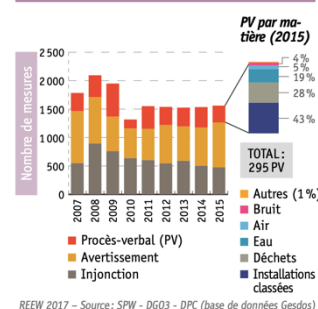
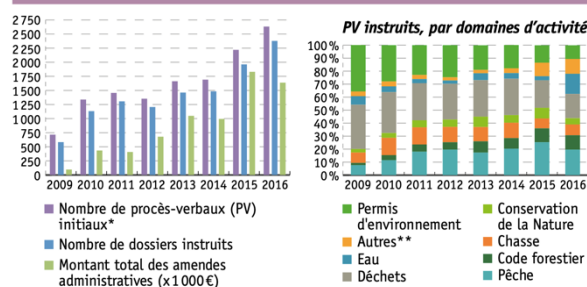

Fig. CONTRÔLE 3-1 Procédures administratives appliquées en Wallonie suite à la constatation d'infractions environnementales

* Un PV initial peut contenir une ou plusieurs infraction(s) à des législations différentes, identifier un ou plusieurs auteur(s) présumé(s) et générer plusieurs dossiers à instruire (PV subséquents).

** Bruit, sols, Code de l'environnement, bien-être animal... REEW 2017 – Source: SPW - DG03 - DPC (base de données Gesdos)

- Figuur 3: heeft betrekking op de soort activiteiten waar de pv's betrekking op hadden, ook in chronologisch overzicht
 - > Wat het meest aan bod komt doorheen de tijd verandert wel, in het begin ging het vooral over vergunningen, milieuvergunningen (overtredingen daarop) en doorheen 2009 – 2016 is dit wat verminderd.
 - > Afval is redelijk constant, wel een groot aandeel, maar de laatste 2 jaren van het rapport verkleint het, in 2016 speelt afval nog steeds een grote rol maar ook visvangst gaat een aanzienlijk deel innemen van het aantal pv's en ook de vervuiling van water.
- ⇒ Deze rapporten zetten een goede richting voor het inschatten van criminaliteit en van milieucriminaliteit maar de cijfers geven slechts een gefragmenteerd beeld van de omvang van milieucriminaliteit en schade in België.
- ⇒ Er zijn veel meer feiten waarvan er geen pv's zijn opgesteld en die daarom volledig onbekend zijn bij politiediensten maar ook bij criminologen dus > groot *dark number*.

3.4.3 Beperkingen bij de cijfers

- Registratie ⇔ *dark number*.
- Grote mate van bestuurlijke afhandeling.
 - > Waardoor de cijfers niet altijd geregistreerd worden of toch zeker niet in de gewoonlijke manier waarbij er pv's worden opgesteld, nadien naar het parket worden doorgegeven, etc.
 - > Omdat het bestuurlijk afgehandeld wordt zijn er een heel wat cijfers moeilijker te identificeren en zijn deze moeilijker samen te brengen.
 - > Om de werkelijke omvang van milieucriminaliteit in te schatten zouden alle milieu gerelateerde feiten geregistreerd moeten worden maar daarnaast is het ook zo dat de Belgische cijfers enkel gelden voor de nationale context omdat het vasthangt aan de wettelijke (nationale) definities van de criminaliteitsvormen.
 - > We weten dus eigenlijk niet veel over milieuschade door Belgische daders dat zich in andere landen afspeelt bijvoorbeeld.
- Toezicht en bestraffing ⇔ duurzaam milieubeleid ⇒ problemen:
 - o Luchtkwaliteit, waterverontreiniging, behoud van soorten en habitatten.
 - o Andere fenomenen die een rol spelen in milieubeleid.
 - o Vb. landconversie, het ombouwen van een natuurgebied naar een landbouwgebied naar een stedelijk gebied of naar industrie (landbouw, stedelijk, industrie), waterbeheer, controle invasieve soorten (soorten van vogels bijvoorbeeld die van externe landen komen en die voor onze lokale diersoorten of plantensoorten een bedreiging kunnen vormen) verminderen van emissies zoals broeikasgassen, CO₂, etc.
 - o Beleid afstemmen in België is moeilijk door staatstructuur.
 - » Door de versnippering van de bevoegdheden is het in België moeilijk om het beleid af te stellen, maar dit moet genuanceerd worden door het feit dat er veel Europese, internationale normen en regelgevingen zijn waardoor die enerzijds doorwerkt en er op bepaalde punten gelijkaardige zaken gaan aangekaart worden of gaan behandeld worden.

4. Daders & motieven

4.1 Verantwoordelijkheid en milieuschade

- Omissiedelict (niet-handelen) ⇔ commissiedelict (handeling) → onderscheid is heel belangrijk.
 - De meeste vormen van milieucriminaliteit zijn vormen van omissiedelicten: ze vinden plaats omdat er geen handeling plaats vindt, vorm van niet handelen en op die manier door het niet handelen wordt het milieu beschadigd.
 - > Denk aan het niet correct afhandelen van afval, het dumpen van afval in plaats van het correct te verwerken of aanvragen van een vergunning, het niet installeren van bepaalde filters die ervoor zorgen dat er minder vervuiling is, etc.
 - > Het is een delicten door nalatigheid: het nalaten van iets te doen om de milieuregelgeving te gaan voldoen.
 - De meeste vormen van groene milieucriminaliteit (schade aan fauna en flora): dit gaat wel over een bewuste handelen, actieve handelingen = commissiedelicten.
 - > Denk aan het stropen, aan het jagen, etc.: allemaal zaken die een individu of een organisatie die zij zelf gaan ondernemen en die een overtreding vormen op milieuregelgeving.
- Problemen bij bepalen van verantwoordelijkheid voor milieuschade = *grote moeilijkheid*.
 - Identificatie van precieze dader? In heel veel gevallen is dit moeilijk.
 - > *Bijvoorbeeld het terug gaan brengen op 1 persoon of 1 bepaald bedrijf.*
 - Vervolgen milieuschade ⇔ economische belangen.
 - > Het identificeren en het vervolgen van de verantwoordelijke van milieuschade kan bovendien ook heel controversieel zijn omdat het soms tegenstrijdig is met bijvoorbeeld economische belangen.
 - » *Bv. een bepaalde fabriek is niet in orde met vergunningen of met regelgeving en dat die daardoor van de ene dag op de andere de deuren moet sluiten en daardoor alle werknemers op straat moet zetten.*

- > In veel gevallen moet het belang voor milieu afgewogen worden tegen economische belangen en het wordt daardoor moeilijk om de criminaliteit en schade altijd te gaan vervolgen.
- Bewuste (wetens en willens) handeling of nalatigheid?
 - > De dader is soms niet op de hoogte dat zijn handelingen illegaal zijn, het illegaal lozen van illegaal afval, de persoon in kwestie kan bv niet op de hoogte zijn van de bepalingen in de milieuwetgeving.
 - > Het kan ook zijn dat de dader bepaalde bijkomende handelingen nog niet heeft gesteld om in orde te zijn met de wetgeving, aanvragen van een vergunning.
 - > Het gaat zeker niet altijd om het wetens en willens handelen of nalaten.
- Milieuschade als gevolg van niet-strafbare handelingen?
 - > Denk terug aan de landbouwer die op een legale manier zijn land gaat uitbreiden maar daardoor zorgt voor schade – of intensieve landbouw met heftig gebruik van pesticide: Het kan op een legale manier gebeuren waarbij het grondwater alsnog wordt vervuild.
- Definitie 'milieuschade'?
 - > Tot hoever willen we daarin gaan? Wordt hier indirecte schade bij betrokken? Wat zijn allerlei zaken waartegen we gaan aanstoten wanneer we zoeken wie er eigenlijk verantwoordelijk is voor milieuschade?
- Systematische oorzaken ↔ verantwoordelijkheid individu/organisatie?
 - > Algemene systemische oorzaken kunnen we niet veranderen: klimaatverandering die al op gang is gekomen bijvoorbeeld.
 - > Specifieke verantwoordelijkheden van schade bij bepaalde individuen of organisaties: bepaalde stropers, bepaalde bedrijven die aan vervuiling doen of aan illegale activiteiten doen, etc.
 - > Dus ook in de oorzaken van milieuschade kunnen we verschillende vormen terugvinden.
- Overstijgen klassieke dader-slachtoffer dichotomie.
 - De dichotomie tussen slachtoffer zijnde en dader zijnde is soms moeilijk te trekken. Men kan zowel dader als slachtoffer zijn.
- Veelheid aan actoren betrokken in milieuschade, nood aan complexe maatregelen om daarmee om te gaan.

4.2 Actoren die milieuschade veroorzaken

- Hierbij worden 4 actoren besproken: Bedrijven, Criminele organisaties, overheden, motieven van individuen als daders.

4.2.1 Bedrijven

- Samenhang met cultuur en structuur van bedrijf en sector.
 - Een bedrijf kan niet louter als individu beoordeeld worden, het gaat vaak over een hele structuur en over een groep mensen: milieuschade hangt samen met de cultuur en de structuur van het bedrijf en de bredere sector waarin het bedrijf zich gaat bevinden.
 - Competitieve sector, grote nood aan winst om faillissement te voorkomen: balans economisch ↔ ecologisch belang.
 - > Die sector kan wel eens geneigd zijn om illegale middelen te gaan gebruiken en zich dus schuldig te maken aan overtredingen van milieuregelgeving om zo hun doel te bereiken en te kunnen blijven functioneren.
 - > Balans tussen het economische en het ecologische belang, die balans wordt wel eens gemaakt en speelt niet altijd in het voordeel van milieu.
 - Monopolie van enkele bedrijven in een sector (vb. oliemagnaten) over verschillende schakels milieu (vb. waterbeheer, productie, afvalverwerking, etc.).
 - > Bepaalde bedrijven verkrijgen het monopolie over de hele sector: oliemagnaten en omdat ze het monopolie hebben over al die schakels waarbij er mogelijk milieuschade kan optreden, kan het gebeuren dat omwille van economische belangen, het milieu daar in mindere mate gaat meespelen en dat zij dat makkelijker kunnen controleren en in hun voordeel kunnen draaien.
 - Toezicht op bedrijfsactiviteiten.
 - > Als er helemaal geen toezicht is dan zullen bedrijven het minder dringend ervaren om milieuschade te voorkomen.
 - Verantwoordelijkheid van aandeelhouders bedrijven voor activiteiten.
 - > En dus ook voor de milieuschade die potentieel worden veroorzaakt door het bedrijf, spelen daar ook een rol bij.
 - > Als die verantwoordelijkheid zeer klein is, gaan aandeelhouders zich misschien minder geneigd voelen om maatregelen te nemen in een bedrijf die net die milieuschade gaan tegengaan, omdat zij zich niet aansprakelijk voelen of gewoon niet aansprakelijk zijn.

- Rekening houden met bredere context:
 - Politieke, sociologische en economische context.
 - Consumptie- en productiemodellen in globale economie dragen bij tot milieuschade (*klimaatverandering, ontbossing, vervuiling, etc.*).

4.2.2 Criminele organisaties

- Betrokkenheid van criminele organisaties in milieucriminaliteit.
 - Afvalsmokkel als bron van inkomsten.
 - > Vb. Maffia in afvalsector – VS en Italië, die betrokken zijn bij afvalsmokkel, het verwerken van afval op een illegale manier (het doen 'verdwijnen' van afval).
 - > Zij maken gebruik van documentenfraude, vaak professioneel en moeilijk op te sporen, hebben vaak controle over verschillende processen gaande van het transport tot het verwerken tot bepaalde dumpingplaatsen, etc.
 - Illegale handel/smokkel in plant- of diersoorten.
 - > Vb. Gewapende groepen die smokkelroute controleren in Afrika, vaak gebeurt dat in samenwerking met overheden.
- Samenwerking met overheden
 - Criminele organisaties betrokken in keten illegale activiteiten: er worden dan deals gesloten, ze worden betaald om soms een oogje dicht te doen bij het smokkelen van goederen of bij kleinschalige overtredingen of grootschalige overtredingen op milieuwetgeving.
 - Mogelijk door corrupte (lokale) overheden.

4.2.3 Overheden

- Overheden zijn ook verantwoordelijk voor milieuschade:
 - Omkoping van ambtenaren
 - Onvoldoende reguleren milieukwesties: als overheid een bepaalde zaak niet strafbaar gaan stellen.
 - Er bestaat een nauwe samenwerking tussen overheden en bedrijven voor economische doeleinden (*vb. toelating tot mijnen, houtkap, etc. met kennis van milieuschade als gevolg*).
 - > Er bestaan grootschalige mijnen in Zuid-Amerika waarbij de bedrijven deals hebben met de overheden en zo een heel groot deel van een terrein krijgen om dat te gaan ontginnen, soms met zeer negatieve gevolgen voor de lokale bevolking.

4.2.4 Motieven van individuen als daders: criminologische theorieën

- Welke motivaties kunnen individuen ervaren om milieuschade te gaan veroorzaken: criminologische theorieën.
- **Rationele keuzetheorie (Cornish & Clarke)**
 - Een soort kostenbaten analyse waarbij wie zich schuldig maakt aan milieuschade een soort analyse zou maken tussen wat de positieve en de negatieve gevolgen kunnen zijn van het plegen van die milieuschade.
 - Een aantal belangrijke elementen om mee te nemen in die analyse, al deze zaken kunnen meespelen op het al dan niet overwegen van milieucriminaliteit.
 - Kleine pakkans: er is kans op een pakkans maar er is ook sprake van een heel groot *dark number*, de kans is groot dat de dader ermee weg kan komen.
 - Afwezigheid van een betekenisvolle straf: de straf blijft vaak uit.
 - De strafrechtelijke handeling van milieucriminaliteit is niet zo heel groot en dus zou de dader op basis hiervan kunnen overwegen dat de straf redelijk klein is ten aanzien van het voordeel dat hij zou krijgen, bijvoorbeeld door het dumpen van bepaald afval en daarvan de kosten kan besparen.
 - Makkelijk toegankelijk doelwit: denk aan bepaalde dieren, een geëxperimenteerd dader gaat zeer eenvoudig bepaalde diersoorten kunnen stropen bijvoorbeeld.
 - Het kan hoge winst of kostenbesparing met zich meebrengen: bepaalde goederen die op de zwarte markt een zeer hoge waarde hebben.
 - Ivoor, neushoorns hun hoorns, slagstanden van olifanten, pelzen, etc. zaken die aan hele hoge prijzen verkocht kunnen worden.
 - ⇒ Deze theorie verklaart maar een heel klein deel van al de mogelijke motivaties die kunnen meespelen bij een dader. Er zijn dus ook nog andere theorieën.
- **Negatieve stressoren** aan de oorsprong van het plegen van milieucriminaliteit.
 - Gebrek aan mogelijkheden om op een legale manier in levensonderhoud te voorzien, als iemand helemaal niet anders kan en de criminaliteit zijn/haar enige bron van inkomst is.

- ⇔ Luxegoederen, voor andere mensen kan het gaan voor het verkrijgen van bepaalde luxegoederen > pelzen bijvoorbeeld of schubdier schubben = geen cruciale of noodzakelijke elementen.
- **Differentiële associatietheorie (Sutherland).**
 - Ook sociale contacten spelen een rol, link met deze theorie: criminaliteit is aangeleerd in groep en door contact met anderen.
 - Wie meer in contact komt met mensen die milieucriminaliteit plegen of goedkeuren, dat zij waarschijnlijk ook meer gedrag zullen stellen dat milieuschade kan veroorzaken.
 - Aanleren van technieken, attitudes en motieven voor milieuschadelijk gedrag.
 - > Technieken: hoe stroop je een dier bijvoorbeeld?
 - > Er zijn veel attitudes die milieuschade minimaliseren, die het allemaal verkleinen en relativeren in de zin dat het toch niet uitmaakt, het is maar 1 dier bijvoorbeeld of dat een groter belang wordt geprimeerd > het zijn net die attitudes die we goed kunnen plaatsen in de neutralisatietechnieken.
- **Neutralisatietechnieken (Sykes & Matza).**
 - Milieuschade minimaliseren of ontkennen.
 - Slachtoffer de schuld geven of ontkennen dat er een slachtoffer is (vb. dieren, planten en dergelijke).
 - Verantwoordelijkheid ontkennen of verschuiven.
 - Groter doel aangeven dat milieuschade vergoelijkt, denk aan mensen in zeer moeilijke levensomstandigheden die door negatieve stressoren zich schuldig maken aan milieuschade > hoger doel = zichzelf voordien in levensonderhoud.
 - > De schuld kan bijvoorbeeld ook geschoven worden naar de staat: hoe complex de regelgeving rond milieu is en hoe snel het allemaal veranderd.
 - > Of schuld verschuiven naar een andere betrokkene die verkeerd advies zou hebben gegeven bijvoorbeeld of dat de eigenaar van de grond zelf die overtredingen zou hebben gepleegd en dus niet de persoon.

5. Sociale reactie

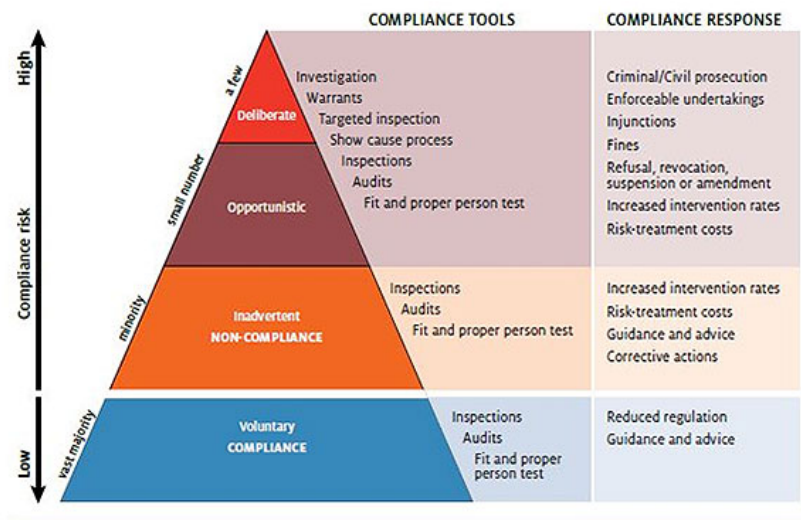
5.1 Controle- en preventieraamwerken binnen de groene criminologie

- Definitie rond groene criminologie ging ook over het controleren en voorkomen van milieuschade, veel aandacht voor controle- en preventiemechanismen.
- Veelheid en complexiteit van actoren die een rol spelen in (de aanpak van) milieuschade vereist een complexe aanpak voor milieubeleid.
 - Milieucriminaliteit vereist een proactieve en preventieve aanpak, naast repressie: aanpak van de wortel én de stok achter de deur.
 - > Om milieuschade te voorkomen moeten we er zowel voor zorgen dat er motieven zijn om schade te voorkomen en anderzijds ook sancties voorzien.
 - Het beleid moet rekening houden met de veelheid aan maatregelen waarbij verschillende actoren een rol spelen (overheid, bedrijven zelf, ngo's (die advies kunnen geven), bestuurlijke organen (die mee controle uitvoeren op de regelgeving), individuen).
 - Er moet een combinatie ontstaan van strafrechtelijke, bestuursrechtelijke of burgerrechtelijke handhaving, zelfregulering en preventieve maatregelen.
 - > Zelfregulering: bedrijven die zelf kijken hoe ze milieu bevorderende maatregelen kunnen nemen.
 - > Dit alles om tot een coherent en een goed samenhangend milieubeleid te komen.
 - 'Integraal' milieubeleid: afstemming en samenwerking van verschillende actoren op verschillende niveaus.
- **Handhavingspiramide/*responsive regulatory pyramid* (Ayres & Braithwaite, 1992).**
 - Zij hebben een model opgesteld waarbij de aanpak van feiten wordt afgestemd op de situatie, de ernst van de feiten, de motieven en kenmerken van de betrokken sectoren of actoren.
 - > Ze hebben het model niet speciaal opgesteld voor de groene criminologie maar het kan wel gebruikt worden in die context.
 - > Aanpak feiten afstemmen op de situatie, op de ernst van de feiten, op de motieven en kenmerken van de betrokken sectoren of actoren om zo tot een coherente en integrale oplossing te komen waarbij er een match is tussen de situatie en alle factoren die daarin meespelen + de aanpak daarvan.
 - Combinatie van preventieve en proactieve reacties, formele en informele sancties.
 - > Formele sancties via officiële instanties en ook informele sancties waarbij we denken aan sociale controleren, aan herinnering van de wet zonder een andere sanctie, etc.
 - Op die manier ontstaat er een match tussen sterktes en zwaktes van elke aanpak en kenmerken situatie waarop gereageerd wordt (specifieke kenmerken van de dader, specifieke kenmerken van de ernst, ...).

- > Die match moet ervoor zorgen dat die zo goed mogelijk aansluiten bij de specifieke situatie en de soort van milieuschade waar er sprake van is .
- Basis piramide: proactieve en preventieve aanpak (wat het meest gebruikt dient te worden, er wordt vooral gemikt op de proactieve en preventieve aanpak) waar alle maatregelen op rusten.
- Stap voor stap naar meer repressieve en punitieve maatregelen indien nodig.

➤ Afkomstig van de Australische overheid: departement van landbouw, water en milieu.

- Helemaal onderaan: vrijwillig meedoen en vrijwillig aan maatregelen meewerken die milieuschade voorkomen → inspecties, tests om te kijken of de eigenaar de juiste persoon is om een bepaald bedrijf uit te baten bijvoorbeeld, ... allemaal heel preventieve maatregelen waarbij de medewerking van de persoon nodig is aan wie de maatregelen worden opgelegd.
- Dit is de basis van de driehoek die het meest toegepast zou moeten worden en het antwoord daarop (rechtste kolom) betekend dat er minder regulering zou komen en dat het eerder gaat om adviesverlening.

- Het is pas als we met een niet medewerkende persoon zitten dat we naar de *minority* moeten gaan: maatregelen voor niet medewerkende of niet vrijwillige personen.
- Daarbij kunnen we ook te maken hebben met inspecties, audits en dergelijke maar er zijn daar kosten verbonden aan mogelijke overtredingen.
 - > Als dat nog niet genoeg is, kunnen we overstappen naar zeer strenge inspecties en maatregelen, strafrechtelijk onderzoek bijvoorbeeld kan opgestart worden zodanig dat daar boetes aan vasthangen, wegnemen van vergunningen bijvoorbeeld of een strafrechtelijke afhandeling met vervolgingen en de nodige sancties.
- Het is dus niet zo dat de piramide hiërarchisch is, dat het belangrijkste bovenaan zit, net het tegenovergestelde is waar, het belangrijkste zit onderaan en bovenaan zit enkel wat gebruikt moet worden als er echt niets anders zal werken.
- Centrale bedoeling: vooral preventieve en constructieve maatregelen inzetten als basis van de piramide alvorens er overgegaan moet worden naar meer repressieve en punitieve maatregelen.
 - > Het gaat om het vinden van een evenwicht om sociale, economische, culturele, politieke en ook ecologische belangen te kunnen afwegen en behartigen.

5.2 Controle en preventie van milieucriminaliteit in België

- Bevoegdheid milieu en omgeving is versnipperd omdat milieu en omgeving een bevoegdheid is van de gewesten.
- Krachtlijnen op niveau Gewesten – eigen decreten.
- Toezicht en controle door aparte agentschappen + politie > er is een veelheid aan agentschappen:
 - > Vb. Milieu-Inspectie, Agentschap Natuur en Bos, Vlaamse Landmaatschappij, etc.
 - > Toezichthouders met speciale bevoegdheden om overtredingen vast te stellen, ook op provinciaal en gemeentelijk niveau.
- De reactie op milieuovertredingen is hoofdzakelijk een bestuurlijke afhandeling.
- Toezicht en controle ⇔ naleven en voorkomen.

6. Conclusie

6.1 De complexiteit groene criminologie

➤ Groene criminologie als blinde vlek:

- Groene criminologie (ondanks alle aandacht) als blinde vlek binnen de criminologie: hangt vast met de specifieke eigenschappen van milieuschade en van de aandacht daarvoor.
 - **Milieucriminaliteit en –schade is complex en divers.**
 - » Breed concept/begrip, schade/slachtoffers en daders moeilijk te identificeren en ook de oorzaken en motieven ervan zijn heel moeilijk te pinpointen.
 - » ⇔ Traditionele criminologie, contrast met de traditionele criminologie waarbij we kijken naar wettelijke definitie, zichtbare schade (gewelddsmisdrijven, vermogensmisdrijven die ook heel duidelijk in de wet worden gedefinieerd en zichtbare gevolgen hebben), etc.

- **Milieuschade voorkomen vereist proactieve aanpak.**
 - » Preventie van milieuschade die pas later zichtbaar kan worden, gevolgen zijn op dit moment nog niet altijd zichtbaar maar kunnen in de toekomst wel heel zware gevolgen hebben voor de volgende generaties
 - ↳ Afvalbeheer voor volgende generaties, klimaatverandering, etc.
 - » ⇔ Traditionele retrospectieve (SR) aanpak en analyse van criminaliteit (opnieuw contrast): welke feiten zijn geregistreerd, we gaan daarbij onze studies baseren op de analyse van de criminaliteitscijfers en criminaliteitsfenomenen die al opgetreden zijn.
 - ↳ We gaan criminaliteitsstatistieken gebruiken voor het ontwikkelen van een theorie en ook voor het aanstippen van een degelijk beleid.
 - ↳ We hebben niet veel of incorrecte informatie rond de natuur en milieucriminaliteit, dus het wordt moeilijk om hier retrospectief te werk te gaan, daarom proactieve aanpak nodig.

- **Milieucriminaliteit vereist complexe aanpak om succesvol te zijn.**
 - » Nood aan uitgebreide en aangepaste preventie- en controlemechanismen om milieuschade te voorkomen: er moeten veel actoren betrokken worden.
 - » ⇔ Traditionele aanpak binnen strafrechtsketen waarbij de criminologie klassiekere controlemechanismen gaat bestuderen voor de behandeling van strafbaar gesteld gedrag binnen de strafrechtsketen.

6.2 Het belang van groene criminologie als internationale beweging.

- *“Green criminology is a personal exercise”*
- *“We must protect the things that we love, that includes the non-human as well as the human”*
- *“Acting as public advocates on behalf of nature, on behalf of the environment and try to stop and prevent and protect the Earth from environmental harm”*